

B

- b** Segonda letra de l'alfabet (be).
- b** (fis.) Simbòle dau barn.
- B** Simbòle dau bòre.
- B** (mús.) Nòta **si** dins lu país anglo-saxons e germanics.
- Ba** Simbòle dau bari.
- ba** Interjeccion que marca la sorpresa.
- bab** n.m. (onomat.) Onomatopea per bavar, babilhar.
- babà** n.m. Pastissaria facha d'una pasta levada embé de raïms secs, banhada de ròm un còup cuècha.
- baba cool** n. [baba'kul] (mòt anglés) Persona que, à la fin dei annadas 1960 dins li annadas e dins li annadas 1970, adoptava lo mòde de vida e lu temas non-violents, ecologics, dau movement hippie.
- babacho** n.m. Nèsci, imbecile.
- babalec** n.m. Badaluc.
- babaròta** n.f. Insècte aplatit, nuchenc, que corre leu, que si tròva sobretot dins lu depaus e li coïnas (òrdre dei dictioptèrs). ♦ (fig.) *Aver la barbaròta*: Aver d'ideas negri.
- babarotier** n.m. Luèc infestat de barbaròtas.
- babau** n.m. Espaventau, mòstre imaginari. Sin.: **trèva**.
Var.: **babeu**.
- babazoc** n.m. (de l'arabe *bab-al-souk*, literalament *la poarta dau mercat*) Luèc en grand desòrdre. ◇ (espec.) Niça-Vièlha.
- babelic, a** adj. Gigantàs.
- babelisme** n.m. Confusion lengatgiera, parladura incomprendible.
- babesiòides** n.m. pl. Agents patogènes de la babesiosèsi.
- babesiòsi** n.f. Malautia dei romiaires adomesticats deuguda à un parasite dei globets roges e transmesa per una langasta.
- babetar** vi. Articular embé esitacion: *L'emocion fa babetar*. Sin.: **bletonear**. ♦ vt. Prononciar en babetant.
- babeu** adj. m. e n.m. Nèsci, imbecile. Var.: **babau**.
Sin.: **toarca, badaluc, colhon, pautàs**.
- babi** n.m. Anfibi de la sotaclasse dei anors, dei formas peanti e espessi, de la pèu verrugosa, insectivòre. Sin.: **grapaud**. ♦ pl. *Aver lu babis*: Èstre contaminat per lo vèrp parasitari dau fetge d'unu mamifèrs (òme, moton, bòu), causa de distonatosèsi.
- babias** n.m. Gròs babi.
- babi-buffle** n.m. Gròs babi d'Àfrica, de la cruassada potenta.
- babilh** n.m. Accion de babilhar. Var.: **babilha, babilhi**.
- babilha** n.f. Babilh. Var.: **babilhi**.
- babilhaire, airtiz** adj. e n. Babilhard.
- babilhar** vi. Parlar totplen e à prepaus de ren.
- babilhard, a** adj. e n. (lit.) Que parla totplen, charraire. Sin.: **paraulier, lengassut, parlós, barjacaire, parlaire, lengatier**.
- babilhatge** n.m. Babilh.
- babilhi** n.m. Babilh.
- babilònia** n.f. Luèc dont règnon la confusion e lo desòrdre, dont cadun fa cen que vòu.
- babilonian, a** adj. e n. De Babilònia.
- babilonic, a** adj. Relatiu à Babilònia.
- babina** n.f. (s'emplega sobretot au pl.) Labra pendent d'unu mamifèrs (cameu, monina, etc.). Sin.: **brega**. ◇ pl. (fam.) Labras umani. – *Si lecar li babinas*: S'esperlecar.
- babirossa** n.f. Poarc sauvatge indonesian, dei caninas superiori foarça recorbadi (autessa 50 cm, Família dei suidats).
- babisme** n.m. Doctrina, interpretacion dau Bab, que fuguèt partidari d'una reforma de l'islam au siècle XIX.
- babocha** n.f. Solier, pantofla de cuer sensa quartier ni talon.
- babòia** n.f. (fam.) Caua de gaire de valor. Sin.: **badinada, galejada, babòla**.
- baboin** n.m. Monina catarriniana d'Àfrica, dau genre cinocefale, que viu en tropeladas.
- babòla** n.f. Babòia.
- baboneada** n.f. Nonsens, incoerença. Var.: **babonejada**.
- baboneaire, airtiz** adj. e n. Que babonea. Var.: **babonejaire**.
- babonear** vi. (*baboneï*) Parlar per dire de causas incoerenti, que voàlon pas ren dire. Var.: **babonejar**.
Sin.: **desparlar**.
- babonejada** n.f. Baboneada.
- babonejaire, airtiz** n. Baboneaire.
- babonejar** vi. Babonear.
- babòrd** n.m. Costa senec d'una nau, en regardant vèrs l'avant. Sin.: **òrsa**. Contr.: **tribòrd**.
- babordés** n.m. (mar.) Membre d'equipatge que fa partida de la bordada de babòrd, que pilha lo quart en alternança embé lu tribordés, dins la marina de guèrra.
- babòt** n.m. Crisalida dau manhan.
- babòu** n.m. Babau.
- babovisme** n.m. Doctrina de Babeuf.
- bac** n.m. 1. Bateu larg e plat qu'assegura la traversada d'un cors d'aiga, d'un lac, per lu viatjaires, lu veïcules, etc. Sin.: **transbordaire**. 2. Recipient, sovent de forma rectangularia, que sièrve à diferents usatges: *Bac de la glaça, bac de tenchura*.
- bac** n.m. (abrev. fam.) Bachelierat.
- bacalà** n.m. Merluça. Var.: **bacalhau**. ◇ *Estocafic e bacalà*: Patin cofin.
- bacalaure** n.m. Bachelierat.
- bacalhau** n.m. Bacalà.
- bacan** n.m. (fam.) Gròs bosin, tapol.
- bacanal** n.m. Bacanala.
- bacanala** n.f. (vièlh) Fèsta que vira à la desbaucha. ♦ au pl. (Antiqu.) Fèstas en l'onor de Bacus.
- bacants** n.m. pl. (pop.) Bafis. Sin.: **guinhons**.

bacarà n.m. Juèc de cartas, que si juèga entre un banquier e de jugaires.

bacarat n.m. Cristal de la manufactura de Bacarat.

baccifèr, a adj. Si di d'una planta que poarta de grums.

baccifòrme, a adj. Qu'a la forma d'un grum.

baccivòr(e), a adj. Que manja de grums, en parlant d'un auceu.

bacelar vt. Donar un baceu (à). Var.: **barcelar**. Sin.: **gautar, simecar**.

baceu n.m. 1. Dins una fabrega, instrument que sièrve à mandar d'aria per atissar lo fuèc. Sin.: **bofador, sofiaor** (Sospèu), **soflèira** (Levens), **bofatuèc, bofet**. 2. Paleta de boasc que servia ai bugadieras per secar lo linge en lo batent. 3. Còup donat, espec. sus la gauta, mé la man alargada. Sin. (3): **gautàs, pastisson, simèc, balorda, pasteca**.

bachàs n.m. Recipient dont mánjon lu animaús. Sin.: **canau**.

bachàs n.m. Mena de gròs tamborn.

bachàs n.m. Tèrra trempada d'aiga. Sin.: **beta, pauta, fanga**.

bachassada n.f. Accion, fach de bachassar, de si bachassar.

bachassar vt. Brutar de bachàs. Sin.: **enfangar**. ◆ **si bachassar** v.pr. Si brutar de bachàs.

bachassós, oa adj. Cubèrt de bachàs.

bachelier, a n. Persona qu'a obtengut lo sieu bachelierat.

bachelierat n.m. Lo premier grade universitari, sancionat per un diplòma que marca la fin dei estudis segondaris. Var.: **bacalaure**.

bachichin n.m. Escais-nom dei Ligurs e dei Genoés.

bachorla n.f. 1. Recipient de forma ovoïda e plata, que sièrve à contenir lo buure. 2. (pop.) Possa gròssa.

bacil(le) n.m. Bacteria, lo mai sovent patogèna, qu'a la forma d'un bastonet (simple ò articulat).

bacillar(i), a (-ària) adj. Relatiu ai bacilles, à la sieu morfologia. ◆ adj. e n. Si di d'un malaut de la tuberculòsi pulmonària, pendent la fasa contagiosa de la malautia.

bacillemia n.f. Presença passadissa de bacilles dins lo sang. Sin.: **bacteriemia**.

bacillifòrme, a adj. En forma de bacille.

bacillòsi n.f. (med.) Malautia deuguda à un bacille (en partic. la tuberculòsi).

bacilluria n.f. (med.) Presença de bacilles (en partic. tuberculós) dins li urinas.

bacin n.m. 1. Recipient de forma redona, generalament bas e dei bòrds replegats, per contenir d'aiga e d'autres liquidés. 2. (anat.) Partida dau còrs compresa entre l'abdomèn e lu membres inferiors, formada per un esquelet ossós, circonscricha per lo sacrum, lo coccix e lu doi oàs iliacs. Sin.: **pelvis**. 3. Region estructuralment concava de la susfàcia terrèstra. ◆ (geol. min.) *Bacin sedimentari*: Zòna de depression, continental e ò marina, dont s'acumulon lu sediments. ◆ Correntament, region rica de jaç minerals: *Bacin aurifèr, carbonifèr, petrolifèr*. ◆ (geogr.) *Bacin idrografic*: Partida de la susfàcia terrèstra dont s'escòrron li aigas

que van rejónher un cors d'aiga donat, un lac donat, una mar donada. ◆ *Bacin morenic*: Zòna limitada en avau e sus lu costats per de morenas. ◆ *Bacin collector*: Partida superiora d'un glacier, sobre dei limitas dei neus persistenti dont s'amolona la neu que si transforma en glacier. ◆ (idraul.) Depression dau terren dont si recampa l'aiga naturalament ò artificialament: *Bacin idroelectric*. ◆ (fig., admin.) Zòna territoriala que lu sieus abitants utilíson un servici determinat, espec. public. ◆ *Bacin d'emplec*: Zòna geografica que lu sieus abitants poàdon trovar un trabalh sense cambiar de domicili. 4. Plan d'aiga assostat naturalament ò artificialament: *Lo pichin bacin d'una piscina, un bacin de piscicultura*. ◆ (mar.) Partida d'un poart delimitada per d'embarcadors e de digas. Sin.: **dàrsena**. ◆ *Bacin de carenatge, di radob*: Lònga fòssa, cavada sota lo niveau de la mar e provista de poartas e de pompas, per tenir li naus au sec e poder trabalhar sota la linha d'aiga. ◆ *Bacin de marea*: Bacin que comunica directament mé la mar.

bacina n.f. Recipient concau de forma redona e materiaús divèrs, per un usatge domestic e industrial: *Si lavar li mans dins la bacina, bacina per lo desvelopament fotografic*. ◆ Lo contengut de la bacina: *Una bacina d'aiga*.

bacinada n.f. Contengut d'una bacina.

bacinar vt. Banhar leugierament (una partida dau còrs).

bacinet n.m. 1. Pichin bacin, cuveta. 2. (anat.) Partida alargada de l'aparelh excretor dau ren, à la joncion dei grands calicis e contunhada per l'uretèri. 3. (arm.) Èlme emplegat ai s. XIIIⁿ e XIVⁿ. ◆ Partida de la platina dei armas de fuèc que recevia la pòuvera de l'amòrsa.

baclar vt. (fam.) Faire rapidament e sense precaucion, sense aplicacion: *Baclar un trabalh*. Sin.: **porcatejar, salopejar, sabracar, maganhar, bataclar**.

baclatge n.m. (fam.) Accion de baclar, de faire quauqua ren rapidament e sense aplicacion. Sin.: **bataclatge, maganhatge**.

bàcol n.m. ['baku] Baston, à Pelha.

bacon n.m. Carn de poarc salada e fumada, talhada finament, pilhada dins una pèça de carcassa desossada (en Grand-Bretanha) ò dins lo filet (en França).

bacteria n.f. Èstre unicellulari saprofite ò parasite, que si reproduè per scissiparitat e que n'i a foarça varietats (bacilles, vibrions, etc.).

bacterian, a adj. Dei bacterias; relatiu ai bacterias.

bactericida adj. Si di d'un produch qu'elimina li bacterias. Sin.: **microbicida**.

bactericidi n.m. Produch qu'elimina li bacterias.

bacteridia n.f. (anc.) Bacteria immobila, coma la bacteria dau carboncle.

bacteriemia n.f. (med.) Descarga passatgiera de bacterias dins lo sang à partir d'un fogau infecciós, que si manifestà per de refreniments e de fèbre. Sin.: **bacillemia**.

bacteriocit n.m. Ematia foarça alongada que pilha la forma d'un bacille.

bacterioestatic, a adj. e n. Si di d'un antibiotic qu'empacha la multiplicacion dei bacterias sensa li destrúger. Var.: **bacteriostatic**.

bacteriofagia n.f. Destruccion bacteriana per lo biais dei bacteriofagues.

bacteriofague n.m. Virus que destrúge d'uni bacterias. Sin.: **fague**.

bacteriolisi n.f. Dissolucion dei micròbes per modificacion fisicò-quimica dau sieu citoplasma sota l'influença d'agents quimics ò de substànças contengudi dins lu seròms.

bacteriolisina n.f. Anticòrs en mesura de provocar lalisi d'una bacteria en presença d'un complement.

bacteriòsi n.f. Malautia bacteriana d'una planta.

bacteriostasi n.f. Inibicion de la multiplicacion d'una bacteria dins un mitan, determinada per un bacterioestatic.

bacteriotoxemia n.f. Intoxicacion generala deuguda à la difusion dins lo sang e lu organes de toxinas secretadi per d'uni bacterias que demòron localisadi en un ponch de l'organisme (difteria, tetanòs, colerà).

bacteriologia n.f. Partida de la microbiologia qu'estúdia li bacterias.

bacteriologic, a adj. Relatiu à la bacteriologia. ◇ *Arma bacteriologica*: Arma qu'emplega li bacterias que poàron de malautias contagiòs.

bacteriologista n. Especialista de bacteriologia. Var.: **bacteriològue**.

bacteriològue, òga n. Bacteriologista.

bacteriostatic, a adj. Bacterioestatic.

bacteriuria n.f. Presença de tot un fum de bacterias dins l'urina.

baculit n.m. Baculita.

baculita n.f. Cefalopòde fossile de la classa dei amonitas dau cretaceu sobran. Var.: **baculit**.

bada Dins la loc. *De bada*: En van, sensa resultat.

badabèc n.m. Badaire (2).

badadís n.m. (lit.) Comportament dau badaire. Var.: **badadissa**.

badadissa n.f. Badadís.

badaire, airtz, arèla adj. e n. 1. Admiratiu. 2. Passant que la sieu curiositat es facilament atracha per cen que ve. Sin. (2): **badabèc, bajaran, badaluc, badamoscas**.

badalh n.m. Accion de badalhar. Var.: **badalhament**.

badalhada n.f. Lòng badalh.

badalhair, airtz adj. e n. Que badalha.

badalhament n.m. Badalh.

badalhant, a adj. Qu'es largament dubèrt. Var.:

badant, badier.

badalhar vi. 1. Durbir la boca largament e sensa voler, de lassitge ò d'enuèi. 2. Durbir leugierament.

badalhat, ada adj. Mièg dubèrt.

badalhon n.m. Tròç d'estòfa ò objècte que si mete sus ò dintre la boca per empacha una persona de cridar. Sin.: **tampa**.

badalhonar vt. 1. Metre un badalhon à. 2. (fig.) Metre dins l'impossibilitat de s'exprimir: *Badalhonar l'oposicion, la premsa*.

badaluc n.m. Badaire, pantataire, que perde lo sieu temps à de causas sensa importança; nèsci.

badamier n.m. Aubre ornamental d'Àfrica e d'Àsia tropicala que lo sieu boasc, mièg dur e leugier, s'emplega en fustaria.

badamoscas n. Badaire (2).

badana n.f. Sonalha que lo sieu orifici estrech si duèrbe coma una boca. Var.: **badora, badòc**.

badant, a adj. Badier.

badar vt. Regardar embé admiracion.

badar vi. Èstre grand dubèrt. ◆ vi. Agachar ò escotar boca dubèrta; remirar quauqu'un.

badasca n.f. Mena de rascassa (de la familha de la *scorpaena elongata*).

badegolian n.m. Faciès industrial paleolitic que corresponade à la promiera fasa dau magdalenian. ◆

badegolian, a adj. Dau badegolian.

baderna n.f. 1. (mar.) Treça de filassa e d'autres materiaus de recuperacion emplegada per empachar cimas e cadenas d'ormeg còntra lu fretaments. ◇ Treça de teissut ò sintetica que garantisce l'impermeabletat à l'aiga dins lo premsa-estopa situat à la sortida de l'axe de l'elèça de la còca d'un nau. 2. (tecnol.) Garnidura d'impermeabletat à premsa-estopa.

badés, esa adj. e n. De Bada.

badessa n.f. Abadessa.

badge n.m. 1. Plaqueta de reconoisença, m'una fotografia, dei participants à d'amassadas, de congès, etc. 2. Ensigne que poarta en sobrimpession l'imatge d'un personatge politic, d'un cantaire, etc. Sin.: **ensenha**.

badia n.f. Abadia.

bàdia n.f. *Tenir à bàdia*: Divertir. ◇ *Si faire de bàdia*: Si divertir.

badiana n.f. Anís estelat.

badianier n.m. Aubrilhon que produe la badiana.

badier, a adj. Largament dubèrt: *Una poarta badiera*. Var.: **badant, badalhan**.

badin, a adj. Que li agrada rire, si divertir. Var.: **badinaire**. Sin.: **trufandier, fantaumejaire, galejaire, fadejaire, farsejaire**.

badin n.m. (aeron.) Indicator de velocitat aeriana (dau nom de l'inventor).

badinada n.f. Badinatge, babòia.

badinaire, airèla adj. (lit.) Que li agrada rire, si divertir; alègre, leugier: *De prepaus badinaires*. Var.: **badin**.

badinar vi. Pilhar li causas leugierament, galejar. ◆ vt. ind. (embé, sobre) Pilhar (quauqua ren) à la leugiera. Sin.: **fantaumejar, galejar, fadejar, farsejar**.

badinaria n.f. Cen que si di, cen que si fa en badinant. Sin.: **galejada, bofonada**.

badinatge n.m. (lit.) Accion de badinar; prepaus badin, comportament galant. Var.: **badinada**.

badmintòn n.m. Juèc de volant aparentat au tennis.

badoa n.f. Peis dei aigas docis e dau litoral, de la tèsta gròssa e dau còrs alongat (longuessa 20 cm).

badòc n.m. Badana.

badòc n.m. Pèça dau juèc dei escacs, que si desplaça d'una casa en travès e d'una en linha drecha. Sin.: **foal**.

badòc n.m. Dupa, victima. Sin.: **badaluc**, **nèsci**, **babeu**.

badòla n.f. Gonfladura sus la tèsta qu'apareisse après un còup: *Si faire una badòla au front*.

badolar vt. Faire una badòla, d'uni badòlas à.

badolat, **ada** adj. Qu'a una badòla, d'uni badòlas.

badora n.f. Badana.

baga n.f. 1. Aneu (ornat ò non d'una pèira) que si poarta au det. 2. Objècte en forma d'aneu.

baga n.f. Fruch sensa merilhon (coma aqueu dau raïm). Sin.: **grum**.

bagad n.m. Formacion musicala que comprèn principalament de cabretas e de bombardas, instruments tradicionals de Bretanha.

baganauda n.f. Fruch dau baganaudier.

baganaudier n.m. Aubrilhon dei regions mediterraneï, dei flors jauni e dei doaças enfladi (Familha dei papilionaceas).

bagar vt. Provedir d'una бага (espec. lu aucus migrators). Var.: **embagar**.

bagarra n.f. Batèsta, garrolha. Sin.: **satonada**, **mescla**, **chacotada**.

bagarrar (si) v.pr. Si batre, si garrolhar. Sin.: **si chacotar**, **si pejar**.

bagassaria n.f. Vida d'aqueu que bagassejar. Sin.: **malavida**, **gorrinaria**, **desaviadura**.

bagassejar vi. Menar una vida de rufian. Sin.: **putanejar**.

bagàs n.m. Residú de la premsa de cana de sucre, que rèsta après l'extraccion dau jus.

bagassa n.f. Frema de marrida vida.

bagassar vi. Bagassejar.

bagassaria n.f. Desbaucha.

bagassejar vi. Menar una vida de desbaucha. Var.: **bagassar**. Sin.: **bassejar**.

bagat n.m. Varlet, au juèc dei taròcs.

bagat, **ada** adj. Provist d'una бага.

bagatèla n.f. 1. Caua, objècte de gaire de valor. \diamond *La bagatèla de*: La soma de (sovent ironic, en parlant d'una soma importanta). 2. (absol.) Amor fisic. 3. (mús.) Pichin tròç leugier, intime, sovent per lo piano.

bagatge n.m. 1. Sac, valisa que contèn lu affaires qu'un empoarta en viatge. 2. (lo mai sovent au plural) Ensèm dei affaires, dei objèctes qu'un empoarta en viatge: *Alestir lu bagatges*. 3. (fig.) Ensèm dei conoissenças: *Aver un boan bagatge literari*.

bagatgista n. Emplegat dins una estacion, un aéroport, encargat de portar lu bagatges.

bagatjaria n.f. Dintre d'uni veituras de camin de fèrre, luèc dont son entrepauats lu bagatges gròs.

bagueta n.f. 1. (arquít., constr.) Motladura, sovent arredonida, que sièrve à decorar ò à escondre una jontura, etc. 2. Pan lòng, que pea pauc ò pron 250 g.

baguier n.m. Abaguier.

baguier n.m. Pichin cofret, copa per metre d'aneus e d'autri jòdias.

bai, **baia** adj. Qu'a la rauba d'un brun rossastre, lu crins e l'extremitat dei membres negres, en parlant d'un cavau. Var.: **baiard**.

baia n.f. Excavadura dau litoral pauc ò pron dubèrta: *La Bàia dei Àngels*.

baiaman n.m. Gèste de respècte ò de civilitat que consistisse à esflorar d'una baieta la man d'una frema ò d'un sobeiran.

baiar vt. Donar una baieta ò un baiar (à quauqu'un), paucar li sieu labras sobre. Sin.: **potonar**, **potonejar**.

baiar n.m. Accion de paucar li labras sobre (espec. sobre li labras d'una altra persona). Sin.: **poton**. \diamond *Baiar de Judas*: Demostracion d'afeccion ipocrita.

baiard, **a** adj. Bai.

baiard n.m. Brancard.

baiardar vt. Brancardar.

baiardier, **a** n. Brancardier.

baiareu, **èla** adj. Que li agrada baiar. Sin.: **potonaire**.

baieta n.f. Pichin baiar. Sin.: **potonet**.

baila n.f. Noiriça. \diamond *Èstre à baila*: Èstre en noiriça.

baila n.f. Vèire **baile** (2). Sin.: **bailessa**.

bailar vt. Alevar un noiriçon, s'en ocupar.

bailatge n.m. 1. Accion de bailar. 2. Noiriçon. Sin.: **tetareu**. 3. Bailia.

baile n.m. 1. Paire noircier. 2. (ist.) Agent dau rèi qu'èra encargat de foncions administratiu e judiciari.

bailejaire, **airitiz** n. Persona que dirigisse, que govèrna. Sin.: **cap**.

bailejar vt. Governar, dirigir, administrar.

bailessa n.f. Vèire **baile** (2).

bailia n.f. Juridiccion d'un baile (2). Var.: **bailatge**.

baió n.m. En Loïsiana, braç segondari ò abandonat dau Mississippi.

baiòc n.m. Anciana moneda pontificala.

baioneta n.f. 1. Lama fina e ponchuda que si fixa à l'extremitat d'un fusiú. 2. Dispositiu de fixacion qu'evòca aqueu d'una baioneta (esperons engatjats dins d'encrenas per rotacion): *Una ampola à baioneta*.

baioquèla n.f. Anciana moneda de coire.

baiotar vt. (*baiòti*) (fam.) Donar totplen de pichini baietas.

bairam n.m. Per lu Turcs, caduna dei doi fèstas musulmani que vènon après lo ramadan.

baissa n.f. 1. Accion, fach de baissar, de calar: *La baixa dei prètz, dei temperaturas*. \diamond (Borsa) *Jugar à la baixa*: Especular sus la baixa dei cors. 2. Afaissament de terren. 3. Part abaissada d'una cresta de montanha que permete lo passatge d'una valada à una altra. Sin.: **coal**, **dros**, **encisa**, **pertús**, **poart** (lu doi darriers son d'usança sobretot dins lu Pireneus). 4. Demenida de la tira d'un cors d'aiga. 5. Enfonsament dont s'arrèsta l'aiga de la pluèia dins una tèrra laurada.

baissar vt. 1. Metre, faire calar mai bas: *Baissar lo vitre, baissar li braias*. 2. Dirigir vèrs lo bas (una partida dau còrs): *Baissar lu uèlhs, baissar la tèsta*. Diminuir la

fôrça, l'intensitat, la valor (de quauqua ren). Sin.: demenir. ♦ vi. 1. Venir à un ponch inferior, disminuir: *Lo niveu dau flume a baissat*. 2. Diminuir en valor, en intensitat: *Li accions bàisson, lu prètz an pas gaire baissat*. ♦ **si baissar** v.pr. S'inclinar.

baissiator, tritz n. Persona que para lo drap. Sin.: **folonier, paraire**.

baissier, a n. (Borsa) Especulator que juèga sus la bassa dei cors.

bajan, a adj. Niais, nèsci. Sin.: **badaire**.

bajanada n.f. Estupiditat, nescitge.

bal n.m. Acamp dont si bala; lo luèc dont si tèn aquest acamp.

bala n.f. 1. Pelòta elastica que sièrve dins d'unu juècs ò espòrts: *Bala de tennis*. Sin.: **pelòta**. ♦ Balon. 2. Projectile dei armas de fuèc coma lo fusiù, etc.

bala n.f. Gròs paquet de mèrç: *Una bala de coton, de lana*.

bala n.f. (vulg., sobretot au plural) 1. Testicule. Sin.: **colha**. ♦ *Rompre li balas à quauqu'un*: Enuiar quauqu'un. ♦ *N'aver li balas pleni*: N'aver una forra. 2. (fam.) Mençònega; galejada: *Cuntar de balas*. Sin.: **coàs, colhonada** (fam.).

balada n.f. 1. (lit.) Poesia de la forma fixa, à l'origina (Atge Mejan) facha per èstre cantada e balada. 2. (mús.) Pèça vocala ò instrumentala inspirada per una balada literària ò que n'en repilha l'atmosphèra: *Una balada romantica, una balada per piano*.

baladaire n.m. Aparelh portatiu per escotar la música au mejan d'escotaires. Var.: **balador**. Sin.: **walkman** (anglés).

bala de neu n.f. Aubrilhon cultivat que li sieu flors blanqui son gropadi en bola (autessa 2 à 4 m).

balador n.m. Baladaire.

balador n.m. Galaria ò balcon cubèrt que pòu comportar d'escaliers exteriors.

balafon n.m. Instrument de percussion d'Àfrica negra, que dona d'aria au xilofòne.

balaire, a n. 1. Persona que bala. 2. Sauta-en-banca.

balais n.m. *Rubís balais*: Rubís ròse palle. Var.: **balassi**.

balaise n.m. Senhau en mar.

balanç n.m. Movement d'oscillacion, balançament d'un objècte: *Un veïcule qu'a de balanç*. Var.: **balançada, balançament**. Sin.: **brand**.

balança n.f. 1. Instrument, gener. à doi braç pariers e doi plateus, que sièrve à mesurar l'egalitat ò la diferença de pes dei còrs pauats sus lu plateus. Sin.: **escandalh**. ♦ *Balança de precision*: Balança d'analisi, m'una aproximacion de 0,2-0,1 mg. ♦ *Balança automatica*: Balança provista d'una agulha qu'indica sus un quadrant lo pes de l'objècte pauat sus lo plateau. ♦ *Balança à moala*: Dinamomètre. ♦ *Balança romana*: Aparelh m'un plateau solet, dont la peada es obtenguda per desplaçament d'un pes sobre lo braç de lèva. Sin.: **roman**. 2. (dins li expressions) *Metre sus la balança*: (fig.) Tenir còmpte (de); donar un argument, un element determinant. ♦ *Metre en balança*: Paragonar. ♦ *Èstre en balança*: Esitar; èstre en competicion (mé), èstre

paragonat (à). 3. (econ.) *Balança comerciala*: Diferença dei importacions e dei exportacions d'un país. ♦ *Balança dei pagaments*: Document comptable que repilha l'ensèm dei reglaments entre un país e un autre país ò d'unu autres país. ♦ *Balança dei còmptes*: Totalitat dei escambis exteriors d'un país. 3. Simbòle e atribut de la justícia. 4. Ret de pesca cairada, m'ai angles units à doi braç crosats, penjada à una asta e comandada à man ò eletctricament. 5. (mús.) Dispositiu de reglatge de l'equilibri sonòre entre lu doi canals d'una cadena estereofonica. 6. (astron.) Constellacion dau zodiac. 7. (astrol.) Seten signe dau zodiac, comprés entre 180° e 210° de l'aneu zodiacal, que domina lo periòde comprés entre lo 24 de setembre e lo 23 d'octòbre. ♦ n. inv. Persona naissuda sota lo signe de la Balança.

balançada n.f. Balançament (1), oscillacion.

balançadoira n.f. Balançador (1). Sin.: **breçoliera**.

balançador n.m. 1. Sèti suspendut per doi coardas e que sièrve à si balançar. Var.: **balançadoira**. Sin.: **auçabaissa, breçoliera**. 2. Lònga pèça de boasc, de metal, etc., messa en equilibri e sobre la quala basculon doi personas assetadi caduna d'un costat.

balançament n.m. 1. Movement d'un còrs alternativament de cada costat dau sieu centre d'equilibri. 2. Estat de cen que sembla equilibrat, armoniós: *Lo balançament d'una frasa*.

balançar vt. Faire bolegar alternativament d'un costat e de l'autre: *Balançar lu braç*. ♦ vi. 1. Oscillar. 2. Èstre indecís, esitar. Sin.(2): **trantalhar, atermenar, trastejar, èstre à quatre camins**. ♦ **si balançar** v.pr. 1. Bolegar d'un costat e de l'autre d'un ponch fixe. 2. Faire dau balançador.

balanceament n.m. Balançament (1). Var.: **balançada**.

balancear vi. Balançar.

balancèla n.f. Sèti de jardin mé mai d'una plaça, suspendut à una estructura fixa, que permete de si balançar.

balancèla n.f. Embarcacion ponchuda ai doi extremitats, que lo sieu aubre portava una granda vela latina.

balancier n.m. 1. Pèça, organe mobile à l'entorn d'un axe, que sièrve à regularisar ò à estabilisar un movement. 2. Pèça animada d'un movement d'oscillacion, que règla lo foncionament d'un mecanisme: *Lo balancier d'un relòri*. 3. (zool.) Organe estabilisaire dei diptèrs, que remplaça per aquelu insèctes li alas posteriors.

balancier, a n. Persona que vende e repara li balanças.

balancin n.m. 1. Barra que repartisse lu esfoarç portats ai sieu doi extremitats. ♦ (espec.) Manelha dont si vèn estacar la coarda de traccion d'un esquilhaire nautic. ♦ (agric.) Barra qu'ai sieu extremitats si vènon fixar li tirèlas d'un veïcule à traccion animala. 2. Dispositiu per faire bascular un recipient, un veïcule; pèça que remanda la comanda dau movemen t dei sopapas en dessobre de la culassa dau cilindre.

balancina n.f. 1. Amantil. 2. (aeron.) Pichina ròda plaçada à l'extremitat dei alas d'un avion per l'equilibrar

dins li sieu evolucions au soal. 3. (mar.) Cordatge que sostèn l'extremitat liura d'una verga. Sin.: **amantil**.

balandran n.m. Curbèrta sus la quala d'uni personas n'en fan sautar una altra en l'ària per si befar d'ela.

balandra n.f. Bateu à vela per lo transpoart dau carbon en mar dau Nòrd (s. XVII^a e XVIII^a).

balandrier n.m. Marinier d'una balandra.

balandrin n.m. 1. Desobrat. 2. Sauta-en-banca.

balandrinar vi. Èstre desobrat, virar arratge. Sin.: **bossonear**, **pachonear**, **patetear**.

balanidat n.m. *Balanidats*: Família de crustaceus ciripèdes enclausant majament l'agland de mar.

balanic, a adj. Relatiu à la balaniti.

balaniti n.f. (med.) Inflammacion de la calòta de la verga.

balanofòr(e) n.m. Planta carnuda fongifòrma, parasite d'aubres divers d'Oceània.

balanoglòs n.m. Animau vermifòrme dei plajas (embrancament dei estomocòrdes, solet representant de la classa dei enteropneustes).

balanopostiti n.f. Enfeciment à l'encòup de la fava e dau prepuci.

balantidi n.m. Sòrta de protozoari ciliat, agent d'un dessentèri pron greu per l'òme.

balaor n.m. Comba m'un lac dins lo fond. Var.: **balor**.

balàr vi. 1. Faire una dança. 2. Aver un movement rapide e bolegadís: *Li flamas bàlon dins lo fuèc*. ◇ *Non ai de que far balàr un garri*: Non ai de sòus. ◆ vt. Faire una dança en particulier: *Balàr un tango*.

balarin, a n. Persona que bala, per divertiment ò de profession.

balarina n.f. Cauçadura de frema, leugiera e plata, que sembla à un cauçon de dança.

balassi adj. Balais.

balastre n.m. Jaç de pèiras concassadi que mantènon li travèrsas d'un camin de fèrre; aqueli pèiras en tant que materiau.

balata n.m. Aubre d'Amèrica tropicala, que s'en tira una goma que sièrve d'isolant.

balata n.f. Goma extracha dau balata.

balbòa n.m. Unitat monetària principala de la República de Panamà.

balcanic, a adj. Dei Balcans.

balcanisacion (-izacion) n.f. Procèssus qu'abotisse à la fragmentacion en totplen d'Estats de cen que constituïssia una entitat territoriala e politica.

balcanisar (-izar) vt. Partejar per balcanisacion.

balcon n.m. 1. Plataforma de pichina larguessa en salhida sus una façada. Sin.: **bescaume**. 2. Caduna dei galarias sobre l'orquèstra, dins li salas d'espectacle.

balconet n.m. *Sostèns à balconets*: Sostèns à armadura, que làïsson vèire lo sobran dau pièch.

baldaquin n.m. 1. Obratge de tapissaria, tenda dreïçada sobre d'un lièch, d'un tròne, etc. Sin.: **sobreceu**, **pali**. 2. (arquit.) Obratge de teïssut ò de boasc esculptat sobre d'un autar, d'un tròne, d'una estàtua, etc. Var.: **bardoquin**.

balena n.f. 1. Mamifèr marin, lo mai grand dei animaus (pauc ò pron 30 m de lòng, per un per de 150 t, òrdre dei cetaceus: *Balena blava*, *balena megaptèra*. 2. Lama plegadissa, d'un temps tirada dei fanons de la balena, aüra metallica ò en matèria plastica, per atesar un teïssut, renforçar una armadura, etc.: *Balena de parasòl*. 3. (fig., pej.) Persona foarça gròssa.

balenar vt. Garnir de balenas.

balenat n.m. Pichin de la balena. Var.: **balenon**, **balenòt(o)**.

balenat, ada adj. Garnit de balenas.

balenidat n.m. Balenide.

balenide n.m. (zool.) *Balenides*: Família de mamifèrs marins que la balena n'es lo tipe. Var.: **balenidat**.

balenier, a adj. Relatiu à la caça à la balena.

balenier n.m. 1. Nau equipada per la caça à la balena. 2. Marin que travaïha sus un balenier.

baleniera n.f. Embarcacion leugiera e ponchuda ai doi extremitats, que d'un temps servia per la caça à la balena. ◇ Aüra, canòt de forma analòga que n'en son equipats lu bateus de gròs tonatge.

balenon n.m. Pichin de la balena. Var.: **balenat**, **balenòt(o)**.

balenoptèr n.m. *Balenoptèrs*: Mamifèrs marins vesins de la balena, de la faça ventrala regada e que possedisson una ala dorsala (l'espècia mai granda fa fins à 25 m de lòng).

balenòt n.m. Balenon.

balenòto [bale'nɔtu] n.m. Balenon. Var.: **balenòt**.

balès adj. m. e n.m. (pop.) Grand e foart.

balèsta n.f. 1. Arcbalèsta. 2. (Antiqu. Rom.) Mâquina de guèrra que servia à mandar de projectiles.

balèsta n.f. Peis dei esteus coralians.

balestier n.m. Arcbalestier.

baleston n.m. (mar.) Atarguier, libarda.

balèstra n.f. Arcbalèsta.

balestrier n.m. Arcbalestier.

balet n.m. 1. Composicion musicala m'un ritme de dança. 2. Espectacle de música e dança: *Lu balets rus*. 3. (fig.) *Balets ròses*: Rescòntres erotics d'òmes adultes e de filhas. 4. *Còrs de balet*: Companhia de balarins professionals. 4. (fig.) Vai e vèn de personas: *Lo balet dei pretendents à un emplec, lo balet diplomatic*.

balèti n.m. Bal, espec. dins una manifestacion populària: *Lo balèti dau festin*.

baletomane, a n. Que li agràdon lu balets.

baletomania n.f. Passion per lu balets.

balh n.m. Convencion per la quala un balhaire dona l'usatge d'un ben mòble ò immòble per un prètz e un temps determinats; contracte que constata lo balh. – *Balh comercial*: Balh que pertòca un local à usatge professional. Sin.: **arrendament**, **fèrma**.

balhaire, airtitz n. Persona que dona m'un balh. Sin.: **arrendaire**. ◇ *Balhaire de fonds*: Aqueu que fornisse de sòus per una societat.

balhar vt. Donar.

balhatge n.m. (anc.) 1. Circonscripcion administrativa d'un baile. 2. Tribunal d'un baile.

balicòt [bali'kɔ] n.m. Planta originària d'Índia, emplegada coma aromat e condiment, d'usatge corrent dins la coïna niçarda (per exemple dins lo pisto).

balin n.m. Ae reproductor.

balin-balan loc. Sensa s'inquietar, sensa si faire de bila: *Li vau balin-balan.*

balinés, esa adj. e n. De Balí.

bàliqui n.m. Planta vivaça cultivada per li sieu flors ornamentalí (Família dei crucifèras). Sin.: **giroflada**.

balisa n.f. 1. Senhau, objècte, qu'indica lo traçat d'una via (canal, camin de fèrre, etc.). 2. Dispositiu (mecanic, optic, sonòre ò radiofonic) destinat à signalar un perill ò à delimitar una via de circulacion marítima ò aerenca.

balisa n.f. Fruch dau balisier.

balisaire, airtz n. Persona que paua, susvelha ò mantèn de balisas.

balisaire n.m. Nau equipada per pauar de balisas e li susvelhar e per avitalhar lu fares.

balisar vt. Provedir de balisas.

balisatge n.m. 1. Accion de dispauar de balisas. 2. Ensèm dei balisas e autres senhaus dispauats per indicar de perills que cau evitar e la rota de seguir: *Balisatge d'un poart, d'un aeroport.*

balisier n.m. Planta d'origina indiana, monocotiledonea, cultivada dins li regions caudi per lo sieu risòma, ric en feculents (d'uni espècias an de flors decorativi). Nom scientific: *cana d'Índia* (Família dei canaceas).

balista n. Persona que cuènta de balas. Sin.: **cuènta-balas**.

balista n.f. Balèsta (arma).

balistic, a adj. De la balística; que pertòca la balística. ◇ *Trajectòria balística*: Trajectòria d'un projectile sotamés à la soleta foarça de la gravitacion.

balística n.f. Sciènça qu'estúdia lu movements dei còrs lançats dins l'espaci e mai especialament dei projectiles.

balistician, a n. Especialista de la balística.

balistier n.m. Arcbalestier.

balistita n.f. Podra sensa fum que brutla m'una flama viva, cauda e lusenta, emplegada dins li armas de fuèc.

balistocardiografe n.m. Aparelh previst per enregistrar l'impulsion comunicada au còrs per la contraccion cardiaca.

balistocardiografia n.f. Estudi dei movements vibratòris cardiacs fondat sus la mesura dei desplaçaments dau còrs, provocat per li contraccions dau coar.

balneacion n.f. (med.) Accion de pilhar ò de donar de banhes dins una amira terapeutica.

balnari, ària adj. Si di d'un luèc de sejoan que si tròva en riba de mar e generalament adobat per aculhir lu vacanciers: *Una estacion balneària.*

balneoterapia n.f. Tractament medical per lu banhes.

balneoterapic, a adj. Relatiu à la balneoterapia.

baloard n.m. Carriera màger de circulacion dins una vila. Var.: **bolevard**. ◇ *Teatre de baloard*: Teatre de caractèr leugier, dont domínon la comèdia e lo vaudevila.

baloardier, a adj. Relatiu au teatre de baloard. Var.: **bolevardier**.

balon n.m. 1. Gròssa bala per jugar, redona ò ovala, generalament formada d'una bofiga gonflada d'aria e recubèrta de cuer (ò d'una matèria sintetica). ◇ *Aver la tèsta coma un balon*: Aver una forra de quauqu'un ò de quauqua ren, fins à n'aver mau de tèsta. 2. (espec.) Espòrt que si juèga entre doi equipas de onze jugaires, que dévon mandar lo balon dins una poarta sensa lo tocar m'ai mans. Sin.: **football** ò **fotbòl** (mòt anglés), **butabala**, **penbalon**. 3. Bofiga leugiera, gonflada d'aria ò de gas, que si pòu envolar: *Un balon d'enfant*. 4. Etilotèst: *Lo policier m'a fach bufar dins lo balon*. 5. Aerostat emplegat dins una tòca scientifica, esportiva ò militària: *Balon dirigible*. 6. (quim.) Vas de vèire de forma esferica. ◇ (per ext.) Vèire de forma redona; lo sieu contengut: *Un balon de vin roge*. 6. *Balon d'oxigène*: Resèrva d'oxigène per lu malauts. ◇ (fig.) Quauqua ren qu'a un efècte tonic, benfasent: *La voastra ajuda es estada un balon d'oxigène*.

balon n.m. Cima arredonida dei Vòges.

balonament n.m. Distension, gonflament dau ventre per de gas.

balonar vt. *Balonar lo ventre, l'estòmegue*: Lu distendre per una acumulacion de gas. ◆ **si balonar** v.pr. Si distendre, si gonflar, en parlant d'una partida dau còrs.

balonat, ada adj. Gonflat, distendut: *Mi senti balonat*.

balonet n.m. Pichin balon. ◇ *Sonda à balonet*: Sonda emplegada dins lo tractament de l'angioplastia.

balon-sonda n.m. Balon provist d'aparelhs d'enregistraments destinats à l'exploracion meteorologica de l'auta atmosfèra.

balor n.m. Malautia dei romiaires, en particulier dei anheus, deuguda à la presença dins l'encefale de larvas dau vèrme dau can e que si manifesta per de vertiges e de torneaments.

balor n.m. Balaor.

balord, a adj. e n. 1. Qu'a un problema d'audicion que pòu anar fin à l'absença totala. ◇ *Balord coma una campana*: Que non aude pròpi ren. Sin.: **sord**. 2. Desproedit de finessa, de gaudi. Var.: **balòt, balós**. ◆ adj. Insensible: *Restar balord à una preguiera*.

balorda n.f. Còup donat mé la man sus l'oreilha. Sin.: **simèc, pastisson, baceu, gautàs**.

balordament adv. D'un biais balord, bestiamet.

barlordàs, assa n. Gròs balord (2).

balordisa n.f. Caractèr d'una persona balorda (2); paraula, accion foara prepaus: *Cuntar de balordisas*.

balós, oa adj. Imbecile. Var.: **balòt, balord**.

balòt n.m. 1. Paquet de mèrç. Sin.: **bala, fardeu, fardada**. 2. (fam.) Balord, balós. Sin.: **nèsci, toarca, colhon**.

balotament n.m. Movement de cen que balòta.

balotar vt. (*balòti*) Gacilhar, balançar dins de sens divèrs: *La tempèsta balòta la nau*. Sin.: **brandar, bassacar**. ◇ (fig.) Faire passar quauqu'un d'un sentiment à un autre (s'emplega sobretot au passiu): *Èri balotat entre la paura e la mieu curioitat*. ◆ vi. Bolegar ò èstre bolegat dins toi lu sens: *Un objècte que balòta dins una caissa tròup granda*.

balotatge n.m. Situacion electorala quora minga candidat a obtengut dau promier còup la majoritat legala dins un vòte majoritari à doi torns.

balsa n.m. Boasc foarça leugier (densitat 0,15) d'Amèrica centrala, emplegat en particulier dins la construccion de maquetas.

balsamic, a adj. Qu'a li qualitats, li proprietats d'un baume, e en particulier l'odor: *Vinaigre balsamic*. Var.: **barsamic**.

balsamier n.m. Aubre dei regions caudi que li sieu fuèlhas, qu'an de glàndolas, l'aisson escapar una odor doça e fornisson un baume.

balsamina n.f. Planta dei boascs de montanha, dei flors jauni, finda sonada *noli-me-tangere* (en latin, "non mi tocar"), que lo sieu fruch, quora es madur, esclata au mendre contacte en mandant de pichini grana.

balsamom n.m. Baume produch per de plantas de la Familia dei terebintaceus.

balte n.m. Grope de lengas indoeuropeï que comprèn lo lituanian e lo leton. var.: **baltic**.

balte, a adj. e n. De la Baltica e dei país vesins.

baltic n.m. Grope de lengas. Var.: **balte**.

baltic, a adj. Vesin de la mar Baltica.

baltasar n.m. Botelha de champanha que contèn setze còup coma una ordinària.

baluan n.m. Lièch d'un torrent.

balustra n.f. Balustre.

balustrada n.f. (arquít.) 1. Enfilada de balustres, cubèrta d'una tauleta. 2. Gardacòrs mé de jorns. Sin. (2): **parabanda, baranda**.

balustrar vt. Provedir d'un balustre.

balustre n.m. 1. Pichina columna motlurada, generalament emplegada mé d'autri que li son assemblats per una tauleta per formar un motiu decoratiu ò un aponteu. ◇ *Compàs à balustre*: Compàs qu'a à la sieu tèsta una moala que li dona la forma d'un balustre. 2. Pichina columna per decorar l'arrier d'un sèti. Var.: **balustra**.

bambagina n.f. 1. Tela damascada que presenta d'efèctes de bendas longitudinali obtenguts per la juxtaposicion d'armaduras diferenti.

bambana adj. (fam.) Nèsci. ■ Tèrme d'usança correnta dins lo parlar dei dròlles de Niça Vièlha tocant la tèsta.

bambarà adj. inv. en genre Relatiu ai Bambaràs. ◆ n.m. Lengua africana dau grope mandé, parlada au Senegal e au Malí.

bambin n.m. Enfanton. Sin.: **niston, drollet, mainatjon**. ■ Si di sobretot per lo *Bambin Jèsus*.

bambó n.m. 1. Planta dei regions caudi, dau pen cilindric linhós mé de grops linhós proeminentes que n'i a pauc ò pron vint-a-cinc genres (gramineas arborescenti). 2. Cana facha d'un pen de bambó.

bambòcha n.f. Ripalha, bombança: *Faire bambòcha*. Sin.: **tampona, ribòta**.

bambosaria n.f. Luèc plantat de bambós: *La bambosaria d'Andusa*.

ban n.m. 1. (vièlh) Proclamacion oficiala, publica de quauqua ren. 2. Sonaria de claron ò rotlament de tamborn

per començar ò acabar una ceremònia. Sin. (1 e 2): **còrna**. 3. Aplaudiments ritmats en l'onor de quauqu'un. 4. (feud.) Ensèm dei feudataris tengut, vèrs lo rèi ò lo senhor, au servici militari: *Convocar, levar lo ban e lo rèireban*.

ban n.m. (ist.) 1. Dignitari dei Eslaves dau Sud e en Valàquia. 2. Representant dau rèi en Croacia.

banana n.f. 1. Organe dur, sovent ponchut, que creisse en pareu sus la tèsta de totplen de mamifèrs romiaires. 2. Organe cornat que creisse sus lo nas dau rinoceròs. 3. Tentacule d'insècte. 4. Dent de forca, de magau, etc.

banal, a adj. (feud.) Que podia beneficiar dau drech de banalitat.

banal, a adj. Comun ordinari, sensa originalitat. Var.: **banau**.

banalament adv. D'un biais banal.

banalisacion (-izacion) n.f. Accion, fach de banalisar. Lo sieu resultat.

banalisar (-izar) vt. 1. Rendre banal, comun. 2. (c. de f.) *Banalisar una via*: L'equipar per qua lu tren poàscón passar dins lu doi sens. 3. Plaçar (de locals, etc.) sota lo drech comun. 4. *Banalisar una jornada*: La descargar dei sieu activitats abituali (per organisar un acamp, etc.).

banalisat (izat), a adj. 1. Qu'a perdut lu sieus signes distintiu: *Un veïcule de polícia banalisat*. 2. *Jornada banalisada*: Jornada dedicada à un acamp, un trabalh particulier, etc., en plaça dau trabalh abitual.

banalitat n.f. 1. Caractèr de cen qu'es banal; platituda: *La banalitat d'un racònte, dire de banalitats*. 2. (feud.) Servituda que consistisse en l'usatge obligatòri e public d'un ben qu'apartèn au senhor: *Banalitat dei molins, dei forns*.

banana n.f. 1. Fruch manjadís dau bananier, de la pèu jauna e de la carn rica en amidon. 2. Flòta de bèrris frontala gonflada en bròssa d'avant en darrièr, per lu òmes (espec. dins li annadas 1950, per lu joves e lu cantaires de Rock and Roll). 3. (electr.) *Ficha banana*: Ficha mascla dei lamas cindriadi. 4. (aeron.) Grand elicotèr mé doi rotors.

bananaria n.f. Societat que s'ocupa de tractar li bananas per li rendre pròpri à la consomacion.

banana split n.f. Banana talhada dins lo sens de la longuessa, cubèrta de liquor, de glaça, de crema e d'avelanas chapladi.

bananeda n.f. Plantacion de bananiers.

bananicultor, tritz n. Persona que cultiva lo bananier. Sin.: **bananier**.

bananicultura n.f. Cultura dau bananier.

bananier n.m. 1. Planta dei fuèlhas lòngui (fins à 2 m), entieri, que si cultiva dins li regions caudi per lu sieus fruchs, gropats en regimes (Familha dei musaceas). 2. Nau alestida per lo transpoart dei bananas.

bananier, a adj. Relatiu ai bananas e à la sieu cultura. ◇ *República bananiera*: República corrompuda, à l'imatge d'unu Estats d'Amèrica centrala. ◆ n. Persona que cultiva li bananas ò n'en fa comèrci.

banarut, uda adj. 1. Que poarta de banas lòngui. 2. Nomenalha balhada ai òmes que la sieu frema es infidèla

coma à l'esposa tradida. Sin.: **cornut, coguu, cornal, cornau, banut**.

banasta n.f. Goarba de castanhier. Var.: **banastra**.

banastada n.f. Contengut d'una banasta.

banastar vt. Metre dins una banasta.

banastier, a n. Banastrier.

banastra n.f. Banasta.

banastaria n.f. Atalhier don si fan li banastas.

banastrier, a n.f. Persona que fa de banastas. Var.: **banastier**.

banat n.m. Territòri administrat per un ban.

banc n.m. 1. Sèti m'una espatliera ò sensa espatliera e lòng, dont si poàdon setar mai d'una persona: *Un banc de pèira*; aqueu sèti, reservat à d'uni personas (dins una assemblada, dins un tribunal): *Èstre assetat au banc dei acusats*. 2. Taula de trabalh d'un mestierant. 3. *Banc de pròva*: Installacion que permete de determinar li caracteristicas d'un motor, d'una màquina. ◇ (fig.) Cen que permete de verificar li capacitats de quauqu'un, de quauqua ren. 4. Taula per presentar una mèrç, espec. au mercat: *Tenir un banc de frucha*. 5. Taula elevada dont si sièvon li consumacions dins un cafè. 6. Granda quantitat de matèria que forma un depaus, un jaç, un obstacle: *Un banc de sabla, de vapor, de nebla*. Sin. (quora tòca la mar): **seca, secan**. 7. *Banc de peis*: Grand nombre de peis de la mema espècia.

banca n.f. 1. Societat qu'a una foncion intermediària entre lu esparnhaires e lu productors, en reculhent e en emplegant lu sòus que lu promiers afidon e que lu darriers demàndon: *Una banca nacionala, un emplegat de banca, un bilhet de banca*. ◇ *Banca en linha*: Banca telematica, que fonciona per telefòne e per l'internet. ◇ *Banca d'affaires*: Banca que li sieu activitats principali son lo conseu e lu servicis financiers. ◇ *Banca d'emission*: Banca que pòu emetre de bilhets de banca. 2. Sòus afidats à cu tèn lo juèc e destinat à pagar aquelu que gànhon, dins d'unu juècs. ◇ *Faire sautar la banca*: Ganhar toi lu sòus que la banca a mes en juèc. 3. (med.) Depaus d'organes ò de liquides organics: *Banca dau sang, de l'espèrma*. 3. (inform.) *Banca de donadas*: Ensèm d'informacions recampadi e conservadi mé de sistemas electronics.

bancable, a adj. Que pòu èstre escomptat torna-mai per la Banca Nacionala.

bancada n.f. 1. Contengut d'un banc. 2. Banc de terren.

bancal n.m. Sabre de la lama corba.

bancal n.m. Mena d'arca que sièrve de sèti. Var.: **bancau**.

bancari, ària adj. Relatiu à la banca.

bancaria n.f. Estalla.

bancarota n.f. 1. Delicte comés per un negociant qu'en seguida à d'actes irreguliers, es en estat de cessacion de pagaments. Sin.: **falhida**. ◇ *Bancarota publica*: Suspension dei pagaments d'un estats ai portaires de renda. 2. *Falhiment total*: La bancarota d'un partit ai eleccions.

bancarotier, a n. Persona que fa bancarota.

bancau n.m. 1. Bancal (sèti). 2. Faissa, pèça de tèrra. ◇ En particulier, cada ceucle de l'*Infèrn* dantesc, qu'es

fach en forma de totairòu mé de bancaus totjorn mai estrechs.

bancolier n.m. Aleurita, aubre de la Família dei euforbiaceas, que la sieu grana dona un òli purgatiu.

bancon n.m. Botigon.

banc-títol n.m. (telev.) Dispositiu constituït d'una càmera que fonciona imatge per imatge e d'un plateau perpendiculari à l'axe optic dont son plaçats lu elements que si dévon filmar (generics, sota-títols, etc.); procediment que consistisse en l'emplec d'aqueu dispositiu.

banda n.f. 1. Grope de personas acampadi per faire quauqua ren ensèm: *Una banda d'amic, lo cap de la banda*. Sin.: **chorma, clica, issoart, mànega**. 2. (mús.) Grope de musicaires que fan de música populària: *La banda d'en Palhon*.

banda n.f. 1. Costat. ◇ *À banda, de banda*: De costat, de caire. ◇ *Metre, laisser de banda, à banda*: Esparnhar; «Deniers son gran, que son 60, qual metres a banda» (FULCÒNIS). ◇ *De banda à banda*: D'un costat à l'autre. ◇ *Laisser en banda*: Laisser en desòrdre. ◇ *De que banda?*: De quau costat? 2. Au bilhard, bòrd interior de la taula. ◇ *Per la banda*: Indirectament. (mar.) 3. 1. Costat d'una nau. 2. Inclinason d'una nau sus un bòrd sota l'efècte dau vent ò dau pes d'un cargament mau repartit. ◇ *Anar à la banda*: Per una nau, subir aqueu movement. ◇ Caduna dei parts laterali d'una sàvega: *Banda de levant* (aquela qu'es à babòrd en regarjant la gola), *banda de ponent* (aquela qu'es à tribòrd en regarjant la gola).

bandament n.m. (pop.) Ereccion (3).

bandar vt. Rendre redde: *Bandar un arc*. Sin.: **tibar, tesar, atesar**. ◆ vi. (pop.) Èstre en ereccion.

bandeiròla n.f. Bandieròla.

bandeiron n.m. Auriflama.

bandejar vi. Si desplegar e bolegar dins lo vent, en parlant d'una estòfa, d'una bandiera. Sin.: **flotejar**.

banderilha n.f. Dard decorat de ribans que lo torero fica per pareus dins lo galet dau taur.

banderilhier n.m. Torèro encargat de plantar li banderilhas.

bandida n.f. Zòna de proteccion e de poblament dont non si pòu caçar, pescar, pàisser, culhir ni passar sensa una autorisacion.

bandier, a n. Proprietari d'una bandida.

bandiera n.f. 1. Estandard d'una confraria, d'una corporacion, etc. Sin.: **atrassi, piata**. ◇ *Sota la bandiera de*: Au costat de, embé. 2. (ist.) Ensenha sota de que si metfion lu vassals d'un senhor per anar à la guèrra. Sin.: **pavalhon**. 3. Drapeu.

bandieròla n.f. 1. Benda d'estòfa lònga e estrecha estacada à un aubre ò à una asta e poarta sovent d'inscripcions ò de dessenshs. 2. Figuracion, dins un basreleu, una pintura, etc., d'un riban larga que poarta una inscripcion, li paraulas d'un personatge, etc. Var.: **bandeiròla**. Sin. (2): **filactèr**.

bandeiron n.m. Auriflama.

bandiment n.m. Pena qu'empacha un condemnat de sejournar dins lo sieu país.

bandiòt n.m. Garda d'una bandida.

bandir vt. (*bandissi*) 1. (lit.) Escartar definitivament: *Avèm cercat de bandir lu italianismes d'aquesto dictionari*. 2. Condamnar au bandiment. Sin.: **proscriure**, **foarabnadir**, **foaragetar**, **levar dau semenat**, **descaçar**, **embandir**.

bandit, **ida** adj. e n. Condamnat à la pena dau bandiment. Sin.: **proscrìch**.

bandit n.m. 1. Aqueu que, solet ò en chorma, comete d'actes criminals (raubarici, assassinat, etc.). Sin.: **ladre**, **raubaire**. 2. (fig.) Persona malonèsta e sensa escrupules.

banditisme n.m. Ensèm dei accions criminali comessi; criminalitat.

bandoliera n.f. Benda de cuer ò d'estòfa portada en diagonala sus lo pièch per sostenir una arma, un objècte quau que sigue. Sin.: **escarcèla**, **tracòla**. ◇ *En bandoliera*: Portat entre l'espatla e lo maluc opauat. Sin.: **en escarcèla**.

bandoneon n.m. Pichin acordeon exagonal emplegat en particulier dins li orquèstras de tango.

banh(e) n.m. 1. Immersion de quauqua ren ò de quauqu'un dins l'aiga ò dins un autre liquide: *Banhes de mar*, *banhe de beta*, *pilhar un banhe*. ◇ (pop.) *Vai ti pilhar un banhe!*: Expression per si desbarrassar de quauqu'un. ◇ *Si pilhar un banhe*: Si banhar totplen, per la sudor ò per la pluèia. ◇ *Èstre dins un banhe de sudor*: Sudar en abundança. ◇ (fig.) *Banhe de sang*: Massacre. ◇ (fig.) *Pilhar un banhe de fola*: Si mesclar à una fola entosiasta pendent una manifestacion publica, espec. per un personatge famós. 2. (ext.) Esposicion dau còrs à diferents agents fisics: *Banhe de soleu*, *de lume*, *de vapor*. ◇ *Banhe turc*: Banhe caud de vapor, seguit d'una docha e d'un massatge. 3. Aiga ò autre liquide dont si fa l'immersion: *Metre au banhe*, *lo banhe es lèst*. ◇ *Banhe fotografic*: Solucion que permete lo tractament quimic dau materiau sensible negatiu ò positiu. ◇ *Banhe galvanic*: Banhe dont son mes lu metals per lu galvanisar. ◇ *À banhe d'òli*: Si di d'una lubrificacion d'organes mechanics. ◇ (quim.) Recipient que contèn una substança donada dont si mete un còrs per l'escaufar indirectament e mantenir una temperatura unifòrma. 4. Vasca dont si pilha lo banhe. ◇ *Sala de banhe*: Local dont son situats lu aparelhs igienics dins una maion. ◇ *Banhe public*: Local equipat per pilhar un banhe en pagant. 5. (espec. au pl.) Establiment balneari ò termal: *Anar ai banhes*.

banh(e)-maria n.m. pl.: **banh(e)s-maria**. 1. Aiga bulhenta dont si plaça un recipient que contèn un aliment, una preparacion que si vòu rescaufar lentament, sensa contacte dirècte mé la foant de calor. 2. Recipient mé doi compartiments concentrics per coïnar au banhe-maria.

banha n.f. Saussa.

banhacauda n.f. Saussa alestida mé d'òli, d'alhet e d'amploas, dont si trèmpen de liumes, especialament cruds.

banhadura n.f. 1. Banhe forçat. 2. (ling.) En lingüística, natura d'una consonanta banhada: *En occitan, "h" marca la banhadura dau "l" e dau "n" en "lh" e "nh"*.

banhaire, **airitz** n. Persona que pilha un banhe (de mar...). ◆ n.m. Popon.

banhaïssa n.m. Accion de banhar.

banhar vt. Espandir un liquide sobre quauqu'un ò quauqua ren: *Ai banhat la toalha*. Contr.: **panar**, **secar**. ◇ *Basta que banhe!*: Va ben coma aquò! (lo di una persona que non acòrda d'importança ai detalhs). Sin.: *basta que bulhe!* ◆ **si banhar** v.pr. recevre d'aiga sobre, voluntariament ò non: *Si banhar li mans*, *si banhar sota la pluèia*. 2. Tocar, en parlant de la mar e dei fluvius à prepaus de ciutats, coastas, etc.: *La Mar Miègterrana banha Niça*.

banharèla n.f. Goacha. Sin.: **destrempa**.

banhar-torna vt. Banhar un còup de mai.

banhat, **ada** adj. 1. Un pauc foal. Sin.: **fadat**. 2. *Pan banhat*: Especialitat facha de salada niçada entre doi lescas de pan prealablament banhadi d'òli d'oliva; à l'origina, si faía m'un tomati esquichat, d'alhet fretat, de sau, d'òli d'oliva e de vinaigre sus una lesca de pan. 3. (fon.) Si di d'una consonanta articulada m'au son [j]: lo "n" de *montanha* es banhat.

banhatge n.m. 1. Accion de pilhar un banhe de mar (ò dins un lac, etc.). 2. Luèc dont si pòu pilhar un banhe (au lòng d'un cors d'aiga).

banhe n.m. 1. Establiment, luèc dont èra subida la pena dei travalhs forçats; la pena ela-mema. Sin.: **galèra**. 2. Luèc dont una persona fa un trabalh penós.

banhet n.m. Loana.

banhòla n.f. (pop.) Automobila.

banholejar vt. Enfresquierar.

banian n.m. *Figuiear baniana*: Figuiera que creisse en Índia, dei raïç adventivi aerenqui.

banjo n.m. Instrument de la familha dau liut, de la caissa redona, que la sieu taula d'armonia es formada d'una membrana.

banjoïsta n. Persona que soana lo banjo.

banlon n.m. Fibra sintetica foarça elastica.

banlega n.f. Ensèm dei localitats à l'entorn d'una granda vila e que, ben qu'administrativament autonòmi, son en relacion estrecha m'aquela vila: *Una ciutat de banlega*. Sin.: **periferia**.

banquet n.m. Pichin banc, espec. de pèira.

banqueta n.f. 1. Banc garnit ò trescat. 2. Sèti tot d'una pèça, que pilha tota la larguessa d'una veitura. 3. Sèti à espatliera en forma de banc, dins un tren, etc. 4. (arquít.) Banc de pèira dins la dubertura d'una fenèstra. 5. Camin practicat sus la riba d'un camin de fèrre ò d'un canal.

banquier, **a** n. 1. Director d'una banca. 2. Persona que tèn la banca dins un juèc.

banquisa n.f. Jaç de glaça formada per congelacion de l'aiga salada de la mar dins li regions polari. Sin.: **banc de glaça**, **conglaç**.

bantó, **oa** adj. Deis Bantós, dei pòbles d'aqueu grope.

◆ n.m. Grope de lengas africani parladi dins la mitan sud dau continent.

banut, **uda** adj. 1. Banarut. 2. Tocat per una malautia criptogamica que produe un fonge que desvolopa un organe de fructificacion qu'a la forma d'un esperon de gal, en parlant dei cerealas, en particulier dau sègala. Sin.: **ergotat**.

baobab n.m. Aubre dei regions tropicali (Àfrica, Austràlia) que lo sieu fust pauc faire fins à 20 m de circonferença (Família dei bombacaceas).

baptisme n.m. (relig.) Doctrina protestanta que di que lo batejar pòu èstre administrat unicament ai adultes e professa la fe e lo pentiment.

baptista adj. e n. Relatiu au baptisme; persona que seguísse aquela doctrina.

baptistèri n.m. Bastiment anèxe ò capèla d'una glèia destinats à l'administracion dau batejar.

baquelita n.f. Resina sintetica obtenguda per condensacion d'un fenòl e emplegada per remplaçar l'ambre, etc.

baquet n.m. 1. Pichina tina de boasc. Sin.: **tinon**. 2. Sèti bas d'una veitura d'espòrt.

baqueta n.f. Pichina jòia que s'agafava à un vestit, à un capeu.

baqueturas n.f. pl. Vin recullit dins un baquet plaçat sota lo robinet d'una bota.

baquic, a adj. 1. Relatiu à Bacus. 2. (lit.) Que celèbra lo vin. ◇ *Cançon baquica*: Cançon que celèbra lo vin, cançon de chocatons.

bar n.m. 1. Establiment dont si pòu beure, tant au banc coma dins una sala. Sin.: **beguda, cafè**. 2. Lo banc d'aquel establiment: *Beure un vèire au bar*.

bar n.m. Unitat de mesura de pression que vau 10⁵ pascals, emplegada per mesurar li pressions dei fluides, espec. en meteorologia: *Un bar vau pauc ò pron una atmosfera*.

baraban n.m. Ramadan.

barabancho n.m. Espaventau.

barabin-baraban onomat. Bosin de cauas gacilhadi.

baralh n.m. Gròs bosin. Sin.: **bacan** (italianisme), **rambalh**.

baralhar vi. Faire un gròs bosin.

baranda n.f. Balustrada.

baranha n.f. 1. Separacion facha d'aubres e d'aubrilhons que sièrve à delimitar doi camps, doi proprietats. ◇ *Rescontrar, trovar una baranha*: Èstre mes en retard en charrant m'una persona rescontrada d'azard. 2. Obstacle, espec. barriera que dévon encambar lu atletas ò lu cavaus dins li corsas d'obstacles. 3. (per ext.) Barriera artificiala (espec. metallica ò de fieufèrre barbelat).

baranhada n.f. Granda baranha.

baranhar vt. Claire d'una baranha. Var.: **embaranhar**.

baranhàs n.m. 1. baranha de rómigas. 2. Baranha espessa, mau entretegnuda.

baraquin n.m. Recipient metallic per faire búlher d'aiga. Sin.: **bulhidor**.

barat n.m. 1. Escambi, comèrci. 2. Engan, trufa. Var.: **barata**.

barata n.f. Barat.

baratar vt. Escambiar. ◆ vi. 1. Faire d'escambis, de comèrci. 2. Fraudar.

barataria n.f. Engan, truffaria.

baratier, a adj. Que frauda. Sin.: **truffaire**.

barba n.f. 1. Pels que créisson au menton e sus li gautas de l'òme. 2. Flòta de pels sota la boca d'uni bèstias. 3. Filaments plantats dins lo tube d'una pluma d'uceu. 4. Extremitat de l'espiga dei cereals. Var.: **barbolh**. 5. Filament (en particulier metallic) que rèsta estacat à una pèça pas francament talhada.

barba n.m. 1. Oncle. 2. Marca de respècte per una persona d'un atge.

barbablanc n.m. (pej.) Vièlh òme, sovent ronhós e desagradu.

barbacana n.f. 1. (arquít.) Dubertura estrecha per aerar e esclairar un local. – Dubertura verticala dins un obratge d'art per laisser s'escórrer li aigas d'infiltracion. 2. (fortif.) Arquiera per tirar à cubèrt. – Obratge per aparar una poarta ò un poant dau defoara.

barbairòu n.m. Auceu que sembla à l'arèndola, ma dei alas mai estrechi e de la coa mai corta (pauc ò pron 16 cm de longuessa, Família dei apodidats). (fres martinet). ◇ *Barbairòu dau pièch blanc*: Barbairòu alpenç.

barbajoan n.m. 1. Nuèchola. 2. (mar.) Sotabarba de baupret.

barbaluc n.m. Nèsci. Sin.: **badaluc**.

barban n.m. Insècte tisanoptèr en grand nombre sus li flors, que s'ataca ai fuèlhas novèli (longuessa 1 mm).

barbar(e), a adj. e n. 1. Inuman, d'una granda crudelitat. 2. (Antiqu.) Estrangier, per lu Grècs e lu Romans (m'una majuscula quora es emplegat en tant que nom). ◆ adj. 1. Contrari à l'usatge ò au boan gust. 2. Contrari ai nòrmas de la lenga, ai abitudas dei sieus usanciers: *Un tèrme barbare*.

barbarament adv. D'un biais barbare.

barbaresc, a adj. e n. De l'anciana Barbaria (Àfrica dau Nòrd).

barbaria n.f. 1. Crudelitat, ferocitat. 2. Mancança de civilisacion; desumanisacion.

barbarisar (-izar) vt. Rendre barbare.

barbarisme n.m. (ling.) Emplec dins una lenga d'un mòt inexistent ò desformat; aqueu mòt.

barbarós n.m. Raïm redon, ròse ò negre.

barbataire, airtiz n. Persona que barbata. Var.: **borbotaire**.

barbatar vi. Parlar d'un biais incoerent, dire de bestias, de paraulas sensa coa ni tèsta. Sin.: **desparlar, anar en ravarria**. Var.: **barbotar, borbotar**.

barbeladura n.f. Asperitat dispauada en barba d'espiga.

barbelat, ada adj. 1. *Fieufèrre barbelat ò barnelat* (n.m.): Fieufèrre provist de ponchas, que sièrve de mejan de defensa ò de baranha. Sin.: **fieufèrre espinós**.

barbènega n.f. Verbena. Sin.: **èrba crosada** (*verbena officinalis*).

barbera n.m. Raïm dei grums lòngs, ròses ò negres.

barbet n.m. (ist.) 1. Vaudés dau Piemont. 2. Calvinista dei Cevenas. 3. À partir dau 1792, resistent còntre l'armada republicana francesa bailejada per Massena.

barbet, a n. Can grifon dau pel lòng e boclat.

barbeta n.f. Pichina barba, à la poncha dau menton.

barbeta n.f. 1. (anc.) Pèça de tela à l'entorn de la cara, que recalava sus lo coal e lo pièch, conservada per li religioas. 2. (mil.) Plataforma sobrelevada que permete lo tir d'un canon en sobre dei obratges de defensa. 3. (mar.) *Torrèla barbeta*: Torrèla sobrelevada. ◇ Cordatge que s'assegurava à la proa d'un vaisseau per ormejar lo barcòt ò lo calc.

barbeu n.m. Durgan.

barbiç n.m. pl. Bafis. Sin.: **guinhons**.

barbican n.m. Auceu de la Família dei capitonidats.

barbier n.m. 1. (anc.) Aqueu que lo sieu mestier èra de talha la barba. 2. Aqueu que lo sieu mestier es de talhar lu bèrris. Sin.: **penchenaire**, **penchenier**, **perruquier** (anc.).

barbier n.m. Pichin peis ossós dei mars d'Euròpa que poarta doi ventosas sota lo ventre. Sin.: **poartaescudèla**.

barbiera n.f. 1. Pèça d'armadura per protegir lo coal. 2. Plat ovale dau barbier. 3. Au s XIX, gueridon surmontat d'un mirau.

barbilhon n.m. 1. Filament olfactiu ò gustatiu plaçat dei doi costats de la boca, dins d'unu peis. 2. Replec de la pèu situat sota la lenga dau bòu e dau cavau. Sin.: **barbon**. 3. Pichin barbòt.

barbital n.m. Barbituric. Var.: **barbitau**.

barbitau n.m. Barbituric.

barbituric, **a** adj. Si di d'un radical quimic (la malonilurea) qu'es à la basa de totplen d'ipnotics e sedatius dau sistema nervós. ◆ n.m. Remèdi que compoarta aqueu radical, emplegat dins lo tractament de l'insomnia e de l'epilepsia. Sin.: **barbital**, **barbitau**.

barbiturisme n.m. Intoxicacion ò acostumança ai barbiturics.

barbolh n.m. Barba dei cerealas.

barbolhada n.f. Discors incomprendible.

barbolhaire, **airitz** n. Persona que barbolhar, que pinta mau.

barbolhar vt. 1. Brutar, tacar, mascarar: *Si barbolhar lo morre de chicolata*. 2. Pintar grossierament, sensa gust. Sin. (2): **pintorlar**, **pintorlejar**, **escarabochar**. ◇ *Èstre barbolhat, aver l'estòmegue barbolhat*: Si sentir nauseós.

barbolhar vi. Aver de dificultats d'elocucion, bletonear. ◆ vt. Dire quauqua ren embé dificultat, en bletoneant. Sin.: **barbotar**, **barbotear**, **tartalhar**.

barbolhatge n.m. Accion de barbolhar, de pintar mau; escriptura, pintura, dessenh ansinda obtenguts. Sin.: **escarabòcho**.

barbolhon, **a** n.m. Persona que barbolha, que bletonea. Sin.: **tartalhon**, **bletoneaire**, **bletonejaire**.

barbon n.m. Barbilhon dei bovideus.

barbon n.m. (it.) Can dau peu boclat e abundant. Sin.: **canissa**.

barbosa n.m. ò f. (fam.) Agent d'un servici secret.

barbotaire, **airitz** n. Persona que barbòta. Var.: **barbataire**.

barbotar vi. (*barbòti*) Parlar d'un biais confús, sensa ben prononciar, sovent embé ostilitat. Sin.: **bronchonar**. Var.: **barbotear**, **borbotar**, **barbatar**. ◆ vt. Dire quauqua ren en parlant d'aqueu biais.

barbotar vi. (*barbòti*) 1. Si bolegar dins l'aiga: *Li ànedas barbòton dins l'aiga*. Sin.: **faire sausseta**. 2. (quim.) Traversar un liquide, en parlant d'un gas.

barbotatge n.m. 1. Accion de bolegar dins l'aiga. 2. (quim.) Passatge d'un liquide au travèrs d'un gas.

barbotear vi. e vt. Barbotar (parlar d'un biais confús).

barbotiera n.f. Loana (per li ànedas).

barbotin n.m. 1. (mar.) Corona d'acier dont si vènon engatjar lu malhons d'una cadena d'ancora. 2. Ròda dentada religada au motor, qu'estirassa la canilha d'un veïcule.

barbotina n.f. 1. Argila foarça banhada de mema composicion que la ceramica de basa, emplegada per de junturas ò per li pèças obtengudi per colatge. 2. Mesclum totplen fluide de cement e d'aiga, eventualaament m'un pauc de sabla.

barbua n.f. Barbuda (peis).

barbuda n.f. Peis de mar, de la carn preada, vesin dau ròmbò e que pòu aver 70 cm de lòng. Var.: **barbua**. Sin.: **pansard**.

barbula n.f. Croquet dei barbas d'una pluma d'auceu.

barbut, **uda** adj. Qu'a de barba.

barbut n.m. Barbeu.

barca n.f. Pichin bateu, que si pòu desplaçar m'una vela, m'un motor ò mé de rems. ◇ (fig.) *Ben, mau menar la sieu barca*: Ben, mau menar lu sieus affaires.

barcada n.f. Cargament d'una barca: *Una barcada de sabla*.

barcana n.f. Duna en forma de creissent, perpendiculara au vent.

barcarés n.m. Flòta de barcas dins un poart.

barcarissa n.f. (mar.) Dubertura dins lo flanc d'una nau, per li intrar e n'en sortir. ◇ *Escala de barcarissa*: Passarella.

barcaròla n.f. 1. Cançon tipica dei gondoliers veneciens. 2. Pèça vocala ò instrumentala dau ritme ternari, dins l'estile d'aqueli cançons.

barcassa n.f. Gròssa barca.

barcatge n.m. Batelatge (2).

barcatier, **a** n. Barquejaire.

barcelada n.f. Granda quantitat de còups vesins e violents. Sin.: **frusta**, **rosta**, **rasclada**, **frandacion**, **tanada**.

barcelament n.m. 1. Accion de picar, de barcelar; barcelada. 2. Secutament.

barcelar vt. 1. Picar (quauqu'un). Sin.: **tanar**, **tabassar**, **cascar**. 2. Sotametre à d'atacs incessants; tormentar embé obstinacion à de criticas: *Barcelar quauqu'un de questions*. Sin.: **secutar**.

barcelonés, **esa** adj. e n. De Barcelona.

barcòt n.m. (mar.) Pichina embarcacion non pontada. ◇ En particulier, barca embarcada sus una nau, especialament per lo sauvament. Sin.: **canòt**.

barda n.f. 1. Sèla. 2. Armadura dau cavau, dau s. XII au s. XVI. 3. Bardòt. 4. Lesca de lard que li s'envelopa un morseu de carn ò una volalha. 5. Bast.

bardadura n.f. Arnescament.

bardana n.f. Planta dei flors purpurini, comuna dins li roïnas, que s'estaca ai vestits e ai pels dei bèstias (*lappa communis*, autessa: 1 m, Família dei compauadas). Sin.: **arrapaman, lambordier, grapon, caulet-d'ae**.

bardar vt. 1. Envelopar un morseu de carn dins una barda. 2. Curbir (un cavau) d'una armadura.

barde n.m. 1. Poeta e cantaire cèlte. 2. Poeta lyric. Sin.: **trobaire**.

bardís n.m. Luèc dont està lo singlar.

bardonier, a n. Persona que fa de bardas. Sin.: **bastier, selier**.

bardoquin n.m. Baldaquin.

bardòt n.m. Ibride produch per l'acoblament d'un cavau e d'una sauma.

barejar vt. Remandar mé virulença.

barèla n.f. Mena de civiera que lu pescadors emplégon per portar li rets.

barestesia n.f. Sensibilitat que permete de precisar la pression e li diferenças de pes ò de pression exercitadi sus lo còrs.

barganhar v.i. Mercandejar, discutir sobre lo prètz.

barganhatge n.m. Accion de barganhar.

bari n.m. Metal alcalinoterrós blanc argentat que fonde à 710°C, de densitat 3,7 que descompaua l'aiga à la temperatura ordinària; element (Ba) de n° atomic 56 e de massa atomica 137,34.

baria n.f. Anciana unitat de C.G.S. de constrencha e de pression, que vau 10⁻¹ pascals.

baricentre n.m. Centre de gravitat.

baricentric, a adj. Relatiu au baricentre.

barigola n.f. *Archicòta à la barigola*: Archicòta farcida de lard, de fonges, de ceba, etc., e cuècha au forn.

barimètre n.m. Instrument per mesurar l'intensitat d'un bosin.

barimetria n.f. Metòde d'estimacion dau pes dei animaús à partir dei sieu mensuracions.

barion n.m. Particula qu'a una massa au manco egala à-n-aquela dau proton e un espin mièg-entier.

barionic, a adj. Dau barion.

barisfèra n.f. Part inferiora dau glòbe terrèstre caracterisada per la sieu foarta intensitat.

barita n.f. (miner.) Oxide de bari (BaO) ò idroxide de bari (Ba(OH)₂).

baritifèr, a adj. Que contèn de barita.

baritina n.f. (miner.) Sulfat de bari natural.Var.: **baritita**.

baritita n.f. Baritina.

baritocalcita n.m. Carbonat de bari e de calci.

baritèri n.m. Mamifèr fossile de l'eocène sobran d'Egipte, m'ai palas desvelopadi per l'aparament.

bariton n.m. Votz d'òme entre lo tendr e la bassa; cantaire qu'a aquesta votz. ◆ adj. Si di d'un instrument de vent que la sieu escala sonòra correspoande à-n-aquela dau bariton.

baritonacion n.f. Cambiament d'entonacion deugut au passatge de l'agut au greu.

barja n.f. Labra.

barjacaire, airtz n. Persona que barjaca. Sin.: **babillard, charraire, lengassut, paraulier, parlòs, parlaire, lengatier**.

barjacar vi. Parlar toplen, sensa dire grand caua. Sin.: **charrar, lenguejar**.

barla n.f. Pichina bota portativa. Sin.: **barrilet**.

berlecum n.m.s. Boani cauas per manjar, coma de bonbons, etc.: *Manja solament de berlecum*.

barlòca n.f. Pichina jòia, objècte que si poarta estacat à una colana, un braçalet, etc. Sin.: **pendolet, pendolina**. ◇ *Batre la barlòca*: Foncionar mau, d'un biais irregulier, en parlant d'un mecanisme; (fig.) Desrasonar, en parlant d'una persona. Sin.: **desparlar, desvariar**.

barlòng, a adj. Qu'es mai lòng d'un costat que de l'autre.

barluga n.f. Embarlugament. Var.: **berluca, berluga**. Sin.: **farfantèla**.

barlume n.m. (italianisme) Trelutz.

barlusier, a adj. e n. Visionari.

barma n.f. Bauma.

barm-mitsva n.f. Ceremònia judiva de la majoritat religioa.

barn n.m. Unitat de mesura de seccion eficaça (simbòle b) emplegada en microfísica, que vau 10⁻²⁸ m².

barnabita n.m. Religiós de l'òrdre dei clergues reguliers de Sant-Pau, fondat en lo 1530 per sant Antòni-Maria Zaccaria.

barod n.m. (mil.) Combat. ◇ *Barod d'onor*: Combat desesperat, liurat unicament per l'onor (finda au fig.).

barodaire n.m. (fam.) Aqueu qu'a totplen combatut ò que li agrada si batre. Sin.: **guerrejaire**.

barofil(e), a adj. Que permete de viure dins de condicions de pression foarta: *Un organisme barofile*.

barografe n.m. Baromètre enregistraire. ◇ Altimètre enregistraire.

barograma n.m. Traçat d'un barografe.

baromètre n.m. 1. Instrument per mesurar la pression atmosferica. ◇ *Baromètre au mercuri*: Baromètre inventat per Torricelli (1643), fonciona m'un tube plen de mercuri, dubèrt à una extrimitat, revirat sobre una tina de mercuri. Lo mercuri cala dins lo tube e mesura la pression atmosferica à la susfàcia de la tina. ◇ *Baromètre aneroïde*: Baromètre fach d'una bóstia metallica vuèia d'aria ò d'un tube metallic, que si defórmon en foncion dei variacions de la pression atmosferica. ◇ *Baromètre enregistraire*: Baromètre aneroïde que la sieu agulha, provista d'una pluma, traça una corba sus lo papier d'un cilindre en rotacion. 2. Cen qu'es sensible à d'uni variacions, que permete de li exprimir: *Lu sondatges son lo baromètre de l'opinion publica*.

barometria n.f. Partida de la fisica que tracta dei mesuras de la pression atmosferica.

barometric, a adj. Que pertòca lo baromètre.

baron, a n. 1. (ist.) Nòble en carga d'una baronia. 2. Nòble qu'a un títol entre lo vescomte e lo cavalier. 3. Persona foarça importanta dins un camp particulier, espec. economic: *Lu grands barons de la finança, de l'industria*.

baron n.m. Granda quantitat, molon. (vivaroyalpenquisme de Piemont; en piemontés, un *baron* es un molon: *Un baron d'èrba*).

baronessa n.f. Nòbla en carga d'una baronia; esposa d'un baron. Var.: **barona**.

barona n.f. *Anar à la barona, batre barona*: Vagabondar, mancar l'escòla, totjorn mé la pensada de faire la fèsta.

baronaire, a n. Vagabond.

baronalha n.f. (pej.) Lu barons.

baronat n.m. Títol de baron.

baronatge n.m. 1. Qualitat de baron. 2. Còrs dei barons.

baronejar vi. (pej.) Agir coma un baron.

baronenc, a adj. Que pertòca lo baron.

baronet n.m. Títol de noblessa, creat en lo 1611 per Jaume I^r d'Anglatèrra.

baronia n.f. (ist.) Senhoria, tèrra d'un baron.

baroscòpi n.m. Balança que permete de metre en evidença la possada d'Arquimèdes deuguda à l'ària.

barotaxia n.f. Sensibilitat organica à la pression orientada.

barotraumatic, a adj. Qu'es relatiu à un barotraumatisme.

barotraumatisme n.m. (med.) Lesion provocada per una brusca variacion de pression.

barquejaire, airtz n. Persona que mena una barca. Var.: **barcatier**. Sin.: **nauchier, nauquier**.

barquejar vt. Transportar per barca.

barquet n.m. Canòt.

barqueta n.f. 1. Pichina barca. 2. Pichina pastissaria en forma de barca. 3. Recipient leugier e rigide emplegat dins lo comèrci e l'industria per lo condicionament dau manjar, espec. per lu plats coïnats.

barquier, a n. Persona que mena una barca.

barra n.f. 1. Pèça de boasc, de metal, etc., lònga e estrecha, rigida e drecha. 2. Objècte qu'a aquesta forma: *Una barra de chicolata, de cerealas*. 3. Lingòt: *Una barra d'aur*. 4. (coregr.) Pèça de boasc orizontala fixada à la paret, que sièrve ai exercicis. 5. (espòrts) Barra de boasc ò de metal per diferents usatges. ◇ Traversa orizontala que fixa lo nivèu que si deu sautar. ◇ *Barra fixa*: Aparelh format per una barra orizontala sobre doi pens. ◇ *Barras a-simetriqui*: Aparelh formats de doi barras fixi parallèli que non son plaçadi à la mema autessa. ◇ *Barras parallèli*: barras fixi parallèli. ◇ *Barra de discs*: Barra d'acier destinada à recevre ai sieu extrimitats de discs metallics que constituïsson la carga que si deu levar en alterofilia. 6. (autom.) *Barra de direccion*: Barra entre la direccion e la ròda. ◇ *Barra de torsion*: Barra elastica qu'assegura la suspension d'un veïcule. ◇ *Barra de reaccion*: Pèça que permete l'aplicacion dau coble motor à l'aisseu. 7. (nucl.) *Barra de comanda*: Dins un reactor, barra facha d'un materiau qu'a la facultat d'absorbir lu neutrons, destinada au reglatge ò à l'arrèst de la reaccion en cadena. 8. (mús.) *Barra d'armonia*: Pichina barra de boasc encolada sota la taula dei instruments à coardas per n'en sostenir la pression. 9. (mar.) Organe de comanda dau governalh.

Sin.: **jaugè**. ◇ *Pilhar, tenir la barra*: Pilhar la direccion (d'una societat, etc.). 10. (mar.) *Barra d'immersion*: Dins un sotamarin, organe de comanda dei governalhs de profundor. 11. Au tribunal, barriera dont son sonats lu testimònis e dont paidéjon lu avocats. 12. Cresta de ròcas aguda e verticala. 13. Aut-fond format ai bocas d'un fluvi per lo contacte entre l'aiga fluviala e l'aiga marina. 14. Trach grafic drech. ◇ (mús.) *Barra de mesura*: Linha verticala de separacion entre doi mesuras. ◇ (arald.) Pèça onorabla que va de l'angle senèstre dau cap à l'angle dèxtrè de la poncha. 15. ◇ (anat.) *Barra dau coal*: Nuca; espina dorsala. Sin.: **coata, copet**. 13. (expr.) *De but en barra*: veïre **but**.

barraca n.f. 1. Contruccion leugiera. ◇ *Adieu barraca!*: Interjeccion per dire que tot es perdut. 2. (fam.) Maion sensa comoditats ò mau tenguda. 3. Veitura, mecanisme, etc. que non fonciona ben: *Una vièlha barraca*.

barracament n.m. Construccion, ensèm de contruccion rudimentari per aculhir de personas provisoriament.

barracar vt. Barrar, clavar; clare dins una barraca.

◆ **si barracar** v.pr. S'embarrar.

barracon n.m. Pichina barraca (1). Var.: **barraqueta**.

barracuda n.m. Grand peis marin carnassier (Família dei esfirenides). Sin.: **becuna, esfirena, luci**.

barrada n.f. Bastonada.

barradura n.f. 1. Accion, fach de barrar, d'èstre barrat. 2. (fon.) Fach d'èstre barrat, per una vocala. Sin.: **clavadura, tampadura, tancadura**.

barralha n.f. Palenca, palissada.

barralhar vt. Palissadar.

barrant n.m. Accion de barrar un chèn; lo sieu resultat.

barraqueta n.f. Pichina barraca. Var.: **barracon**.

barrar vt. 1. Aplicar (una partida mobila), per fin de tapar un passatge, una dubertura: *Barrar la poarta, la fenèstra*. Sin.: **serrar, clavar**, tampar. ■ À l'origina, *barrar* s'entende en emplegant una barra, *clavar* en emplegant una clau, *serrar* en emplegant una serralha. 2. Privar de comunicacion m'au defoara: *Barrar un armari, la cambra*. 3. Avesinar, reünir (doi partidas d'un organe, d'un objècte, etc.): *Barrar lu uèlhs, li parpèlas*. Sin.: **serrar, clucar, plegar**. 4. Empachar lo passatge: *Barrar un camin*. 5. Marcar d'una barra (ò d'uni barras): *Barrar un chèn*. 6. Traçar de regas per escafar quauqua ren qu'es faus, que non convèn: *Barrar un paragrafe*. ◆ vi. 1. Èstre, restar barrat: *Un negòci que barra à vuèch oras*. Sin.: **serrar**. 2. Èstre en estat d'èstre barrat: *Aquesta poarta barra mau*. ◆ **si barrar** v.pr. 1. Forma reflexiva: *La poarta s'es barrada soleta*. ◇ (fon.) Devenir mai barrada, en parlant d'una vocala. 2. Passiu: *Una bóstia que si barra facilament*.

barrat, ada adj. (ling.) 1. Dont si pòu dificilament intrar: *Un luèc barrat, una societat barrada*. 2. Dont non si pòu circular: *Una carriera barrada*. 3. *Chèn barrat*: Marcat en diagonala de doi regas per èstre tocat solament per l'intermediari d'un establiment bancari. 4. (cir.) *Dent barrada*: Que la sieu raïç desviada rende l'extraccion dificila. 5. (arald.) Partejat en un nombre par de partidas

egali d'esmalhs alternats, dins lo sens de la barra. 6. Insensible, que non laissa ren trasparéisser dei sieus sentiments. 7. (fon.) *Vocala barrada*: Prononçada m'una barradura parciala ò totala dau canal vocal. ◇ *Sillaba barrada*: Sillaba que s'acaba m'una consonanta que s'aude.

barrat n.m. (mús.) À la guitarra, au liut, etc., fach de preissar en meme temps sobre toti li coardas m'un det (plus rarament mé doi).

barratge n.m. 1. Accion de barrar lo passatge, de faire obstacle; l'obstacle eu-meme: *Un barratge de polícia*. 2. *Tir de barratge*: Tir d'artilharia destinat à rompre una ofensiva enemiga. 3. (espòrts) *Partida de barratge*: Partida que si juèga entre doi equipas ò doi concorrents à egalitat per lu destriar ò per designar l'equipa (lo concorrent) qu'aurà drech à l'accession à una division mai auta ò au torn seguent d'una competicion. 4. (psicol.) Interrupcion dins lo cors de la pensada, dins lo compliment d'un acte. 5. (trav. publ.) Obratge artificial en travèrs d'un cors d'aiga, que sièrve sigue à n'assegurar la regulacion, sigue à alimentar li vilas ò aigar li culturas, sigue à faire foncionar una centrala hidroelectrica. Sin.: **restanc**. ◇ *Barratge en enrocament*: Barratge constituït de ròcas, non impermeable. ◇ *Barratge de tèrra omogenea*: Barratge format d'un nucleu central impermeable entre de massís d'aponteu e de proteccion fachs de materiaus divèrs.

barratge-pes n.m. (trav. publ.) Barratge de betum, dau profieiu triangulari, que lo sieu pes solet li permete de resistir à la butada de l'aiga.

barratge-vòuta n.m. (trav. publ.) Barratge de betum de la corbura convèxa virada vèrs l'amont, que remanda la butada de l'aiga vèrs li ribas per efècte d'arc. Var.: **barratge de vòuta**.

barratgista adj. e n. (espòrts) Equipa, concorrent, que deu passar per una partida de barratge.

barrejar n.m. Repilhar quauqu'un mé virulença. Sin.: **mandar au boasc**.

barrel n.m. (anc.) Mesura de capacitat per lo petròli. Var.: **barriu**.

barrema n.m. 1. Recuèlh de tableus numerics que donon lo resultat d'unu carculs: *Lo barrema dei interès, lo barrema dei salaris*. 2. À l'escòla, dins un contraròtle, correspondença entre li questions pauadi e lu ponchs atribuïts à cada question.

barreta n.f. 1. Bonet cairat, mé tres ò quatre banas, que poàrton lu religiós (la barreta es negra per lu prèires, violeta per lu evesques, roja per lu cardinals). – *recevre la barreta*: Èstre nomenat cardinal. Var.: **berreta**.

barreta n.f. 1. Pichina barra. 2. Espilinga per tenir lu bèrris. 3. Espilleta lòngra e estrecha. 4. Riban montat sobre un supoart: *La barreta dau Meriti Nacional*. 5. Barra plata de fèrre que sièrve à mantenir lu paneus d'un veirau. 6. (mús.) Freta (d'una guitarra, etc.).

barreu n.m. 1. Pichina barra de boasc, de metal, etc., que sièrve de sostèn ò de barradura: *Lu barreus de la fenèstra, lu barreus de la preson*. 2. (anc.) Plaça reservada ai avocats dins un tribunal, delimitada per una barra de boasc. ◇ (per ext.) Ensèm dei avocats estacats

à un meme tribunal de granda instança: *Èstre inscrich au barreu de Niça*. Sin.: **collègi dei avocats, tribuna**.

barri n.m. 1. Obratge de maçonaria, de tèrra, etc., vertical, que sièrve à enclaire un espaci, à sostenir de tèrras, à constituir lu costats d'una maion e à n'en suportar lu plans. 2. Quartier d'una vila. Sin.: **borgada**. 3. Paret naturala, m'una foarta penda. 4. Obstacle, separacion: *Lu policiers formàvon un barri davant lu manifestants, lo barri de la vida privada*. 5. (espòrts) Au balon, fila de jugaires que si plàçon entre lo balon e la poarta à l'ocasion de'un còup franc. ◇ *Barri d'escalada*: Paret de betum, de boasc, equipada per practicar l'escalada. 6. (aeron.) *Barri dau son*: Ensèm dei fenomènes aerodinamics que capíton quora un mobile si desplaça dins l'atmosphèra à una velocitat vesina d'aquela dau son. Sin.: **barriera dau son**. ◇ *Barri de la calor*: Ensèm dei fenomènes calorifics que capíton à granda velocitat e limítton li performanças aerenqui dins l'atmosphèra. Sin.: **barriera de la calor**. ◆ pl. Muralha d'un casteu, muralha à l'entorn d'una ciutat fortificada.

barrica n.f. Bota d'una capacitat de pauc ò pron 200 litres; lo sieu contengut.

barricada n.f. Contengut d'una barrica.

barricada n.f. Obstacle fach de materiau divèrs amolonats en travèrs d'una carriera per si protegir dins un combat. ◇ (fig.) *Èstre de l'autre costat de la barricada*: Èstre dau partit advèrse.

barricadar vt. 1. Barrar mé de barricadas: *Barricadar una carriera*. 2. Barrar solidament: *Barricadar una poarta*. ◆ **si barricadar** v.pr. 1. S'assostar darrier una barricada. 2. S'embarrar dins un luèc.

barricaire, airitz n. Persona que fabrega de barricas. Sin.: **barrilaire**.

barricar vt. Barricadar.

barricon n.m. Barricòt.

barricòt n.m. Pichin barriu. Var.: **barricon**.

barriera n.f. 1. Assemblatge de pèças de boasc, de metal, etc., que barra un passatge e sièrve per enclaire. 2. Obstacle natural: *Una barriera de fuèc*. 3. (fig.) cen que fa obstacle ai escambis: *Barrieras doanieri*. 4. (aeron.) *Barriera dau son*: Barri dau son. ◇ *Barriera de la calor*: Barri de la calor.

barrilaire n. Barricaire.

barrilaria n.f. Fabrega de barris.

barrilat n.m. (mar.) Dins la marina anciana, persona qu'avia la carga de l'aiga e dau vin e de l'entretenança dei botas.

barrilet n.m. 1. Pichin barriu. Var.: **barrileta**. 2. Magasin cilindric e mobile d'una rivoltèla, destinat à recevre li cartochas. Sin.: **cilindre**. 3. (tecn.) Partida cilindrica d'un blòc de seguretad, dins una serralha.

barrileta n.f. Barrilet.

barrilhar vt. Enviroutar de barris.

barriment n.m. Crit de l'elefant ò dau rinoceròs. Sin.: **bram, bramadís**.

barrir vi. (*barrissi*) Cridar, en parlant de l'elefant e dau rinoceròs. Sin.: **bramar**.

barriu n.m. 1. Pichina bota; lo sieu contengut. 2. Mesura de capacitat (simb.: bbl) que vau pauc ò pron 159 litres, emplegada per lu produchs petroliers.

barròc n.m. Estile artistic e literari naissut en Itàlia au moment de la Contrareforma catolica e qu'a dominat Euròpa e l'Amèrica latina ai s. XVIIⁿ e XVIIIⁿ.

barròc, a adj. 1. Qu'apartèn au barròc: *Una glèia barròca*. 2. Original, estrange: *Una idea barròca*.

barrochin n.m. Carriòla mé doi ròdas. ◇ (espec.) Veitura leugiera, sensa caissa, emplegada dins li corsas de cavaus. Sin.: **sulky** (angl.).

barrotlier, a n. Vagabond.

barron n.m. Barreu de cadiera.

barron n.m. Lenga ò molon d'arena que si forma sus lo ribatge d'un aigau ò de la mar e rende la navegacion perilhoa: *Lo quartier dau Barron, à Seta*. Sin.: **tèu, tes, tèi**.

barroquejant, a adj. Qu'evòca lo barròc.

barroquisme n.m. Caractèr d'una òbra barròca ò qu'evòca lo barròc.

barròt n.m. (mar.) Cadun dei elements de fustaria perpendicularis à l'axe e longitudinal d'una nau e fixats ai madiers, que sostèn li cubèrtas (francisme que vau mai remplaçar per **lata**).

barrotlaire, airtiz adj. e n. Vèire **barrutlaire**.

barrotlar vi. Barrutlar.

barrotlier, a adj. e n. Barrutlaire.

barrutlaire, airtiz adj. e n. Que vira, que càmbia sovent de luèc e de mèstre. Sin.: **baronaire**. ◇ (espec.) *Magistre barrutlaire*: Magistre que fa de cors en virant d'una escòla à l'autra. ◇ *Maion barrutlairitz*: Maion provisòria, installada lo temps d'un chantier ò dins un camp de vacanças.

barrutlar vi. Virar, vagabondar, cambiar sovent de luèc ò de mèstre. Sin.: **batre barona**.

barrutlatge n.m. 1. Fach de barrutlar. 2. Vida de boèmia.

barsamic adj. Balsamic.

bàrsamo n.m. (italianisme) Baume.

barseleta n.f. (italianisme) Pichina istòria per faire rire. Sin.: **coàs, balas, istorieta**. ◇ *Cuntar de barseletas*: Faire la cort.

bartà n.f. Bartàs.

bartàs n.m. 1. Landa, luèc cubèrt d'entoascs e d'euses mesclats. Sin.: **garriga**. Var.: **bartà**. 2. Luèc aparats dont s'acampàvon lu resistents au moment de l'ocupacion alemanda. Sin.: **maquís**.

bartassanha n.f. Brossa.

bartassier, a n. Membre d'un grope de resistents que combaton l'ocupant alemand pendent la 2a guèrra mondiala. Sin.: **maquisard**.

bartavèla n.f. Perdritz dei montanhas, vesina de la perdritz roja. Sin.: **perdritz colombana**.

bartèla n.f. Bretèla. Sin.: **tirants** (per li braias).

bartoliniti n.f. (med.) Inflammacion dei glàndolas de Bartolin, de cada costat de la vulva.

bartonian n.m. (geol.) Part de l'Eocène que s'estende de 41,2 à 37,8 milions d'ans.

baruta n.f. Grand tamís per barutar la farina.

barutar vt. Barutelar.

barutelar vt. (*barutèli*) Faire passar la farina dins un tamís per la separar dau bren. Var.: **barutar**. Sin.: **desbrenat**.

barutelatge n.m. Accion de barutar, de barutelar; lo sieu resultat. Sin.: **desbrenatge**.

baruteliera n.f. Aparelh per barutelar la farina. Sin.: **burat, espalhadoira**.

bàrziga n.f. Barra fixada ai ansas d'una campana.

bas, bassa adj. 1. Gaire elevat, qu'a una autessa pichina: *Una cadiera bassa*. Contr.: **aut**. 2. Que lo sieu niveau ò la sieu altituda son gaire importants: *La mar bassa*. ◇ *Ciel bas*: Ciel cubèrt de neblas bassi. 3. Inclinat vèrs lo bas: *Caminar mé la tèsta bassa*. 4. Greu, en parlant d'una nòta, d'un son. Contr.: **agut, aut**. 5. *Parlar à votz bassa*: Parlar sensa elevar la votz. Sin.: *parlar sota votz*. ◇ *La pilhar bassa*: Parlar en evitant tota arrogança (sobretot per una persona qu'a toart e non es en posicion de si mostrar arroganta). Contr.: **la pilhar auta**. 6. Qu'es debble en valor: *Lo prètz es bas*. 7. Sensa elevacion morala: *Un esperit bas*. Sin.: **vil, mespresable**. 8. (ist.) Relativament vesin de l'epòca modèrna: *Lo Bas Empèri* (per op. à *l'Aut Empèri*). ◆ adv. 1. À una autessa gaire importanta: *Volar bas*. 2. M'una intensitat debbla: *Parlar bas*. ◆ loc. adv. *En bas*: Vèrs lo bas, en sota. – *En bas de*: Au pen de. Sin.: **davau**.

bas n.m. 1. Partida inferiora: *Lo bas de la cara, lo bas de la pàgina*. Sin.: **pen, debàs, fond, enbàs**. 2. *Bas de cassa*: Partida inferiora de la cassa dei tipografes, dont si tròvon de letras minusculti; aqueli letras.

bas n.m. 1. Pèça de vestit qu'abilha lo pen e la camba. 2. (espec.) Pèça de vestit femenin en textile malhat, que recuèrbe lo pen e la camba fins en aut de la cuèissa. Sin.: **debàs**.

basa n.f. 1. Part inferiora d'una construccion ò d'una armadura que sostèn li parts sobrani. ◇ Dins una colomna, element plaçat entre lo fust e lo plan d'aponteu, que constitueisse lo ligam entre la membradura verticala e aquela orizontala qu'es en sota. 2. (ext.) Sostèn, part inferiora de quauqua ren: *La basa d'un mòble, d'un vèire*. Sin.: **sòcle, sòla, apeon, fondament**. 3. (fig.) Principi, fondament, sostèn cultural de quauqua ren: *La sieu moralitat a de basas solidi*. ◇ *Jetar li basas d'una doctrina*: N'en formular lu principis. ◇ *Aver de boani basas*: Èstre culturalament preparat. ◇ *Mancar de basas*: Mancar de preparacion. ◇ *Sus la basa de*: En tenent còmpte de, en si fondant sobre. Sin.: **en s'apiejant sus**. ◇ *À basa de*: Essencialment format, constituït de. 4. (ext.) Element constituït, essencial ò actiu de quauqua ren: *Lo ris es la basa de l'alimentacion asiatica, la basa d'un medicament*. 5. Zòna especialament equipada dont estacionon de foarças militari: *Basa aerenca, navala*. ◇ *Basa d'operacion*: basa dont una armada en operacion pilha lo sieu reformiment e que li siève ai comunicacions pendent una campanha de guèrra. ◇ *Basa d'armament*: Aeropoart dont un avion s'atròva abitualament. ◇ *Basa espaciala*: Luèc, natural ò artificial, dont si debànon d'activitats espaciali ◇ (fig.) *S'en tornar à la basa*: Per de cauas ò de personas, s'en tornar au luèc de partença.

6. (mat.) *Basa d'una potença*: Lo nombre à elevar à potença. ◇ *Basa d'un logaritme*: Nombre que, elevat à una potença pariera au logaritme d'un segond nombre, vau aqueu nombre. ◇ Costat ò poligòne arbitrariament causit, qu'à partir d'eu si carcula l'autessa d'una figura plana ò solida: *Basa d'un cairat, d'un triangle, d'una piramida*. ◇ Dins un sistema de numeracion, nombre natural que m'ai sieu potenças son exprimits lu autres nombres: *Sistema à basa decimala* (ò *basa 10*), à *basa binària* (ò *basa 2*). ■ Per exemple, lo nombre que 4 en basa 10 s'escriu 100 en basa 2. 7. *Basa geodesica, topografica*: Trach de terren entre doi ponchs donats, mesurat directament mé la precision maximala, che sièrve coma basa d'una triangulacion. 8. (econ.) *Basa d'imposicion* ò *basa talhabla*: Valor que sièrve à determinar una taxa. ◇ *Basa monetària*: L'ensèm de la moneda legala en circulacion, que li bancas depàuon à la Banca Centrala. 9. (ling.) *Basa apofonica*: Grop radical ò sufixal que presenta una alternança dins lo vocalisme. 10. Au baseball, cadun dei vertèx dau diamant, que lu jugaires en atac tèmpton d'ocupar successivament per faire de ponchs. 11. Un dei electròdes dau transistor. 12. L'ensèm dei inscrichs à un partit, à un sindicat etc., que son representats en cima per lu organes directius que n'en coordénon e n'exprimisson la volontat: *Consultar la basa*. 13. (quim.) Compauat, que la sieu solucion aigoa a un gust de lessiva e rende d'una color blava lo papier de virasoleu, qu'en combinacion mé d'acides forma li saus: *Basa inorganica, basa organica*. Contr.: **acide**. Sin.: **alcali**. 14. Tota crema ò tot liquide incolòre que s'aplica sus la cara per preparar lo maquilhaatge. ◇ Esmalt incolòre protector que s'aplica sus li onglas avant aqueu colorat. 15. (mús.) *Basa musicala*: Pista musicala preregistrada, emplegada per d'enregistrament ulteriors ò coma accompagnament dins d'espectacles en public.

basal, a adj. 1. Que constitue la basa de quauqua ren, fundamental. 2. (anat.) Que forma la basa d'un organe, d'un apendici. Contr.: **apical**.

basalt(e) n.m. Rèca volcanica basica, de color escura, constituïda essencialament de plagioclasì, de piroxène e d'olivina, que forma de coladas estendudi, que moastra sovent una estructura prismatica. Sin.: **lavenca, ferrau**.

basaltic, a adj. Format de basalte.

basament n.m. (arquít.) Empatament. Sin.: **embasament**.

basana n.f. 1. Pèu de moton tanada emplegada en selaria, cordonaria, religadura. 2. Pèu soplà que garnisse en partida li braïas dei cavaliers. ◇ (argòt mil.) La basana: *La cavalaria*.

basanar vt. Abasanir.

basanat, ada adj. Abasanit.

basar vt. 1. Fondar: Basar un rasonament sobre una ipotèsi. 2. Establir m'una basa militària: *Basar una unitat dins un país donat*. ◆ **si basar** v.pr. (sobre) Si fondar: *Si basar sobre de carculs précis*. Sin.: **s'apiejar**.

basc, a adj. Dau País basc. ◇ *Cuèch à la basca*: Cuèch m'una garnidura de tomatis, de pebrons e de cambajon crud: *Polàs à la basca*. ◆ n. 1. Abitant dau País basc. 2. n.m. lenga non indoeuropea parlada au País Basc.

bascula n.f. 1. Aparelh fach per pear, per mesurar la massa d'una veitura, d'un vagon, de bagatges, etc. Var.: **bassacula**. Sin.: **coalèva**. 2. Auçabaissa. 3. Fach de bascular; alternança de movements opauats. ◇ *À bascula*: Que bascula, que permete de si bascular. 4. (electron.) Dispositiu mé doi posicions d'equilibri, capable de bascular d'una à l'autra sota l'accion d'excitacions.

basculament n.m. Accion de bascular. Sin.: **cabussada**.

bascular vi. 1. Perdre la sieu posicion d'equilibri, cabussar. Sin.: **coalevar, caplevar**. 2. Cambiar brusquement li sieu posicions: *Aquel òme politic dau centre a basculat à drecha*. ◆ vt. 1. Faire perdre lo sieu equilibri (à quauqua ren). 2. (fig.) Faire cambiar de direccion, de destinacion: *Bascular una telefonada, bascular lo corrent electric sus un circuit*. ◆ **si bascular** v.pr. Si balançar (sus una auçabaissa, una cadiera, etc.).

baseball n.m. (mòt anglés) Espòrt derivat dau criquet, foarça populari dins lu Estats-Units d'Amèrica. Var.: **besbòl**.

Basedow (malautia de) (med.) Malautia que provèn d'un excès de foncionament de la glàndola tiroïda e principalament caracterisada per un gòi exoftalmic.

basetas n.f. pl. Barba de cada costat de la cara: *Si laisser crèisser li basetas*. Sin.: **favorits, favorins**.

basic n.m. (inform.) Lengatge de programacion previst per l'emplec interactiu de terminals ò de microcomputadors.

basic, a adj. (quim.) Qu'a li proprietats d'una basa. ◇ *Sau basica*: Sau que reagisse m'un acide per formar una sau neutra. 2. (miner.) *Ròca basica*: Rèca magmatica que contèn entre 42 e 52 % de silici.

basic, a adj. Fondamental, de basa: *Parlava un occitan basic*.

basicitat n.f. (quim.) 1. Proprietat qu'un còrs a de jogar lo ròtle de basa. 2. Qualitat d'un mitan que lo sieu pH es superior à 7.

basidi n.f. Expansion microscopica que poarta doi ò quatre espòras dins lu fonges superiors.

basidioespòra n.f. Espòra portada per una basidi. Var.: **basidiopòras**.

basidiomicèt n.m. *Basidiomicèts*: Classa de fonges que li sieu espòras aparéisson sus li basidis, que n'en fan partida lu fonges à lamas (amanita, agaric, etc.), à pòres (bolet) e d'uni formas parasiti de vegetals (carbon dei cerealas).

basidiospòra n.f. Basidioespòra.

basifil(e), a adj. Que creisse ben sus lu soals basics, en parlant d'una planta.

basiga n.f. Fenolh marin (*crithmum maritimum*). Sin.: **bassilha**.

basilar(i), ara (-ària) adj. (anat.) Que sièrve de basa. 2. Qu'apartèn à una basa.

basileu n.m. (ist.) Títol oficial de l'empeire bisantin après lo 630. Sin.: **empeire**.

basilian, a adj. Relatiu à l'òrdre de sant Basile.

basilica n.f. 1. (Antiqu. rom.) Edifici rectangulari, generalament partejat en naus e acabat per una absida,

qu'assostava diversì activitats publiqui. 2. (arquít.) Glèia cristiana bastida sus lo modèle dei basilicas romani. 3. (relig. cat.) Glèia dotada per lo papa d'una dignitat particuliera: *Basilica Santa Reparada*, *Basilica de Sant-Maximin*.

basilic, a adj. (anat.) *Vena basilica*: Vena superficiala de la faça intèrna dau braç.

basilical, a adj. (arquít.) De la basilica: *Un plan basilical*.

basilisc n.m. 1. Granda lagramua d'Amèrica tropicala, m'una cresta dorsala, vesin de l'iguana. 2. (mit.) Reptile fabulós que li èra atribuït lo poder de tuar m'au sieu regard solet.

basin n.m. Teissut damassat que presnta d'efèctes de bendas longitudinali obtenguts per juxtaposicion d'armaduras diferenti. Var.: **bombasin**, **bombasina**.

basista adj. Relatiu à la basa, ai militants d'un partit, d'un sindicat.

basjontat, ada adj. Si di d'un cavau que lo sieu pasturon es foarça inclinat sus l'horizontala.

basket-ball n.m. (mòt anglés) Basquet.

basocà n.m. Lançaroquetas portadís anticarri.

basofil(e), a adj. (biol.) Si di d'un compauant cellulari ò tissulari que fixa lu colorants basics.

basofòbia n.f. Crenta morbosa de tombar, cen qu'entira una impossibilitat de caminar.

basquet n.m. Espòrt entre doi equipas de cinc jugaires que dévon mandar un balon dins lo panier suspendut de l'equipa advèrsa. Sin.: **desquet**. Var.: **basket-ball** (mòt anglés).

basquet n.m. ò f. Solier dei jogaires de basquet (ò coma aquelu dei jogaires de basquet). Var.: **basqueta**.

basqueta n.f. Basquet (cauçadura).

basquetaire, airtiz n. Persona que juèga au basquet. Sin.: **desquetaire**.

basquina n.f. Faudilhas dei fremas basqui.

basreleu n.m. Esculptura qu'aderisse à un fond e s'en destaca m'una leugiera salhida.

bassa n.f. (mús.) 1. Partida mai greva d'una composicion instrumentala ò vocala. 2. Votz masculina mai greva (anc. *bassacotra*); cantaire qu'a aquela votz. 3. Contrabassa, dins lo jazz. ◇ (acost.) Son greu: *Un autparlaire que rende ben li bassas*.

bassacada n.f. Gacilhada brusca: *Li bassacadas d'un motor*. Sin.: **ressaut**.

bassacar vt. Balotar, gacilhar. Sin.: **brandar**, **ressautar**.

bassacotra n.f. (mús.) Bassa (2).

bassacort n.f. Part d'un mas dont son noiridi li bèstias en plaça, en particulier l'aucelalha. Sin.: **volalhiera**, **cort**, **cortil**.

bassacula n.f. Bascula.

bassafòssa n.f. Croton soterran dins un casteu.

bassaman n.f. Bassa condicion.

bassament adv. D'un biais bas, vil.

bassatalha n.f. (mús.) 1. Timbre de votz masculina entre lo bariton e la bassa. Sin.: **bassa cantanta**. 2.

Esmalhs de bassatalha: Esmalhs translucides sus aur ò argent camplevats e finament ciselats.

bassejar vi. Còrrer, si desbauchar. Sin.: **bagassar**, **bagassejar**.

bassessa n.f. 1. Mancança d'elevacion morala. 2. Accion vila, desonoranta: *Cometre de bassessas*. Var.: **bassesa**. Sin.: **viletat**, **caponitge**, **vilesa**, **vilessa**.

basset n.m. Can corrent, dei patas corti que poàdon èstre toarti.

basset n.m. (mús.) *Còr de basset*: Clarineta bassa.

bassilha n.f. Basiga.

bassista n. Contrabassista.

basson n.m. (mús.) Instrument de vent en boasc, à enche doble, que forma dins l'orquèstra la bassa de la familha dei autbòis.

basson n.m. (mús.) Bassonista.

bassonista n. (mús.) Instrumentista que soana lo basson. Var.: **basson**.

bassòt, a adj. Pichin e robuste.

bast n.m. Aparelh de boasc que si plaça sus l'esquina d'una sauma per lo transpoart dei cargás. Sin.: **barda**.

basta n.f. Mena de panier de boasc per portar lo raïm vendemiat.

basta n.f. Ceucle que poarta lo movement d'una moastra.

basta n.f. Partida de la montadura metallica que si rabate sobre la pèira d'un aneu.

basta adv. Solament.

basta interj. (dau vèrbo **bastar**) N'i a pron!

bastada n.f. Carga d'un bast.

basta que loc. conj. (+ subjontiu) 1. À condicion que: *Pòu faire cen que vòu, basta que m'escote*. 2. Per introdure una esperança ò una paur: *Basta que fague beu, basta que non sigue tròup tardi*. Sin.: **pron que**.

bastar vi. Sufir.

bastar vt. Munir d'un bast. Var.: **embastar**.

bastard, a adj. e n. 1. Naissut en defoara dau maridatge. 2. Que non es de pura raça, en parlant d'una bèstia. ◆ adj. Que tèn de doi espècias diferenti ò que non a de caractèr ben definit: *Una solucion bastarda*. ◇ (constr.) *Mortier bastard*: Mortier fach d'aiga, de sabla e d'un mesclum de cauç grassa e de cement.

bastard n.m. Pan de 250 g mai cort que la bagueta.

bastarda n.f. Escriptura que tèn de la redona e de l'anglesa.

bastardalha n.f. 1. Enjança de bastards. 2. (pej.) Enfants agitats.

bastardeu n.m. Diga, barratge provisòri establìt per assecar la partida dont si vòu faire un travalhs. Sin.: **resclausa**.

bastardier, a n. Persona encargada de s'ocupar dei enfants trovats.

bastarditge n.m. Estat dau bastard, de cen qu'es bastard.

bastarduènha n.f. Bastardalha.

bastat, ada adj. Provedit d'un bast: *Un ae bastat*.

bastenda n.f. Bastissa.

bastengatge n.m. Bastingatge.

bastèrna n.f. 1. (anc.) Litiera portada per doi muus. 2. Carri à bòus (espec. dei Merovingians).

bastida n.f. 1. À l'Atge-Mejan, obratge de fortificacion provisòria; vila novèla fortificada, en Occitània. 2. (mod.) Maion de campanha, en Provença.

bastidier, a n. Bordalier (mèstre d'una bòrda). Sin.: **masier, boraire, bordier**.

bastidon n.m. 1. Pichina bastida (2). 2. Maion individuala d'abitacion ò de vacanças.

bastidor, eirtitz n. Persona que li agrada de bastir. Var.: **bastissèire**. Sin.: **fondator** (fig.).

bastier, a n. Persona que fa de bastis, de sèlas. Sin.: **bardonier, selier**.

bastilha n.f. (anc.) Obratge de defensa, à l'intrada d'una vila; casteu. Sin.: **fortales(s)a**. ◇ (espec., m'una majuscula) *La Bastilha*: Preson parisenca (pilhada lo 14 de julhet dau 1789).

bastilhat, ada adj. (arald.) Excavadura de merlets virats vèrs la poncha de l'escut.

bastilhon n.m. (fortif.) Obratge que dessenha un angle salhent, destinat à renforçar lu barris dei fortificacions. Var.: **bastion**.

bastilhonar vt. (fortif.) Provedir de bastilhons. Var.: **bastionar**.

bastilhonat, ada adj. (fortif.) Provist de bastilhons. Var.: **bastionat**.

bastiment n.m. 1. Construccion d'importança. 2. Ensèm dei mestiers e dei industrias en rapoart mé la construccion. 3. Nau, espec. de foart desplaçament. ◇ *Bastiment de mar*: Lo tot dei engènhs quali que sígon li sieu dimensions e la sieu denominacion, prevists per si desplaçar en lu espaci maritimes, exclusivament de tot autre coma lo *bateu* per la navegacion fluviala, ò l'*embarcacion* non cubèrta reservada ai sauvaments ò ai comunicacions entre li naus ò entre li naus e la tèrra. 4. Accion de bastir (en cordura).

bastingatge n.m. (mar.) 1. (anc.) Caisson d'amacs plaçat dintre lu pavés sus lu bastiments de guèrra. 2. (mod.) Gardacòrs. Var.: **bastengatge**. Sin.: **batalhòla, parabanda**.

bastion n.m. Bastilhon.

bastionar vt. Bastilhonar.

bastionat, ada adj. Bastilhonat.

bastir vt. (*bastissi*) 1. Dreïçar (una construccion) sus lo soal. Sin.: **edificar, maçonar, construire**. – (fig.) Concèvre, establir: *Bastir un rasonament, una teoria*. 2. Assemblar mé de gròs ponchs doi pèças d'estòfa. Sin.: **fiubastir**.

bastison n.f. Accion de bastir. Sin.: **construccion, edificacion**.

bastissa n.f. 1. Partida maçonada d'una construccion. 2. Edifici de grandi dimensions, sensa gaire de caractèr. Sin.: **bastenda**.

bastissable, a adj. Que si pòu bastir.

bastissèire, eirtitz n. Persona qu'edifica, que fonda quauqua ren. Var.: **bastidor**.

bastit, ida adj. 1. *Proprietat bastida*: Dont li a una construccion. 2. *Ben (mau) bastit*: Ben (mau)

proporcionat (en parlant d'una persona, d'una contruccion, etc.).

bastit n.m. 1. Assemblatge provisòri mé de gròs ponchs de doi pèças d'estòfa. Sin.: **fiubastit**. 2. Assemblatge de pèças de fustaria. ◇ *Bastit dau lièch*: Cadalièch, arcalièch. 3. Supoart que sobre li son assembladi diversis pèças d'una màquina.

baston n.m. 1. Branca d'aubre travalhada, ò objècte lòng, pas forçadament de boasc, emplegat per s'apontelar en caminant ò coma arma. ◇ *Emplegar lo baston e la caròta*: Alternar de biais doç e de biais durs. 2. Marca d'autoritat, espec. dins l'armada: *Baston di marescau de França, baston episcopal, pastoral*. ◇ *Baston d'Esculapi*: Caduceu. 3. En gimnastica, barra cilindrica de fèrre plen emplegada dins d'unu exercicis. 4. (espec. au pl.) Una dei quatre colors dei cartas italians e de taròcs. 7. (arald.) Benda diminuida à un tèrç de la sieu larguessa. 9. (tip.) *Caractèr baston*: Caractèr tipografic sensa elegança, d'espessor constanta.

bastonable, a adj. (rare) Que s'amerita de còups de baston.

bastonada n.f. 1. Còup donat m'un baston. 2. Batèsta. Sin.: **rosta, frusta, plumada, tanada, fretada, tabassada, pelejada**.

bastonar vt. 1. Picar m'un baston. ◇ (ext.) Picar: *L'an bastonat à la sortida dau cinéma*. 2. Embastonar. ◆ **si bastonar** v.pr. Si picar sobre.

bastonàs n.m. Baston de brava dimension.

bastonat n.m. Dignitat de bastonier; durada d'aquela foncion.

bastonet n.m. 1. Pichin baston. 2. Element en forma de baston caracteristic d'uni cellulas de la retina.

bastonier, a n. Persona elegida à la presidença dau conseu de l'òrdre dei avocats d'un tribunal.

bas-ventre n.m. Partida inferiora dau ventre.

batac n.m. Lenga d'Indonèsia.

bataclam n.m. 1. Articlaria eteroclitica. 2. Chambard.

bataclar vt. Baclar.

bataclatge n.m. Baclatge.

batador n.m. Batedor.

batàfia n.f. Batafiu.

batafiu n.m. 1. Riban. 2. Cordeleta. 3. (mar.) Cordeleta treçada per estacar la vela à la verga. Var.: **matafiu**. Sin.: **matafion, tressairòu, tasseiròu**.

batalh n.m. 1. Pèça metallica que pende au dedins d'una campana e vèn picar la paret. Sin.: **picon**. 2. Partida d'una poarta, d'una fenèstra, mobila sobre de ganquis.

batalha n.f. 1. Rescòntre armat entre d'armadas ò de grandi unitats enemigui: *batalha aerenca, terrèstra enagtar la batalha, acceptar, refusar la batalha*. Sin.: **combat, conflicte, batèsta**. ◇ *Batalha navala*: Juèc dont cada jugaire tempta de localisar la posicion dei naus de l'adversari, marcadis sus una grasilha. ◇ *Camp de batalha*: Luèc dont si debana ò dont s'es debanada una batalha. Sin.: **camp batalhier**. - (ext.) Luèc en desòrdre: *La tieu cambra es un camp de batalha*. 2. (fig.) Lucha: *La vida es una batalha de cada jorn*. ◇ *Nom de batalha*: Escais-nom sovent adoptat per cu combat clandestinament. ◇ (fig.) *Cavau de batalha*: Matèria,

travall en que una persona es gaubioa e foarça interessada. 3. Granda campanha de propaganda per una finalitat determinada: *La batalha còtra la fam.* 4. Composicion musicale polifonica sus de tèxtos que descrivon de scenas de batalha.

batalhador, airtiz adj. Batalhaire.

batalhaire, airtiz adj. e n. Que li agrada si batre, si garrolhar. Sin.: **chacotaire**.

batalhar vi. 1. (lit.) Pilhar part à una batalha. ◇ (ext.) Combatre, luchar: *Batalhar mé d'arguments de tria.* 2. (fig.) Si donar de mau per arribar à quauqua ren. Var.: **batalhejar**.

batalhejar vi. Batalhar.

batalhier, a adj. 1. Batalhaire. 2. *Camp batalhier*: Camp de batalha.

batalhòla n.f. Pichina chacotada entre enfants.

batalhòla n.f. (mar.) Montant metallic d'una rambarda. Sin.: **parabanda, bastengatge, gardacòrs**.

batalhon n.m. 1. (anc. ò let.) Tropa de sordats au combat. ◇ (mod.) Unitat militària compauada d'uni companhias. 2. (fig.) Grope nombrós. Sin. (2): **armada**.

atarèla n.f. Coarda de batareu.

batareu n.m. Pichina lata sus l'entremuelha d'un molin. Sin.: **clauquet**.

bataria n.f. 1. (mil.) Acampament de pèças d'artilharia e dau material necessari au sieu foncionament. ◇ Luèc, obratge dont son dispauadi aqueli pèças d'artilharia. ◇ Unitat elementària d'un regiment d'artilharia. ◇ *Metre una arma en bataria*: La metre en estat de faire fuèc. 2. (electr.) Gropament d'unu aparelhs d'un meme tipe (acumulators, pilas, condensators, etc.) dispauats en seria ò en parallèle: *Bataria (d'acumulators) d'una veitura.* 3. Ensèm d'elements de natura pariera, destinats à foncionar en complementaritat: *Una bataria de caçaròlas, una bataria de lumes.* 4. *Bataria de tèsts*: Seria, ensèm de tèsts d'aptituda. 5. (coregr.) Crosament rapide ò jónher dei cambas dins un pas ò un saut. ◇ Ensèm dei sauts ò dei pas batuts per la virtuositat. 6. (mús) Ensèm dei instruments de percusion d'una orquèstra. ◇ Instrument compauat de diferenti percussions jugadi per un musician solet. ◇ Formula ritmica destinada au tamborn.

batatge n.m. 1. Accion de batre: *Lo batatge dei tapís.* 2. (agric.) Separacion dei grans e dei envelopas: *Lo batatge dau blad.* Var.: **batitge, bateson**. Sin.: **escossura, escodeson, caucadura**. 3. (trav. publ.) Accion d'enfonsar un pal, etc. m'un engenh que li pica sobre la tèsta. 4. (metall.) Martelatge d'un metal. 5. (fam.) Publicitat exagerada.

batau, ava adj. e n. Dei Bataus (pòble germanic). – (rare) D'Olanda.

batèc n.m. (fisiol.) Pulsacion ritmica dau coar e dau sistema circulatòri.

batecoar n.m. Baticoar.

batedís n.m. 1. Batement frequent. Var.: **batre**. 2. Naissadura, panarís.

batedoira n.f. 1. Frema que bate lo gran, etc. 2. Màquina per batre lo gran, etc. Sin.: **escossoira**.

batedor n.m. 1. Autís que sièrve à batre, à tassar, à esquichar, etc., de forma variabla en foncion de la sieu destinacion. 2. Au criquet e au baseball, baston que sièrve à picar la bala.

bateduras n.f. pl. Belugas que gísclon quora si bate lo fèrre.

bategar vi. Batre, en parlant dau coar, espec. en rason d'una emocion. Sin.: **palpitar, baticorar**.

batejada n.f. Batejat, batejament.

batejaire, airtiz n. Persona que bateja.

batejalhas n.f. pl. Festivitats dau batejar.

batejar vt. 1. Administrar lo sacrament dau batisme à. 2. Donar un nom à. 3. (fam.) Brutar per lo promier còup una caua nòva m'un liquide: *Batejar la toalha mé de vin.* 4. (fam.) *Batejar lo vin*: Li ajustar d'aiga.

batejar n.m. (relig.) Promier sacrament dins la religion cristiana, que moastra l'insercion dins la Glèia; la cerimònia. ◇ *Nom de batejar*: Pichin nom qu'es donat au au moment dau batejar. Var.: **batisme**.

batejat n.m. Batejar.

batelada n.f. 1. (anc.) Carga d'un bateu. 2. (mod.) Granda quantitat.

batelaria n.f. 1. Industria dau transpoart fluvial. 2. Ensèm dei bateus de navigacion interiora.

batelàs n.m. Gròs bateu.

batelatge n.m. 1. (anc.) Drech, salari pagat au batelier. 2. Servici de bateus qu'asseguron la ligason entre de naus ò entre li naus e la coasta. Sin.: **barcatge**.

batelet n.m. Pichin bateu. Var.: **batelon**.

batelier n.m. Persona que lo sieu mestier es de menar de bateus sus de cors d'aiga.

batelon n.m. Pichin bateu. Var.: **batelet**.

batement n.m. 1. Còup que la sieu repeticion, ritmada ò non, provòca un bosin que li correspoande; lo bosin ansin produch. Var.: **batiment**. 2. Movement alternatiu rapide: *Lo batement dei alas, dei parpèlas.* Sin.: **batre**. 3. (coregr.) Passatge d'una camba d'una posicion promiera à una posicion segonda m'un retorn à la posicion d'origina, sensa bolegar lo còrs. 4. (fisiol.) Pulsacion ritmica dau coar e dau sistema circulatòri. 4. (fis.) Variacion periodica de l'amplituda d'una oscillacion que resulta de la superposicion de doi vibracions de frequenças vesini.

batent n.m. Partida d'una poarta, d'una fenèstra, etc., mobila à l'entorn de gafons.

batent, a adj. 1. *Pluèia batenta*: Pluèia que cala mé violença, regisclada. 2. *Poarta batenta*: Poarta que si duèrbe dei doi costats e si barra automaticament.

bateson n.f. Batatge (dau blat, dei cerealas).

batesons n.f. pl. Sason dau batatge dau blat.

bateu n.m. 1. Obratge flotejaire destinat à la navigacion. Sin.: **nau, vaisseau, navili**. ◇ Embarcacion de pichin tonatge ò bastiment destinat à un usatge particulier: *Bateu de pesca.*

bateu-cistèrna n.m. Bateu equipat per transportar de liquides. Sin.: **nau-cistèrna**.

bateu-fare n.m. Bateu provist d'un fare e ancorat dins la vesinança de zònas perilhoi. Sin.: **bateu-fuèc**.

bateu-fuèc n.m. Bateu-fare.

bateu-pilòt n.m. Bateu que transpoarta lo pilòt que pòu servir à una nau per intrar au poart ò n'en sortir.

bateu-pompa n.m. Nau leugiera de lucha còntra lo fuèc dins lu poarts.

bateu-poarta n.m. Caisson flotejaire que sièrve per barrar un bacin de radob.

bateu-trapèla n.m. Dins lo cors dei doi guèrras mondiali, nom donat à de naus de combat tresmudadi en naus de carga ò à de naus de comèrci poderosament armadi que desvelàvon la sieu identitat solament au moment de donar batèsta, majament dins la marina alemanda.

batial, a adj. (oceanogr.) Que pertòca la zòna oceanica situada entre 300 e 3000 m de fond.

bati-bati n.m. Baticoar.

baticoar n.m. Palpitacions deugudi à una foarta emocion: *Aver lo baticoar*. Var.: batecoar. Sin.: **bati-bati**.

batìc n.m. Teissut tench en faguent au prealable l'aplicacion de resèrvas à la cera; aqueu procediment.

batìcambas n.m. Lòng manteu d'òme. Sin.: **levita**.

batìcardia n.f. Posicion anormala dau coar, qu'es plaçat tròup bas.

batìcorar vi. (baticoara) Batre foart, en parlant dau coar. Sin.: **bategar, palpitar**.

batìfant n.m. Pichina aranha dei pradarias ò dei sanhas dei zònas temperadi e frèii.

batìfuèc n.m. Aparelh que sièrve per donar de fuèc. Sin.: **esquier**.

batiment n.m. Batement.

batimètre n.m. Instrument que sièrve à mesurar li profundors marini.

batimetria n.f. Mesura per sondatge dei profundor marini.

batimetric, a adj. Relatiu à la batimetria.

batìpelagic, a adj. (oceanogr.) Que pertòca la zòna oceanica compresa entre 2000 ò 3000 m e 6000 m de fond.

batìplancton n.m. Plancton dei profundors.

batìreomètre n.m. Instrument qu'enregistra de contunha l'endrechiera e la velocitat dei corrents marins.

batìscafe n.m. Engenh submersible abitabile e autonòme per lu grands fonds.

batìsfèra n.f. Esfèra estacada à un engenh de susfàcia e emplegada per explorar lu fonds sotamarins.

batìsmal, a adj. Que pertòca lo batejar.

batìsme n.m. Batejar.

batìstèc n.m. Baceu.

batìstèri adj. m. e n.m. Si di d'un acte que constata lo batejar.

batìstrada n. Vagabond. Sin.: **baronaire, barrotlier**.

batìsta n.f. Estòfa de lin fina fina e sarrada, emplegada en linjaria.

batìtermografe n.m. Instrument que pòu mesurar la temperatura de l'aiga d'aquí à una profundor de mai de 200m.

batìtge n.m. Batatge.

batolìt n.m. Massa de ròcas profondi endogèni en forma de doma.

batraci n.m. Anfibi.

batre vt. 1. Donar de còups à una persona, una bèstia. Sin.: **picar, barcelar**. 2. Vèncer, èstre mai foart: *Batre quauqu'un à la corsa*. 3. Picar sobre quauqua ren per una finalitat precisa. ◇ *Batre lo fèrre*: Picar sus lo fèrre caud per li donar una forma, lo trabalhar. ◇ *Batre lo blat*: Picar sus li espigas per n'en faire sortir lu grans. Sin.: **escodre, escossonar**. 4. Agitar per mesclar: *Batre doi òus*. ◇ *Batre li cartas*: Li mesclar denant de li distribuir. 5. Venir picar foart e sovent: *La mar bate la coasta*. 6. *Batre barona*: Violar, vagabondar. Sin.: **anar per oarts e per camins**. ◆ vi. 1. Picar de còups repetits còntra (quauqua ren): *Batre à la poarta*. 2. Produire de movements rapides e repetits: *batre dei mans*. Sin.: **picar**. Palpitar, en parlant dau coar. 3. (mil.) *Batre la retirada*: Renonciar à combatre un enemic e si retirar dau camp batalhier. ◇ (fig.) cessar d'aparar una opinion. ◆ **si batre** v.pr. (còntra, embé) 1. Combatre. 2. Si combatre mutualament. ◆ (fam) *S'en batre (de)*: Non acordar d'importança (à), per exemple dins *M'en bati, siéu niçard!* Sin.: **s'en garçar, s'en trufar, s'en batre l'uèlh** (pop.), **s'en batre li tantiflas ò li colhas** (vulg.), **s'en fotre** (vulg.).

batre n.m. Batement, espec. dei parpèlas: *Un batre d'uèlh*. Var.: **batedís**. ◇ (fig.) *Faire quauqua ren en un batre d'uèlh*: Lo faire foarça rapidament.

batuda n.f. Accion de batre lu boascs, lu camps, etc. per n'en faire sortir la cacilha ò per cercar quauqu'un.

batut, uda adj. 1. Qu'a recebut foarça còups. 2. Vençut dins una batalha, una competicion. 3. Rendut dur à foarça d'èstre caucat: Tèrra *batuda*. 4. (coregr.) *Pas batut, saut batut ò batut* (n.m.): pas, saut fach en picant ensèm li doi cambas ò en li crosant rapidament.

bau interj. (onomatopea) Crit dau can.

baubada n.f. Crit dau can. Sin.: **lairadís, jaupada**.

baubaire, airtiz adj. Que bauba per un ren.

baubar vi. 1. Cridar, en parlant dau can. Sin.: **lairar, jaupar**. 2. (fam.) Cidar, urlar, en parlant d'una persona. ◆ n.m. Baubada.

bauç ['baw] n.m. Ròca abrupta: *Lo Bauç de San-Joanet*.

bauca n.f. Graminea.

baucet n.m. Pichin bauç.

baucita n.f. Ròca sedimentària de color rogenca, sobretot compauada d'alumina, mé d'oxide de fèrre e de silice, emplegada coma minerau d'alumini. Var.: **bauxita**.

baucitic, a adj. Que contèn de bauxita. Var.: **bauxitic**.

baucós, oa adj. Qu'a l'aspècte d'un bauç.

baud n.m. En telegrafia e en teleinformatica, unitat de rapiditat de modulacion que vau una impulsion per segonda.

bauda n.f. Pèira que juèga lo ròtle d'una àncora, espec. per tenir lu caus sotamarins.

baudelarian, a adj. Pròpri à Baudelaire, dins lo sieu biais.

baudeta n.f. Carilhon. ◇ *Sonar à baudeta*: Carilhonar.

baudo n.m. (fam.) Tipe, individú. Var.: **bòdo**.

baudrat n.m. Baudrier.

baudrei n.m. Baudrier.

baudrier n.m. 1. Benda de cuer ò d'estòfa portada en través sus lo pièch per sostenir una arma, un tamborn. 2. Arnesc qu'emplégon lu alpinistas e lu espeleològues. 3. Arnesc per sostenir lo pilòt d'una ala volanta.

baudròi n.m. Peis manjadís comun, de la tèsta gròssa cubèrta d'apendicis e d'espinas (Longuessa maximala 1,50 m, familha dei lofides). Var.: **baudruèlh**. Sin.: **janèli**.

baudruèlh n.m. Baudròi.

baudufa n.f. Baudufla.

baudufla n.f. Gavàudola (valada d'Esteron).

baug, ja adj. Foyal. Var.: **esbaug**.

bauma n.f. Cavitat naturala dins la ròca.

baumassa n.f. Granda bauma.

baumassier, a adj. Que viu dins una bauma. Sin.: **troglodita**.

baume n.m. 1. Substança resinosa odoroa producha per d'uni plantas e emplegada en farmacia ò dins l'industria. Var.: **bàrsamo** (italianisme). 2. Onhement analgesic e cicatrisaire.

baumé n.m. 1. Areomètre de Baumé. 2. *Degrà Baumé*: Element de la particion de l'escala convencionala emplegada sus aquel aparelh.

baumeta n.f. Pichina bauma.

baupret n.m. (mar.) Aubre plaçat pauc ò pron oblicament à l'avant d'una nau. Sin.: **palprés, pauprés**.

bauquiera n.f. (mar.) Sarreta, dormant.

bausar vt. Enganar.

bausia n.f. Engan, mençonega.

bauxita n.f. Baucita.

bauxitic, a adj. Baucitic.

bava n.f. 1. Saliva que s'escorre de la boca d'una persona ò d'una bèstia. 2. Liquide viscos produch per d'unu molluscs.

bavadura n.f. 1. Traça de metal laissat per li jonturas d'un mòtle. 2. Traça de tencha que despasa d'una letra. 3. Error, falta dins una accion; la sieu consequença: *Una bavadura policiera*.

bavaire, airèla adj. Que bava. Var.: **bavós**.

bavalejar vi. 1. En parlant de la tencha, despassar dau trach. 2. Mé de bavaduras, en parlant d'un tiratge. Var.: **bavejar, bavorlejar**.

bavar vi. 1. Laisser escapar de bavas. 2. En parlant d'un liquide, s'espantegar en brutant: *Pintura que bava*.

bavarèla n.f. Peis dei aigas docí e dau litoral, de la tèsta gròssa e dau còrs alongat (longuessa pauc ò pron 20 cm). Var.: **baveca**.

bavarés, esa adj. De Baviera.

bavarés n.m. Crema anglesa addicionada de gelatina. Var.: **bavaresa**.

bavaresa n.f. Bavarés.

bavareu n.m. 1. Partida dau faudiu que cuèrbe lo pièch. 2. Servieton que si mete sus lo pièch dei enfants joves. Var.: **baveta**.

bavarilha n.f. Traça de bava que lascia la limaça.

bavassejar vi. Bavar totplen.

bavèc, a adj. Nèsci.

baveca n.f. Bavarèla.

bavejar vi. Bavar, bavalejar. Var.: **bavorlejar**.

baveta n.f. Bavareu.

bavoa n.f. 1. Limaça tonuda. Var.: **bavoàs**. 2. Bavarèla à ponchs. Sin. (2): **bavós**.

bavoàs n.m. Bavoa (limaça).

bavorlejar vi. Bavalejar. Var.: **bavejar**.

bavós n.m. Bavoa (2).

bavós, oa adj. Que bava. Var.: **bavaire**.

bazar n.m. 1. Mercat public en Orient e en Àfrica dau Nòrd. 2. Magasin dont si vende un pauc de tot.

bbi Simbòle dau barriu (mesura de capacitat per lu produchs petroliers).

B.C.G. n.m. Vaccin biliat de Calmeta e Guerin còtra la tuberculòsi.

BD n.f. (sigla) Benda dessenhada.

Be Simbòle dau berilli.

bè interj. Crit de la fea.

beal n.m. Canal de derivacion per menar l'aiga vèrs una màquina idraulica, per aigar lu prats, lu oarts, etc.

bearnés, esa adj. Dau Bearn. ◇ *Saussa bearnesa*: ◆ n.m. Sotadialècte dau gascon.

beat, a adj. 1. Urós, en patz. 2. Que manifèsta un contentament un pauc nèsci: *Un sourire beat*.

beatament adv. D'un ària beata, d'un biais beat.

beatesc n.m. Bigotaria, devocion exagerada.

beatific, a adj. (relig.) Que dona la beatituda. – *Vision beatifica*: Contemplacion de Dieu que lu elegits auran au Ceu.

beatificacion n.f. (relig. cat.) Acte solemne per lo quau lo papa mete una persona moarta au reng dei benurós.

beatificar vt. (relig. cat.) Metre au reng dei benurós per l'acte de beatificacion.

beatitud(a) n.f. 1. (relig.) Felicitat celèsta dei elegits. 2. Felicitat perfècta, euforia. ◆ pl. *Li beatitudas*: Li vuèch sentenças de Jèsus-Crist que duèrbon lo Jurament sus la montanha e comènçon toti per lo mòt *Beati* (benurós).

beatnik n. Adèpte d'un movement social e literari american naissut dins li annadas '50 en reaccion còtra li valors e lo mòde de vida dei Estats-Units e la societat industriala modèrna.

beaufort n.m. *Escala de Beaufort*: Escala emplegada per mesurar la foarça dau vent, de 0 à 12.

bebé n.m. 1. Francisme per *niston*. 2. Anheu, moton, dins lo lengatge dei enfants.

bebèi n.m. Si di de quauqua ren ò de quauqu'un indeterminats. Sin.: **caua, daquòs, besonha**.

be-bòp n.m. (mòt anglés) Estile de jazz, naissut à New York vèrs lo 1944, caracterisat per lo desvelopament de

la seccion ritmica e l'aparicion de dissonança e de cromatisme. Var.: **bòp**.

bèc n.m. 1. Organe salhent dei auceus constituït per li doi maissèlas e li pèças cornadi que li recuèrbon. 2. (fam.) Boca d'una persona. 3. Extremitat en poncha d'un objècte, d'un recipient. 4. Extremitat en biseu d'unu instruments de música, que si tèn entre li labras e dont es estacat l'encha. 5. Partida salhenta d'una pila de poant. 6. (anc.) *Bèc de gas*: Lampadari au gas per l'esclairatge public.

beç n.m. Aubre dei país frès e temperats, de la rusca blanca e dau boasc blanc, emplegat en fustaria e en papetaria (autessa pauc ò pron 30 m, tipe de la Família dei betulaceas). Sin.: **beola**, **biòla**.

beca n.f. *Beca marina*: Auceu escacier migrator dau bèc lòng arcat vèrs lo bas, que viu pròche dei aigas docí ò sus li coastas (òrdre dei caradriidats). Sin.: **correlís**, **correliu**.

bèca n.f. Novelari.

becaboasc n.m. passeron dei seuvas d'Euròpa occidentala qu'escala li fustas d'aubre embé lestítge. Sin.: **pic blau**.

becachar vt. Picar à pichins còups de bèc. Var.: **bequejar**, **bequinhar**. ♦ **si becachar** v.pr. Si donar de pichins còups de bèc.

becada n.f. Becassa (auceu).

becada n.f. 1. Còup de bèc. 2. Quantitat de manjar qu'un auceu pilha dins lo bèc per lo donar ai sieus pichins.

beçada n.f. Luèc plantat de beç. Var.: **beçareda**.

becadre n.m. Becaïre.

becadura n.f. Marca facha per una becada.

becacorvin n.m. 1. Ciseu per lo fèrre, recorbat, que s'emplega especialament en armuraria e en fustaria. Sin.: **cana becuda**.

becafiga n.m. Passeron dau bèc fin, sonat ansin perquè si noïrisse generalament d'insèctes e en auton de frucha; es caçat per la sieu carn fina. Sin.: **traucafiga**, **papafiga**, **pelafiga**, **boscarla quinsoniera negra**.

becaflor n.m. Nom comun dei aucelons de la Família dei troquilidats, caracterisats per la sieu pichonetat, lo sieu plumatge miralhejan e lo sieu bèc corbat e adaptat per sucra lo nectar dei flors.

becaire n.m. (mús.) Signe qu'anulla tota dièsi ò tot bemòl precedent. Var.: **becadre**.

becalin n.m. Becamoarts.

becamoarts n.m. inv. Emplegat dei pompas funèbri. Sin.: **becalin**.

becar vt. Picar d'un còup de bèc.

beçareda n.f. Luèc plantat de beç.

becaruda n.f. Espècia d'auceus limicòlas de la família dei escolopacidats (*Limosa limosa*). Sin.: **pítima**.

becarut n.m. Auceu de brava talha, que lo sieu plumatge sobrebeu es ròse, escarlatin ò negre, m'ai patas paumadi, m'un coal sople e un becàs. Sin.: **flamenc**, **flau**, **flamet**.

becàs n.m. Bèc de brava dimension.

becassa n.f. 1. Auceu escacier migrator que pòu faire fins à 50 cm, dau bèc lòng, fin e plegadís (Família dei

escolopacidats). Var.: **becada**. 2. *Becassa de mar*: Auceu escacier que viu sus li coastas e si noïrisse de crustaceus e de molluscs.

becassin n.m. Auceu escacier, vesin de la becassa, ma plus pichin (pas mai de 30 cm de lòng). Sin.: **pescairòla**.

bèc crosat n.m. Passeron granivòre dau bèc gròs, que viu dins lu boasc de conifèrs dei montanhas de l'emisfèri Nòrd (long. pauc ò pron 18 cm).

bèc d'aine n.m. Ciseu de fustier en acier trempat, mai espés que larg.

bèc de cana n.m. 1. Serralha que fonciona sensa clau, au mejan d'una bequilla ò un boton. 2. Pnhada de poarta, que la sieu forma evòca un bèc de cana.

bèc de corbàs n.m. 1. Pinça per talhar lo fèrre. 2. Autís trencant recorbat à una extremitat. 3. Pinça.

bèc de grua n.m. Varietat de gerani (*geranium robertianum*).

bèc de lèbre n.m. Mauformacion congenitala que si presenta m'una esclapadura de la labra superiora. Sin.: **bocafenduda**.

bèc de papagau n.m. (med. fam.) Osteofit.

bech n.m. Rasca.

becharia n.f. (constr.) 1. Granda perga verticala que supoarta un empoant. 2. Pèça de boasc quilhada, provista d'una carèla per soslevar de materials.

becon n.m. Pichin bèc.

becquerel n.m. Unitat de mesura d'activitat d'una foant radioactiva (simb.: Bq), qu'es egala à l'activitat d'una quantitat de nucleïde radioactiu per la quala un nombre de transicions nucleari espontaneï per segonda es d'1.

becuna n.f. Barracuda. Sin.: **esfireda**, **luci**.

becut, uda adj. En forma de bèc: *Cana becuda*, ciseu dau fèrre recorbat, emplegat en armuraria e en fustaria.

becut n.m. Aisina de jardin per trencar la tèrra. Sin.: **sapeta**, **magalhon**.

bedefil(e), a adj. Que li agrada la benda dessenhada.

bedegar n.m. Gala sus lo rosier, producha per la punta e lo desvelopament dei larvas d'un insècte parasite, lo cinips.

bedeu n.m. Budeu.

bedeu n.m. Emplegat laïc d'una glèia, encargat de velhar au boan debanar dei oficis, dei ceremònias.

bedigàs, assa adj. e n. Nèsci.

bedoin, a n.m. 1. Arabe nomade dau desèrt. Sin.: **bedovin**. 2. (fig.) Persona sensa coar. ♦ adj. Relatiu ai Bedoins: *Un camp bedoin*.

bedola n.f. Luèc dont si practica l'escairatge.

bedovin, a adj. e n. Bedoin.

bèf, a adj. e n. Qu'a li maissèlas en avant. Var.: **bèfi**, **embèfi**. Sin.: **bocarut**.

befa n.f. Accion de befar. Sin.: **trufaria**.

befaire, airtz adj. e n. Que li agrada de si befar de quauqu'un. Sin.: **trufaire**.

befar vt. Si trufar (*de*). ♦ **si befar (de)** v.pr. Si trufar (*de*).

bèfi, bèfia adj. e n. Bèf.

bega n.f. Cusson de la vinha.

- begom** n.f. Títol donat ai principessas indians.
- begònia** n.m. Planta originària d'Amèrica dau Sud, cultivada per lo sieu fulhatge decoratiu e li sieu flors vivament coloridi (Tipe de la Família dei Begoniaceas).
- begoniacea** n.f. *Begoniaceas*: Família de plantas originari d'Amèrica dau Sud, que lo tipe n'es lo begònia.
- begú** n.m. Autís forcut de doi dents, emplegat per cultivar la vinha.
- beguda** n.f. Pichin local dont si sièrve à beure. Sin.: **bar, cafè, estanquet**.
- beguin** n.m. 1. Coifa à capucha que poàrton li beguinas. 2. Bonet d'enfant estacat sota lo menton.
- beguina** n.f. Frema d'una comunautat religioa dont si pòu intrar sensa prononciar de vots perpetuaus, en particulier en Olanda e en Belgica.
- beguinatge** n.m. Comunautat de beguinas; ensèm de bastiments qu'assòston una tala comunautat.
- bèi** adj. Plural de **beu**.
- bèi** n.m. 1. Sobeiran vassal dau sultan: *Lo bèi de Tunís*. 2. Aut foncionari, oficièr superior, dins l'impèri otoman.
- bèi-arts** n.m. pl. ò **bèli arts** n.f. pl. Nom donat à l'arquitectura e ai arts plastics e grafics (esculptura, pintura, gravadura), de fes que li a à la música e à la dança.
- beidellita** n.f. Silicat idratat natural d'alumini.
- belical, a** adj. Dau bèi.
- belicat** n.m. Poder d'un bèi; territòri sotamés au poder d'un bèi.
- bèl** adj. Autre forma de **beu**, davant vocala: *Un bèl òme*.
- bèl** n.m. Unitat sensa dimension emplegada essencialament per exprimir lo rapoart dei valors de doi potenças sonòri; logaritme decimal dau rapoart d'una potença sonòra à una altra. ◇ Aquesta unitat, emplegada per exprimir lo nivèu d'intensitat d'un son (la potença sonòra de referença es egala à 10^{-12} W).
- bèla** n.f. 1. *Faire la bèla* (au juèc): Faire una partida de mai per despartjar doi jugaires, doi equipas à egalitat. 2. *Bèla de Fontenay*: Nom d'una tantifla de pichina talha e de la carn blanca.
- bèla** n.f. Carta per jugar que compoarta un personatge. Sin.: **abilhada**.
- belacara** n.f. Servici de taula.
- bèla de jorn** n.f. Autre nom de la correjòla. Sin.: **corriòla**.
- bèla-de-nuèch** n.f. Mirabilís que li sieu flors si duèrbon unicament la nuèch.
- beladòna** n.f. Planta erbacea dei blacas e dei roïnas, dei grums de la talha d'una cerièia, foarça verinoas, qu'un sieu alcaloïde, l'*aropina*, si pòu emplegar medicalament à pichina dòsi.
- bèla-filha** n.f. 1. Filha que la persona esposada a augut d'un precedent maridatge. Sin.: **filhastra**. 2. Esposa de l'enfant. Sin.: **noara**.
- bèla-maire** n.f. 1. Segonda esposa dau paire, en regard dei enfants que l'òme a augut d'un precedent maridatge. 2. Maire de la persona esposada. Sin.: **sògra**.
- bèla-sòrre** n.f. Esposa dau fraire ò dau beu-fraire ò sòrre de l'espòs. Sin.: **conhada**.
- belada** n.f. Belament.
- belament** n.m. 1. Crit dei motons e dei cabras. 2. Crit renaire, lament.
- bèlament** adv. (lit.) D'un beu biais.
- belant, a** adj. Que bèla.
- belar** vi. 1. Mandar lo sieu crit, en parlant dau moton, de la cabra. 2. Parlar d'una votz tremolanta, en si lamentant.
- bel canto** [bèl'kaŋto] n.m. inv. (mòts italians) Estile de cant fondat sobre la belessa dau son e la recèrca de la virtuositat.
- belemnita** n.f. Mollusc cefalopòde fossile, caracteristic de l'èra segondària, vesin dei tantes actuals, que s'en retròva sobretot lo ròstre.
- belemnitudat** n.m. *Belemnitudats*: Família de cefalopòdes enclausant li belemnitas.
- belessa** n.f. 1. Qualitat de cu (ò de cen que) es beu: *La belessa d'una frema, d'una òbra, li belessas naturalis*. Var.: **beutat, belesa**. Sin.: **polidessa, polidesa**. ◆ *Belessa grèca*: Confòrma ai canons estetics pròpris de la civilisacion grèca classica. ◆ *Concors de belessa*: Concors dont son premiadi li filhas mai bèli. ◆ *Institut de belessa*: Per lo tractament estetic de la persona. ◆ *Que belessa!*: Excl. de gaug (finda iron.). 2. Caua, persona bèla: *Es una belessa*.
- beleu** adv. Bessai.
- belga** adj. e n. De Belgica.
- belgicejar** vi. Imitar ò accentuar leis trachs caracteristics dei Belgas.
- belgicisme** n.m. Biais de dire especific dau francés de Belgica.
- belgitud(a)** n.f. Caractèr belga.
- belicres** n.m. pl. Pareu de vèires correctors montats per èstre plaçats sus lo nas, davant lu uèlhs.
- bèli letras** n.f. pl. Art de la literatura e de la poesia.
- belinografe** n.m. Aparelh de fototelegrafia provist d'un cilindre.
- belinograma** n.m. Document transmés per belinografe.
- belitre** n.m. Òme de ren. Sin.: **gus, mandron**.
- bellicisme** n.m. Tendença à preconisar l'emplec de la foarça per reglar toi lu problemas, espec. dins li relacions internacionali.
- bellicista** adj. e n. Partidari dau bellicisme. Sin.: **butaguèrra**.
- bellicós, oa** adj. 1. Que la guèrra li agrada, que tempta de la provocar, de l'encoratjar. 2. Agressiu, batalhaire. Sin.: **batalhier, batalhós**.
- belligerança (-ància)** n.f. Situacion d'un país, d'un pòble, etc., en estat de guèrra.
- belligerant, a** adj. e n. En estat de guèrra, que participa à una guèrra. Sin.: **guerrejaire**.
- belluari** n.m. (ist. rom.) Gladiador que combatia li bèstias fèri.
- belòda** n.f. Excreissença dei fuèlhas e dei brots de rore, que si forma à l'entorn de l'òu e de la larva dau cinips. Sin.: **gala**.
- belodon** n.m. Reptile fossile dau triàs que jonhia 3 m.

belona n.f. Figa negra, gròssa, dau sobre aplatit.

beloniera n.f. Figuiera que dona de belonas.

belonogastèr n.m. Vèspa sociala africana m'un pedoncule foarça lòng.

belòri n.m. Belúria.

belosépia n.f. Cefalopòde fossile de l'eocène.

belostomatidat n.m. (zool.) *Belostomatidats*: Família de címias aigassieri d'Amèrica miègjornala, verenoï, ferotges predators dei autres animaues aigüèstres.

belostòme n.m. Címia d'Amèrica miègjornala que la sieu ponhedura es redobtabla.

belòta n.f. Juèc de cartas entre 2, 3 ò 4 jugaires: *Belòta sensa atots*. ♦ *Belòta e rebelòta*: Mòts que lo jugaire deu dire quora juèga la Dòna e lo Rèi d'atots (quau que n'en sigue l'òrdre) per obtenir 20 ponchs.

beluga n.f. 1. Parcèla incandescenta que si destaca d'un còrs en fuèc ò giscla per fretament ò quora doi còrs si pícon. – *Beluga electrica*: Pichin arc electric foarça luminós. 2. Grand cetaceu blanc dei mars arctiqui (long. 3 à 4 m). Sin.: **belugan**.

belugada n.f. Accion, fach de mandar de belugas.

belugaire n.m. Pèça d'alumatge electric d'un motor d'explosions. Sin.: **candela, bogia**.

belugan n.m. Beluga (2).

belugant, a adj. Que manda de belugas. Var.: **belugejant**.

belugar vi. Produire de belugas. Var.: **beluguejar**.

belugueta n.f. Pichina beluga. Var.: **belugon**.

belugon n.m. Pichina beluga. Var.: **belugueta**.

beluguejant, a adj. Que manda de belugas. Var.: **belugant**.

beluguejar vi. Produire de belugas. Var.: **belugar**.

belugueta n.f. 1. Pichina beluga. 2. Pichin belugan.

belúria n.f. Belessa vistoa. Sin.: **belòri**.

belvèire n.m. Terrassa ò plataforma situada en autessa, de dont la vista si pòu esparidre au luènh. Sin.: **miranda, mirador, gardiòla**. Var.: **beuveser, beuvèire**.

bembèx n.m. Imenoptèr que sembla una vèspa, que noirisse li sieu larvas mé de moscas.

bembidion n.m. Pichina grita que viu sus l'òrle dei aigas frèii.

bemòl n.m. 1. (mús) Signe que marca una alteracion que fa baissar la nòta de mièg ton. 2. (fig.) *Metre un bemòl (à)*: Adocir (una posicion, un vejaire, etc.). ♦ adj. Si di de la nòta ansin baissada: *Mi bemòl*.

bemolisar (-izar) vt. 1. Baissar (una nòta) d'un mièg-ton m'un bemòl. 2. (fig. fam.) Adocir lu sieus prepaus. Sin.: **metre un tap au sieu flaüt**.

ben adv. 1. D'un biais boan, just, drech: *Faire quauqua ren ben, agir ben, si comportar ben*. ◇ *Sobreben*: Mai que ben, foarça ben. 2. D'un biais satisfasant, coma si deu: *Crèisser ben, lo conoissi ben, lu affaire van ben, èstre ben vestit, portar un vestit que va ben*. ♦ *Anar, si sentir ben*: Èstre en boana santat. ♦ *Anar, si sentir gaire ben*: Èstre malaut. ♦ *Vèire, audir ben*: Vèire, audir d'un biais clar e distint. ♦ *Va ben!*: D'acòrd. ♦ *Ben dich, ben fach!*: Si di d'una caua dicha ò facha

embé pertinença. ♦ *Ben tractar*: Tractar embé atencion. ♦ *La si passar ben*: Viure sensa problemas. ♦ *Ben nàisser*: Nàisser d'una familha socialament elevada. ♦ *Ben ò mau*: D'un biais ò d'un autre. ♦ *Ganhar ben*: Ganhar toplen, aver un boan salari. ♦ *À cu plus ben*: Embé emulacion. ♦ *Tant ben que*: Locucion que sièrve per introduire una consequença. ♦ *Ben de*: Una granda quantitat de. Sin.: **foarça, topten de**. ♦ Completament, en faguent atencion: *Es ben estacat, la poarta es ben barrada*. Contr.: **mau**. 3. Emplegat per renforçar l'intensitat: *Es ben grand!, Es ben diferent!, Peerà ben 100 kg!, Sabes ben que non lo poadi faire!* 4. Per antifr.: *Ti siés ben vestit!*

ben adj. Qu'apartèn ò es relatiu ai classas socials mai elevadi: *De gents ben, un quartier ben*.

ben (interj.) 1. Per exprimer la satisfaccion, lo consentiment, l'admiracion. 2. S'emplega per entamenar ò acabar un discors, una conversacion: *Ben, que mi volies dire?, Ben, podèm començar*.

ben n.m. 1. Principi que li si fonda sobre l'òrdre etc. ♦ (ext.) Cen qu'es boan, just e onèste: *Tendre, aspirare au ben*. ♦ Boana accion. Contr.: **mau**. 2. Dins la teologia cristiana, Diu coma fin ultima de l'òme. Sin.: **beatituda**. 3. Cen qu'es utile, plasant, convenient: *Lo ben de la pàtria*. L'a fach per lo tieu ben: Per la tieu felicitat, dins lo tieu interès. ♦ Cen qu'es oportun, utile, avantatjós; boana caua: *Seria ben que venguesse finda eu*. 4. Afeccion, amor. - Voler ben, voler de ben à quauqu'un: *Amar*. 5. (dr.) Tot cen que pòu èstre objècte d'un drech: *Ben mòble, immòble, bene privat, comunautat de bens entre espós*. ♦ *Bens culturals*: Bens, mòbles ò immòbles, d'una granda importança per lo patrimòni cultural e que constituïsson un documento d'istòria, d'art e de sciènça. 7. (econ.) Tot cen que sièrve à satisfaire lu besonhs de l'òme: Un ben productiu, improductiu. ♦ *Bens de consumacion*: Destinats à una consumacion immediata, que finisson destruchs e non transformats ni emplegats à la produccion d'autres bens. ♦ *Bens immaterials*: Bens abstrachs coma un brevet, una licença, etc. 8. Proprietat: *Aver un ben en montanha*. Sin.: **teniment**. ♦ (espec. au plur.) Riquessas, avers.

bena n.f. 1. Caisson integrat ò non à un camion, un carri, per lo transpoart. 2. Aparelh generalament dependent d'una grua, per lo desplaçament dei materials. 3. Vagonet dei minieras.

benadrech, a adj. Adrech, gaubiós. Sin.: **biaissut, adèstre, abile, adestrat, biaissós**. Contr.: **maladrech, maubiaissut, desgaubiat, desbiaissat**.

benaimat, ada adj. e n. (lit.) Qu'es aimat d'una tendra afeccion.

benaise n.m. Benèstre.

benastradament adv. D'un biais benastrat. Sin.: fortunadament, urosament. Contr.: malastradament, desfortunadament, malurosament, malastrosament.

benastrar vt. Portar lo gaug, lo benastre (à).

benastrat, ada adj. Astrós. Var.: **benastruc**. Sin.: **crepinat, fortunat**.

benastre n.m. Astre, fortuna. ◇ *Per benastre*: D'aventura, per fortuna, per astre.

benastruc, uga adj. Astrós. Var.: **benastrat**.

benda n.f. 1. Tròç d'estòfa, de papier, etc., lòng e estrech, per estacar, curbir, protegir quauqua ren. 2. (espec.) Tròç d'estòfa ò de gasa per faire un pansament, un bendatge. 3. Ornament mai lòng que larg: *Una benda de velut roge*. 4. Objècte, element estrech, destinat à d'emplecs especifics e que sièrve generalament de supoart. ◇ *Benda magnetica*: Riban que sièrve de supoart à l'enregistrament de sons, d'imatges, de donadas informaticas. ◇ *Benda sonòra*: Partida de la pellicula cinematografica dont es enregistrat lo son; lo son eumeme. Sin.: **colonna sonòra**. ◇ *Benda perforada*: Benda de papier ò de plastic dont son enregistradi de letras e de chifras sota forma de perforacions. ◇ *Benda bimetallica*: Benda d'acier doç recubèrt d'un aliatge non ferrós depauat per colatge ò per laminatge. ◇ *Benda dessenhada*: Istòria cuntada dins una seguida de dessenshs dont lu dialògues sont generalament plaçats dins de bullas. 5. Objècte, element lòng e estrech que si destaca d'un ensèm: *Una benda de color*. ◇ (arald.) Pèça onorabla que va de l'angle dèxte dau cap fins à l'angle senèstre de la poncha. ◇ *Benda de gaudissatge*: Partida ajustada à una pèça sotamessa à un fretament, per l'empachar de si frustar. ◇ *Benda de rotlament*: Partida d'una goma en contacte mé la rota. 6. (electron. e telecom.) Ensèm dei frequenças compresi entre doi limits. ◇ *Benda passanta*: Interval de frequenças transmessi per un filtre sensa distorsion importanta. ◇ *Benda publica*: Benda de frequença à l'entorn de 27 Mhz, emplegada en particulier per lu amators qu'an un aparelh emetor-receptor dins la sieu veitura. Sin.: **citizen band** (anglés). 9. (mat.) Region d'un plan limitada per doi drechas paralleli. 10. (genet.) *Benda cromosomica*: Benda transversala observada sus lu cromosòmas, que permete la sieu identificacion. 11. (fis.) *Teoria dei bendas*: Teoria quantica de la fisica dei solides que prevé que lu niveus d'energia dei electrons dins un cristal si repartisson en bendas permissi separadi per de bendas defendudi.

benda-anonci n.f. Montatge d'extrachs d'un film per n'en faire la publicitat.

benda-son n.f. Benda sonòra.

benda-vidèu n.f. Benda magnetica que permete d'enregistrar l'imatge e lo son.

bendar vt. 1. Sarrar m'una benda: *Bendar una camba*. 2. Curbir m'un bendeu: *Bendar lu uèlhs*. ◆ (vulg.) Aver una ereccion. Sin.: **quilhar, verguejar, tesar**.

bendatge n.m. 1. Accion de bendar (una partida dau còrs); la benda emplegada (ò li bendas emplegadi) per aquò faire. 2. Ceucle metallic ò de goma à l'entorn de la gelha d'una ròda.

bendatgista n. Persona que vende ò alestisse de bendatges cirurgicals.

bendeu n.m. 1. Benda lònga e estrecha per metre à l'entorn de la tèsta, au front, per tenir lu bèrris, metre davant lu uèlhs, etc. Var.: **bendon**. Sin.: **frontau, sarratèsta**. 2. Pichin tèxto ò illustracion en cima d'una capitol ò d'un article. ◇ (premsa) Títol plaçat en sobre. ◇ (arquít.) Larga motladura plata ò non. ◇ Assisa en salhida, per escartar li aigas que s'escorron.

bendient, a adj. Eloquent.

bendiguença n.f. Eloquença.

bendiguent, a adj. e n. 1. Aflataire. 2. Eloquent.

bendire n.m. (lit.) Art, accion de ben parlar, embé eloquença. Var.: **bendisença, bendiguença, bendiença**.

bendisença n.f. Bendire.

bendon n.m. Bendeu.

bendoteca n.f. Colleccion de bendas magnetiqui que contènon de programas informatics.

benediccion n.f. 1. Preguiera, ceremònia dins la quala un religiós benedisce quauqu'un, quauqua ren. Var.: **benedida**. ◇ *Es una benediccion*: Si di d'un benfach, de quauqua ren qu'arriba au boan moment. 2. Autorisacion benivolenta: *As la mieu benediccion per agir*.

benedicite n.m. (mòt latin) Preguiera que si recita avant lo past per demandar à Dieu de lo benedir e que lo sieu premier mòt es *Benedicite* (mòt latin que vòu dire *benedissètz*).

benedictier n.m. Vas, bacin d'aiga benedida. Var.: **benetier, benedier**. Sin.: **aiga-signadier, aiga-senhadier, senhador**.

benedictin, a adj. Religiós de l'òrdre fondat vèrs 529 per sant Benet de Nursia. ◆ *Travalh de benedictin*: travalh lòng e minuciós, que demanda totplen de paciença.

benedictina n.f. Liqueur preparada à partir de plantas maceradi dins l'alcòl.

benedictus n.m. Cants d'accions de gràcia.

benedida n.f. Benediccion.

benedier n.m. Benedictier.

benedir vt. (*benedissi*) Demandar la proteccion de Dieu sobre (quauqu'un, quauqua ren). Sin.: **signar, senhar**.

benedissèire, eiritz adj. e n. (fam.) Que prodiga de benediccions, de compliments.

benedit, ida adj. Qu'es estat santificat ritualament: *Aiga benedida*. Sin.: **signat, senhat**.

benefactor, tritz n. Persona qu'a complit un benfach ò d'unu benfachs. Var.: **benfaiitor, benefactor, benefachor**.

benefic, a adj. Favorable, benefasent. Var.: **beneficiós**.

beneficar vt. Faire de ben à. Sin.: **benfar, benfaire**.

beneficença (-èncià) n.f. (it.) Benfasença.

benefici n.m. 1. Accion qu'autreja un avantatge, un ben. 2. Profièch financier que provèn de l'activitat d'una societat, etc. 3. (ext.) Utilitat, gaudiment: *Traire benefici d'un tractament medical*. ◆ *Benefici de la lèi*: Avantatge acordat legislativament. ◆ (dr.) *Benefici d'inventari*: Facultat del'eritier d'acceptar un eretatge en mantenent la sieu responsabilitat per lu deutes ereditaris dins lu limits de la consistença dau patrimonni. ◇ *Mé benefici d'inventari* (fig.): Mé resèrva. ◆ Dins lo drech feudal, concession de terren coma compensacion de servicis renduts. Sin.: (1 à 3): **profièch**. 4. *Benefici eclesiastic*: Dignitat ò carga eclesiastica provista d'un revengut. ◇ *Correntament*: Ensèm dei bens objècte dau benefici. 5. (psican.) Avantatge inconscient qu'un subjècte tira de la formacion de simptòmas, sota la forma de reduccion dei tensions naissudi d'una situacion conflictuala.

beneficial, a adj. Relatiu au benefici (au sens feudal ò religiós).

beneficiar vt. ind. (*benefici*, classic *beneficii*) (*de*) 1. Traire (un profièch, un avantatge) de. 2. Obtenir lo benefici, l'avantatge de: *Beneficiar de condicions optimali*.

beneficiari, ària adj. e n. Que profiècha d'un benefici, d'un avantatge, etc. ♦ adj. Dau benefici; que produè un benefici.

beneficier n.m. (dr. can.) Persona que gaudisse d'un benefici eclesiastic. Var.: **beneficiat**.

beneficiat n.m. Beneficier.

beneficiós, oa adj. Benefic.

beneficiu, iva adj. Avantatjós.

benestança n.f. 1. (lit.) Cen que convèn de dire ò de faire; decença. ◇ Caractèr de cen qu'es benestant. 2. Sensacion agradiua producha per lo contentament dei besonhs dau còrs. Var.: **benestar, benaise, benèstre**.

benestant, a adj. (lit.) Que pertòca la benestança; que li es confòrme.

benestar n.m. Benèstre.

benèstre n.m. 1. Fach d'èstre ben satisfach dins lu sieus besonhs ò sensa besonhs, sensa inquietudas; sentiment agradiu que n'en provèn. Var.: **benestança, benestar**. 2. Aise, sus lo plan financier ò material. ◇ Economia dau benèstre: Economia dont l'objectiu es la reparticion optimala dau revengut nacional.

benetier n.m. Benedictier. Sin.: **senhador, aiga-signadier, aiga-senhadier**.

benevòl(e), a adj. e n. Que fa quauqua ren sensa li èstre obligat ni pagat.

benevolament adv. D'un biais benevòle.

benevolat n.m. Servicì qu'una persona benevòla assegura.

benfach n.m. 1. Acte de generositat, favor. Sin.: **boana facha**. 2. (pl.) Avantatges, efèctes positius: *Lu benfachs de la civilisacion*.

benfactor, aitrìtz n. Persona que complisse de benfachs.

benfactor, tritz n. Benefactor.

benfaire vt. Faire de ben à.

benfaitor, tritz n. Benefactor. **benfar** vt. Faire de ben à.

benfasença n.f. *De benfasença*: Que lo sieu objècte es de faire lo ben, en particulier sus lo plan social: *Bureu de benfasença*. Var.: **beneficença**.

benfasent, a adj. Qu'a un efècte positiu, salutari: *Aquesta pluèia es estada benfasenta*. Sin.: **benefic**.

benfondat n.m. Legitimitat, conformitat ai fachs e au drech.

bengalés, esa adj. e n. Dau Bengala. Var.: **bengalí**.

bengalí, ia adj. e n. Dau Bengala. Var.: **bengalés**.

bengalí n.m. 1. Lenga parlada au Bengala. 2. Pichin passeron dau plumatge brun tacat de colors vivi, originari de l'Àfrica tropicala, sovent alevat en voliera (Família dei estrildides).

benignament adv. D'un biais benigne.

benigne, a adj. Sensa consequença: *Una malautia benigna*. Var.: **benignós**.

benignitat n.f. Caractèr de cen qu'es benigne.

benignós, oa adj. 1. Benigne. 2. Benvolent. 3. Benevòle.

beninés, esa adj. Dau Benin. Sin.: **daomeian**.

Benioff (plan de) Plan, generalament clinat à 45°, definit per lu fogaus dei seïsmes e que correspoande à la subduccion d'una placa sota un marge continental ò un arc insulari.

benit, ida adj. Benedit.

benitier n.m. Aiga-signadier.

benitoïta n.f. Silicat natural de titane e de bari.

benjamin, a n. 1. L'enfant mai jove d'una família. Sin.: **caganís, cagancho**. 2. Esportiu qu'a entre 11 e 13 ans.

benjoïn n.m. Resina aromatica que vèn dau fust d'un estirax de l'Àsia meridionala e emplegada en medecina coma balsamic e antiseptic.

benjutjat n.m. (dr.) Decision de justícia renduda en conformitat mé la lèi.

benpensant, a adj. e n. (pej.) Que li sieu convincions son judicadi tradicionali e conservairitz.

benleu cf. **beleu**.

ben parlant, a n. Persona que parla embé tròup d'ufana, que s'escota parlar. Sin.: **parlatin, bocafina**.

ben que (loc. conj.) Locucion conjontiva que marca l'oposicion, la concession (totjorn seguida per un subjontiu). Sin.: **encara que, per tant que, tot ben que**.

bensai cf. **bessai**.

benservit n.m. Certificat de trabalh.

bentent, a n. Proprietari fonsier.

bentic, a adj. Dau fond dei oceans, dei mars, dei lacs.

bentonita n.f. Argila dau foart poder absorbent e descolorant, per divèrs usatges industrials.

bentopelagic, a adj. Si di dei animaus que si desplaçon dins li profundors marini. Sin.: **abissal**.

bentòs n.m. Ensèm dei organismes que vívon au fond ò à proximitat dau fond dei oceans, dei mars, dei aigas docí.

benurança n.f. Benèstre.

benurós, oa adj. (lit.) Qu'es foarça urós ò que rende urós. Sin.: **beat**.

benurós, oa n. (relig. cat.) Persona que la Glèia catolica n'a reconoissut lu benfachs e lo meriti per la beatificacion e qu'a admés à un culte mai estrech qu'aqueu dei sants canonisats.

benurosament adv. D'un biais benurós. Sin.: **beatament**.

benvengut, uda adj. 1. Qu'es aculhit embé plaser. 2. Qu'arriba au boan moment. ♦ n. Formula d'acuèlh: *Siguètz lo benvengut*.

benvenguda n.f. Aculhiment cortés: *Un present de benvenguda*. ♦ *Desirar la benvenguda à quauqu'un*: Aculhir quauqu'un ben, en emplegant la formula correspondenta.

benvolença n.f. Disposicion favorabla, indulgença. Sin.: **bontat, amiat, amistança**.

benvolent, a adj. 1. Que moastra de benvolença. 2. Qu'es l'expression de la benvolença: *Un sourire benvolent*.

benvolentament adv. D'un biais benvolent, mé benvolença.

benvoler vi. (*à*) Amar, estimar quauqu'un. Var.: **voler ben** (*à*).

benzaldeïde n.m. Aldeïde benzoïc present dins l'essença d'ametla amara.

benzamida n.f. Amida benzoïca que fonde à 130° C, que la sieu desidratacion dona de benzonitrile.

benzanilida n.f. Amida benzoïca de l'anilina dotada de propietats antiperitiqui.

benzeïna n.f. Nom generic de matèrias coloranti que resúlton de l'accion dau fenilclorofòrme sus lu fenòls.

benzène n.m. Liquide incolòre, volatile e combustible, obtengut à partir dau petròli ò dau carbon; promier tèrme (C₆H₆) de la seria dei hidrocarbures aromatics ò ciclics.

benzenic, a adj. Dau benzène, aparentat au benzène.

benzenil(e) n.m. *Clorure de benzenile*: Sau que naisse de l'accion de la lutz sobre lo toluène.

benzenisme n.m. Benzolinisme.

benzidina n.f. Arilamina que sièrve à la preparacion de colorants azoïcs.

benzil n.m. Radical univalent C₆H₅CH₂-.

benzìlic, a adj. Que contèn lo radical benzil: *Alcòl benzìlic, de formula C₆H₅CH₂OH*.

benzina n.f. Mesclum d'idrocarbures que vènon de la rectificacion dau benzòl, emplegat coma decapant.

benzoat n.m. Sau ò estèr de l'acide benzoïc.

benzodiazepina n.f. Radical quimic comun d'un grope de tranquillisants (benzodiazepinas) emplegats còtra l'angoissa, l'agitacion l'insomnia.

benzoïc adj. m. *Acide benzoïc*: Acide C₆H₅CO₂H Que si tròva dins lo benjoïn ò que si prepara industrialament à partir dau toluène.

benzoïl n.m. Radical univalent C₆H₅CO- derivat de l'acide benzoïc.

benzòl n.m. Mesclum de benzène e de toluène, extrach dei quitran de carbon.

benzolat, a adj. Que contèn de benzòl.

benzolisme n.m. Malautia professionala deuguda au contacte m'au benzòl, que si manifèsta per una anèmia e una leucopenia. Var.: **benzenisme**.

benzonaftòl n.m. Benzoat de naftile, emplegat coma antiseptic intestinal.

benzonitril(e) n.m. Compauat benzenic obtengut per desidratacion de benzamida.

benzonitrit n.m. Compauat nitric dau benzène.

beòci, òcia adj. e n. 1. Abitant de la Beòcia. 2. Que manca de gust, qu'es pas gaire dubèrt à l'art, à la literatura, etc. 3. Dialècte de Beocia.

beocian, a adj. e n. Beòci (1 e 2).

beola n.f. Beç. Var.: **biòla**.

beotisme n.m. (rare) Caractèr dau beòci.

B.E.P. (sigla) Brevet d'estudis professionals.

bequejar vt. Bequinhar.

bequillon n.m. Pichin bèc de recipient.

bequinhar vt. Picar à pichins còups de bèc. Var.: **bequejar, becachar**. ♦ **si bequinhar** v.pr. Si picar à pichins còups de bèc.

berbèr, a adj. e n. Dei Berbèrs, pòble d'Àfrica dau Nòrd. ♦ n.m. Lengua chamito-semitica que lu Berbèrs pàrlon. Sin.: **tamazigh**.

berberidacea n.f. *Berberidaceas*: Família de plantas coma lo maònia (òrdre dei ranalas).

berberina n.f. Alacaloïde saure e amar trach dei berberis e dei rutaceas.

berberis n.m. Agradèla.

bèrbia n.f. Rosèla.

bèrca n.f. 1. Dubertura facha dins un barri, una baranha, etc. 2. Pichina romedura facha au bòrd d'un vèire, d'una sieta, etc. au mejan d'un objècte trencant.

berdesca n.f. 1. Pichina lòtja rectangularia en salhida sus una façada per n'en renforçar la defensa. 2. Gàbia fortificada dei naus de guèrra. Var.: **verdesca**. Sin.: **bretassa**.

bergamasc, a adj. e n. De Bergame.

bergamasca n.f. Dança originària de Bergame (s. XVIⁿ – XVIIIⁿ).

bergamòta n.f. 1. Fruch dau bergamotier, que s'en tira una essença de l'odor agradiva. 2. Bòna perfumada à la bergamòta.

bergamotier n.m. Aubre vesin dau portegalier, cultivat per lu sieus fruchs, li bergamòtas.

bergantin n.m. Bregantin.

bergiera n.f. Fautuèlh larg m'au dossier remborrat, lu flancs plens e un coissin sus lo sèti. Sin.: **pastoreta**.

berginizacion (-izacion) n.f. (tecn.) Transformacion en combustible liquide de substànças organiqui per idrogenacion catalitica sota pression.

berginisar (-izar) vt. Faire subir una berginizacion à.

bèrgola n.f. 1. Instrument per rompre lo pen dau cànebe e dau lin e n'en separar la filassa. Var.: **bregon, bregonela**. 2. (fig.) Camba. ♦ *Perdre li bèrgolas*: Si sentir deble; s'encalar. ♦ *Auçar li bèrgolas*: S'escapar.

bergolar vt. Trissar, espec. lo cànebe.

bergsonian, a adj. e n. (filos.) Relatiu à Bergson, ai sieu teorias.

bergsonisme n.m. Teoria de Bergson, que fa de l'intuicion lo solet mejan de la durada e de la vida.

beribèri n.m. Malautia que si manifèsta per una carença de vitamina B1, caracterisada per la polineuriti.

bericle n.m. Gemma constituïda de silicat natural d'alumini e de berilli: *Bericle ròse* (morganita), jaune (eliòdora), *vèrd* (esmerauda), *blau-vèrd* (aiga marina). Var.: **beril, berille**.

berigar vi. Vibrar.

beril(le) n.m. Bericle.

berillon n.m. Ret à l'entorn de la palha ò dau fen; lo fen ansin tengut.

berilli n.m. Metal leugier (densitat 1,85), gris, emplegat dins lu reactors nuclearis e dins l'industria aerospaceal; element (Be) de n° atomic 4 e de massa atomica 9,012. Sin.: (ancian) **glucini**.

berkèli n.m. Còrs radioactiu artificial; element (Bk) de n° atomic 97.

berland n.m. 1. Juèc de cartas que sembla lo poker. 2. Acamp de tres cartas ò de tres dats de valor identica dins li mans d'un jogaire: *Un berland de dètz*.

berlhiera n.f. 1. Soneta estacada au coal de l'aret de tèsta d'un estròp. 2. Aneu de suspension (d'un cotelet, d'un coàs dins un potz, etc.). 3. Corrèia que liga lo sabre au cinturon.

berlina n.f. Antica pena, que lo condannat èra expauat dins un luèc public e la sieu falta èra escricha; lo luèc de la pena.

berlina n.f. 1. Automobila carroçada de la conducha interiora, mé quatre poartas e quatre vitres laterals. 2. Veitura ipomobila, en suspension, mé quatre ròda e cubèrta. 3. Vagonet en usatge dins li minieras per portar lo carbon.

berlinés, esa adj. e n. De Berlin.

berlingòs n.m. Berlingòt.

berlingòt n.m. 1. Bòna aromatisada de forma tetraedrica, mé de filet colorats. 2. Embalatge comercial de forma tetraedrica, per lu liquides (lach, etc.). Var.: **berlingòs**.

berlòng, a adj. (arquít.) Que lo sieu costat mai lòng si presenta de faça e generalament perpendicularament à l'axe dau bastiment.

berluca n.f. Barluga.

berluga n.f. Barluga. Sin.: **farfantèla**.

bermuda n.m. Braias que s'arrèston just en sobre dau ginolh. Sin.: **pantalonet**.

bermudenc, a adj. (mar.) *Garniment bermudenc*: Garniment m'una vela trapezoïdala ferida sobre una bana corta e leugiera issada m'una drissa soleta. ◆ (ext.) Garniment m'una granda vela triangulària inspirada dau garniment bermudenc vertadier.

bernada n.f. Autre nom dau pregadièu.

bernés, esa adj. e n. De Bèrna.

bernessàrtia n.f. Varietat de cocodrile.

bernessenca n.f. Varietat de figa. Var.: **bernessòu**.

bernessòu n.m. Bernissenca.

berret n.m. Escòfia soplà sensa visiera ni bòrd, que la sieu calòta redona e plata es sarrada à l'entorn de la tèsta sus una lisiera interiora. Var.: **berreta**.

berreta n.f. 1. Berret. 2. Berreta portada dins l'Òrdre de Malta. Var.: **berreton**, **berretona**. 3. Barreta dau cardinal.

berretaire, airtiz n. Berretier.

berretier, a n. Persona que fa de berrets ò lu vende. Var.: **berretaire**.

berretin n.m. Pichin berret. Var.: **berreton**.

berreton n.m. 1. Berretin. 2. Berretona.

berretona n.f. Berreta portada dins l'Òrdre de Malta. Var.: **berreton**.

bèrri n.m. Pel que creisse sus la tèsta de l'òme. Sin.: **pel**.

berruguet adj. e n.m. Varietat d'olivier.

berrugueta adj. e n.f. Varietat d'oliva.

bersalh n.m. 1. Objècte (de boasc, de metal, etc.) que si deu tocar dins lu exercicis de tir. 2. Objècte d'un atac. 3. Objectiu d'una campanha publicitària, d'un estudi de mercat, etc. Var.: **bressalh**. Sin.: **ajustador**, **tòca**, **tècola**.

bersalhier n.m. Soldat de l'infantaria leugiera, dins l'armada italiana.

bèrta n.f. Pèça d'un vestiment, benda de teissut pauc ò pron larga à l'entorn de l'escoladura. Sin.: **volant**.

bertau n.m. 1. Insècte dau còrs aplatit que manda una odor agra e desagradiva (òrdre dei eteroptèrs). Sin.: **címia**. 2. Au juèc, persona que poarta malur.

bertilhonatge n.m. Sistema d'identificacion dei personas, especialament dei criminals, fondat sobre de donadas antropometriqui.

berton n.m. (mar.) Canòt de tela plegadís, de tela impermeabla, destinat ai pichins bastiments.

besaguda n.f. 1. Autís de fustier que li sieu doi extremitats son talhadi una en ciseu e l'autra en bèc d'aine per escaïrar li pèças de boasc e li assemblar. 2. Asta de l'Atge-Mejan que lo sieu cap avia la forma d'un destrau.

besant n.m. 1. (arquít.) Cadun dei discs plats emplegats per decorar lu bendeus ò li arquivòutas, en pariculier dins l'arquitectura romana. 2. (numism.) Moneda d'aur de l'empèri bisantin. 3. (arald.) Pichin mòble circulari, d'aur ò d'argent.

besavi, àvia n. Paire, maire dau paigrand, de la maigrand.

besbòl n.m. Base-ball.

bescaire n.m. Enclinason d'una linha, d'una emplanada sus una altra. Sin.: **obliquitat**. ◇ *De bescaire*: De travèrs, obliquament, de costier, de caire.

bescaïrar vi. Anar de travèrs, de caire. Sin.: **biaissar**. ◆ vt. Regarjar de costat, furtivament.

bescant, a adj. Discordant.

bescantaire, airtiz n. Persona que canta faus.

bescantar vi. Cantar faus. Sin.: **descordar**, **discordar**.

bescantage n.m. Accion, fach de cantar faus.

bescaume n.m. Balcon.

besciucle n.m. Bicicleta.

bescòmptar vi. S'enganar dins un calcul.

bescòmpte n.m. Còmpte qu'enclau d'errors de calcul.

bescontorn n.m. Passatge en ziga-zaga au mitan d'un encombratge. Var.: **bestorn**.

bescornut, uda adj. De forma irregulara: *Un capeu bescornut*.

bescòta n.f. Bescuècha.

bescuchar vt. 1. Recoaire, en parlant de la porcelana que si poarta à l'estat de bescuèch. 2. Coaire doi còups ò longtemps, per levar à un aliment tota umiditat e lo rendre crocant.

bescucharia n.f. Fabricacion de bescuèchs; comèrci de bescuèchs.

bescuèch n.m. 1. Pastissaria facha de farina, d'òus e de sucre. 2. *Bescuèch de sordat*: À passat temps, galeta foarça dura qu'èra un aliment de resèrva per lu sordats e lu mariniers. 3. Pasta ceramica, espec. de porcelana,

qu'imita lo marmo. 4. Objècte (figurina, estatueta, etc.) fach d'aquesta matèria.

bescuècha n.f. Lesca de pan daurada au forn.

bescuchaire, airtiz n. Persona que fa de bescuèchs.

bescuchier, a n. Industrial de la bescucharia.

bescutin n.m. Pichin bescuèch.

besierenc, a adj. e n. De Besiers.

beslièch n.m. Vena d'un blòc de pèira ò de lauva.

besoard n.m. Concrecion minerala de l'estòmegue e dei intestins dei erbivòres, que li si atribuiva una valor de poartafortuna e d'antidòte.

besonh n.m. 1. Desidèri, envuèia, naturals ò non, estat d'insatisfaccion ligat à un sentiment de mancaça: *Besonh de manjar, de beure, de saupre*. 2. Cen qu'es necessari ò indispensable: *Besonh de sòus*. ◇ *Aver besonh de (+ subs.), que (+ vèrbo au subj.)*: Si trovar dins la necessitat de, que. Sin.: **aver mestier, èstre de mestier, faire mestier, aver de besonh, faire besonh**. – *Aver besonh de quauqu'un, de quauqua ren*: N'en sentir la necessitat, l'utilitat. 3. (absol.) *Èstre dins lo besonh*: Mancar de sòus per viure. Sin.: **èstre sofrachós**. 4. (dr.) Persona da cu si pòu presentar una letra de cambi en cas de non pagament. Sin.: **recomandatari**. ◆ (pl.) Fach d'urinar, de defecar: *Faire lu sieus besonhs*.

besonha n.f. 1. Travalh, obratge. 2. Si di de quauqua ren ò de quauqu'un indeterminats. Sin.: **caua, bebèi, daquòs**.

besonhar vi. (pej.) Faire un travalh dificile, penós; trabalhar embé pena.

besonhejar vi. Faire que de travalhons.

besonhós, oa adj. e n. 1. Que fa un travalh penós e mau pagat. 2. Que si tròva dins lo besonh.

bessai adv. Advèrbi qu'indica un dubi, una possibilitat: vendrà bessai deman, bessai que plourà. Var.: **bensai**. Sin.: **beleu**.

bessemèr n.m. Convertissèire per transformar la fonda en acier per insuflacion d'ària sota pression.

bessemerisacion n.f. Conversion de fonda e acier au mejan d'un bessemèr.

besson, a adj. e n. 1. Si di de doi enfants naissuts d'una soleta jacilha: *Fraire besson ò sòrre bessona*. Sin.: **gemel, gemeu**. 2. Si di de doi cauas parieri, simetriqui ò fachi per anar ensèm. 3. Si di de doi ciutats estrangieri associadi per establir entre eli de ligams culturals e toristics. ◆ pl. *Lu Bessons*: Constellacion e signe zodiacal. Sin.: **lu Gemeus**.

bessonalha n.f. Pareu de bessons.

bessonar vt. 1. Ajustar, acoblar doi elements pariers: *Bessonar doi cabrilhons*. 2. Associar doi ciutats estrangieri sus un plan cultural e toristic.

bessonat, ada adj. 1. Dispauat per coblas: *Ròdas bessonadi*. 2. Si di d'una ciutat associada à una ciutat estrangiera.

bessonatge n.m. Accion de bessonar.

bèstia n.f. 1. Tot animau en defoara de l'òme. ◇ *Malaut coma una bèstia*: Foaça malaut. 2. Simbòle apocaliptic dau mau. 3. Animalitat de l'òme: *La bèstia umana*. ◇ *Bruta bèstia*: Persona marrida. ◆ pl. Lo bestiari.

bèstia adj. 1. Sensa intelligença, nèsci. 2. Simplàs, facile de faire. 3. Distrach: *Siéu bèstia, perché non li avii pensat?* 4. Nec, sensa reaccion: *Siéu restat bèstia quora m'a anonciat aquò*.

bestial, a adj. Que tèn de la bèstia, que fa semblar à n-una bèstia: *Un comportament bestial*. Var.: **bestialenc, bestiau**.

bestialament adj. D'un biais bestial; embé bestialitat.

bestialenc, a adj. Bestial.

bestialitat n.f. 1. Caractèr d'una persona que si compoarta d'un biais bestial. 2. Zoofilia.

bestiame n.m. Bestiari (1).

bestiament adv. D'un biais bèstia; tot simplament, sensa cercar: *Ai trovat la solucion bestiament*.

bestiari n.m. 1. Lu animaus d'alevatge d'una fèrma, en defoara de la polalha. – *Gròs bestiari*: cavaus, muus, aes, vacas. – *Pichin bestiari*: feas, cabras, poarcs. ◇ *Tractar coma de bestiari*: Tractar sensa consideracion, mé de marridi manieras. 2. Gladiator que si batia còtra li bèstias, à Roma. 3. Tractat ò recuèlh d'imatges sobre d'animaus vertadiers ò imaginaris, à l'Atge-Mejan. ◇ *Icinografia animaliera d'una òbra ò d'un ensèm d'òbras*; la vision que compoarta. 4. Recuèlh de poesias ò de faulas sobre lu animaus.

bestiàs, assa adj. e n. Gròssa bèstia (finda fig.).

bestiau, ala adj. Bestial.

bestiejar vi. S'exprimir d'un biais puerile. Sin.: nesciejar.

bestiaire, airtiz adj. e n. Que bestieja: *Una persona bestiejairitz, de prepaus bestiejaires*.

bestiesa n.f. 1. Caractèr de quauqua ren, de quauqu'un qu'es bèstia. 2. Paraula, accion sensa intelligença: *Dire de bestiesas*. 3. Objècte, caua sensa importança: *Si garrolhar per de bestiesas*. Sin.: **bestitge, colhonada**.

bestieta n.f. Pichina bèstia. Var.: **bestiòla, bestion**.

bestiòla n.f. Pichina bèstia. Var.: **bestieta**.

bestion n.f. Bestiòla.

bestitge n.m. Bestiesa.

bestoart n.m. (mar.) Pichin cordatge.

bestorn n.m. 1. Percors mai lòng que lo camin dirècte: *Faire un bestorn*. Sin.: **alòngui, desvirada, bescontorn, desviadura, desviament**. Contr.: **escorcha, acorcha**. 2. Percors sinuós d'una rota, d'un cors d'aiga. 3. Mejan indirècte, complicacion: *Parlar sensa bestorn*.

bestornar vt. Crestar (una bèstia).

bestornar vi. Meandrejar.

bestornatge n.m. Crestatge (especialament dau taur) per torsion sotacutanea dau cordon testiculari.

besuga n.f. 1. Pageu de plana, daurada comuna. Var.: **besúgol**. Sin.: **aurada**. 2. (fig.) *Tèsta de besuga*: Destartavelat.

besúgol n.m. Besuga.

besuquet, a adj. e n. Persona foarça sensibla tocant lu plasers materials ò espirituals e que vèn à mau d'acontentar. Sin.: **poatafin, refastinhós, bocafina**.

beta n.f. 1. Tèrra plena d'aiga. 2. (geol.) Depaus fin banhat d'aiga. 3. Depaus dei grands fonds oceanics. Depaus que si forma au fond d'un recipient.

beta n.f. Bateu sensa quilha.

beta n.m. ò f. inv. 1. Nom de la segonda letra de l'alfabet grèc. 2. (astron.) Segonda estèla dins l'òrdre descreissent de la luminositat visuala d'una constellacion. ♦ adj. inv. (totjorn plaçat après lo nom) 1. (fis.) *Rais, particulas, electrons beta*: Emés per lo nucleu pendent d'un desintegracions radioactivi. 2. (fisiol.) Si di d'un receptor adrenergic que la sieu estimulacion tende a aumentar l'activitat dei cellulas cardiaqui e arteriosi. 3. (inform.) Version de pròva d'un programa, difusada per èstre testada e corregida.

betablocant, a adj. e n.m. (med. e farm.) Si di d'una substança que blòca d'unu receptors (receptors beta) dau sistema simpatic.

betaterapia n.f. Tractament au mejan de rais beta.

betatron n.m. Accelerator de particulas que sièrve à produire d'electrons de granda energia.

betegar vt. (*betegui*) Betegear.

betèl n.m. 1. Pebrier rampeant originari de Malàisia (Familha dei piperaceas).

beteguear vi. (*betegueï*) Bletonear. Var.: **betegar**. Sin.: **tartalhar, quequejar**.

betelèm n.m. Maion deganguilhada.

betil(e) n.m. (arqueol.) Pèira quilhada, simbòle de la divinitat dins li civilisacions de l'Orient-Mejan.

betilha n.f. Gròssa tela de coton.

beton n.m. (fr.) Betum.

betonaire, airtz n. (fr.) Betumaire. Var.: **embetonaire**.

betonar vt. (fr.) Betumar. Var.: **embetonar**.

betonat, ada adj. (fr.) Betumat. Var.: **embetumat**.

betonatge n.m. (fr.) Betumatge. Var.: **embetonatge**.

betònica n.f. Planta dei flors mauvi (*bletonica officinalis*, Familha dei labiadas).

betoniera n.f. Betumiera.

betós, oa adj. Plen de beta; qu'a l'aspècte, la consistença de la beta. Sin.: **fangós**.

betulacea n.f. *Betulaceas*: Familha de plantas arborescenti apetalí coma la biòla e lo caupre.

betum n.m. Materiau de construccion obtengut per agregacion de granulats au mejan d'un ligant e, espec., per de sabla, de ciment e d'aiga. Var.: **beton**. ♦ *Betum armat*: Colat sobre una armadura metallica. ♦ *Betum preconstrench*: Betum armat dont son atesats de fieus d'acier qu'après méton lo materiau en compression. ♦ *Betum leugier*: Betum que la sieu densitat es reducha per incorporacion de produchs escumants que créon de pòres. Sin.: **betum aerat, betum celluari**. ♦ (fig. fam.) *Un argument en betum*: Un argument solide. ♦ (balon) *Jugar, faire lo betum*: Jugar m'una defensa regropada.

betumacadam n.m. Bitumacadam.

betumaire, airtz n. 1. Si di d'una persona, d'una activitat, etc. qu'embetuma. 2. (balon.) Que juèga lo betum. 3. Bitumaire.

betumar vt. 1. Construire mé de betum. 2. Bitumar. ♦ vi. (balon) Jugar lo betum.

betumat, ada adj. 1. Fach mé de betum. 2. (fam.) Solide, sensa discussion possibla, en parlant d'un vejaire.

3. Previst ò realizat per evitar tota contestacion, tota critica: *Un projècte betumat*.

betumatge n.m. Accion de betumar; trabalh fach mé de betum.

betume n.m. Bitume.

betumier n.m. Bitumier. Sin.: **asfaltier**.

betumiera n.f. Màquina emplegada per alestir lo betum.

betuminifèr, a adj. Bituminifèr.

betuminisacion (-izacion) n.f. Bituminisacion.

betuminisar (-izar) vt. Bituminisar.

betuminita n.f. Bituminita.

beu, bèla adj. (masc. plur.): **bèi**. 1. Que fa nàisser un sentiment estetic, un plaser admiratiu. 2. Agradiu: *Avèm beu temps*. 3. Qu'es confòrma ai convenenças: *Mentir non es beu!* 4. Nòble, elevat, generós: *Un beu gèste*. 5. Grand, important: *Una bèla fortuna*. 6. Satisfasant: *Aver un beu juèc, una bèla santat*. 7. *Un beu jorn, un beu matin*: À l'improvista. ♦ *L'as pas bèla!*: Ti siés ficat dins un marrit pas, vas passar un marrit moment. ♦ *N'i a de bèi que...*: N'i a totplen que... ■ Au masculin singulier, davant una vocala, s'emplega la forma bèl: *Un bèl òme*. ♦ adv. *Aver beu* (+ inf.) S'esforçar vanament de.

beu n.m. 1. Cen que fa provar un sentiment estetic d'admiracion e de plaser; beutat. 2. *Faire lo beu*: En parlant d'un can, si tenir drech sus li sieu patas de darrier; en parlant d'una persona, si pavanar. ♦ *Vièlh beu*: Òme d'un atge que tempta encara de plaser.

beu-fiu n.m. 1. Enfant de la frema ò de l'òme que s'esposa en segondas nòças. Sin.: filhastre. 2. Gendre.

beu-fraire n.m. Conhat.

beu-l'òli n.m. Nuèchola dau plumatge faveu clar pitocat de gris, que lu sieus uèlhs an à l'entorn un colaret de plumas blanqui (longuessa: pauc ò pron 35 cm). Sin.: **aglai, suça làmpea blanc**. Var.: **beulòli**.

beulòli n.m. Beu-l'òli.

beu-paire n.m. 1. Segond espós de la maire. 2. Sògre.

beuratge n.m. (let. ò pej.) Bevenda. Var.: **abeuratge**. Sin.: **beure, abeure**.

beure vt. (*bevi*) 1. Surbir un liquide: Beure un cafè, beure un vèire d'aiga. – (absol.) Surbir d'alcòl embé excès. ♦ Beure li paraulas de quauqu'un: *L'escotar embé admiracion*. Var.: **buure**. 2. Absorbir un liquide: *Papier que beu*.

beure n.m. Fach de beure; cen que si beu: *Aquelu crucis mi lèvon lo beure e lo manjar*. Sin.: **abeuratge, beuratge, bevenda**.

beutat n.f. Belessa.

beuvèire n.m. Terrassa au sobran d'un edifici ò sus un puèi, de dont si pòu vèire luènh. Var.: **belvèire, beuveser**.

beuveser n.m. Beuvèire.

bevable, a adj. Que si pòu beure. Var.: **buvable**. Sin.: **potable**.

bevachaire, airtz adj. Que bevacha. Var.: **bevachier**.

bevachier, a adj. Bevachaire.

bevachar vi. (cordura) Faire de plects en seguida à un marrit talh ò à un marrit assemblatge.

- bevairon, a** n. Embriagon, ibronha.
- bevanda** n.f. (it.) Bevenda.
- bevassejar** vt. e vi. Beure à pichins còups en tastant. Sin.: **bevotajar**.
- bevatron** n.m. Accelerator de particulas foarça potent.
- bevèire, eiritz** n. 1. Persona que beu abitualament e à l'excès de vin ò d'alcòl. Var.: **bevon**. Sin.: **chocaton, embriagon**. 2. Persona que beu. 3. Curista, dins una estacion termala.
- bevenda** n.f. 1. Liquide que si beu. 2. Liquide alcolisat destinat à la consomacion.
- bevon, a** n. Bevèire.
- bevotajar** vt. e vi. Bevassejar.
- beylisme** n.m. Etica dei protagonista de Stendhal.
- Bi** Simbòle dau bismut.
- biça** n.f. 1. Sac lòng que si duèrbe en lo sieu mitan e que li sieu extremitats fòrmon de pòchas. 2. Manjar: *Cadun poarterà la sieu biça*.
- biacide** n.m. Diacide.
- biacromial, a** adj. Relatiu à doi acromions.
- biacuminat, ada** adj. Qu'a doi ponchas.
- bi-admissible, a** adj. e n. Persona qu'es estada admissibla doi còups à l'Agregacion (grade intermediari entre professor certificat e professor agregat).
- biais** n.m. 1. Maniera: *Un biais de dire, un biais de parlar*. 2. Mejan: *Per quau biais penses de trovar una solucion?* Sin.: **mena**. 3. Gaubi, abilitat. 4. Posicion oblica.
- biaisat, ada** adj. Leugierament faussat en rapoart à la realitat.
- biaissar** vi. (fam.) Emplegar de mejans destornats: *Biaissar per convèncer quauqu'un*. Var.: **biaissejar**. Sin.: **bescairar**.
- biaissejar** vi. Biaissar.
- biassós, oa** adj. Biaissut.
- biaissut, uda** adj. Abiaissat, gaubiós. Var.: **biaissós**.
- biailil(e)** n.m. Idrocarbure dietilenic que bulhe à 59° C.
- bianòr** n.m. Pichina aranha sautairitz que viu en França.
- biatlon** n.m. Espròva d'esquí nordic e de tir au fusiu.
- biatomic, a** adj. Que comprèn doi atòmes.
- biauricular(i), a (-ària)** adj. Que pertòca li doi aurelhas.
- biaxe, a** adj. (opt., miner.) *Mitan, cristal biaxe*: Que compoarta doi axes optics.
- bibasic, a** adj. (quim.) Qu'a doi còups la foncion basa. Var. **dibasic**.
- biberon** n.m. Pichina botelha provist d'un tetareu per faire beure lo lach ai enfantons. Sin.: **botelhon, tetareu, poparèla, beveiron**.
- bibion** n.m. Autre nom de la mosca de Sant Joan.
- bibla** n.f. 1. *La Bibla*: Recuèlh de tèxtos sacrats qu'una part (*Ancian Testament*) es comuna ai Judieus e l'autra pròpria ai cristians solets (*Noveu Testament*). 2. Libre que contèn aquestu tèxtos. ◇ *Papier Bibla*: Papier d'estamparia à l'encòup fin e opac. 3. (fig.) Obratge que fa autoritat sus un subjècte. Var.: **bíblia**.
- bíblia** n.f. Bibla.
- biblic, a** adj. Relatiu à la Bibla.
- bibliobús** n.f. Biblioteca barrutlairitz installada dins un veïcule automobile.
- bibliofague, ga** adj. Si di d'unu insèctes que li sieu larvas degàlhon lu libres.
- bibliofil(e), a** n. Amator de libres rares e preciós.
- bibliofilia** n.f. Amor dei libres.
- bibliofilic, a** adj. Relatiu à la bibliofilia.
- bibliografe, a** n. 1. Especialista dau libre en tant qu'objècte documentari. 2. Autor de bibliografias.
- bibliografia** n.f. 1. Lista dei obratges citats dins un libre. 2. Lista dei obratges que pertòcon una question ò un autor.
- bibliografic, a** adj. Relatiu à la bibliografia.
- bibliologia** n.f. Ensèm dei disciplinas qu'an lo libre per objècte (bibliografia, istòria dau libre, psicologia de la lectura, etc.).
- bibliomancia** n.f. Divinacion que si practica en interpretant un passatge d'un libre dubèrt arratge.
- biblioman(e)** n. Persona que recèrca lu libres cars e preciós.
- bibliomania** n.f. Passion d'aqueu que li agràdon lu libres, que lu collecciona.
- bibliorapte** n.m. Religadura mobila que permete d'estremar de documents sensa lu traucar.
- biblioteca** n.f. 1. Luèc, pèça ò establiment public ò privat dont son presentats de libres, de manescrichs, etc. Sin.: **libradoira**. 2. Mòble per metre lu libres. 3. Colleccion de libres, manescrichs, etc.
- bibliotecari, ària** n. Persona encargada de la direccion ò de la gestion d'una biblioteca.
- biblioteconomia** n.f. Sciènça de l'organizacion e de l'administracion dei bibliotecas.
- bibliستا** n. Especialista deis estudis biblics.
- bic** n.m. (nom depauat) Estilò à bilha.
- bica** n.f. (fam.) Cabra.
- bicaire** n.m. Aqueu qu'es foarça atrach per lo sèxe. Sin.: **fringaire, boaire**.
- bicameral, a** adj. Relatiu au bicamerisme.
- bicameralisme** n.m. Autre nom dau bicamerisme.
- bicamerisme** n.m. Sistema politic que comprèn doi cambras legislativi. Sin.: **bicameralisme**.
- bicar** vi. (vulg.) Faire l'amor. Sin.: **boar, fuar, fringar, fotre**.
- bicarbonat** n.m. 1. (quim.) Idrogenocarbonat d'un metal alcalin. 2. *Bicarbonat de sòda ò bicarbonat*: Sau de sòdi (NaHCO₃) emplegada per lo tractament de l'aciditat gastrica.
- bicarbonatat, ada** adj. Que contèn un bicarbonat.
- bicarbur(e)** n.m. Carbure mé doi atòmes de carbòni.
- bicarburacion** n.f. Sistema que permete l'usatge alternat, dins un veïcule, de doi carburants.
- bicarotidian, a** adj. Que pertòca li doi carotidas.
- bicarrat, ada** adj. Si di d'una equacion dau quaten degrà que la sieu inconoissuda apareisse solament mé

d'expauants pars: $ax^4 + bx^2 + c = 0$ (la resolució d'una equació pariera revèn à la resolució d'una equació dau primier degrà, en metent l'inconnoissuda X en plaça de x^2).

bicefal(e), a adj. Qu'a doi tèstas.

bicenca adj. (mar.) Si di d'una nau qu'a doi còcas. Sin.: **bicòca**.

bicentenari, ària adj. Doi còups centenari: *Un aubre bicentenari*.

bicentenari n.m. Comemoracion d'un eveniment que s'es debanat doi siècles avant.

bicèps n.m. Muscle qu'una dei sieus extremitats comprèn doi còrs muscularis e a doi tendons d'insercion à-n-aquela extremitat. ◇ (corrent) Muscle lòng (bicèps) que permete de plegar l'avant-braç sus lo braç. Sin.: **porpon, notz**.

bichet n.m. Mesura de capacitat per lo gran.

bichon, a n.m. Pichin can ò pichina canha dau pel lòng.

bicipital, a adj. (anat.) Relatiu ai bicèps.

biclorur(e) n.m. (quim.) Clorure mé doi atòmes de clòre.

bicicle n.m. Veïcule mé doi ròda de diamètres diferents (fin dau s. XIX).

bicicleta n.f. 1. Veïcule mé doi ròda de meme diamètre, que la sieu ròda de darrier es accionada au mejan d'un sistema de pedalas qu'agisse sobre una cadena. Sin.: **besciucle**. 2. Au balon, si di quora lo jugaire que vira l'esquina à la poarta vèn picar dau pen dins lo balon qu'es sobre d'eu. ◆ pl. (pop.) Belices.

biciclista n. Persona que practica la bicicleta. Var. correnta: **ciclista**.

biclavat, ada adj. Que presenta doi salhents en forma de claveus.

bicòca adj. (mar.) Si di d'una nau qu'a doi còcas. Sin.: **bicenca**.

bicòca n.f. (pej. fam.) Vièlha maion, en marit estat. Sin.: **ostalòt**.

bícol ['biku] n.m. 1. (pop.) Sèxe de l'òme. Sin.: **passeron** (fam.), **auceu** (pop.), **verga, vièch** (pop.). 2. (fam.) Tèrme per apostrofar un amic: *Òu bícol, coma va la dòba?* ◇ *Marcha lo bícol?*: Va ben?

bicolòr(e), a adj. De doi colors: *La bandiera occitana es bicolòra*.

biconcau, ava adj. Que presenta doi façs concavi opauadi.

biconcavitat n.f. Natura de cen qu'es concau.

biconvèxe, a adj. Que presenta doi façs convèxi opauadi.

biconvexitat n.f. Natura de cen qu'es biconvèxe.

bicongi n.m. Mesura romana de capacitat.

bicoquet n.m. Casco dau siècle XVI.

bicòrne n.m. Capeu d'unifòrme mé doi ponchas.

bicorrent adj. inv. (c. de f.) Que fonciona sus doi corrents, alternatiu e continú.

bicòt n.m. 1. Pichina cabra. 2. (pej.) Arabe.

bicromat n.m. Sau de l'anidride cromatic, en particulier sau de potassi, de formula $K_2Cr_2O_7$.

bicromatar vt. Banhar un papier fotografic mé de bicromat de potassi.

bicromia n.f. Impression en doi colors.

bicultural, a adj. Que compoarta doi culturas.

biculturalisme n.m. Coexisténcia de doi culturas, en particulier de doi lengas dins un meme país.

bicuspide, a adj. (anat.) Que compoarta doi ponchas: *Valvula bicuspida*.

bident n.m. Aisina provedida de doi pluas.

bidimensional, a adj. Qu'a doi dimensions. Var.: **bidimensionau**.

bidòla n.f. Coàs provist d'un bèc.

bidon n.m. Recipient que pòu èstre tapat, per lo transpoart d'un liquide: *Bidon d'òli, de lach*. Sin.: **estanhon**.

bidonvila n.m. Aglomeracion de construccions somari realisadi à partir de materiaus de recuperacion, que lu sieus abitants vívon dins de condicions dificili e pas gaire igieniqui, especialament à l'entorn dei grandi ciutats.

bidorsada n.f. (mar.) Borrolís.

bièla n.f. Barra, element que li sieu extremitats son articuladi à doi pèças mobili e assegura la transmission, la transformacion d'un movement.

bieleta n.f. (mecan.) Pichina bièla.

bielo-rus, russa adj. e n. De Bielorrússia.

bienergia n.f. Sistema d'escaufatge ò de motorisacion qu'emplega alternativament doi tipas d'energia.

biennal, a adj. 1. Que dura doi ans: *Carga biennala*. 2. Que si torna faire cada doi ans.

biennala n.f. Exposicion que si fa cada doi ans.

bièrgòl n.m. Diergòl.

bièrra n.f. Bevenda fermentada leugierament alcolisada, alestida à partir de cerealas grelhadi, principalament d'òrdi, e perfumada de loblon. Sin.: **cervesa, cèrva**.

bièrraire, airitz n. Persona que fa de bièrra. Sin.: **braçaire**.

bifaça n.m. (preistòria) Autís de pèira talhat sus li doi façs. Var.: **bifàcia, bifaci**.

bifàcia n.m. Bifaça.

bifaci n.m. Bifaça.

bifacial, a adj. Qu'a doi façs: *Un mirau bifacial*.

bifasat, a adj. (electr.) Si di d'un sistema polifasat sinusoïdal que li sieu doi fasas fornísson de tensions egali e de signe contrari.

bifide, a adj. Fendut en doi partidas: *La lenga bifida de la sèrp*.

bifilar(i), a (-ària) adj. Constituit de doi fieus. ◇ (electr.) *Enrotlament bifilari*: Enrotlament qu'a per efècte d'anullar l'inductança.

bifocal, ala adj. Si di d'una lentilha qu'enclau doi distanças focali desparieri. Var.: **bifocau**.

bifòrco n.m. Forca dobla.

biforcacion n.f. Bifurcacion.

biforcar vi. Bifurcar.

bifurcacion n.f. Division en doi branca, en doi vias.

bifurcar vi. Si partejar en doi. ◆ vt. ind. Pilhar una altra direccion. Sin.: **forçar, si desseparar**. ◇ (fig.) Pilhar una altra orientacion: *Bifurcar vèrs una altra carriera*.

biga n.f. 1. (tecn.) Aparelh de levatge format d'un montant ò d'un bastit articulat en pen, d'inclinacion variabla, que poarta un pal à la sieu extremitat superiora. 2. (mar.) Perga plaçada à l'avant d'una nau; lu mariniers li jugàvon à *córrer la biga*, juèc dins lo quau si devia rejónher à pens descauç l'extremitat de la biga ensabonada.

biga n.f. (Antiqu.) Carri roman mé doi cavaus.

bigame, a adj. Maridat à doi personas à l'encòup.

bigamia n.f. Estat de bigame.

bigarrada n.f. Portegal amar emplegada en confisaria e dins la fabricacion dau curaçao (*cerasus versicolor*).

bigarradier n.m. Portegalier que dona de bigarradas.

bigarradura n.f. 1. Assemblatge de colors, de dessens variats. 2. (lit.) Ensèm d'elements dispariats. Sin.: **mirgalhadura**.

bigarrar vt. (lit.) Marcar de bigarraduras. Sin.: **mirgalhar, pigalhar**.

bigarrat, ada adj. 1. Dei colors variadi: *Una estòfa bigarrada*. 2. (lit.) Despariat, eterogeu: *Una fola bigarrada*. Sin.: **mirgalhat, pigalhat**.

bigarratier n.m. Cerier que dona de bigarreus.

bigarreu n.m. Cerièia roja e blanca, de la carn fèrma e sucrada. Sin.: **grafion**.

bigatana n.f. Arma de lançar, que sembla à una lança.

big band n.m. (mús.) Granda orquèstra de jazz.

big bang n.m. sing. Explosion qu'auria marcat lo començament de l'expansion de l'Univèrs.

bigeminat, ada adj. 1. Que si partisse en doi: *Fuèlha bigeminada, dubertura bigeminada*. 2. (med.) *Pols bigeminat*: Que mete en evidença una aritmia cardiaca.

bigeminisme n.m. Fenomèn que si manifèsta m'una dobla modalitat. ◇ *Bigeminisme cardiac*: Aritmia que si caracteriza per una alternança constanta entre una extrasistòla e una sistòla.

bignònia n.m. Aubrilhon rebaladís, originari d'Amèrica ò d'Àsia, cultivat per li sieu lòngui flors color de portegal en forma d'un det de ganc (Família dei bignoniaceas).

bignoniacea n.f. *Bignoniaceas*: Família d'aubres e d'aubrilhons dei regions caudi que comprèn en particulier la bignònia, la catalpa e la chicranda.

bigodi n.m. Pichin rotleu dont s'enròtton lu bèrris per lu boclar.

bigofòne n.m. 1. Telefòne. 2. Intrument de música burlesc.

bigorèla n.f. Cordura à gròs ponchs.

bigòrna n.f. Pichin enlutge de daurier.

bigornar vt. Travalhar sus la bigòrna.

bigòt, a adj. e n. Que moastra de bigotaria. Sin.: **manja-sants, pregadiu de restòbla, beat, garri de glèia**.

bigòta n.f. Blòc de boasc lenticulari, canelat à l'entorn per receure un estròp e traucat en dedins per laisser passar un cordatge.

bigotaria n.f. Practica estrecha de la devocion, que la preocúpon solament li formas exteriori dau culte. Var.: **bigotisme**.

bigotisme n.m. Bigotaria.

biguina n.f. Dança dei Antilhas qu'opaua lo balançament dei malucs à l'immobilitat dei espatlas.

bijeccion n.f. (mat.) Aplicacion bijectiva.

bijectiu, iva adj. (mat.) *Aplicacion bijectiva*: Aplicacion d'un ensèm A vèrs un ensèm B tala que doi elements distints de A an doi imatges distints dins B (aplicacion injectiva) e que tot element de B a un antecedent e un solet dins A (aplicacion surjectiva).

bijon n.m. Terebentina.

bijotaria n.f. (gallicisme) Joielaria.

bijotier, a n. (gallicisme) Joielier, daurier, anelier.

bila n.f. Liquide viscos, dau gust amar, secretat per lo fetge e amolonat dins la vesicula biliària, dont es deversat dins lo duodenom au moment de la digestion. ◇ Ràbia: *Quora audi aquò, mi vèn la bila!* Sin.: **ira, escaufada**. ◇ *Si faire de bila*: Si preocupar, s'inquietar, si socitar.

bilabiala n.f. (fon.) Consonanta labiala realisada mé la participacion dei doi labras (*b, m, p*).

bilabiat, ada adj. (bot.) *Coròlla, calici bilabiats*: Partits en doi labras.

bilama n.f. Banda metallica dobla, formada de doi lamas teuni e estrechi en metals inegalament dilatables soudats per laminatge. Sota l'influença de la temperatura, aquela disposicion entira una arcadura de la lama.

bilan n.m. Bilanç.

bilanç n.m. 1. Decòmpte dei intradas e dei sortidas relativis à un periòde donat de la gestion administrativa d'una societat ò d'un organisme, ò dei gasans e dei despensas d'una familha ò d'una persona: *Bilanç d'una societat, familial, annual*. ◇ Equilibri dins la gestion dei intradas e dei sortidas. ◇ *Bilanç preventiu*: Compilat avant la verificacion dei fachs. Var.: **bilan**. Sin.: **budget**. ◇ *Bilanç de clavadura*: Bilanç fach à la fin d'un exercici. ◇ *Bilanç consolidat*: Bilanç unificat de diversis societats d'un meme grope industrial. ◇ *Bilanç certificat*: Bilanç examinat per una societat de revision que n'en garantisce la credibilitat m'una letra de certificacion. ◇ *Bilanç ministerial*: Bilanç de cada ministèri. ◇ *Bilanç governatiu*: Bilanç de l'Estat, fach de l'ensèm dei bilanç ministerials. 2. (fig.) Valoracion d'una situacion dins toi lu sieus aspèctes. *Lo bilanç de l'afaire es positiu, faire lo bilanç dei sieu accions*.

bilarsia n.f. Vèrp parasite dau sistema circulatòri de l'òme, que provòca d'ematuria (longuessa: pauc ò pron 2 cm, classa dei trematòdes).

bilarsiosi n.f. malautia provocada per li bilarsia e transmesa per lu sieus òus. Sin.: **esquistosomiasi**.

bilateral, a adj. 1. Qu'a doi costats, que si rapoarta ai doi costats, ai doi façs d'una caua, d'un organisme. 2. Qu'engatja li doi partidas contractanti.

bilateralament adv. D'un biais bilateral.

bilha n.f. 1. Pichina bola de pèira, de vèire, etc., que s'emplega per de juècs d'enfants: *Jugar ai bilhas*. 2. Bola d'ivòri que sièrve à jugar au bilhard. Sin.: **bola**. 3. (tecn.) Esfèra d'acier foarça dur emplegada dins lu organes de ligason (rotlaments, etc.).

bilha n.f. (silv.) Tròç de boasc talhat dins un fust ò una gròssa branca d'aubre. Sin.: **bilhon**.

bilhar vt. Mesurar la duresa d'una pèça metallica per enfonsament d'una bilha.

bilhard n.m. 1. Juèc que si practica mé de bolas d'ivòri butadi m'un baston drech sus una taula especiala. 2. La taula que sièrve à n-aqueu juèc. ◇ *Bilhard russe, japonés, american*: Variantas dau juèc, de la taula de bilhard. 3. Luèc, local dont si juèga au bilhard. 4. (fam.) Taula d'operacion cirurgicala.

bilhardier, a adj. Que li agrada lo juèc de bilhard.

bilhatge n.m. Accion de bilhar.

bilhet n.m. 1. Escrich breu mandat à quauqu'un: *Un bilhet d'invitacion*. Sin.: **missiva**. 2. Document escrich ò estampat que dona un drech ò una convencion: *Bilhet d'espectacle, de camin de fèrre*. ◇ *Bilhet de banca ò bilhet*: Moneda de papier. ◇ (mil.) *Bilhet de lotjament*: Permission per un militari d'abitar en cò d'un particularier. 3. Articulet polemic ò satiric dins un jornal.

bilheta n.f. 1. Tròç de boasc fendut per l'escaufatge. Sin.: **estèla, socon**. 2. Pichin lingòt d'acier laminat. 3. (arquít.) Tròç de tòr que constitue, per la sieu repeticion, un motiu decoratiu. 4. (arald.) Pichin rectangle, generalament emplegat en nombre.

bilhetaria n.f. 1. Ensèm dei operacions relatiu à l'emission e à la desliurança de bilhets (d'avion, d'espectacles, etc.); luèc dont son desliurats lu bilhets. 2. Distributor automatic de bilhets de banca que fonciona m'una carta de crèdit.

bilhetat, ada adj. (arald.) Semenat de bilhetas.

bilhetista n. 1. Persona que, dins una agença, desliura lu bilhets de viatges ò d'espectacles. 2. Autor d'un bilhet de premsa.

bilhon n.m. Anciana moneda divisionària facha d'un aliatge paure en metal preciós e que non portava en ela lu sieu valor vertadiera.

bilhon n.m. (silv.) Bilha.

bilhon n.m. 1. Tròç de boasc gròs e cort que sobre d'eu si talha la carn, lo boasc, etc. ◇ (ext.) Plan de trabalh. 2. Pèça de boasc que sobre d'eu si descapitavon lu condemnats.

bilhonatge n.m. Trafeg de monedas de marrida qualitat.

bilhar(i), a (-ària) adj. Relatiu à la bila. ◇ *Vesicula biliària*: Resèrva dont la bila s'amolona entre doi digestions (pauc ò pron 50 cm³).

bilhat, ada adj. Que contèn de bila.

biligenèsi n.f. Secrecion de la bila.

bilina n.f. Cant epic de la Rússia anciana.

bilinear(i), a (-ària) adj. 1. (mat.) Si di d'una aplicacion de doi variabli reali dins \mathbb{R} que, per cada valor d'una dei variablas, es una aplicacion lineària de l'autra variabla. 2. (antrop.) *Filiacion bilineària*: Filiacion dont

lu drechs e lu devers son determinats à l'encòup per l'ascendença pariala e aquela mairala.

bilingüe, a adj. 1. Qu'es dins doi lengas diferenti: *Un libre bilingüe*. 2. Dont si parla doi lengas: *Una region bilingüa*. ◆ adj. e n. Que parla, conoisce doi lengas.

bilinguisme n.m. Practica de doi lengas (per una persona, per una collectivitát).

bilios, oa adj. 1. Que resulta d'un excès de bila, que tradisse una marrida santat. ◇ *Fèbre bilioa*: Nom de la fèbre emoglobinurica, complicacion emolitica de la malària, en seguida de l'absorcion de quinina. 2. Totjorn lèst à s'embilar, à èstre de marrida umor.

bilirubina n.f. Pigment de la bila.

bilirubinemia n.f. Presença de bilirubina dins lo sang.

bilirubinuria n.f. Presença de bilirubina dins l'urina.

biliverdina n.f. Produch d'oxidacion, de color vèrda, de la bilirubina.

bill n.m. (mòt anglés) 1. Projècte de lèi sotamés au Parlament, en Grand-Bretanha. 2. Per ext., la lèi votada (dicha *act*).

bilobat, ada adj. Partit en doi lòbes.

bilobatge n.m. Deteccion d'avions à granda distança.

bilobit n.m. Estampadura fossila dei saveus silurians que vènon à mau d'interpretar.

biloculacion n.f. Desformacion patologica d'un organe que lo despartisse en doi lòtjas ò en doi lòbes.

bilocular(i), a (-ària) adj. (bot., anat.) Qu'a doi lòtjas, doi cavitats.

bilogia n.f. Òbra qu'enclau doi parts de tot en tot desparieri.

bima n.f. Cabreta que non a encara augut de pichins. Var.: **bimon**.

biman, a adj. e n. Qu'a doi mans mé de gròs dets opaubles.

bimbaro, a adj. Bizarre, estrange.

bimesadier, a adj. e n.m. Que si publica doi còups per mes, en parlant d'un jornal, d'una revista.

bimestral, a adj. Que pareisse ò si produe cada doi mes.

bimèstre n.m. Periòde de doi mes.

bimetal n.m. Metal recubèrt d'un autre metal diferent.

bimetallic, a adj. Compauat de doi metals; si di d'un cable d'aram ò en aligatge d'alumini mé lo sieu nucli en acier.

bimetallisme n.m. Sistema monetari establhit sobre un doble escandalh (aur e argent).

bimetallista adj. e n. Relatiu au bimetalisme; apareire dau bimetalisme.

bimillenari, ària adj. Qu'a doi mila ans. ◆ n.m. Commemoracion d'un eveniment que s'es debanat doi mila ans avant.

bimon n.m. Bima.

bimonalha n.f. Estròp de bimons.

bimotor adj. inv. Qu'a doi motors. ◆ n.m. Veïcule, avion, qu'a doi motors.

binacional, a adj. 1. Qu'a una dobla nacionalitat. 2. Que depende de doi Estats.

binacionalitat n.f. Caractèr de cu es binacional, de cen qu'es binacional.

binada n.f. Accion de binar (la tèrra). Sin.: **seuclada**, **saucjada**.

binadís, issa adj. Que pòu èstre binat.

binaire, airtz n. Mâquina agricòla per binar.

binar vt. (agric.) Amoblir lo soal m'un magalhon. Sin.: **seuclar**, **saucjar**.

binar vi. (relig.) Dire doi còups la messa dins la mema jornada.

binari, ària adj. 1. Que mete en juèc doi elements: *Division binària*. 2. (mat.) *Numeracion binària*: Qu'a per basa lo nombre doi e a solament doi chifras, lu zèro e l'unitat. 3. (mat.) Si di d'una relacion d'un ensèm dins eu-meme. 4. (quim.) *Compauat binari*: Format de doi elements. 5. (mús.) *Mesura binària*: mesura que cadun dei sieus temps si pòu partejar en doi. – *Talha binària*: Partiment d'un tròç de música en doi parts.

binària n.f. (astron.) Estela dobla fisica.

binatge n.m. 1. Accion de binar lo soal. Sin.: **seuclar**, **saucjar**. 2. Accion de dire doi messas dins la mema jornada.

binaural, a adj. Que pertòca l'audicion dei doi aurelhas..

binauriculari, ària adj. Relatiu ai doi aurelhas.

bindèr n.m. Jaç intermediari entre lo revestiment superior d'un camin e li fondamentas.

bingo ['bĩŋo] n.m. Juèc d'azard american vesin dau lòto.

binheta n.f. 1. Preparacion facha d'una pasta mai espessa que la pasta dau crespeu, que si mete à l'entorn d'un fruch, d'un tròç de carn, de peis, etc. e si fa fregir. 2. Taca d'òli, en particulier sus un vestit, un papier.

binhetar vt. Curbir de binhetas.

binhetier, a n. 1. Aqueu que prepara li binhetas. 2. Aqueu que li agrada manjar de binhetas.

binoclard, a adj. e n. (fam., pej.) Que poarta de belicres.

binòcle n.m. Belicres sensa brancas que si fíxon sus lo nas.

binocular(i), a (-ària) adj. Si di de la vesion que si fa per lo biais dei doi uèlhs.

binocular(i) n.m. Instrument d'optica provedit de doi tubes, apariat à la vesion binoculària.

binòmi n.m. 1. (mat.) Soma algebraica de doi tèrmes dont figúron una variabla ò mai (ex.: $a + b$; $b^2 - 4ac$). \diamond *Binòmi de Newton*: Formula que dona lo desenvolupament dei potèncas entieri quali que sígon d'un binòmi. 2. Grop de doi elements considerats ensèm.

binomial, a adj. (mat.) Relatiu au binòmi. \diamond *Lèi binomiala*: Lèi de probabilitat d'una variabla aleatòria discreta X que pòu pilhar tota valor entiera entre 0 e n,

dont la probabilitat que X sigue parier à k es: C_n^k

$p^k q^{n-k}$, $0 < p < 1$, $q = 1 - p$, $C_n^k = \frac{n!}{k!(n-k)!}$, dont n e p son lu paramètres de la lèi.

binominal, a adj. Qu'emplega una seguida de doi noms per nomenar una espècia.

binon n.m. (inform., rare) Element binari.

bitnje n.f. Varietat de tantifla de la carn fèrma, d'emplec corrent.

biocostica n.f. Estudi dei sons significatius produchs per lu animaus.

bioastronòm, a n. Especialista de bioastronomia.

bioastronomia n.f. Estudi dei possibilitats d'existença de vida dins l'univèrs. Sin.: **exobiologia**.

biobibliografia n.f. Estudi de la vida e dei òbras d'un escrivan.

biobibliografic, a adj. Relatiu à la bibliografia.

biocalor n.f. Calor aviada per la gastadura quimica de substànças organiqui.

biocalorimetria n.f. Mesura de la calor aviada per d'èstre s vius.

biocarburant n.m. Carburant obtengut en partent dei vegetals.

biocatalisaire n.m. Substànça que si tròva en foarça pichina quantitat dintre lu teissuts vivents, que provòca ò afavorisse una reaccion quimica necita à la vida (ormònas, enzimas, etc.).

biocemèsi n.f. Vida alentida per lo biais dau frèi (ivernacion), per la mancança d'aiga (anidrobiosi) ò d'oxigène (anoxia), etc.

biocenòsi n.f. Associacion equilibrada d'animaus e de vegetals dins un meme biotòpe.

biocide, a adj. e n.m. Si di d'un produch que destruge lu micro-organismes.

biocinetica n.f. Estudi dau desenvolupament dei èstres vius.

bioclima n.m. Ensèm dei condicions climatiqui d'un luèc donat, qu'an una influença sobre lu èstres vivents e en particulier sobre la santat umana.

bioclimatic, a adj. Relatiu à la bioclimatologia.

bioclimatologia n.f. Estudi de l'influença dei factors dau clima sobre lo desenvolupament dei organismes vivents.

bioclimatologista n. Especialista de bioclimatologia.

biocompatible, a adj. Compatible m'un organisme vivent.

bioconversion n.f. transformacion d'una substànça organica en una altra ò mai per l'accion de micro-organismes.

biodegradabilitat n.f. Qualitat d'una substànça biodegradabla.

biodegradable, a adj. Que li bacterias ò d'autres agents biologics poàdon destrúger.

biodegradacion n.f. Descomposicion d'un produch biodegradable.

biodiversitat n.f. Diversitat dei organismes e dei sieu caracteristicas generalis.

bioecologia n.f. Tot cen que pertòca l'ecologia animala e vegetala.

bioelectrecitat n.f. Electricitat animala.

bioelement n.m. Elements constitutiui dei teissuts vivents.

- bioenergetic, a** adj. Relatiu à la bioenergia.
- bioenergetica** n.f. Bioenergia (2).
- bioenergia** n.f. 1. Energia renovelabla obtenguda per transformacion de la biomassa. 2. (psicol.) Practica inspirada ai teorias de W. Reich, que mira à restablir l'equilibri psico-somatic per la liberacion dei flux energetics. Sin.: **bioenergetica**.
- bioesfèra** n.f. Jaça ideala formada de l'ensèm dei èstres que vívon à la susfàcia dau glòbe terrèstre e dins lu oceans. Var.: **biosfèra**.
- bioespeleologia** n.f. Estudi scientific dei èstres que vívon dins li baumas.
- bioespeleològue, òga** n. Persona que s'entrèva de bioespeleologia.
- bioestasia** n.f. (geomorf.) Fasa d'estabilitat dins l'evolucion dau releu, quora l'absença d'erosion es ligada à una cobertura vegetala continua. Var.: **biostasia**. Contr.: **rexistasia**.
- bioetica** n.f. Ensèm dei problemas pauats per la responsabilitat morala dei mètges e dei biologistas dins li sieu recèrcas, dins li aplicacions dei sieu descubèrtas. Sin.: **etica medicala**.
- biofeedback** n.m. (psicol.) Terapia que mira à obtenir dau subjècte lo contraròtle d'eu-meme per lo condicionament d'uni foncions psicològiques involontari ò sota lo contraròtle dau sistema nerviós vegetatiu.
- biofisiologic, a** adj. Que pertòca la fisiologia dei èstres vius.
- biogenèsis** n.f. 1. Promier pas dau viu, dei promieri estructuras autoreproductibls fins à la cellula eucariòta (vèn après l'*abiogenèsis*). 2. Aparicion de la vida sus Tèrra.
- biogenetic, a** adj. Relatiu à la biogenèsis.
- biogenia** n.f. Evolucion dei organismes vivents.
- biogeografia** n.f. Estudi de la reparticion dei espècias viventi (vegetali e animalí) e dei causas d'aquela reparticion.
- biogeografic, a** adj. Relatiu à la biogeografia.
- biografe, a** adj. Autor de biografias.
- biografia** n.f. Istòria escricha de la vida de quauqu'un.
- biografic, a** adj. Relatiu à la biografia: *Donar d'elements biografics*.
- biograficament** adv. D'un biais biografic.
- bio-industria** n.f. Emplec industrial dei tecnicas de bioconversion, per l'alimentacion, la farmacia, l'energia, etc.
- biòla** n.f. Beç.
- biolisi** n.f. Desintegracion de la matèria organica per de bacterias ò d'autres micro-organismes.
- biolitic, a** adj. Relatiu à la biolisi.
- biologia** n.f. Sciènça de la vida e, mai especialament, estudi dau cicle reproductiu dei espècias viventi: *Biologia animala, vegetala, cellulària*. ◇ *Biologia molecularia*: Estudi dei molèculas e dei macromolèculas constitutivi dei organits cellularis (cromosòma, ribosòma, etc.).
- biologic, a** adj. 1. Relatiu à la biologia. 2. (agric.) Sensa engrais ni pesticides quimics: *Agricultura biologica*. 3. *Arma biologica*: Arma qu'emplega d'organismes vius ò de toxinas.
- biologicament** adv. 1. Relativament à la biologia. 2. (agric.) D'un biais biologic: *Plantas cultivadi biologicament*.
- biologista** n. Especialista de biologia.
- bioluminescença (-éncia)** n.f. Emission de senhaus luminós per d'uni espècias (insèctes, peis, etc.), utila per agantar de predas ò per lo rescòntre dei sèxes.
- bioluminescent, a** adj. Que fa vèire un fenomène de bioluminescença: *Un insècte bioluminescent*.
- biomagnetisme** n.m. Sensibilitat e reactivitat dei èstres vivents ai camps magnetic (terrèstre ò artificial).
- biomassa** n.f. Massa totala dei èstres vivents que vívon en equilibri sus una susfàcia donada dau soal ò dins un volume donat d'aiga oceanica ò doça.
- biomateriau** n.m. Substànça compatibla m' ai teissuts vivents e emplegada per realisar li protèsis intèrni.
- biòma** n.m. cadun dei grands mitans de la planeta: ocean, forèst, prada, ensèm dei aigas docí, etc.
- biomecanica** n.f. Aplicacion dei lèis de la mecanica à la biologia, de la fisiologia e de la medecina.
- biomedical, a** adj. Que tèn à l'encòup de la biologia e de la medecina.
- biometria** n.f. Estudi estatistic dei dimensions e de la creissença dei èstres vivents.
- biomicroscòpi** n.m. Microscòpi binoculari destinat à l'estudi de l'uèlh vivent.
- biomorfic, a** adj. Qu'evòca de formas organiqui, en parlant d'una òbra d'art modèrne.
- biomorfisme** n.m. Caractèr biomorfic qu'una òbra d'art plastic ò grafic pòu pilhar.
- bionic, a** n.f. Sciènça qu'a per tòca l'estudi d'unu procèssus biologics en vista d'aplicar de procèssus analògues dins una amira militària ò industrial.
- biofisica** n.f. Estudi dei fenomènes biologics per lu metòdes fisics.
- biopsia** n.f. (med.) Prelevament d'un fragment de teissut sus un èstre vivent per un examèn istologic.
- bioquimia** n.f. Estudi dei constituents de la matèria viva e dei sieu reaccions quimiqui.
- bioquimic, a** adj. Relatiu à la bioquimia.
- bioquimista** n. Especialista de bioquimia.
- bioritme** n.m. Variacion periodica reguliera d'un fenomène psicologic.
- bio-sciènças** n.f. pl. Ensèm dei sciènças de la vida.
- bioscòpi** n.m. Nom d'una invencion anteriora au cinematografe, que representava ja una sintèsi dau movement.
- biosfèra** n.f. Bioesfèra.
- biostasia** n.f. Bioestasia.
- bio-sintèsi** n.f. Formacion d'una substànça organica dins un èstre vivent.
- biòte** n.m. Ensèm de la fauna e de la flòra d'un luèc determinat.
- biotecnica** n.f. Biotecnologia.

biotecnologia n.f. Tecnica que mira à provocar e à dirigir, en laboratòri, de bioconversions, per n'en preparar l'emplec industrial. Var.: **biotecnica**.

bioterapia n.f. Tractament per de substànças vivi (ferments lactics, etc.).

bioterrorisme n.m. Terrorisme basat sobre l'expansion de virus, bacterias, malautias.

bioterrorista n. Persona que fa ò menaça de faire de bioterrorisme.

biotina n.f. Vitamina dau grope B, que si soana finda *vitamina H*.

biotic, a adj. (ecol.) Que pertòca la vida, permete lo sieu desvelopament.

biotipe n.m. Element de la biotipologia.

biotipologia n.f. Classificacion dei èstres umans en tipus fisics.

biotita n.f. (miner.) Mica negra.

biotòpe n.m. (ecol.) Èra geografica de dimesnions variabli, sovent foarça pichini, qu'òfron de condicions constanti ò cicliqui ai espècias que constituïsson la biocenòsi.

bioxide n.m. Dioxide.

bip n.m. 1. Senhau acostic breu e repetitiu emés per un aparelh. Sin.: **bip-bip**. 2. Aparelh que permete de sonar una persona en li mandant un senhau sonòre (emplegat sobretot per lu mètgges dins lu espitaus, etc.). Sin.: **cèrcapersonas**.

bipala adj. Qu'a doi palas (si di per una eliya, etc.).

biparticion n.f. Partiment en doi.

bipartisme n.m. Organizacion de la vida politica d'un Estat en foncion de doi partits ò de doi coalicions de partits qu'altèrnon au poder.

bipartit, ida adj. 1. Compauat de doi elements: *Fuèlha bipartida*. 2. Constituit per l'associacion de doi partits politics: *Govèrn bipartit*.

bip-bip n.m. Bip (1).

bipède, a adj. e n. 1. Animau que si tèn sus doi pens. 2. (fam.) Persona, individú.

bipède n.m. Ensèm de doi membres, per lo cavau.

bipediculat, ada adj. Qu'a doi pedicules.

bipennat, ada adj. (zool.) Qu'a doi alas.

bipennatifide, a adj. Si di dei fuèlhas de feuse que poàrton doi regas de foliòlas portairitz de doi regas de pinnulas.

bipenne n.f. Destrau roman m'un doble talhant.

biplaçà adj. e n.m. Provist de doi plaças.

biplan n.m. Avion mé doi plans de sustentacion, un sobre l'autre.

biponch n.m. (mat.) Pareu de doi ponchs.

bipolar(i), a (-ària) adj. Qu'a doi pòles. ◇ *Coordenadas bipolari*: Sistema de coordenadas dont un ponch es determinat per li sieu distanças à doi ponchs fixes.

bipolarisacion (-izacion) n.f. Situacion dins la quala la vida politica s'articula en foncion de doi partits ò de doi coalicions de partits.

bipolarisat, ada adj. Caracterisat per la bipolarisacion ò la bipolaritat.

bipolaritat n.f. Estat de cen qu'es bipolar.

bifusta adj. Qu'a doi cabrilhons parallèles. ◇ *Avion bifusta*: Que lo sieu empennatge es estacat au rèsta de la cellula per doi cabrilhons.

biquadratic, a adj. (mat.) Dau quart degra.

biprisma n.m. Prisma doble.

biquartz n.m. Quartz doble.

biquecide n.m. *Biquecides*: Òrdre de protozoaris.

biquet, a n. Cabrit, cabreta.

biquiní n.m. Costume de banh format de braietas e d'un sostèn de dimensions foarça reduchi.

biquotidian, a adj. Qu'acapita doi còups per jorn.

biralh n.m. Sistema compauat de doi ralhs que li va un carriòt pauat sus de rodetas e provedit d'un aparelh de levatge.

birapoart n.m. (mat.) *Birapoart de quatre nombres a, b, c, d, doi per doi distints*: Lo quotient $\frac{c-a}{c-b} = \frac{d-a}{d-b}$. ◇ *Birapoart de quatre ponchs A, B, C, D d'una drecha*: Birapoart dei sieu abscissas relativament à un axe associat à n-aquesta drecha (aqueu nombre, $\frac{AC}{BC} = \frac{AD}{BD}$, es independent de la causida de l'axe e si consèrva per projeccion).

birba n.m. *Vièlh birba*: Vièlh retrograde.

birband n.m. Arpalhand.

birbo, a adj. Furbàs.

bireactor n.m. Avion mé doi reactors.

birefringença (-ència) n.f. (opt.) Proprietat qu'an d'unu mitans de desdoblar un rai luminós que lu travèrsa.

birefringent, a adj. (opt.) Que produe una dobla refraccion.

birem, a adj. (Antiqu. rom.) Mé doi niveus de rems.

birem adj. e n.m. (Antiqu. rom.) Nau mé doi niveus de rems. Var.: **birema**.

birema adj. e n.f. Birem.

biribí n.m. 1. (m'una majuscula) Companhia disciplinària en Àfrica dau nòrd. 2. (anc.) Juèc d'azard d'origina italiana. Var.: **biribís**.

biribís n.m. Biribí (2).

birman, a adj. e n. De Birmània. ◆ n.m. Lengua oficiala de la Birmània, dau meme grope que lo tibetan.

birotòr adj. e n.m. Si di d'una aeronau mé doi rotòrs.

birquenìa n.f. Peis fossile foarça primitiu dau silurian sobran d'Escòcia.

birr n.m. Unitat monetària principala d'Etiòpia.

bis, bisa adj. Gris escur ò gris-brun. ◇ *Pan bis*: Pan que contèn de bren.

bis adv. Un segond còup: *Està au n° 2 bis*. ◆ interj. e n.m. Crit adreïçat à un cantaire, etc.) per demandar la repeticion de cen qu'es estat à pena vist ò audit. Sin.: **mai!, encara!, un autre còup!**

bisa n.f. Vent frèi.

bisannal, a adj. 1. Que revèn cada doi ans. 2. (bot.) Si di d'una planta que lo sieu cicle de vida es de doi ans. Var.: **bisannual**.

bisannual, a adj. Bisannal.

bisantin, a adj. e n. De Bisanci, de l'Empèri bisantin. ◇ Discussion bisantina: Discussion mé tròup de

subtilitats, que fa pensar ai discutidas dei teologians bisantins.

bisantinisme n.m. Tendença ai discussions bisantini.

bisantinista n. Especialista de bisantinologia. Var.: **bisantinològue**.

bisantinològue, òga n. Bisantinista.

bisbilh(i) n.m. 1. Bosin leugier e prolongat d'una votz. Sin.: **murmur**, **mormolh**. 2. Paraulas, planhs que màrcon lo maucontentament, individual ò collectiu. Sin.: **renadissa**, **renada**. 3. Rumor, insinuacion: *Un bisbilh infondat*. 4. (lit.) Brusiment leugier e prolongat. Sin.: **murmur**.

bisbilhar vi. 1. Parlar à votz bassa. Sin.: **mormolhar**, **parlotejar**. 2. Faire audir una protestacion sorda e prolongada, una manifestacion pas gaire explicita de maucontentament. Sin.: **renar**. 3. Dire de mau de quauqu'un, èstre marrida lenga. Sin.: **mauparlar**. 4. (lit.) Faire audir un brusiment leugier. Sin.: **murmurar**, **bosinar**. ♦ vt. 1. Dire à votz bassa, confidencialament. 2. Insinuar: *Si bisbilha qu'a pilhat un amant*. Sin.: **pregitar**.

bisca n.f. Sopafacha d'un esquiçum de crustaceus: *Bisca de ligoban*.

biscaïn, ina adj. e n. De Biscaia.

biscaïn n.m. Bala esferica que servia de mitralha.

biscaire, a adj. Oblic. ♦ n.m. *De biscaire*: De tràvers. Var.: **bescaire**.

biscar vi. Si plànher, per agaçament. ♦ *Faire biscar* (quauqu'un): Lo tarabustar, l'agaçar.

bisseccion n.f. [-is-] (mat.) Partiment en doi parts egali. Var.: **bisseccion**.

bisècle n.m. Nom dau tibia dau cavau.

bisector, tritz adj. [-is-] (mat.) Que partisse en doi parts egali. ♦ *Plan bisector*: Mièg-plan menat per l'aresta d'un angle dièdre e que parteja aquest angle en doi angles dièdres egals. Var.: **bisector**.

bisectritz n.f. [-is-] (mat.) Mièja-drecha eissida dau som d'un angle e que lo parteja en doi angles egals. Var.: **bisectritz**.

bisegmentacion n.f. [-is-] Accion de bisegmentar. Var.: **bi-segmentacion**, **bisegmentacion**.

bi-segmentacion n.f. Bisegmentacion.

bisegmentar vt. [-is-] Despartir en doi segments. Var.: **bi-segmentar**, **bisegmentar**.

bi-segmentar vt. Bisegmentar.

biseriat, ada adj. [-is-] Dispauat en doi regas. Var.: **bi-seriat**, **bisseriat**.

bi-seriat, ada adj. Var.: **biseriat**, **bisseriat**.

biselar vt. 1. Talhar en biseu. 3. Marcar una carta sus lo costat per la poder reconóisser.

biselatge n.m. Accion de biselar; lo sieu resultat.

biset, a adj. Bis.

biset n.m. Nom dau colomb fèr de ròcas, m'ai plumas grisi.

biset n.m. Moton d'Auvernhha, d'una raça foarça rustica, de la lana grisa.

bisetmanal, a adj. [-is-] Qu'es publicat cada doi setmanas. Var.: **bi-setmanal**.

bi-setmanal, a adj. Bisetamanal.

bisetmanari n.m. [-is-] Jornal publicat cada doi setmanas. Var.: **bi-setmanari**.

bi-setmanari n.m. Bisetmanari.

biseu n.m. Bòrd talhat oblicament. ♦ En biseu: Talhat oblicament.

bisèxte n.m. [-is-] Vint-a-noven jorn de fevrier dins li annadas bissextili. Var.: **bisèxte**.

bisextila adj. f. [-is-] *Annada bisextila*: Annada que compoarta un jorn de mai en fevrier, es à dire 366 jorns e revèn cada quatre ans. Var.: **bissextila**. ■ Per èstre bisextila, una annada deu aver un millesime que si pòu partir per 4, ma per li annadas que lo sieu millesime si pòu partir per 100, solet aqueli que lo millesime es finda partible per 400 son bisextili.

bisexual, a adj. e n. [-is-] Que practica la bisexualitat. Var.: **bisexual**.

bisexualitat n.f. [-is-] 1. Caractèr dei plantas e dei animaues bisexuats. 2. (psican.) Coexistença, dins lo psiquisme, de doi potencialitats sexuali, una femenina e l'autra masculina. 3. Practica individuala indiferentament omosexuala ò eterssexuala. Var.: **bisexualitat**.

bisexuat, ada adj. [-is-] Qu'a lu doi sèxes. Sin.: **bissexuat**, **ermafrodita**, **ambisexuat**, **ambissexuat**, **androgin(e)**.

bisillabic, a adj. [bis-] Qu'enclau doi sillabas. Var.: **bisillabic**.

bismut n.m. Metal d'un blanc gris rojastre, de densitat 9,8, rompedís e aisit de reduire en podra, que fonde à 270°C, en baissant de volume e que mantu compauats son emplegats coma remèdis; element (Bi) de n° atomic 83 e de massa atomica 208,98.

bismutat, ada adj. Que contèn de bismut: *Solucion bismutada*.

bismutina n.f. Compauat organic de formula generala BiH_{3-n}R_n.

bismutoterapia n.f. Usatge terapeutique dei saus de bismut.

bismutur(e) n.m. Compauat de bismut e d'un autre còrs simple.

bison n.m. Grand bovideu caracterisat m'au sieu coal gibós e lo sieu colar de forradura lanoa (autessa au galet 1,80 m, longevitat en captivitat 30 ans).

bisonch, a adj. Gras, foarça brut.

bisontin, a adj. e n. De Besançon.

bissa n.f. Sèrp ovipara non verinoas, que manti espècias vívon en Occitània, especialament la bissa à colar, que fa 2 m de lòng e recèrca lu luècs umides (paluds, rivièras). Sin.: **colòbra**.

bissa n.f. (arald.) Sèrp mostruoas qu'engolisse un èstre uman.

bissar vt. Repetir ò faire repetir: *Bissar un refranh, un actor*. Var.: **cridar rampeu**.

bisseccion n.f. Bisseccion.

bisector, tritz adj. Bisector.

bisectritz n.f. Bisectritz.

bisegmentacion n.f. Accion de bisegmentar. Var.: **bi-segmentacion**, **bisegmentacion**.

bisseriat, ada adj. Biseriat.
bissèxte n.m. Vint-a-noven jorn de febrer dins li annadas bissextili.
bissextila adj. f. Bisextila.
bissexual, a adj. e n. Bisexualitat.
bissexualitat n.f. Bisexualitat.
bissexuat, ada adj. Bissexuat.
bissillabic, a adj. Bisillabic.
bissinòsi n.f. Malautia dei personas que travèlhon lo coton e que n'alénon la posca.
bissulfat n.m. Bisulfat.
bissulfat n.m. Bisulfat.
bissulfur(e) n.m. Bisulfur(e).
bistèc n.m. Lesca de carn de bòu.
bistoarta n.f. Planta erbacea qu'una dei sieu espècias cultivadi es lo *sarrasin* ò *blat negre* e una espècia sauvatja es emplegada coma astringent (familha dei poligonaceas).
bistorin n.m. Instrument cirurgical de la lama corta e afilada que sièrve à faire d'incisions dins li carns. Sin.: **lanceta**. ◇ *Bistorin electric*: Bistorin provist d'una poncha, qu'emplega lu corrent d'auta frequença e sièrve à la seccion ò à la coagulacion dei teissuts.
bistrat, ada adj. Qu'a la color dau bistre.
bistrar vt. Tenchar de bistre.
bistre n.m. Color d'un blau negrenc alestida à partir de la suga e emplegada à passat temps en. ◆ **bistre, a** adj. Gris jaunenc. Sin.: **moret**.
bisulfat n.m. [-is-] Idrogenossulfat $MHSO_4$, dont M es es un metal alcalin. Var.: **bissulfat**.
bisulfat n.m. [-is-] Idrogenossulfat $MHSO_3$, dont M es es un metal alcalin. Var.: **bissulfat**.
bisulfur(e) n.m. [-is-] Sulfure que la sieu molecula comprèn doi atòmes de sofre. Var.: **bissulfur(e)**.
bit n.m. (inform.) Unitat elementària d'informacion que pòu pilhar unicament doi valors distinti (notadi 1 e 0).
bita n.f. (mar.) Pèça de boasc ò d'acier, cilindrica, fixada verticalament sus lo poant d'una nau ò sus un desbarcador per enrotlar lu armegs. Var.: **bitta**. Sin.: **mamelet**.
bitension n.f. Caractèr d'un aparelh que si pòu emplegar sota doi tensions diferenti.
biterrés, esa adj. e n. De Besiers. Sin.: **besierenc**.
biton n.m. Gròs fust cilindric d'acier colat ò de fusta ficat dins un embarcador per li estacar li naus.
bitonal, a adj. (mús.) Qu'emplega doi tonalitats diferenti.
bitta n.f. Bit.
bitumacadam n.m. Materiau peirós mesclat m'un ligam. Var. **betumacadam**.
bitumaire, airtz n. Que s'entrèva d'aplicar de bitume. Var.: **betumaire**.
bitumar vt. Curbir de bitume. Var.: **betumar, embetumar**. Sin.: **asfaltar**.
bitumatge n.m. Accion de bitumar. Var.: **betumatge, embetumatge**.

bitume n.m. 1. Matèria organica naturala ò eissida de la destillacion dau petròli, à basa d'idrocarbures, brun-negre ò negra, viscosa ò solida, emplegada dins la construccion e lu travalhs publics (revestiment dei rotas, etc.). Var.: **betume**. 2. Color bruna, lusenta, emplegada en pintura, espec. au siècle XIX.

bitumier n.m. Nau per lo transpòrt dau bitume. Var.: **betumier**. Sin.: **asfaltier**.

bituminifèr, a adj. Que contèn ò que dona de bitume. Var.: **betuminifèr**.

bituminisacion (-izacion) n.f. Fach de tresmudar en bitume. Var.: **betuminisacion**.

bituminisar (-izar) n.f. Tresmudar en bitume. Var.: **betuminisar**.

bituminita n.f. Varietat d'asfalt. Var.: **betuminita**.

bituminós, oa adj. Que contèn de bitume ò de quitran. Var.: **betuminós**.

bitumós, oa adj. Fach mé de bitume: *Un revestiment bitumós*. Var.: **betumós**.

biturbina adj. Provist de doi turbinas de gas, en parlant d'un avion ò d'un elicotèr.

büuret n.m. Diamida obtenguda en escaufant l'urea à 160°C. Es un solide cristallinat que si delega à 190°C, que la sieu accion sus un alcali e lo sulfat d'aram dona una coloracion violeta pòrpora que permete de caracterisar l'urea e lu peptònes.

bivac n.m. 1. Campament leugier e provisòri en plena ària. Sin.: **campada**. 2. Luèc d'aqueu campament.

bivacar vi. Campejar en plena ària; installar un bivac. Sin.: **campar**.

bivalença (-éncia) n.f. Caractèr de cen qu'es bivalent.

bivalent, a adj. 1. Qu'a doi ròtles, doi foncions. ◇ *Ensenhaire bivalent*: persona qu'ensenha doi disciplinas diferenti. 2. (quim.) Que possedisce la valença 2, en parlant d'un còrs. Var.: **divalent**. 3. *Logica bivalenta*: Logica que considèra unicament doi valors de veritat, lo vèr e lo faus.

bivalve, a adj. Qu'a doi valvas: *Una cauquilha bivalva*. ◆ n.m. *Bivalves*: Molluscs lamelibranquis, de la cauquilha bivalva.

bivia n.m. Aparelh d'agulha de camin de fèrre que balha doi endrechieras.

bivitellin, a adj. Si di de faus jumeus que vènon cadun d'un zigòt diferent. Sin.: **digigòt**. Contr.: **monozigòt, univitellin**.

bivoltin, a adj. Si di dei insèctes coma lo manhan, que presènton doi cicles reproductius cada annada.

bivoltinisme n.m. Natura dei insèctes bivoltins.

bixacea n.f. *Bixaceas*: Familha d'aubrilhons de l'òrdre dei parietalas, de còups que li a alimentari, medicinali ò tinctoriali.

bizarda adj. f. Si di de la tèsta d'un cervidat que li sieu banas son mau formadi.

bizzarment adv. D'una biais bizarre, estrange.

bizzarraria n.f. 1. Caractèr de cen qu'es bizarre. 2. Caua ò accion bizarra: *Una bizzarraria dau reglament*. Sin.: **curiositat**.

bizarre, a adj. Que non es ordinari, que non es abitual. Sin.: **estrange, estranh, curiós, insolite**.

bizarroïde, a adj. (fam.) Que sorprèn per lo sieu aspècte insolite; que non es aisat de capir.

Bk Simbòle dau berkeli.

blablablà n.m. inv. Verbiatge, parladissa que la finisse plus, desprovista de sens. Sin.: **verbiatge, charra, paraulatge, charramesc, vèrbia, charronada**.

blaca n.f. Varietat de rore (*quercus alba*), que pòu faire fins à 30 m d'autessa e viure 200 ans. Var.: **blacàs, blacha**. ■ Lo sieu boasc dur e resistant s'emplega dins la construccion maritima, dins la contruccion dei maions (en Amèrica) e la fabricacion dei mòbles e dei travèrsas de camin de fèrre.

blacareda n.f. Luèc plantat de blacas.

blacairàs n.m. Terren qu'agrada a la blaca. Var.: **blacassada, blacassina**.

blacàs n.m. Blaca.

blacassada n.f. Blacareda.

blacassina n.f. Blacareda.

blacha n.f. Blaca.

black jack n.m. Juèc de cartas american, vesin dau vintun.

blada n.f. Peis de la Mediterranea (*oblada melanura*). Var.: **oblada**.

bladada n.f. 1. Culhida de blat. 2. Redeuta en blat.

bladar vt. Embladar.

bladaria n.f. 1. Camp semenat de blat. 2. Depaus, resèrva de blat.

bladatge n.m. Provision de blat; embladatge.

bladeta n.f. Varietat de blat marcenc cultivat en Occitània.

bladier, a adj. Que pertòca lo blat. ◆ n. Negociant de blat.

bladon n.m. Blat jove.

bladós, oa adj. Ric en blat.

blae n.m. Aubre dei forèsts temperadi, dei fruchs secs provists d'un pareu d'alas e que lo vent espantega. Lo sieu boasc s'emplega en ebenistaria, representat per manti espècias coma lo sicomòre e lo blae dau Canadà, que dona una saba sucrada (Familha dei aceraceas). Sin.: **agast, arjalabre, argelabre**.

blaga n.f. Saqueton dont si mete lo tabac.

blagir vi. (*blagissi*) 1. Apassir, en parlant d'una flor. 2. S'assopir, en parlant d'una estòfa nòva.

blaimable, a adj. Que s'amerita un blaime.

blaimaire, airitz n. Persona que blaima. Sin.: **recastenaire, rancuraire**.

blamaison n.f. Accion de blaimar. Sin.: **desaprovament, desaprobacion**.

blaimar vt. 1. Desaprovar: *Blaimar lo comportament d'una persona*. 2 Sin.: **recastemar, rancurar**. Donar un blaime à un escolan.

blaime n.m. 1. Sancion disciplinària: *Receure un blaime*. Sin.: **recast, rancura**. 2. Judici defavorable portat sus lo comportament ò li paraulas de quauqu'un.

blanc, a adj. 1. De la color de la neu, dau lach, etc.: *De flors blanqui*. ◇ *Lutz blanca*: Lutz que la sieu

composicion espectrala es tala que dona una sensacion vesina d'aquela de la lutz dau soleu vèrs miègjorn. 2. Gaire colorit, palle; d'una color esquasi blanca: *Raïm blanc*. ◇ *Vin blanc*: Vin gaire colorit, que la sieu color va dau jaune palle au jaune ambrat (per op. au *vin roge* e au *vin rosat*). 3. Qu'es pròpre: *Un panamans ben blanc*. ◇ Dont ren es estat traçat, escrich: *Una pàgina blanca*. 4. *Arma blanca*: Arma que si tèn en man, que la sieu accion resulta d'una partida metallica (coteu, espada, etc.). 5. *Boasc blanc*: Boasc leugier (sapin, píbola, etc.) que s'emplega per faire de mòbles à boan mercat. 6. *Saussa blanca*: Saussa alestida mé de burre e de farina. 7. *Metal blanc*: Aliatge que sembla à l'argent e s'emplegava à passat temps per faire de forquetas e de culhiers. 8. *Paires blancs*: Missionaris d'una congregacion fondada en lo 1868 per lo cardinal Lavigerie per evangelisar l'Àfrica. 9. (fig.) *Blanc coma la neu*: Innocent, pur. 10. *Votz blanca*: Votz sensa timbre. 11. *Nuèch blanca*: Nuèch passada sensa durmir. 12. *Vèrs blancs*: Vèrs non rimats.

blanc, a n. 1. (m'una majuscula) Persona de raça blanca ò leucodèrma (lo tèrme s'opaua à *Negres, Jaunes*). 2. Adversari dau regime comunista après lo 1917, en Rússia. 2. Partidari de la Monarquia, au moment de la Revolucion francesa.

blanc n.m. 1. Color blanca, que resulta de la combinason de toti li colors de l'espèctre solari. 2. Matèria coloranta (pintura, etc.) blanca. ◇ Liquide pauc ò pron espès que s'emplega quora si fa una deca en escrivent, per la recurrir. 3. *Blanc de cerusa, de plomb*: Carbonat basic de plomb qu'es contengut dintre d'uni colors. Sin.: **blanquet**. – *Blanc d'Espanha*: Carbonat de calci foarça pur. 4. Partida d'una pàgina dont ren es escrich ni estampat: *Laissar un blanc entre doi paragrafes*. 5. Silenci dins una conversacion, un enregistrament, etc.; lacuna dins un racònte. 6. *Blanc de l'uèlh*: Region anteriora de l'esclerotica. 7. *Blanc de volalha*: Carn blanca que tèn au pièch d'una volalha cuècha. Sin.: **agulheta**. 8. *Blanc de l'òu*: Clara. Var.: **glària**. 9. *Blanc de balena*: Substança oncha contenguda dins la tèsta dau cachalòt, que s'emplega en cosmetica. 10. Linge de maion: *La setmana dau blanc*. 11. *À blanc*: Fins à rendre blanc ò à devenir blanc, en particulier *escaufar à blanc*. 12. *Tirar à blanc*: Tir d'exercici m'una cartocha sensa projectile, dicha *cartocha à blanc*. 13. *Sagnar (quauqu'un) à blanc*: L'anequelir, li levar fins ai darrieri foarças.

blanca n.f. (mús.) Nòta que vau la mitan d'una redona ò doi negras.

blancaria n.f. 1. Maion ò negòci que s'encarga de lavar e de pressar lo linge. 2. Mestier, corporacion dei bugadiers. Sin.: **bugadaria, lavaria**.

blancàs, assa adj. Blancastra.

blancastra, a adj. D'una color que tira sus lo blanc. Var.: **blanquinastre, blancàs, blancós, blancou**.

blancou, ala adj. Blancastra. ◆ adj. m. Si di d'una varietat d'olivier que la sieu frucha es blancastra.

blanc e negre n.m. Autre nom dau tricolòma blanc e negre (*Melanolauca vulgaris*).

blanc-estòc n.m. (silv.) Talha dins la quala s'abàton toi lu aubres.

blancona n.f. Grafion.

blancor n.f. (ò n.m.) Caractèr de cen qu'es blanc; fach d'èstre blanc. Var.: **blanquesa**, **blanquessa**.

blancós, oa adj. Blancastre.

blanc-senh n.m. 1. Fuèlh blanc qu'en bas si mete la firma pi si remete à quauqu'un que lo remplisse coma li agrada. 2. (fig.) Permission donada à quauqu'un d'agir coma vòu. Var.: **blanc-signat**.

blanc-signat n.m. Blanc-senh.

blancs manteus n.m. pl. Ancian òrdre religiós.

blandícia n.f. Charma, seduccion. ■ S'emplega generalament au plural. Sin.: **enjaument**, **engalinada**.

blanqueament n.m. 1. Accion de blanquir. 2. Aspècte de la mar, dau ciel, que blanqueon. Var.: **blanquejament**; Sin.: **emblanquiment**, **blanquiment**.

blanquejament n.m. Blanqueament.

blanquejar vi. 1. Blanquejar. 2. Si rompre en fagent una escuma blanca, en parlant de la mar. 3. Si curbir de pichini neblas blanqui.

blanquejar vi. Èstre ò devenir blanc. Sin.: **emblanquir**, **blanquir**.

blanquesa n.f. Blancor.

blanquessa n.f. Blancor.

blanquet n.m. 1. Blanc de cerusa. 2. (estamp.) Pèça de cauchoc entelat, enrotlat sus un cilindre, que permete, dins l'impression offset, lo transferiment de la tencha de l'element estampaire sus lo papier; lo cilindre eu-meme.

blanquet n.m. Autre nom dau mossairon (*Lyophyllum Georgii*).

blanqueta n.f. 1. Vin blanc most d'Occitània: *Blanqueta de Limós*. 2. Coalheta de carn blanca (vedeu, anheu, volalha, etc.).

blanqueta n.f. Celidònia.

blanquetier, a n. Productor de blanqueta (1).

blanquiment n.m. Fach de blanquir. Var.: **blanquissatge**, **blanqueament**, **blanquejament**.

blanquinastre, a adj. Blancastre.

blanquinejar vi. Començar de venir blanc.

blanquir vt. 1. Rendre blanc, recurbir d'una matèria blanca: *Blanquir un barri*. Var.: **emblanquir**. 2. Lavar, rendre pròpre, en parlant dau linge. 3. *Blanquir de liumes*: Li passar dins l'aiga bulhenta denant de lu coïnar. Sin.: **perbulhir**, **desbulhir**. 4. Disculpar, innocentar. 5. *Blanquir de sòus*: Faire disparéisser tota pròva de la sieu origina fraudulosa. ◆ vi. Devenir blanc, blanquejar. ◇ (fig.) Aver lu bèrris que blanquísson; devenir vièlh.

blanquisme n.m. Doctrina politica d'Auguste Blanqui (1805-1881) qu'a influençat lo socialisme e lo sindicalisme revolucionari.

blanquissatge n.m. Accion de blanquir (de linge). Var.: **blanquiment**.

blanquissent, a adj. 1. Que rende blanc: *Un agent blanquissent*. 2. Que comença à blanquir.

blaps n.m. Grand coleptèr negre que viu dins lu luècs escurs (Família dei tenebrionidats).

blaquiera n.f. Endrech plantat de blacas.

blasèr n.m. 1. Vèsta crosada ò drecha, lo mai sovent d'estòfa blau escur ò de flanèla grisa. 2. Vèsta rigada ai colors d'un collègi anglés.

blasfemaire, airtz adj. e n. Blastemaire. Sin.: **sacraire**. Var.: **blastemador**, **blastemaire**.

blasfemar vi. Blastemar. Var.: **sacrar**, **blastemar**.

blasfematòri, òria adj. Blastematòri.

blasfèmi n.m. Blastèmi, blastema. Var.: **blasfèmia**.

blafèmia n.f. Blasfèmi.

blasidura n.f. Estat de cen qu'es blasit. Sin.: **passidura**, **passiment**, **macadura**.

blasinier n.m. Aubre de 5 à 9 m d'autor, embé li sieu fuèlhas arendondidi en forma de coar quora son joves, la frucha es una gruèlha de 10 cm en forma de naveta de teissèire. Li flors son ròsi e soàrton denant li fuèlhas au mes de marts. Es importat d'Orient, e la legenda cuènta que Judàs si pendèt à un aubre d'aquela raça. Sin.: **saugràs**, **avelatier**, **corobier**.

blasir vt. e vi. (*blasissi*) Passir. Var.: **ablagir**. Sin.: **macar**, **aclapar**. ◆ **si blasir** v.pr. Sofrir, s'anequelir: *Si blasir d'amor*.

blasit, ida adj. Passit.

blason n.m. 1. Ensèm dei armas que compàuon un escut. 2. Sciença de la composicion e de l'explicacion dei armarias; araldica.

blasonaire, airtz n. Araldista.

blasonar vt. 1. Ornar d'un blason, d'armarias. 2. Descriure, interpretar (d'armarias) en foncion dei règlas de la sciença araldica.

blasonat, ada adj. 1. Ornat d'armarias. 2. Descrich, interpretat segond li règlas de l'araldica.

blastema n.f. Paraula, discors qu'insulta violentament la religion. Var.: **blasfèmi**. Sin.: **sacrilègi**.

blastema n.m. (embriol.) Tota partida de l'embrion que possedisse una individualitat pròpria e dau quau derívon, per d'interaccions intèrnas e mé d'autres blastemas, lu futurs teissuts e lu futurs organes de l'animal adulte.

blastemador, airtz adj. e n. Si di d'una persona que blastema. Var.: **blasfemador**. Sin.: **sacraire**.

blastemaire, airtz adj. e n. Var.: **blasfemaire**. Sin.: **sacraire**.

blastemar vi. Proferir de blastemas còtra quauqu'un ò quauqua ren. Var.: **blasfemar**, **blasfemar**. Sin.: **sacrar**.

blastematòri, òria adj. Que contèn ò constituísse una blastema. Var.: **blasfematòri**. Sin.: **sacrilègi**.

blastocarpe, a adj. Si di dei granas que grèlhon au dedintre de la frucha.

blastocèl n.m. Cavitat centrala de la bastula.

blastocèr n.m. Cèrvi d'Amèrica miègjornala.

blastocinèsi n.f. Evolum embrionari que mena a la formacion de la blastula. Sin.: **blastulacion**.

blastocit n.m. Cellula embrionària indiferenciada.

blastodèrma n.m. (biol.) Ensèm dei cellulas embrionari que constituísso li parets de la blastula.

blastodini n.m. Protozoari parasite gastric dei copepòdes marins.

blastogenèsi n.f. (biol.) Formacion dau blastodèrma.

blastoïde n.m. *Blastoïdes*: Classa d'equinodèrmes fossils dau primari qu'estaïan tancats au fond de la mar.

blastomèr n.m. (biol.) Promiera cellula que provèn de la division de l'òu fecondat.

blastomicèt n.m. Fonge que si reproduch per grèlhs, coma la levadura de bièrra, lo muguet, etc.

blastomicòsi n.f. Afeccion deuguda au desvelopament d'un blastomicèt sus la pèu ò sobre d'unu organes.

blastomilonita n.f. Milonita que presenta de cristals rots motlats per una matritz granoblastica.

blastopòre n.m. (biol.) Orifici unic de l'embrion dei bèstias à l'estadi gastrula (devèn la boca dei invertèbrats, l'anús dei vertebrats).

blastula n.f. (biol.) Estadi dau desvelopament de l'embrion que si presenta sota la forma d'una esfèra cava de la paret epiteliala. ■ La blastula vèn après la morula e avant la gastrula.

blastulacion n.f. Blastocinèsi.

blat n.m. Planta cereala erbacea annala que produch lo gran (cariòpsi) que s'en tira la farina per faire en particulier lo pan e la pasta alimentària (Família dei graminaceas, genre *tricum*) Sin.: **gran**. – *Blat negre*: Sarrasin. – *Es blat ensacat*: Es coma se siguesse fach. ◆ *Blat turc*: Cereala de brava dimension em' un tronquillon unic e d'espigas gròssi que poàrton de gruns sarrats, foarça cultivada dins lo monde e en Occitània per l'alimentacion umana e sobretot animala. Sin.: **gran de turc, turc**.

blau adj. 1. De la color dau ciel sensa neblas, de l'azur. 2. *Malautia blava*: Mauformacion dau coar que provòca una coloracion de la pèu per una mancaça d'oxigenacion dau sang. 3. *Zòna blava*: Zòna urbana dont lo temps de si parquejar es limitat. Var.: **blu** (francisme). 4. *Passar au blau*: Èstre oblidat, escamotat.

blau n.m. 1. Color blava. 2. *Blau de trabalh*: Vestiment de trabalh de tela blava (à l'origina). Sin.: **blaudrap**. 3. Novelari, especialament dins l'armada. 4. Equimòsi. Var.: **blavairòu** Sin.: **macada, macadura**. ◇ Uèlh macat per un còup. 5. Matèria coloranta blava. ◆ *Blau de metilène*: Colorant e desinfectant. 6. Fromai mé de mofa blava: *Blau d'Auverna*. 6. (ist.) *Lu blaus*: Dins li vilas de l'Empèri bisantin, partit aristocratic, per oposicion ai vèrds. 7. *Lu blaus*: Sordats francés de la República, vestits de blau, pendent lo periòde revolucionari.

blauda n.f. Blòda.

blaugin n.m. ò **blaugins** n.m. pl. Blue jeans.

blavairòu n.m. Equimòsi.

blavairòu n.m. Autre nom dau florier (*Polyporus frondasus*).

blavejament n.m. Fach de rendre blau. Var.: **bluissatge**.

blavejar vi. Tirar sus lo blau.

blavenc, a adj. Leugierament tenchat de blau; que tende vèrs lo blau. Var.: **blavineu, blavós**.

blavet n.m. Planta dei flors blavi, foarça comuna dins lu blats (Família dei composaceas). Var.: **blaveta, bluet**.

blaveta n.f. Blavet.

blavetat n.f. Estat de cen qu'es mortinós, livide. Sin.: **lividesa, lividessa**. Var.: **blavor**.

blavier n.m. Aucelon dau plumatge lulent, que si tèn en riba dei cors d'aiga e plonja rapidament per agantar de pichins peis (longuessa pauc ò pron 16 cm, òrdre dei coraciadifòrmes). Sin.: **armier, martin-pescaire, garda-riu**.

blaviment n.m. Accion de tenchar en blau; fach de virar au blau. Var.: **bluiment** (fr.), **emblaviment**.

blavineu, èla adj. Que tira sus lo blau. Var.: **blavenc**.

blavir vi. (*blavissi*) 1. Bleimir. Sin.: **blaimar, emblaimar**. 2. Devenir blau. ◆ vt. Rendre blau.

blavor n.f. Blavetat.

blavós, oa adj. Blavenc.

blea n.f. Planta vesina de la blea-raba, cultivada per li sieu fuèlhas e lu sieus pecols aplatits sonats coastas. ■ Lu Niçards son sonats *manjablea* ò *cagablea*, per l'usatge important que fan de la blea dins la coïna, per exemple sota forma de meleta ò dins la torta de blea.

blea-raba n.f. 1. (bot.) Planta de la raïç carnuda que n'i a manti varietats sauvatgi e quatre sota-espècias cultivadi (blea, blea-raba ortolana, blea-raba forratgiera, blea-raba suciera); Família dei quenopodiaceas. 2. (corr.) Varietat ortolana d'aquesta planta, finda sonada *blea-raba roja*.

blec n.m. Coaltar.

blec n.m. Varietat de vin roge.

bleçadura n.f. Ferida.

bled n.m. (mòt arabe) Interior dei tèrras, campagna, en Àfrica dau Nòrd. Sin.: **escarton**.

bledard n.m. (anc.) Sordat francés estacionat dins lo beld, en Àfrica dau Nòrd.

blefarectomia n.f. Ablacion cirurgicala totala ò parciala d'una parpèla.

blefarisme n.m. Parpelejadis nerviós.

blefariti n.f. Inflamacion dei parpèlas.

blefaroblaste n.m. Organèu citoplasmic religat d'una part au nucleu e d'autre part à una cilha ò un flageu. Sin.: **corpuscule basic**.

blefarocalasi n.f. Atrofia dau dèrma dei parpèlas.

blefaroconjontivi n.f. Inflamacion de la parpèla e de la conjontiva.

blefarofimòsi n.f. Afeccion que liga li parpèlas entre eli sus lu sieus òrles ciliaris.

blefaroplast n.m. Corpuscule situat dintre lo citoplasma, generalament en relacion m'au nucleu, e sovent à la basa dei cilhas ò flageus.

blefaroplastia n.f. Operacion qu'a per tòca d'adobar li perdas de substànças de la parpèla, ò quora aquela d'aquí es desformada per un creuge.

blefaroptòsi n.f. Bombadura de la parpèla sobrana.

blefarorrafia n.f. Sutura parciala dei doi parpèlas dins la tòca d'estrechir la fenda parpebrala.

blefaroplasme n.m. Contraccion anormala dau muscle orbiculari.

blefarostat n.m. Instrument cirurgical per mantenir li parpèlas dubèrti.

blegir vi. Blagir.

blèime, a adj. 1. Foarça palle, livide, en parlant de la cara de quauqu'un e de la sieu coloracion: *Èra blèime de l'espavent*. Sin.: **pallineu, pallinàs, sangbeugut, mortinós**. 2. D'un blanc mat e tèrne: *Lo matin blèime*.

bleimiment n.m. Fach de bleimir. Sin.: **blaviment**.

bleimir vi. (*bleimissi*) Devenir blèime. Sin.: **blaimar, blavir, emblaimar**.

blenda n.f. Sulfure de zinc ZnS, principal minerau d'aqueu metal.

bleniidat n.m. *Bleniidats*: Família de peis enclausant li bavecas.

blennoftalmia n.f. Conjontiviti postemoa.

blennoragia n.f. Infeccion dei organes genito-urinaris, deuguda au gonocòque. Sin.: **pissacauda** (pop.), **colanta** (pop.), **escolacion, gonorrea**.

blennoragic, a adj. Relatiu à la blennoragia.

blennorea n.f. Utretriti cronica.

bles, a adj. Que blesar: "Ab votz d'àngel, lenga expèrta, non blesa" (Pèire CARDENAL).

blesar vi. 1. Bletonejar. 2. prononciar "z" per "g", "s" per "ch". Var.: **blesejar**.

blesejadís n.m. Fach de blesar, de blesajar. Sin.: **bletonejament**.

blesejaire, airitz adj. e n. Si di d'una persona que bleseja.

blesejar vi. Blesar.

blesés, esa adj. e n. De Bles.

blesadura n.f. Feridura, nafra. Sin.: **nafradura, ferida**. Var.: **bleçadura**

blesar vt. Ferir, nafrar.

blesat, ada adj. e n. Ferit.

blest n.m. Filassa de lin ò de cànebe.

bleston n.m. Tracheu de cànebe que s'en garnisse la colonha. Sin.: **colonhon**.

blet, a adj. Tròup madur e alterat, en parlant d'un fruch. Sin.: **neblat**.

bleta n.f. Bagueta, verga.

bletar vt. Picar m'una bleta. Var.: **bletasiar, bletassar**.

bletasiar vt. Bletar.

bletassar vt. Bletar.

bletejar vi. Èstre neblat.

bletidura n.f. Excès de maduretad que rende un fruch blet. Sin.: **nebladura**.

bletir (si) v.pr. (*mi bletissi*) Devenir blet. Sin.: **si neblar**.

bleton, a n.m. 1. Persona que bletonea. Var.: **bletonejaire**. Sin.: **blesejaire**. 2. Bleta. 3. Èrbas rigidi dei palús que lu braconiers lu cuèrbon de visc e lu depàuo, au lòng dei cors d'aiga per agantar lu aucelons.

bletonear vi. (*bletoneï*) Manifestar una dificultar d'elocucion, esitar. Var.: **bletonejar**. Sin.: **blesar**. ♦ n.m. Fach de bletonear.

bletonejament n.m. Blesejadís.

bletonejar vi. Bletonear.

bliaud n.m. Lònga tunica que òmes e fremas portàvon en sobre à l'Atge Mejan. Var.: **blisaud**.

blin n.m. (mar.) 1. Ferradura qu'endròda la cima d'unu aubres ò antenas de naus. 2. Pèça de fusta que sièrve de picar lu conhets per gangassar una nau e la varar.

blindar vt. Protegir m'un blindatge.

blindat n.m. Veïcule militari blindat.

blindat, ada adj. 1. Recubèrt d'un blindatge. 2. (mil.) Veïcule de combat recubèrt d'un blindatge d'acier. ◇ *Division blindada*: Unitat compauada sobretot de veïcules blindats. 3. Protegit còtra lu fenomènes magnetics dau defoara, en parlant d'un aparelh electric, etc.: *Un cau blindat*.

blindatge n.m. 1. Accion de blindar; lo sieu resultat. 2. Revestiment metallic de proteccion còtra lu efèctes dei projectiles. 3. Placa de metal installada darrier una poarta per la renforçar e empachar l'efraccion. 4. Dispositiu de proteccion còtra lo raionament electromagnetic e nucleari. 5. (trav. publ.) Cofratge de boasc, d'acier ò de betum per evitar li bóiras.

bliní n.m. Pichin crespeu de sarrasin, espés, servit abitualament en Rússia per acompanhar li intradas.

blisaud n.m. Bliaud.

blistèr n.m. (mòt anglés) Embalatge constituït d'una gruèlha de plastic transparent pegada sus un carton, per presentar de mèrc de pichina talha.

blòc n.m. 1. Massa compacta e peanta: *Un blòc de granit*. 2. Ensèm de fuèlhs pegats un à l'autre d'un costat e facilament destacables: *Blòc de papier dei letras*. ◇ (espec.) Blòc per notar de cauas. 3. Union, gropament de partits, d'Estats, etc., qu'an d'interès comuns. ◇ *Faire blòc*: S'unir estrechament, en particulier per aparar una causa, una persona. Var.: **s'ablocar**. 4. Dins li fortificacions, partida betonada dotada de mejans de fuèc e de mejans d'observacion. 5. *Blòc operatòri*: Dins un espítaiu, ensèm dei installacions que sièrvon ai operacions cirurgicali. 6. (pop.) Preson. 7. (Borsa) *Blòc de títols*: Importanta quantitat de títols negociada per d'intermediaris en defoara d'una seduda borsiera.

bloca n.f. Bocla.

blòc-aiguièr n.m. Element de coïna prefabricat que comprèn una cuba ò de mai e una pila (ò de mai).

blocament n.m. Boclament.

blocar vt. e vi. Boclàr.

blocar vt. (*blòqui*) 1. Empachar de bolegar, de si desplaçar, immobilisar completament: *Blocar una poarta, un mecanisme*. – Sarrar lo mai possible, empachar de si desfaire: *Blocar una vit*. – Sarrar à clau. Sin.: **cotar, tancar, acotar**. 2. Empachar lo passatge: *Blocar una rota*. 3. Blocar lo balon: *L'arrestar dins la sieu corsa*. 4. (constr.) Garnir de blocatge li fundamenta d'un bastiment ò d'un barri. 5. Empachar tota aumentacion, tot debanament: *Blocar lu crèdits, lu salaris, una negociacion*. 6. Regropar, recampar: *Blocar toti li sieu activitats sus una mièja-jornada*. 7. Reservar (una data, una ora) per faire quauqua ren de precís. 8. Provocar un blocatge psicologic dins una persona. 9. Boclàr.

blocatge n.m. 1. Accion de blocar; lo sieu resultat: *Blocatge dei fren, dei prètz, dei salaris*. Sin.: **cotatge, tancatge**. 2. (psicol.) Impossibilitat de reagir dins una situacion donada. 3. (constr.) Materiaus divèrs que si

méton per emplir l'espaci entre doi paraments d'un barri; la messa en plaça d'aquelu materiaus. 4. Boclatge.

blocaus n.m. Blockhaus.

blòc-cilindres n.m. Ensèm de cilindres d'un motor fach d'una pèça de fondaria soleta.

blòc-coïna n.m. Ensèm de d'elements prefabricats que s'adapton un à l'autre dins una coïna.

blòc dei aigas n.m. Forreu de canalizacion que recampa l'alimentacion en aiga e lo vuatge d'unu aparelhs sanitaris.

blòc-diagrama n.m. Nom de la representacion d'una region en perspectiva ò en copa.

blòc-docha n.m. Ensèm de la robinetaria d'una docha.

blòc-fenèstra n.m. Ensèm lèst à paucar que comprèn la fenèstra completa (vitres e montants).

block ['blɔk] n.m. (mòt anglés). Blòc-sistema.

blockhaus [blo'kaws] n.m. (mòt alemand). 1. Obratge fortificat ò blindat per la defensa. 2. Poast de comandament blindat dei naus modèrni. Var.: **blocaus**.

blòc-motor n.m. Ensèm dau motor, de l'embraiatge e de la caisseta de cambiament d'una automobila ò d'un camion.

blòc-sètis n.m. Grope de sètis d'avion fitats per una agença de viatges e destinats à la sotalocacion.

blòc-sistema n.m. (c. de f.) Dispositiu de senhalizacion per cantons per empachar lu trens que circulon sus la meme via de si picar dintre. Sin.: **blòc automatic de senhaus luminós**.

blocús n.m. Bloquejament.

blòda n.f. 1. Vestiment de trabalh portat per si protegir, protegir lu autres vestiments. 2. Corsatge de frema de forma ampla. Var.: **blauda**.

blodon n.m. Vèsta d'aspècte esportiu, corta e ampla, sarrada à la talha. ◆ (vielhit) **blodon-negre** n.m. Dins li annadas 1955-1965, jove pelandron vestit d'un blodon negre.

blòg n.m. Site de la ret informatica dont lo titulari presenta lu sieus gusts, li sieu ideas, dins un dialògue dubèrt m'ai autres internautes.

blogaire, airtiz n. Persona qu'intervèn dins un blòg.

blond, a adj. e n. 1. Entre castanha e daurat: *Aver lu bèrris blonds*. 2. *Bièrra blonda*: Facha mé de malts de color clara. 3. *Tabac blond*: Que la sieu fermentacion es estada arrestada au moment dau jauniment dei fuèlhas. Sin.: **saure, saureu**. ◆ n. Persona qu'a lu bèrris blonds: *Una bèla blonda*.

blonda n.f. 1. Bièrra blonda. 2. Cigarreta de tabac blond. 3. Dentela ai fus, facha d'en premier en seda cruda.

blondàs, assa adj. e n. D'un blond fade.

blondear vi. (*blondeï*) Devenir blond. Var.:

blondejar. ◆ vt. Rendre blond.

blondejar vi. e vt. Blondejar.

blondessa n.f. Qualitat de cen qu'es blond. Var.:

blondor, blonditge.

blondeu n.m. Anciana unitat de luminescença.

blondin, a adj. e n. Qu'a lu bèrris blonds, en parlant d'un enfant, d'una persona foarça jove. Var.: **blondinet**. Sin.: **sauret**.

blondin n.m. Aparelh de levatge e de transpoart mecanic que compoarta un carri equipat d'una bena ò d'un cròc de levatge, que si desplaça sus de caus atesats entre doi pilònes. Sin.: **aerocable**.

blondinet, a adj. e n. Blondin.

blondir vi. (*blondissi*) Devenir blond. Sin.: **saureu**.

blonditge n.m. Blondessa.

blondor n.m. Blondessa.

bloquejament n.m. Investiment d'una vila, d'un poart, d'un país tot entier per l'empachar de comunicar m'au defoara e de s'avitalhar. – *Bloquejament economic*: Ensèm de mesuras pilhadi còtra un país per lo privar de tota relacion comerciala. Var.: **blocatge, blocús**.

bloquejar vi. Establir un bloquejament.

bloqueta n.f. Bocla de bèrris. ◆ Flòta de bèrris aplatida en bocla sus lo front ò lo pols.

bloquier n.m. Boclier. Sin.: **escut, targa**.

blu, blua adj. e n. Blau, blava. ■ Cau preferir *blau*, etc.

bluastre, a adj. Blavenc.

blue jeans n.m. pl. (mòt anglés) Braias de tela blava foarça resistent. Var.: **blaugin(s)**. Sin.: **nimes, nimesencs**.

blues n.m. Complancha dau folclòre negre american, caracterisada per una formula armonica constanta e un ritme de quatre temps, que lo sieu estile a influençat lo jazz e lo rock and roll.

bluet n.m. Blavet.

bluf n.m. (anglés *bluff*) 1. (poker) Escometre gròs sensa aver un beu juèc, per impressionar l'adversari e lo condurre à renonçar. 2. Comportament, paraula d'una persona que vòu impressionar, faire illusion. Sin.: **esbrofe**.

blufaire, airtiz adj. e n. Persona que blufa, qu'a l'abitudina de lo faire. Sin.: **esbrofaire, enganaire**.

blufar vi. 1. Faire un bluf, au poker. 2. Faire illusion en temptant d'escondre la sieu situacion vertadièra. Sin.: **esbrofar, enganar**.

bluiment n.m. Fach de devenir blau; passatge d'una color au blau. Var.: **blaviment, emblaviment**.

bluir vt. e vi. (*bluissi*) Rendre blau. ◆ vi. Devenir blau. Var.: **blavir, blavejar**.

bluissatge n.m. Fach de rendre blau. Var.: **blavejament**.

blush ['blʌʃ] n.m. (mòt anglés) Afard per li gautas, que s'aplica m'un pinceu.

bò interj. Aí, efectivament.

boa n.f. Còrs que flòta, constitueit lo mai sovent d'un aneu gonflable d'una matèria soplà, que sièrve à mantenir una persona à la susfàcia de l'aiga. ■ Preferir **flotador**.

boà n.m. Bòa.

bòa n.m. 1. Sèrp d'Amèrica tropicala, non verinós, que mesura fins à 4 m de lòng e si noirisse d'animaus qu'estofa (tipe de la Família dei *boïdats*). 2. Rotleu de

plumas qu'evòca una sèrp per la sieu forma, que li fremas portàvon à l'entorn dau coal vèrs lo 1900).

boai interj. Interjeccion que marca lo desgust.

boan, boana adj. (pl.: **boai, boani**.) 1. Que convèn, que presenta li qualitats necessari per la sieu natura, la sieu foncion, la sieu destinacion: *Una boana tèrra, un boan mètge*. – *Boan per ren*: Incapable. – *À que boan?*: A que sièrve? – *À la boana ora!*: Enfin! – *Seria una boana caua*: Seria judiciós, utile. 2. Que procura de plaser: *Un boan spectacle, un boan film, una boana pissaladiera*. ◇ *La si faire boana*: Pilhar de boan temps. ◇ *Fa boan saupre que...*: Es utile de saupre que... 3. Conforme à la morala, à la nòrma: *Un boan pichon, una boana accion*. ◇ *La boana ànima de mon paire*: Formula de respècte per lo paire moart. ◇ *À la boana*: Sensa faire de landas, de manieras. 4. Que li agrada faire lo ben: *Una boana persona*. Sin.: **brave**. – *Boan coma lo pan blanc*: Foaça boan. 5. D'una intensitat importanta: *Un boan còup de pen, una boana forra de rire*. 6. (espòrts) Si di d'una bala qu'es retombada dins lu limits dau juèc (especialament au tennis, etc.). 7. *Boan per...*: Formula que si mete davant la firma dins un acte oficial que non es totalament manescrich. ◇ *Boan per poder*: Formula emplegada per si faire representar dins un acamp. ◇ *Boan per tirar*: Formula que si mete sus li espròvas corregidi quora lo trabalh es considerat lèst per èstre estampat. ◆ n.m. Persona vertuosa, que practica lo ben (sobretot au masc. pl.). ◆ adv. *Fa boan*: Lo temps es agradiu. Contr.: **marrit, brut**. ◇ *Sentir boan*: Aver una odor agradiva. Contr.: **sentir mau**. ◇ *Tenir boan*: Resistir, non laisser perdre. Sin.: **tenir (lo) còup**. ◆ loc. *Dau boan, per dau boan*: Serioament.

boan n.m. 1. Cen qu'es boan, agradiu: *En tot, li a de boan e de marrit*. 2. Document que permete d'obtenir quauqua ren: *Boan d'alimentacion, boan de reduccion*. ◇ *Boan de caissa*: Boan à òrdre au portaire, qu'una societat emete en contrapartida d'un prèst, que poarta lu interès e lu remborsaments à una escadença fixa. ◇ *Boan dau Tresaur*: Títol que representa un prèst à cort tèrme (pas mai de cinc ans) que l'Estat emete per finançar la sieu política.

boana n.f. 1. Confisaria, pauc ò pron dura, aromatisada e sucrada. Sin.: **bonbon, bombec, caramèla**. 2. (pop.) *Aver quauqu'un à la boana*: Considerar una persona mé simpatia.

boanaman n.f. Soma qu'un client dona per un servici coma gratificacion en mai de la soma deuguda. Sin.: **estrena, pèça, estèca**.

boanament adv. Simplement.

boanavòlha n.f. 1. Boana volontat. 2. (mar.) Remador voluntari dau temps dei galèras, per oposicion ai forçats.

boancristian n.m. Varietat de pera, pusleu gròssa e dau boan gust, finda sonada *pera Williams*.

boanjorn interj. Formula emplegada per saludar quauqu'un que si rescoantra dins la jornada: *Boanjorn mèstre!* ■ Sovent, s'emplega *adiou*. ◆ n.m. Salutacion: *Donar lo boanjorn à quauqu'un, aver lo boanjorn de quauqu'un*.

boan mercat adj. inv. Pas car: *Un vestit (à) boan mercat*. Sin.: **boan pati**.

boanòme n.m. Brave òme.

boan pati n.m. Boan mercat.

boanur n.m. Bonur. Sin.: **gaug, astre, benastre, fortuna**.

boanvèspre (boan vèspre) interj. Formula emplegada per saludar quauqu'un que si rescoantra lo sera: *Boanvèspre mèstre!*

boar vt. (*boi*) Assemblar doi tòcs de fusta mascle e femèla. Var.: **boetar, bovetar**. vi. (vulg.) Faire l'amor. Sin.: **s'acoblà, fringar, fotre** (triv.), **bicar** (vulg.).

boasc n.m. 1. Luèc cubèrt ò plantat d'aubres: *Un boasc de castanhiers, faire una passejada dins lu boasc*. Sin.: **seuva, forèst**. Dim.: **bosquet**. ◇ *Mandar au boasc*: Repilhar mé virulença. Sin.: **barejar**. 2. Matèria compacta e linhoa, que compaua lo fust, li brancas e li raïc dei aubres. Sin.: **fusta**. ■ *Boasc* si di per designar la matèria viva ò quora s'emplega en fustaria; ma quora s'emplega per faire de fuèc e s'escaufar, si di *la lenha*. ◇ *Non èstre de boasc*: Èstre capable de sentir d'emocions, de si laisser anar de tentacions. 3. Objècte ò partida d'un objècte qu'es en boasc. ◇ *Tocar de boasc*: Conjurar lo marrit sòrt en tocant un objècte de boasc (ò la tèsta). 3. Gravadura sus boasc. ◆ pl. 1. Familia d'instruments de vent, fachs de boasc (clarineta, còr anglés, etc.) ò que lo sieu timbre es parier à-n-aqueu dei instruments de boasc (flaüta, saxofòne). 2. Còrnas caduqui dei cervidats.

boasc de lèbre n.m. Amborn.

boat people n.m. (anglés) Refugiat qu'abandona lo sieu país dins una embarcacion de fortuna.

bòb n.m. Capeu de tela à campana.

bòb n.m. Bobsleigh.

bobina n.f. 1. Pichin cilindre de boasc, de metal ò de matèria plastica, qu'à l'entorn s'enrotla de fieü, de cordeleta, etc.; lo cilindre e la matèria enrotlada: *Una bobina de fieü vèrd*. Sin.: **roqueta, canèla**. ◇ Rotleu de pellicula fotografica. 2. (electr.) Ensèm d'espiras conductritz, generalament coaxiali, religadi en seria. ◇ *Bobina d'alumatge*: Pichina bobina d'induccion que sièrve à alumar lo carburant dins un motor d'explosion. ◇ *Bobina d'induccion*: Transformator m'un circuit magnetic dubèrt, que lo sieu enrotlament primari es percorrut per un corrent periodicament interrot.

bobinador n.m. Màquina textila emplegada per metre de fieus, de cables sota la forma d'una bobina. Sin.: **entornissador, entornejador, envirolador**.

bobinaire, airtiz n. 1. Dins l'industria textila, persona encargada dau bobinatge. **entornejaire, entornissaire** 2. (electr.) Persona encarga de l'execucion de bobinatges electric.

bobinar vt. Enrotlar (de fieü, etc.) à l'entorn d'una bobina. Var.: **embobinar**. Sin.: **entornissar, entornejar, envirolar, enrodar**.

bobinatge n.m. 1. Accion de bobinar; lo sieu resultat. Sin.: **embobinatge**. 2. Enrotlament de conductors que forma, sus una màquina ò un aparelh, un circuit electric.

bobó n.m. Lònga tunica flotanta portada en Àfrica negra.

bobolh n.m. Maganha, dins lo lengatge dei enfants. Sin.: **momò, mamau**.

bobsleigh n.m. (mòt anglés) [bɔb'slɛg] Engenh montat sobre de patins, que permete d'esquilhar sus de pistas de glaça; l'espòrt que si practica m'aquel engenh.

bobtail n.m. (mòt anglés) [bɔb'tɛjl] Can d'aver, de talha mejana, dau pel lòng, abondós e raspinhós.

boc n.m. Mascle de la cabra.

bòc n.m. Bock.

boca n.f. 1. (anat.) Cavitat dins la part inferiora dau cap, limitada per li labras, que constitue la promiera porcion dau tube digestiu, e es lo sèti dau sens dau gust e, per l'òme, de la paraula. ◇ *Boca à boca*: Dins lo promier secors, dins lu cas d'asfíxia, respiracion dins la quala l'ària es directament mandada dau sauvaire à la persona secorruda. Var.: **boca sus boca**. 2. (fig.) *Restar boca dubèrta*: Restar nec, per la stupor, etc. Sin.: **estar boca badada, bocabadat**. 3. *Far venir l'aigueta en boca*: Solliticar l'apetit; (fig.) *Far nàisser lo desidèri de quauqu'un*. Sin.: **metre sau en boca**. ◇ *Si levar lo pan de la boca* (fig.): Faire de grands sacrificis au benefici de quauqu'un. ◇ *Levar lo pan de la boca à quauqu'un* (fig.): Lo privar dau necessari per viure. Sin.: **levar lo croston de la boca**. ◇ (ext.) Persona à carga: *Aver totplen de bocas de noírir*. 4. (fig., en faguent referença à la foncion vocala) *Non durbir la boca*: Ren dire. Sin.: **non levar lenga**. ◇ *Tapar la boca* (fig.): Far tàiser. (fig.) ◇ *Emparar quauqua ren de la boca de quauqu'un*: L'emparar per una altra persona. ◇ *Metre de prepaus dins la boca de quauqu'un* (fig.): Atribuir de prepaus à quauqu'un. ◇ *Levar quauqua ren de la boca de quauqu'un* (fig.): Anticipar sobre cen qu'una persona va dire. 5. (fig.) Labras: *Baiar quauqu'un sus la boca*. 6. (fig.) Dubertura de recipients e objèctes variats. ◇ (metall.) *Boca dau forn*: Dubertura sobrana dau forn, per l'introducion dau materiau. ◇ Dubertura d'una cavitat, orifici d'un conch: Boca d'un volcan, boca dau metrò. 7. Part anteriora de l'ànima dei armas de fuèc. ◇ *Boca de fuèc*: Part de la pèça d'artilharia que sièrve per lançar lo projectile; (per ext.) La pèça d'artilharia ela-mema. 8. Partida finala d'un fluví, dont arriba à la mar (sovent au pl.). Sin.: **estuari, fos** (f). 9. Estrech braç de mar entre doi tèrras: *Bocas de Bonifaci*; gorgau.

bòça n.m. 1. Irregularitat dau releu. Sin.: **puèi, giba**. 2. (arquít.) Salhida de pèira laissada volontariament sus lo nud d'un barri per reèvre d'esculpturas ò per servir d'ornament. 3. (mecan.) Partida salhenta d'una pèça. 4. Ensèm dei bòças d'una susfàcia.

boca à boca n.m. inv. Cf. **boca** (1).

bocada n.f. Quantitat d'aliments portada à la boca en un còup solet. Sin.: **bocon, mordanha, morduda**.

boca de nòlis n.f. (mar.) Vitalhas embarcadi per un desplaçament en mar.

bocafenduda n.f. Bèc de lèbre. Sin.: **poata de lèbre, poatafenduda, labra de lèbre**.

bocafina n.f. Parlatin.

bocafina adj. inv. e n. 1. Besuquet, que vèn de mau acontentar. Sin.: **landier, refastinhós**. 2. Amator de boana mangilha. Sin.: **morre lec, lecon, morre fin**.

bocal n.m. Recipient de vèire m'una granda dubertura e un coal foarça cort.

bocal, a adj. Relatiu à la boca. Var.: **bocau, bucal**.

bocan n.m. Carn fumada dei Indians d'Amèrica.

bocanar vt. Fumar (de carn, de peis).

bocanier n.m. 1. Aventurier que caçava lo bòu sauvatge ai Antilhas per bocanar la carn ò faire lo comèrci dei pèus. 2. Pirata, aventurier. Sin.: **farabustier, escumaire de mar**.

bocaniera n.f. Pèira à fuèc.

bocapudenta adj. Qu'a l'alèn que pudisse.

boçar vt. Desformat en bunhant.

boçar vt. (mar.) Quora una nau s'alestissia au combat, si boçàvon li antenas, valent à dire qu'aqueli èron ligadi embé de sartis, doi à proa de l'aubre de trinquet e doi à popa de l'aubre de mèstre. La manòbra avia per tòca de limitar ò d'entravar la caduda de l'antena se per malastre una bomba talhesse li vetas que la sosteníon.

bocaran n.m. Estòfa fina que si faía à Bocarà.

bocaria n.f. Luèc d'ont si vende de carn. Sin.: **masèl, maselaria**. Var.: **bocharia**.

bocarut, uda adj. Bèf, bèfi.

bocassa n.f. Boca grandassa.

bocassin n.m. Estòfa de coton.

boçat, ada adj. Desformat de bunhas. Sin.: **enclotat, bunhat**.

boçatge n.m. 1. (arquít.) Salhida de pèira laissada exprèssi sus un barri per recevre d'esculpturas ò servir de decoracion. 2. (mecan.) Partida salhenta d'una pèça. Sin.: **salhent, ressaut**. 3. (mar.) Accion de boçar. Var.: **aboçatge**.

bocau, ala adj. Bocal.

bocau n.m. Entrada d'un poart.

bocenon n.m. 1. Ornament dei doi costats dau mòrs d'un cavau. 2. Pichin bombament sus la destenda d'una arma de fuèc, qu'avertisse lo tiraire de l'imminença dau còup de fuèc. Var.: **bocilha**.

bòcha n.f. 1. Esfèra metallica per jugar. 2. (quim.) Balon. ◆ pl. Juèc que i fa mé de bòchas (petanca, lionsa, juèc provençau).

bòcha n.m. Aprendís murador.

bochada n.f. Còup de bòcha.

bochar vi. Mandar una bòcha.

bocharda n.f. gròssa botelha de pauc ò pron 5 litres.

bocharia n.f. Maselaria.

bòchi n.m. (pej.) Alemand. Sin.: **tudesc**.

bochier, a n. Maselier.

bochin n.m. Pichina esfèra de boasc (ò de matèria plastica) que sièrve d'amira dins lo juèc dei bòchas. Var.: **bochon**.

bochon n.m. Bochin.

bocilha n.f. Bocenon.

bock n.m. (mòt alemand) ['bɔk] 1. Vèire per la bièrra, que contèn un quart de litre. 2. *Bock d'injeccion*: Recipient provist d'un tube sope m'una canula, per li injeccions, lu lavaments.

bocla n.f. 1. Aneu ò rectangle metallic m'una travèrsa e doi ò tres ardalhons per tenir li doi extremitats d'una corrèia, etc.; objècte decoratiu en forma d'aneu. 2. Cen que s'enrotla en forma d'aneu. Sin.: **anèla**. ◇ *Linha corba que si recopa: Faire una bocla m'una coarda*. – *La bocla*

es barrada (clavada): Tot es estat dich ò fach. ◇ *Bocla de bèrris*: Flòta de bèrris enrotlada sobre d'ela-mema. ◇ Sinuositat marcada d'un cors d'aiga. ◇ Ceucle vertical qu'un avion fa dins lo ceu. Sin.: **looping, voutejada**. 3. Itinerari que fa revenir au ponch de partença. (inform.) Ensèm d'instruccions d'un programa que la sieu l'execucion si reproduch fins à la verificacion d'un critèri donat ò à l'obtencion d'un resultat donat. ◇ *En bocla*: Si di d'un programa, d'una música, etc., que torna començar cada còup qu'arriba à la fin. Var.: **bloca**.

boclament n.m. Accion de boclar un animau.

boclar vt. 1. Mantenir m'una bocla. ◇ Boclar li valisas: *Li clavar per partir*. 2. Embarrar dins un luèc d'un biais constrenhent: *Boclar quauqu'un à doble torn, lu policiers an boclat lo quartier*. 3. *Boclar un affaire*: Lo reglar completar. ◇ *Boclar lu còmptes*: Lu arrestar. ◇ *Boclar un jornal*: Acabar la maqueta, èstre lèst per l'estampar. Var.: **blocar**. ◆ vi. Formar de boclas, espec. en parlant dei bèrris. Sin.: **anelar, crespar**.

boclat, ada adj. Qu'a de boclas: *De bèrris boclats, una persona boclada*. Var.: **blocat**. Sin.: **anelat**.

boclatge n.m. Blocatge.

bocleta n.f. Pichina bocla.

boclier n.m. 1. Arma defensiva portada au braç per parar lu còups de l'adversari. Sin.: **escut, targa**. ◇ *Auçada de bocliers* (fig.): Protestacion generala còtra un projècte, una mesura. 2. Tot dispositiu de proteccion. ◇ *Boclier termic*: Blindatge dei cabinas espaciali, etc., per li protegir de l'escaufament au moment de la rintrada dins l'atmosphèra. – *Boclier uman*: Persona messa dins un ponch estrategic per incitar l'enemic à non lo bombardar. ◇ *Boclier atomic*: Ensèm dei mejans atomics de dissuasion. 3. (geol.) Vasta susfàcia constituïda de terrens foarça ancians que l'erosion a aplanat: *Lo boclier canadian*. Var.: **bloquier**.

bocon n.m. Pichin tròc d'una caua manjadissa: *Un bocon de pan*. ◇ *Aver lo bocon*: Èstre embilat. ◇ *À morre-bocons, de morre-bocons*: Estendut sus lo ventre.

boçut, uda adj. e n. Gibós.

bodà n.m. 1. Dins lo bodisme, aqueu que s'esvelha à la conoissença complida de la veritat. 2. Estàtua, estatueta religioa que representa un bodà.

bodara n.f. Depaus residual de l'òli.

bodenflar vi. Venir tròup gròs.

bodenfle, a adj. Gras, tròup gròs, qu'a de ventre.

bodenflitge n.m. 1. Fach d'èstre tròup gròs. Sin.: **obesitat**. 2. Enfladura.

bodic, a adj. Relatiu au bodisme.

bodisatva n.m. Patron dau Tibet, que lo sieu representant sus Tèrra es lo dalai-lama.

bodisme n.m. Religion e filosofia orientala (Índia, China, Japon, etc.) fondada per lo Bodà. ■ La doctrina bodista es una respoasta à la dolor de l'existença. Per rejónher lo *nirvana*, l'òme si deu liberar dau desidèri, qu'es causa de la sofrença.

bodista adj. e n. Qu'apartèn au bodisme.

bodin n.m. Trulle.

bodinar vi. Botinhar.

bodisatva n.m. Individú destinat, per la sieu existença, à devenir bodà.

bòdo n.m. Baudo.

bodofla n.f. 1. Pellicula facha mé de budeus de bòu ò de fea, que s'en faïon de balon. 2. Pellicula sintetica que s'en fan de balons leugièrs.

bodraga n.f. Persona qu'a de ventre.

bodrar vt. Mesclar, batre (li cartas).

bodre (à) loc. 1. En granda quantitat. Sin.: **à brèti, à bòudre, à molons, à cofas**. 2. En desòrdre.

bodròi n.f. Peis manjadís comun sus li noastri coastas, de la tèsta gròssa cubèrta d'apendicis e d'espinas (long. max. 1,50 m, familha dei lofides). Nom usual: **lòta**. Sin.: **janèli**. Var.: **baudròi**.

body n.m. (mòt anglés) [bo'di] Sotavestiment feminin finda sonat *justaucòrs*. Sin.: **gardacòrs**.

body-builder n. (mòt anglés) Culturista.

body-building n.m. (mòt anglés) Culturisme.

boecian, a adj. e n. Relatiu à Boeci.

boèmi, boèmia adj. e n. 1. De Boèmia. 2. (vielhit) Que mena una vida de boèmia. 3. Caraco.

boèmia n.f. Mitan dei artistas que ménon una vida sensa endeman, en defoara dau conformisme social. Sin.: **barrutlatge**.

boet n.m. Crustaceu terrèstre que pòu faire fins à 2 cm de lòng, que viu sota li pèiras e dins lu luècs escurs e umides (òrdre dei isopòdes). Sin.: **porcon**.

boetar vt. Boar.

bofa n.f. 1. Pichin glòbe d'ària, de gas, à la susfàcia d'un liquide, d'una matèira en fusion. – *Bofa de sabon*: Glòbe constituït d'una fina pellicula d'aiga sabonoa plena d'ària. 2. (per ext.) En benda dessenhada, forma que sembla sortir de la boca dei personatges, dont son escrichi li paraulas. Sin.: **bullà, bolla, bofiga**.

bofa n.f. Simèc, pastisson, gautàs. Sin.: **estaurigon, balorda, baceu, tapareu, tabèrt, batistèc**. ◇ *Faire bofa*: Faire perdre l'alèn.

bòfa n.f. Pichin esclat de boasc, de metal, etc., levat au mejan d'un instrument trencant. ◇ *Faire bòfa*, falhir (cf. *borra*).

bòfa n.f. Cabòt (peis).

bofada n.f. 1. Cen que si pòu aspirar ò remandar mé la boca ò m'au nas: *Una bofada de tabac*. Var.: **esbof, esbofada, bufada**. Sin.: **bofanha**. 2. Movement de l'ària que passa, dau vent: *Una bofada d'ària fresca*. Sin.(2): **alenada, ventada**. 3. Accès improvist e passatgier: *Bofada de fèbre, de bila*. ◇ *Bofada de calor*: Sensacion d'escaufament de la cara. Sin.: **calorada**. ◇ (psiquiatria) *Bofada deliranta*: Episòdi breu de deliri, qu'apareisse brutalament e desapareisse sensa laissar de traça.

bofador n.m. Instrument que sièrve de bofar d'aire per reviudar lo fuèc e per faire foncionar una òrguena. Sin.: **bacèu, sofiaor** (Sospèu), **soflèira** (Levens), **bofatuèc, bofet**.

bofatuèc n.m. Bofador. Sin.: **baceu, sofiaor** (Sospèu), **soflèira** (Levens), **bofet**.

bofaire, airtz adj. e n. Asmatic. Sin.: **alenós**.

bofaïssa n.f. 1. Astme. 2. Perda de l'alèn. Sin.: **cortalen**. ◇ *Aver la bofaïssa*: Si sentir desalenat.

bofanha n.f. Bofada (1).

bofania n.f. Brava ventada. Sin.: **tempèsta**, **auristre**, **bofarada**.

bofanós, oa adj. e n. Si di de quauqu'un que manifèsta de vanaglòria, d'orguèlh. Sin.: **autier**, **marjassa** (m. e f.), **vanagloriós**.

bofar vt. Donar una forma convèxa à. ◆ vi. 1. Expirar, caçar l'ària dei paumons. 2. Aver de mau à respirar, per la calor, lo lassitge ò la bila. 3. Agitar l'ària: *Lo vent bofa*. Var.: **bufar**, **esbofar**. Sin.: **soflar**.

bofarada n.f. Bofania.

bofarda n.f. (fam.) Gròssa pipa.

bofareu, èla adj. Qu'a li gautas ben pleni. Var.: **bofarut**, **boèti**. ◇ *L'àngel bofareu*: *L'Àngel Bofareu*: Àngel dei gautas gonfladi que bofa dins una tromba, sovent representat dins li glèias.

bofaria n.f. 1. Màquina prevista per mandar d'aire embé foarça dins una fabrega metallurgica, per airejar una miniera, lo dedintre d'una nau e per complir de pròvas d'aerodinamisme. 2. Lo tot dei bofadors d'una òrguena, d'una farga. Sin.: **soflaria**.

bofarut, uda adj. Bofareu.

bofat, ada adj. Gonflat, en parlant d'una binheta, etc. Sin.: **bodenfle**. Var.: **bofit**.

bofe, a adj. Comic: *Operà bofe*.

bofegar vi. Bostifalhar. Sin.: **tamponar**, **manjar à crepa-pança**.

bofet n.m. 1. Instrument que sièrve à mandar d'ària per reviuadar lo fuèc. Var.: **bofador**. Sin.: **baceu**, **sofiaor** (Sospeu), **soflèira** (Levens), **bofatuèc**. 2. Partida plegadissa d'una capòta, d'un acordeon e, ancianament, d'un aparelh fotografic. Var.: **bufet**. 3. Preparacion culinària salada ò sucrada, servida cauda, que comprèn de blancs d'òus batuts en neu que provòcon una aumentacion de volume pendent la cuècha. Var.: **bufet**.

bofeta n.f. Pichina flòta de ribans, de lana, de seda, emplegada per decorar. Var.: **bufeta**.

bofèti, bofèta adj. Bofareu.

bofiga n.f. 1. Ampola de la pèu, causada per una cremadura, un fretament, una malautia. Sin.: **varon**. 2. Bunha que si desvelòpa sus li fuèlhas sota l'efècte d'un fonge. 3. Pustula. 4. Bodofla.

bofigadura n.f. Bofiga; part bofigada de quauqua ren.

bofigar vt. Enflar, rendre gonfle. ◆ **si bofigar** v.pr. Enflar, venir gonfle.

bofigat, ada adj. Gonfle, enflat, bodenfle.

bofigon n.m. Gròssa bofiga.

bofigós, oa adj. Cubèrt de bofigas.

bofigueta n.f. Pichina bofiga.

bofit, ida adj. Bodenfle.

bofon n.m. 1. Personatge de farça. Sin.: **palhasso**. 2. Personatge grotesc que lu rèis entreteníon per lu divertir. 3. *Garrolha dei bofons*: Garrolha estetica au s. XVIII^m, à Paris, entre lu partidaris de la música francesa e aquelu de la música italiana. Sin.: **bofonaire**.

bofon, a adj. Comic, fins au ridicule.

bofonada n.f. 1. Arlequinada. Sin.: **palhassada**. 2. Badinaria. Sin.: **galejada**, **trufaria**.

bofonaire, airtiz n. Bofon.

bofonament adv. D'un biais bofon.

bofonar vi. Faire lo bofon. Var.: **bofonejar**.

bofonaria n.f. Accion ò paraula bofona; caractèr de cen qu'es bofon. Sin.: **extravagança**, **folastrada**, **desvari**, **fotraria**.

bofonejar vi. Bofonar. Var.: **bufonear**.

bòga n.f. (peis) Buga.

bogia n.f. Pèça d'alumatge electric d'un motor d'explosions. ■ À Niça, s'emplega de mai **candela**. Sin.: **belugaire**.

bogin n.m. Bot d'un lacet.

bogomil(e), a n. Membre d'una sècta religiosa dualista bulgara que la sieu doctrina inspirèt especialament lu catars.

bogomilenc, a adj. Relatiu ai bogomiles.

bogrement adv. Foarça. Sin.: **bravament**.

bograsson, a adj. e n. Si di d'un pichon foarça lurat. Sin.: **astuciós**, **furbo**, **maliciós**, **finaudef**.

bogre, essa n.m. (vielhit) Individú, tipe, sobretot dins d'uni expressions: *Un paure bogre, bogre d'ae!*

boguenvillea n.f. Planta rampeanta originària d'Amèrica, cultivada coma planta d'ornament per li sieu bractees d'un roge violaceu (Familha dei nictaginaceas).

boguiera n.f. Buguiera.

bòï n.m. (anglés *boy*) 1. (ancian) Domestic, dins lu país colonisats. 2. Au music-hall, dançaire que fa partida d'un ensèm.

bòia n.m. 1. Persona encargada d'administrar li penas corporali prononciadi per una juridiccion, en particulier la pena de moart. 2. Torcionari, persona que n'en mauctra una altra. Sin.: **borreu**.

boiard n.m. (anc.) Nòble dei país eslaus e de Romània.

boicòt n.m. Cessacion voluntària dei relacions m'un individú, un grope, un país per faire pression ò lo punir. Var.: **boicotatge**. Sin.: **bandiment**.

boicotar vt. (*boicòti*) Practicar lo boicòt de, metre à l'escart. Sin.: **bandir**, **foarabandir**.

boicotatge n.m. Boicòt.

boicotaire, airtiz adj. e n. Que boicòta.

boïdat n.m. *Boïdats*: Bovideus. Var.: **boïdes**, **bovides**.

boïde n.m. Boïdat.

boier, a n.m. Persona que mena lu bòus, que lu garda. ◆ n.m. *Boier dei Flandras*: Can d'aver de granda talha, originari dei Flandras, dau pel raspinhós.

boïn adj. e n.m. Bovin.

boira n.f. 1. Fach de s'encalar, per un barri. Sin.: **escrotlament**, **afondrament**. Var.: **bòira**. 2. Floronc. Sin.: **brìola**.

bòira n.f. Boira.

boiron n.m. Vèrps enfilats per la pesca à l'anguila.

boirós, oa adj. Relatiu ai boiras (2); que sofrisse de boiras.

bois n.m. Àneda. ◆ *Bois roge, bois negre*: Bois cabussaires que d'ivèrn pàsson en Occitània.

bois n.m. Aubrilhon dei fuèlhas persistenti, sovent emplegat dins lu jardins, que lo sieu boasc, foarça dur, es emplegat en esculptura e en tornisstage.

bòiscot n.m. (anglés *boy-scout*) Escot.

boisseda n.f. Luèc plantat de bois. Var.: **boissiera**.

boisselaria n.f. Fabricacion e comèrci de pichins objèctes de boasc (bobinas, esplinga dau linge, etc.).

boisselier, a n. Persona que trabalha en boisselaria.

boisset n.m. Pichin bois. Sin.: **anedon**.

boisseu n.m. 1. Anciana mesura de capacitat per lu grans e li matèrias analògui, restada en usatge dins lu país anglo-saxons per li cerealas; recipient, instrument de mesura d'aquesta capacitat. Sin.: **sestier**. 2. Trauc conic d'un robinet dont vira la clau. 3. Element de construccion, pichin tube que, encastrat mé d'autres, permete de faire de conduchs de fum.

boissiera n.f. Boisseda.

bóissola n.f. 1. Boita per la quèstua. 2. Tiralira, esquipòt.

boisson n.m. Flòta d'aubrilhons sauvatges e ramós. Sin.: **mata, toasc**. ◇ *Boisson ardent*: Piracant.

boissonada n.f. Luèc cubèrt de boissons.

boissonalha n.f. Lu boissons, d'un biais generic.

boissoniera n.f. Bossoniera.

boissonós, oa adj. Cubèrt de boissons ò fach de boissons.

boita n.f. 1. Contenant de matèria rigida (boasc, metal, etc.), cubèrta ò non, de formas variadi. - *Boita dei letras*: Boita destinada à recevre li letras mandadi per la poasta. ◇ Contengut d'una boita: *Ai manjat una boita de chicolatas*. 2. (tecn.) *Boita (ò caisseta) de cambiament (ò de cambi)*: Organe que contèn lu engranatges dau cambiament de marcha d'un motor. Sin.: **bóstia de cambi, cambi d'anament**. ◇ *Boita negra*: Aparelh enregistraire plaçat dins un avion, un camion, etc., que permete de conóisser li condicions dau debanar d'un viatge, li circonstanças d'un accident, etc. 4. *Boita craniana*: Partida dau crani que contèn l'encefale. Var.: **bóstia**.

boitier n.m. 1. Boita, còfre à compartiments. 2. Boita que contèn un mecanisme, una pila, etc. 3. Còrs d'un aparelh fotografic. Var.: **bostier**.

bol n.m. Sageu.

bòla n.f. Recipient en forma de mièja esfèra, sensa manelha, per contenir de bevendas; lo contengut: *Una bòla de lach*.

bola n.f. Objècte esferic: *Una bola de cristal, d'avòri*.

bolada n.f. Contengut d'una bòla. Var.: **bolat**.

bolangerita n.f. Arsenio-sulfure natural de plomb.

bolangisme n.m. Movement politic que recampava divers opauants nacionalistas e antiparlamentaris à l'entorn dau General Boulanger (1885-1889).

bolangista adj. Relatiu au bolangisme. ◆ n.m. Partidari dau bolangisme.

bolat n.m. Bolada.

bolbena n.f. Tèrra silicio, acida.

bolchevic, a adj. e n. De la fraccion dau partit obrier social-democrata rus que seguissèt Lenina après la

separacion d'embé lu *menchevics* (1903), dau partit comunista rus, pi d'U.R.S.S.

bolchevisacion (-izacion) n.f. Fach de bolchevisar.

bolchevisar (-izar) vt. Convertir au bolchevisme; sotametre ai ideas dau bolchevisme.

bolchevisme n.m. Corrent politic naissut de l'Internacionala socialista e dominat per li teorias e la personalitat de Lenina.

bolchevista adj. e n. Dau bolchevisme; partidari dau bolchevisme.

boldèr n.m. (geol.) Graveu d'origina morenica.

bòldo n.m. Aubre dau Chile que li sieu fuèlhs, emplegadi en infusion, an de vertuds coleretiqui.

bolduc n.m. Riban per estacar lu paquets, especialament lu presents.

bolè n.f. Senat dei vièlhi ciutat de Grècia.

boleada n.f. Accion de bolear.

boleaire n.m. Instrument que sièrve à bolear. ◇ Instrument dau murador que sièrve à alestir lo mortier. Var.: **boledor, bolegaire**.

bolear vt. (*bolei*) Agitar, en particulier un liquide dins un recipient. ◇ Batre, mesclar li cartas. ◆ vi. 1. Batre li cartas. 2. Si bolegar. ◆ **si bolear** v.pr. Si bolegar.

boledor n.m. Boleaire. Var.: **bolegaire**.

bolegadís, issa adj. Qu'es totjorn en movement.

bolegadís n.m. Agitacion, rambalh.

bolegadissa n.f. Mania de bolegar sensa relambi, de si voler totjorn desplaçar. Var.: **bolequeta**.

bolegaire n.m. (quim.) Bague de vèire que sièrve à agitar lu liquides. Sin.: **agitator, agitador**.

bolegar vi. 1. Faire un movement. 2. Cambiar, s'alterar: *Lu ans pàsson, e eu non bolega*. 3. Agir, passar à l'accion. 4. Anar foara, sortir d'un luèc: *Non ai bolegat de la jornada*. 5. S'escartar, si desplaçar: *Bolega!* ◆ vt. 1. Agitar, faire un movement de (mé): *Bolegar un det, bolegar la tèsta*. 2. Desplaçar, transportar: *Bolegar un armari*. ◆ **si bolegar** v.pr. Agir, passar à l'accion.

bolegat n.m. (fotografia) Movement de l'aparelh, que rende l'imatge fosc.

bolegon, a n. Qu'a la bolegadissa.

boleguet, a adj. Agitat, en parlant d'un enfant; petulant, abelugat.

bolequeta n.f. Bolegadissa.

bolèro [bo'lèro] n.m. 1. Música e dança populària espanhòla, bessai d'origina araba, de ritme ternari. 2. Corta vèsta d'òme, dubèrta davant, caracteristica dau costume espanhòu ◇ Vestiment feminin de forma pariera, ma sensa mànegas. 3. Capeu de feutre, tipic dei toreros.

bolentin n.m. Linha per la pesca.

bolet n.m. Fonge. ◇ *Bolet real*: Amanita dau capeu jaune-aurèja, dau pen e dei lamas jaunes, m'un vòlva larga (manjadís foarça recercat). Sin.: **amanita dei Cesars**. ◇ *Bolet real picotat*: Amanita dau capeu roge tacat de blanc, dau pen e dei lamas blancs (verinós). Sin.: **amanita tua-moscas, amanita moscalhada**. (*Amanita muscaria*). Var.: **bolet reial / reiau, bolet dei reis**. (*Amanita Caesarea*). ◇ *Bolet de prat*: Pichin bolet manjadís de la Família dei agaricaceas. Sin.: **psaliòta dei**

camp (*Psalliota campestris*) Sin.: **agaric**. ◇ *Bolet blavineu*: Fonge dau capeu oliva que lo sieu pen es saure, reticulat de roge e lu tubes son roges. Un còup trencada, la carn blaveja leu. (*Boletus tubiporus luridus*) ◇ *Bolet d'oliu boan, d'amorier, de saure*: Fonges dei lamellas fini, sarradi e que davàlon un pauc lo lòng dau pen. Li espòras son blanqui ò crèmas. Sin.: **socareu, socarèla**. (*Agaricus melleus, clytocibe armillariela mellea*) ◇ *Bolet de l'oliu*: Fonge que creisse sus la fusta de l'aubre ò sus li raïç sobretot quora son malauti ò moarti. Lo pen es descentrat, lateral e mai pòu estar mancant. Li espòras son blanqui. Lo fonge es luminescent m'una color vèrda. (*Pleurotus olearius, clytocibe olearia*).

bolet n.m. 1. Bola, projectile de pèire ò de metal que servia à cargar lu canons (s. XIVⁿ – s. XIXⁿ). Sin.: **bomba, bomba de canon**. 2. Bola fixada à una cadena que s'estacava au pen d'un forçat. 3. Aglomerat de carbon. 4. Articulacion dei membres inferiors dei cavaus ò dei romiàires, entre lo canon e lo paturon.

boleta n.f. Pichina bola.

boletaceu n.m. *Boletaceus*: Família de fonges, coma lo ferrier.

boletatge n.m. Aglomeracion en boletas d'un minerau pulverisat.

boletat, ada adj. Que lo sieu bolet es desplaçat, portat en avant, espec. en parlant dau cavau.

boletín n.m. Bulletin.

bolevard n.m. Baloard.

bolevardier, a n. Baloardier.

bolh n.m. Estat de cen que bulhe; efervescença. Var.: **bulh**.

bolhabaissa n.m. Plat provençau fach à partir de divèrs peis cuèchs dins l'aiga ò lo vin blanc e condit d'alhet, de safran, d'òli d'oliva, etc. Var.: **bulhabaissa**.

bolhaca n.f. Bolhon, sopa (s'emplega sovent dins un sens pejoratiu).

bolhadoira n.f. Bolhòta.

bolhir vi. Búlher. Var.: **bulhir**.

bolhon n.m. 1. Aliment liquide obtengut en faguent búlher dins l'aiga de carn e de liumes. 2. *Bolhon de cultura*: Liquide preparat coma mitan de cultura bacteriologica; (fig.) Mitan favorable à quauqua ren. 3. Bofa sobre un liquide que bulhe. Var.: **bolh**. 4. Flòt d'un liquide, d'una aiga que s'escorre vivament.

bolhòta n.f. Recipient que pòu contenir d'aiga cauda ò aparelh electric per si rescaufar, per escaufar lo lièch. Var.: **bolhadoira**.

bolhòu n.m. Coàs per lo mortier.

bolida n.f. Fermentacion dau vin dins una bota. Var.: **bulhida**.

bolide n.m. 1. Veïcule foarça rapide. 2. (vièlh) Meteòre lusent qu'a l'aspècte d'una bola de fuèc.

bolidor n.m. Bulhidor.

boliment n.m. Bulhiment.

bolimia n.f. 1. Besonh patologic de surbir de grandis quantitats d'aliments. 2. (fig.) Frenesia, passion: *Aver la bolimia de la lectura*.

bolimic, a adj. e n. Que pertòca la bolimia; que sofrisse de bolimia.

bolina n.f. Avalancament, boira. Var.: **bolinada**.

bolina n.f. (mar.) 1. Manòbra de tirar una vela cairada vèrs l'avant. ◇ *Anar à la bolina*: Navigar au mai pròche dau vent. 2. Cima estacada au mitan de cada caire d'una vela, que sièrve à la portar de travèrs per pilhar lo vent de costat.

bolinada n.f. Bolina, boira.

bolinar vi. (mar.) Anar a la bolina.

bolinatge n.m. (mar.) Navigacion à la bolina.

bolinier n.m. (mar.) Nau que naviga à la bolina: *Una boan bolinier, un marrit bolinier*.

bolisme n.m. Practica dau juèc de bòchas.

bolista adj. Relatiu ai bòchas: *Una competicion bolista*.

bolista n. Persona que practica lo juèc de bòchas.

bolivar n.m. 1. Unitat monetària principala de Venezuela. 2. Capeu à cilindre dau bòrd larg (s. XIX).

bolivian, a adj. e n. De Bolívia.

bolivian n.m. (esp. **boliviano**) Unitat monetària principala de Bolívia.

bolla n.f. Bulla papala. Var.: **bull**.

bollandista n.m. membre d'una societat creada au s. XVIIIⁿ per lo jesuïta jean Bolland, qu'assegura la publicacion critica dei *Acta sanctorum* (Vidas dei sants).

bollar vt. Metre un sageu sobre. Var.: **bullar**. Sin.: **sagelar**.

bollari n.m. Recuèlh de bullas pontificali. Var.: **bullari**.

bollat, ada adj. Qu'a recevut un sageu que li dona valor oficiala: *Papier bollat*.

bolletín n.m. Bulletin.

bolodròme n.m. Terren alestit especialament per li jugar ai bòchas.

bolomane, a n. Persona que li agrada lo juèc de bòchas.

bolomètre n.m. Aparelh à resistença electrica que sièrve per mesurar l'energia raïanta (infraroge, visibla e ultravioleta).

bolon n.m. Vitz mascle destinada à recèbre una vitz femèla que li s'adapta. Sin.: **mascle de vitz, vitz mascla**.

bolonar vt. Fixar au mejan d'un bolon, d'unu bolons.

bolonaria n.f. Industria e comèrci dei bolons; ensèm dei bolons.

bolonatge n.m. Accion de bolonar, lo sieu resultat; l'ensèm dei bolons emplegats dins un assemblatge.

bolonés, esa adj. e n. De Bolonha (Itàlia).

bolonhés, esa adj. e n. De Bolonha (França). – *Cavau bolonhés* ò **bolonhés** (n.m.): Cavau de trat d'una raça de Bolonha.

bolum n.m. Desòrdre, confusion, butassada. Sin.: **rambalh, pastís, forfolh**.

bom interj. Per exprimir lo bosin sord d'una tombada, d'un còup de canon, etc.

bomba n.f. 1. Projectile cargat de matèria explosiva ò incendiària, qu'à passat temps si mandava m'un canon e aüra la màndon lu avions; tot projectile explosiu: *Atemptat à la bomba*. ◇ *Bomba nucleària*: Que la sieu potença explosiva emplega l'energia nucleària (si

destríon li *bombas de fissíon*, dichí *atòmiqui* ò A e li *bombas de fusíon*, dichí *termonucleari* ò H). ◇ *Bomba relòtge*, *bomba relòri*: Engenh explosiu provedit d'un dispositiu que ne retarda l'espètatment fins a un moment determinat. Sin.: **bomba à retardament**. ◇ (fam.) *Faire l'efècte d'una bomba*: Provocar la stupefaccion ò l'escandale. 2. *Bomba volcanica*: Tròç de lava mandat per un volcan, que si solidifica en l'ària. 3. Recipient metallic que contèn un produch sota pressíon destinat à èstre vaporisat: *Una bomba insecticida*. 4. *Bomba calorimetrica*: Recipient d'un calorimètre que mesura lo poder calorific d'un combustible. 5. Mena de berreta emisferica rigida que poàrton lu cavaliers.

bombacacea n.f. *Bombacaceas*: Família d'aubres que lo tipe n'es lo baobab.

bombament n.m. Fach d'èstre bombut, convexitat. Var.: **bombiment**, **enflament**.

bombança n.f. Past copiós. Sin.: **tampona**, **noça**, **rigosilho**. ◇ *Faire bombança*: Manjar totplen. Sin.: **faire tampona**.

bombar vt. Traçar, dessenhar m'una bomba de pintura.

bombar vt. 1. Rendre convèxe (una partida dau coar): *Bombar lo pièch*. Var.: **bombir**. 2. Donar una forma convèxa à: *Bombar lo vèire*.

bombar vi. Faire de bonds après aver tocat un obstacle; si di en particulier d'una bala que pica lo soal e repilha d'autessa. Var.: **rebombar**. Sin.: **bondir**.

bombarda n.f. 1. Instrument de vent en boasc, d'enche doble, de tonalitat greva. 2. Boca de fuèc primitiva que mandava de bolets de pèira (s. XIVⁿ – s. XVIⁿ). 3. (mar.) Sòrta de pichon bastiment provedit d'un aubre de mèstre à pibla (d'una pèça soleta) arnejat mé de velas cairadi, d'un aubre de mejana arnejat en vela latina, de vegadas d'una bregantina ò d'una vela de contramejana, e d'una trenqueta e d'un defés (fòc) à l'avant.

bombardament n.m. 1. Accion de bombardar, d'atacar un objectiu mé de bombas. 2. (fis. nucl.) Projeccion de particulas emessi per una substança radioactiva ò acceleradi per d'aparelhs especials (ciclotron, etc.).

bombardar vt. 1. Atacar (un objectiu) mé de bombas, de projectiles explosius. 2. Mandar de projectiles en grand nombre sobre: *Bombardar de confètis*. ◇ Tempestar: *Bombardar quauqu'un de questions*. 3. (fis. nucl.) Mandar de particulas acceleradi sobre).

bombardela n.f. Mortairet (Batèsta de Lepant).

bombardier n.m. 1. Avion de bombardament. 2. Membre de l'equipatge d'aquel avion, encargat de mandar li bombas. 3. Insecte coleoptèr que produe una pichina detonacion en mandant per l'anus un liquide acide.

bombardon n.m. Contrabassa de bombardar, emplegada dins li bandas.

bombasin n.m. Basin.

bombasina n.f. Basin.

bombat, **ada** adj. Convèxe, renflat. Var.: **bombut**. ◇ *Arc bombat*: Arc segmentari.

bombatge n.m. Cindratge au forn dei fuèlhs de vèire.

bombatge n.m. Accion d'escriure ò de dessenhar au mejan d'una bomba de pintura; lo sieu resultat.

bombejar vi. Ressautar à la lèsta. Sin.: **bondejar**.

bombet n.m. 1. Vestiment masculin cort e sensa mànegas, botonat sus lo davant. 2. Sotavestiment de coton, de flanèla. 3. Malha dubèrta sus lo davant embé de mànegas lònqui. Sin.: **gileta**, **corpet**.

bombeta n.f. Sotavestiment femenin pauc ò pron balenat previst per mantenir lo pièch, lu malucs e per suportar li cambaligas.

bombicide n.m. *Bombicides*: Família de parpalhons que lo tipe n'es lo bombix.

bombilhar vi. Faire un bosin sord e continu: *La vèspa bombilha*. Sin.: **zonzonar**, **bronzinar**, **vonvonar**, **tavanejar**.

bombilhi n.m. 1. Bosin fach per d'insectes que bàton dei alas. 2. Bosin sord e continu d'un motor, d'una fola, etc. Sin. (1 e 2): **vonvon**, **zonzon**, **bronzinament**, **zonzonament**. 3. Sensacion d'un son dins l'aurelha sensa qu'augue una origina exteriora. Sin.: **acofèn(e)**.

bombiment n.m. Bombament.

bombir vt. Bombar (lo pièch).

bombitrar vi. Faire de pichins bonds (en parlant dei animaus).

bombix n.m. Genre de parpalhòla que l'espècia mai conoissuda es lo *bombix de l'amorier*, qu'a per toara lo vèrp de la seda. Sin.: **manhan**.

bombut, **uda** adj. Bombat.

bomerang n.m. Arma dei aborigènes australians, facha d'una lama estrecha de boasc plegada, que, quora es lançada, vira sobre d'ela-mema e pòu revenir au ponch de partença. ◇ Engenh per lo juèc e l'espòrt que si practícon m'aquesta arma; l'espòrt eu-meme.

bòna n.f. Bonbon. Var.: **boana**. Sin.: **bombec**.

bonaça n.f. (mar.) Mar calma.

bonamia n.f. Parasite de l'òstrega plata, apareissut en Bretanha en lo 1979.

bonapartisme n.m. 1. Estacament à la dinastia de Napoleon Boanaparte. 2. Forma de govèrn autoritari e plebiscitari, ratificat per lo sufragi universal.

bonapartista adj. e n. Relatiu au bonapartisme; partidari dau bonapartisme.

bonarietat n.f. Bontat.

bonàs, **assa** adj. (pej.) Tròup boan, tròup brave, per deblessa. Sin.: **bravàs**.

bonassa n.f. Mar calma. Sin.: **chatelina**.

bonassament adv. D'un biais bonàs.

bonassaria n.f. (rare) Caractèr bonàs. Sin.: **bonomia**.

bonassiós, **oa** adj. Bonàs.

bonaür n.m. Bonur. Var.: **bonaürança**. Sin.: **astre**, **benastre**, **fortuna**.

bonbècn.m. Bòna, boana (confisaria).

bonbon n.m. Confisaria, pauc ò pron dura, aromatisada e sucrada. Var.: **boana**, **bòna**, **bonbec**, **caramèla**.

bonboniera n.f. Boita que contèn abitualament de bonbons.

bond n.m. 1. Movement brusc dei mebres inferiors ò de darrier que permete à una persona ò à un animau de s'abrivar vèrs l'avant ò en autessa: *La granolha a fach un bond*. 2. (fig.) Progrès important e rapide: *L'enquista a fach un bond en avant*. 3. (fig.) Aumentacion importanta: *Lu prètz de l'essença an fach un bond*. Sin.: **saut**.

bonda n.f. 1. Bòrd que surplomba la faissa sotrana. Contr.: **preissa**. 2. Pèça metallica sagelada à l'orifici d'escolament d'un aiguier, d'un aparelh sanitari. 3. Clavadura dau trauc d'escolament dei aigas d'un estanh. 4. Trauc redon dins una doga d'una bota, per l'emplir ò lo vuair; lo tap que li si mete, finda sonat *bondoniera*. Var.: **bònda**.

bònda n.f. Bonda.

bondar vt. Clafir.

bondàs n.m. Bòrd à pic plantat de romegàs.

bondat, ada adj. Clafit: *Lo tren èra bondat*.

bondejar vi. Bombejar.

bonderisacion (-izacion) n.f. Transformacion quimica d'una susfàcia metallica avant pintura ò vernissatge.

bonderisar (-izar) vt. Preparar per bonderisacion.

bonderisat (-izat), -ada adj. Qu'a subit una bonderisacion.

bondir vi. (*bondissi*) 1. Faire de bonds; s'abrivar, si precipitar. 2. Tressautar per una emoció violenta. Sin.: **bombejar, bondejar, ressaltar, bombar**.

bondissent, a adj. Que bondisse totplen: Un animau bondissent. Sin.: **bombaïre, bombejaire, bondejaire**.

bondonar vt. Provedir d'una bondoniera.

bondoniera n.f. Tap que si mete à la bonda d'una bota. Var.: **brondoniera**.

bonet n.m. 1. Coifa, masculina tant coma femenina, sople e sensa bòrds, que pilha tota la partida sobrana de la tèsta: *Bonet d'esquí*. ◇ *Bonet de nuèch*: Bonet que si portava per dormir. ◇ *Bonet borrut*: Cofadura militària portada majament per la garda dau Buonaparte. ◇ *Bonet cairat*: Cofadura dei curats e dei cardinals. 2. (vestiment femenin) Cadun dei capuchons dei sostèns. 3. Segond compartiment de l'estòmegue dei romiaires. 4. *Bonet de capelan*: Aubrilhon d'ornament dei fuèlhas lusenti, originari dau Japon, sovent cultivat poer faire de sebossas. Sin.: **fusanh**.

boneta n.f. Bonet.

bonetaria n.f. Industria ò comèrci dei vestits en estòfa à malhas; aquelu articles (bonets, bas, etc.).

bonetier, a n. Persona que fa ò vende d'articles de bonetaria.

bonhon n.m. 1. Bunha. 2. Partida gonflada d'un caulet.

bonhonar vi. Enflar, si formar, en parlant d'un caulet.

bonhonat, ada adj. Enflat, format, per un caulet.

bonificacion n.f. 1. Avantatge, ponchs suplementaris autrejats à un concurrent dins una espròva esportiva. 2. *Bonificacion d'interès*: Presa en carga per lo Tresaur d'una fraccion dei interès que d'uni personas dévon. 3. (geogr.) Ensèm dei trabalhs destinats à assecar e à sanar de paluns.

bonificar vt. (lit.) Rendre melhor: *Bonificar una tèrra*. ◆ **si bonificar** v.pr. Si melhorar: *Lo vin si bonifica en venent vièlh*.

bonomia n.f. Caractèr dau brave òme. Sin.: **bonassaria, bontat, familiaritat, bravetat**.

bonsai n.m. Aubre pichon, obtengut en talhant li raïç e lu rams e en ligant li cambas, segond un metòde japonés.

bontat n.f. Caractèr d'una persona boana, benvolenta. ◆ pl. Manifestacion de benvolença: *Li sieu bontats m'an tocat*.

bonur n.m. 1. Estat de satisfaccion completa. Var.: **bonaür**. 2. Astre, circonstança favorabla: *Ai augut lo bonur de la rescontrar*. ◇ *Per bonur*: Per astre. ■ La forma classica es *bonaür*, ma *bonur* es un francisme ancian e corrent.

bonus n.m. 1. Reduccion de la prima d'assegurança automobila que l'asseguraire autreja à l'assegurat que non declara de sinistre. 2. Suplement: *Aqueu disc contèn una cançon bonus*.

bonze, essa n. Religiós ò religioa bodista.

bonzaria n.f. Monastèri de bonzes.

boolenc, a adj. 1. Relatiu ai teorias de Georges Boole. 2. (mat.) *Variabla boolenca*: Variabla que pòu pilhar doi valors que s'exclúon mutualament (coma 0 e 1).

booster n.m. (angl.) Bóster.

bòp n.m. Be-bop.

boquet n.m. Flors estacadi ensèm. Sin.: **ramelet, maç, maçon, floquet, faisset**.

boqueta n.f. Pichina boca; sorrir. ◇ *Faire boqueta*: Sorrir un pauc.

boquetier, a n. Persona que fa de boquets. Sin.: **florista**.

boquetin n.m. Cabra sauvatja dei montanhas, dei banas llongui incurvadi e aneladi (Família dei bovides).

boquin n.m. 1. Pichina boca. 2. Fumacigarreta. 3. Tube de pipa.

boquin n.m. (fam.) Libre, espec. vièlh libre. Sin.: **libràs**.

boquinaria n.f. Negòci d'un boquinista. Sin.: **libralharia**.

boquinista n. Persona que vende de libres de segonda man. Sin.: **libralhier**.

boracita n.f. Boroclorat de magnèsi.

bòr(e) n.m. Non-metal solide, dur e negrès, de densitat 2,4 que s'aparenta au carbòni ò au silici, ma es trivalent; element (B) de n° atomic 5 e de massa atomica 10,81.

boraire, airtz n. Bordalier (mèstre d'una bòrda). Sin.: **masier, bastidier, bordier**.

boralda n.f. Riu, torrent de montanha d'Aubrac.

bòra n.f. Vent frèi e sec que vèn d'Euròpa centrala e bufa en ivèrn en direccion de la mar adriatica.

boran n.m. Compauat de bòre e d'idrogèn (nom generic).

boràs n.m. Borat idratat de sòdi de formula $\text{Na}_2\text{B}_4\text{O}_7 \cdot 10\text{H}_2\text{O}$. Var.: **borax**.

borassus n.m. Paumolier d'Índia e d'Àfrica, que dona un grèlh e de fruchs manjadís, que la sieu saba sièrve à preparar una bevenda.

borat n.m. Sau de l'acide boric.

boratat, ada adj. Que contèn de borat.

borax n.m. Boràs.

borbolh n.m. Bosin d'un liquide, d'un gas dins l'estòmegue ò li entralhas. Sin.: **borborigme, gorgolh**.

borbolhada n.f. Fach de bletonear.

borbolhar vi. 1. Faire audir un borbolh. Sin.: **gorgolhar**. 2. Bletonear.

borbolhon, a n. Persona que borbolha, que bletonea.

borbonés, esa adj. e n. Dau Borbonés.

borbonian, a adj. Relatiu ai Borbons. ◇ *Nas borbonian*: Nas aquilin.

borborigme n.m. Borbolh. Sin.: **pautós, bachassós**.

borbós, oa adj. Fangós.

borbotaire, airtz n. Que manifèsta de marrida umor. Var.: **borboton**.

borbotar vi. Manifestar de marrida umor. Sin.: **renar, barbatar, ronhar**.

borboton, a n. Borbotaire. Sin.: **renaire, barbataire, ronha**.

bòrd n.m. 1. Partida que forma lo limit d'una susfàcia, d'un objècte: *Lo bòrd d'una taula, d'un capeu, dau camin*. Sin.: **òrle, brua, marge, broa, esponda**. – *À plens bòrds*: En granda quantitat, sensa obstacle. 2. Costat d'una nau. Sin.: **banda**. ◇ *Virar de bòrd*: Cambiar d'amura. Sin.: paravirar. ◇ (fig.) Cambiar d'opinion, de partit. Sin.: **virar la vèsta**. 3. Riba, ribatge. Sin.: **ribairés**. ◇ *Èstre au bòrd de*: Non èstre luènh de (*èstre au bòrd de la crisi, de la falhida*). 4. *À bòrd de*: Sus (una nau), dins (un avion). ◇ *La nau ela-mema: Lu òmes dau bòrd*. ◇ (fig.) *Èstre dau meme bòrd*: Èstre dau meme vejaire, dau meme partit, etc. ◇ *Taula de bòrd*: Ensèm dei aparells de contraròtle plaçats davant lo pilòt ò lo menaire, per li permetre d'aver un uèlh sobre lo foncionament dau sieu veïcule. - (fig.) Ensèm dei entre-senhas, estatísticas e grafics, que permete à una societat de verificar que toi lu servicis van ben.

borda n.f. Mesclum de sòuda e de sau.

borda n.f. (mar.) Vela latina, la 2a, es à dire aquela de l'aube de mèstre majament sus li galèras.

bòrda n.f. Fèrma. Sin.: **mas, bòria**.

bordada n.f. (mar.) 1. Distança percorruda entre doi viraments de bòrd. 2. Caduna dei doi partidas d'un equipatge organizada en vista dau servici de quart. 3. Ensèm dei canons alinhats de cada costat d'una nau. ◇ Descarga en meme temps de toi lu canons d'una mema bateria. ◇ (ext.) Grand quantitat: *Una bordada de blastemas*.

bordadura n.f. 1. Partida mai en defoara d'una susfàcia. Var.: **bordura**. Sin.: **bòrd, brua, òrle, orladura**. 2. Cen que garnisse lo bòrd de quauqua ren ò n'en marca lo limit: *Una bordadura de flors, la bordudara d'un trepador*. 3. (constr.) Dobra espessor de teules plats ò de lauvas que fórmon lo bòrd inferior d'una teulissa.

bordalés, esa adj. e n. De Bordeu.

bordalesa n.f. 1. Bota de 225 à 230 litres, emplegada per lo comèrci dau vin. 2. Botelha d'una forma especiala, que contèn 68 à 72 centilitres.

bordalier, a n. Mèstre d'una bòrda. Sin.: **masier, boraire, bastidier, bordier**.

bordar vt. 1. Garnir lo bòrd, faire una bordadura: *Bordar lo coal d'una camia*. 2. *Bordar un lièch, quauqu'un (dins lo sieu lièch)*: Replegar lo bòrd dei lençòus e dei cubèrtas sota lo matalàs. 3. (mar.) *Bordar una nau*: Metre en plaça lo sieu bordatge.

bordareu n.m. Document d'enregistrament, estat recapitulatiu d'operacions financiari, comerciali, etc. Sin.: **carteu, estat, inventari, registre**.

bordat, ada adj. (teissut) Garnit d'una bordadura. Sin.: **orlat**.

bordat n.m. (mar.) Ensèm dei bordatges d'una nau.

bordatge n.m. 1. Cadun dei elements longitudinals que recuèrbon l'armadura d'una nau per formar lo *bordat*.

bordau n.m. Cordatge tot au lòng d'una sàvega. Sin.: **calament**.

bordejar vi. (mar.) Per una nau, navegar just à costat d'una altra, bòrd còtra bòrd. ◆ vt. Costejar: *D'aubres auts bordejàvon la carriera*. Sin.: **ribejar, ribassejar**.

bordejat, ada adj. Costejat.

bordelic, a adj. (pop.) En grand desòrdre, mau organisat.

bordeu n.m. 1. Maion de prostitucion: «*Calant de Vilafranca/Siéu anat au bordeu*» (cançon populària). 2. (pop.) Grand desòrdre.

bordeu n.m. Vin de la region de Bordeu. ◆ adj. inv. Roge escur, esquasi violet.

bordier, a adj. 1. *Mar bordiera*: Mar situada sus la brua d'un continent. 2. (mar.) Si di d'una nau que clina mai d'una banda que de l'autra.

bordier, a n. 1. (vièlh) Metaier. 2. Bordalier (mèstre d'una bòrda). Sin.: **masier, boraire, bastidier**.

bordiga n.f. Cleas, en riba de mar, per pilhar ò gardar de peis.

bordilha n.f. Rementa.

bordilhier n.m. Aisina dont es acampada la bordilha. Sin.: **rementier**.

bordina n.f. 1. Mansa, corteta. 2. Mitadaria.

bordo, a adj. Pas gaire aimable. Var.: **bòrdo**.

bòrdo, a adj. Bordo.

bordolaiga n.f. Planta eme de fuèlhas pichoni e carnudi, que d'ela una varietat es cultivada coma ortalha. Var.: **bortolaiga**.

bordon n.m. Lòng baston de romieu que la sieu extrimitat sobrana es decorada en forma de pom. ◇ *Plantar bordon*: Si fixar en quauque luèc.

bordon n.m. Omission d'un mòt, d'un passatge, d'una frasa, dins un tèxto estampat.

bordon n.m. 1. Insècte dau còrs velut e de l'abdomèn anelat, vesin de l'abelha, que viu en gropes pas gaire nombrós (òrdre dei imenoptèrs, Família dei apides). Sin.: **abelha fèra, abilhard, tavardon** (ai Cloàs). ◇ *Faus bordon*: Abelha mascle. 2. (mús.) Gròssa campana dau

son bas. 3. (mús.) Juèc de l'òrgue, que fa sonar de tubes tapats que rondon una sonoritat doça.

bordon n.m. Element qu'acaba li bandas d'una sàvega.

bordura n.f. Bordadura.

boreal, a adj. Dau nòrd; qu'es situat dins au nòrd de l'equator: *Emisfèri boreal*. Contr.: **austral**. Var.: **boreau**. Sin.: **ubassenc, nordenc**.

boreau, ala adj. Boreal.

borg n.m. 1. Vilatge, espec. gròs vilatge, que sièrve de mercat per lu vilatges vesins. 2. Aglomeracion centrala d'una comuna, per oposicion ai abitacions periferiqui.

borgada n.f. Pichin borg.

borgadenc, a adj. Estatjant d'un borg.

borgés, esa adj. 1. Dei borgés; de la borgesia. 2. (pej.) Relatiu à la borgesia, per lo sieu biais de viure, lu sieus gusts, lu sieus interès. 3. Ric, ben installat. ◇ *Coïna borgesa*: Simpla e de boan gust. 4. (dr.) *Abitacion borgesa*: Abitacion d'usatge privat e non professional.

borgés, a n. 1. Persona qu'apartèn à la borgesia ò que n'a lu biais. 2. (ist.) Abitant d'un borg, d'una vila.

bòria n.f. 1. Maion tradicionala de pèiras sequi, especialament en Occitània, en Còrsega, en Sardenha. 3. Mas, fèrma.

borgesament adv. D'un biais borgés.

borgesia n.f. Ensèm dei borgés, dei personas que non an un trabalh manual e que lu sieus revenguts son relativament elevats e reguliers.

borgin n.m. Sòrta de ret foarça fina emplegada per la pesca de la potina. Sin.: **aranhòu, palhòla**.

borgonhon, a adj. e n. De Borgonha. Var.: **borguinhon**.

borgonhon n.m. Preparacion de carn de bòu mé de cebas e de vin roge. Var.: **borguinhon**.

borgonhona n.f. Botelha emplegada per lu vins de Borgonha. Var.: **borguinhona**.

borggravi n.m. Comandant militari d'una vila ò d'una plaça foarta, dins lo Sant Empèri.

borggraviat n.m. Comandament d'un borggravi.

borguinhon, a adj. e n. Borgonhon.

bòria n.f. Fèrma, mas.

boric, a adj. *Acide boric*: Acide oxigenat que vèn dau bòre (H₃BO₃).

boricat, ada adj. Que contèn d'acide boric.

boriós, oa adj. Que si vanta. Sin.: **vanagloriós, marjassa, sautarèu, arlèri, bulo, fantaumier, falabrac, talhavent**.

borisme n.m. Intoxicacion deuguda au bòre.

borlesc, a adj. Burlesc.

bòrlhe adj. e n. Aqueu que ve que d'un uèlh. Sin.: **bòrni d'un uèlh**.

borlingaire, airtiz n. (fam.) Persona que borlinga. Sin.: **cèrcamonde, barrutlaire, vagabond**.

borlingar vi. 1. (mar.) En parlant d'una nau, anar bòrd sus bòrd en rason dau marrit temps. 2. (fam.) Viatjar totplen. Sin.: **virar mièg monde, barrutlar**.

bòrna n.f. 1. Pèira, senhau que materialisa lu limits d'un terren, un passatge, etc. Sin.: **tèrme, peirau**. ◇

Bòrna quilometrica: Bòrna installada au bòrd dei rotas per indicar li distanças entre li localitats. 2. (sovent au plural) Limit: *Li bòrnas dau saber*. ◇ *Ambicion sensa bòrnas*: Ambicion infinida. ◇ *Passar li bòrnas*: Anar troup luènh, en là dau permés, exagerar. Sin.: **mandar lo bochin troup luènh, passar la rega, passar l'òsca**. ◇ (mat.) *Bòrna sobrana (sotrana) d'un ensèm ordenat A*: Lo plus pichin (ò lo plus grand) dei majorants (dei minorants) de A. 3. (electr.) Ponch ò compauant d'un circuit destinat à establir una conexion.

bòrna-fontana n.f. Pichina fontana en forma de bòrna.

bornar vt. (*bòrni*) 1. Delimitar au mejan de bòrnas: *Bornar un camp*. 2. Restrénher, embarrar dins de limits: *Bornar la sieu recèrca*.

bornat, ada adj. Delimitat per de bòrnas (toi sens).

bornatge n.m. 1. Operacion per metre en plaça de bòrnas per delimitar una propietat privada. 2. (anc.) navegacion d'un bastiment de pichin desplaçament dins un relarg de 100 miles à l'entorn dau sieu poart d'estac.

bornejaire, airtiz n. Persona que s'entrevia de bornar. Sin.: **termenador, termenaire**.

bornelar vi. Plaçar de borneus.

borneu n.m. Tube per l'evacuacion de l'aiga d'un terren troup umide. Sin.: **drèn**.

bòrni, ia adj. e n. 1. Que non li ve. ◇ *À la bòrnia*: Sensa li vèire, d'azard. ◇ *Bòrni d'un uèlh (ò bòrni)*: Que li ve solament d'un uèlh.

borniejar vi. Mirar d'un uèlh solet, en barrant l'autre, per verificar s'una linha es ben drecha, s'una susfàcia es ben plana. ◆ vt. Traçar, plaçar en linha drecha en emplegant aqueu mejan.

borniera n.f. Partida d'un vestit en forma de pichin sac, dont si poàdon metre de pichini cauas. Sin.: **pòcha, tasca**.

bornigon n.m. Dins una maion, pichin membre retirat. Sin.: **caforcho**.

borocalcita n.f. Combinason d'un borure m'una calcita.

borofluorur(e) n.m. Combinason d'un borure m'un fluorure.

boroglicerina n.f. Combinason d'acide boric e de glicerina.

boromagnesita n.f. Combinason de borat e de magnèsi.

boro-silicat n.m. Combinason d'un borure m'un silicat.

boro-silicatat, ada adj. *Vèire boro-silicatat*: Vèire que contèn un boro-silicat, emplegat en veiraria culinària.

borra n.f. 1. Amolonament de pels d'origina animala per la confeccion dau feutre, de materiaus isolants, etc. 2. Mena de tap que mantèn una carga explosiva (per ex. dins una cartocho). 3. Ensèm dei pels corts e doç que créisson sus lo còrs d'unu aimaus. 4. Grèlh. ◇ *Picar à la borra*: Falhir, mau capitar. Sin.: **si mancar**.

borrada n.f. Morsura dau can de caça per agantar la sauvatgina.

borrage n.m. Borratge (planta).

borrador n.m. Peston per borrar un espaci estrech, per butar una cartocha d'explosiu din sun trauc de mina.

borraginacea n.f. *Borraginaceas*: Família de plantas dicotiledoneï veludi, coma lo borratge, l'èrba plagada.

borrai n.m. Borratge (planta).

borralaria n.f. Profession, comèrci dau borralier. Sin.: **correjaria**.

borralier, a n. Mestierant que fa e vende de pèças d'arnesc per li bèstias e d'articles de cuer (sacs, corrèias, etc.). Sin.: **corregier**.

borrar vt. 1. Garnir de borra. 2. Clafir. 3. Clafir quauqua ren: *Borrar una pipa*. ◇ (anc.) *Borrar lo fusiu, lo canon*: Lu cargar per lo canon. Sin.: **clafir, clafir, aclafir**. ◆ vi. Blocar, en rason d'un amolonament de matèria (espec. de papier dins un fotocopiare).

borrar vt. Mesclar (per ex. d'òus). Var.: **broilhar**.

borràs n.m. Estòfa de lana ò de tela rústega. Sin.: **bura**.

borrasca n.f. Còup de vent breu e violent. Sin.: **ventada, ventaúra**.

borrascós, oa adj. Si di dau temps, quora li a de borrascas. Sin.: **ventós, aurós**.

borrat, ada adj. Mesclat (en parlant dei òus, per exemple). Var.: **broilhat**.

borratge n.m. 1. Accion de borrar; lo sieu resultat. Sin.: **clafiment**. 2. Marrit foncionament d'un aparelh que borra.

borratge n.m. Planta annala foarça veluda, mé de grandi flor blavi, frequenta dins li roïnas, que s'emplega en tisana coma diuretic e sudorific (*borrago officinalis*, Família dei borraginaceas). Var.: **borrai**.

borrèia n.f. Dança e ària per dançar à doi temps (Beiriú e Borbonés) ò à tres temps (Auernha e Lemosin). ◇ (coregr.) *Pas de borrèia*: Marcha que si fa sus tres pas (un à plat, lu autres sus li ponchas ò à miègi-ponchas).

borrelament n.m. (lit.) Tortura, sofrença morala. Sin.: **torment, remordiment, pentiment**.

borrelar vt. (*borrèli*) Tafurar, tormentar.

borrelat, ada adj. (lit.) *Borrelat de remordiment*: Torturat, cruciat de remordiment.

borrelet n.m. 1. Gaina clafida de borra, de matèria elastica, etc., ò benda isolanta per protegir dei còups, tapar una dubertura, etc. 2. Partida salhenta que costeja quauqua ren ò n'en fa lo torn: *Borrelet d'una cartocha*. 3. (fam.) Gonflament adipós dau còrs: *Aver de borrelets à la talha*.

borrelliòsi n.f. Malautia infeccioa transmessa per lu peolhs e li langastas, que provòca d'accès de fèbre successius. Sin.: **fèbre recurrenta**.

borreta n.f. Sobras de seda naturala, que s'obtenon en fiellant la borra.

borric n.m. 1. Borricòt. 2. (pop.) Marrit cavau.

borrica n.f. 1. Ae, sauma. 2. (fam.) Persona nèscia.

borricalha n.f. Lu aes en general.

borricat, ada adj. Entestat.

borricòt n.m. 1. Asenon. 2. (fam.) Nèsci.

borrida n.f. Mena de bolhabaissa, compauada d'alhòli delegat en l'aiga bulhenta embé de sau e de ros d'òu.

borriquet n.m. 1. Asenon. Sin.: **saumin**. 2. (arts grafics) Aparelh per ponçar li pèiras litografiqui.

borrir vi. (*borrissi*) Grelhar.

borrola n.f. Garrolha; fach de si borrolar. Var.: **broilha**.

borrolar vt. 1. Metre en desòrdre. 2. Rendre confús: Borrolar d'ideas, borrolar una transmission. 3. Metre d'animositat (entre doi personas que finisson per plus si parlar). Var.: **broilhar**. ◆ **si borrolar** v.pr. 1. Devenir confús: *Ai la vista que si borrola*. 2. Si garrolhar e plus si parlar. 3. Devenir gris, en parlant dau temps. Var.: **si broilhar**.

borrolat, ada adj. Que parla plus (à quauqu'un) après s'èstre garrolhat.

borrolatge n.m. Accion de borrolar: *Borrolatge dei ondas*. Var.: **broilhatge**.

borrolhar vt. Escriure au borrolhon, rapidament.

borrolhon n.m. Broilhon.

borrolhon, a adj. e n. Broilhon. Sin.: **desordenat**.

borrolís n.m. (mar.) Movement balancejaire de cada banda d'una nau à l'entorn dau sieu axe longitudinal, provocat per lo desplaçament lateral de l'erseja. Sin.: **rampelada, bidorsada**.

borron n.m. Grèlh. Sin.: **boton** (1).

borrós, oa adj. Cubèrt de borra. Var.: **borrut**.

borrosclada n.f. Cremadura.

borrosclar vt. Brutlar, cremar.

borrosclat, ada adj. Cremat.

borrut, uda adj. 1. Cubèrt de borra. Var.: **borrós**. 2. *Lach borrut*: Lach coma soarte dei possas de la vaca. ◇ *Vin borrut*: Vin en fin de fermentacion, encara cargat de gas carbonic e pas'n cara clarificat.

borsa n.f. 1. Saqueton per metre d'objèctes pichins, de sòus. Sin.: **poartamoneda**. 2. Pension acordada à un escolan, à un estudiant ò à un cercaire per l'ajudar à contunhar lu sieus estudis. 3. (anat.) Pòcha, dins una articulacion. Sin.: **borsonada**. ◆ pl. Envelopa cutanea dei testicules; lu testicules. Sin.: **escrotom, colhas** (pop.), **colhons** (pop.).

borsa n.f. (m'una majuscula) 1. Edifici, institucion dont es organistat lo mercat dei valors mobiliari; aqueu mercat. 2. *Borsa dau travallh*: Luèc dont s'acòmpon lu sindicats per li centralisar lu sieus servicis d'informacion e lu sieus cors professionals.

borsada n.f. Contengut d'una borsa.

borsaquin n.m. Borsilhon.

borsejaire, airtiz n. Borsicotier.

borsejar vi. Borsicotar.

borsèla n.f. Intrada dau tor d'una bordiga.

borset n.m. 1. (mar.) Vela trapezoïdala. 2. Pichina borniera dau gilet ò dintre la cintura dei braias, per li metre una moastra.

borseta n.f. Pichina borsa. Sin.: **saqueton**.

borsicotar vi. Jugar en Borsa. Var.: **borsejar**.

borsicotatge n.m. Accion, fach de jugar en Borsa.

borsicotier, a n. Que juèga en Borsa. Var.: **borsejaire**.

borsier, a adj. e n. Qu'es beneficiari d'una borsa d'estudis.

borsier, a adj. Relatiu à la Borsa. ♦ n. Professional qu'opèra en Borsa.

borsilhon n.m. Pichina borsa (1), pichin poartamoneda. Var.: **borsaquin**.

borson n.m. Borseta, borsilhon.

borsonada n.f. Borsa (3).

borsonat, ada adj. Si di d'una persona qu'a la borsa plena. Sin.: **amonadat**.

bòrt n.m. Nom d'una estòfa de lana.

bòrt n.m. Diamant d'usatge industrial.

bortevèu n.m. Bortoveu.

bortolaiga n.f. Bordolaiga.

bortoveu n.m. Ret de pesca en forma de totairòu. Var.: **bortevèu**.

borur(e) n.m. Compauat de bòre e d'un autre còrs simple.

boruracion n.f. (metall.) Procediment de cementacion per lo bòre.

bosar vi. Bufar.

bosavòira n.f. Bufet en forma de tube per atissar lo fuèc.

bosca n.f. Boscatge (3).

boscan, a adj. Que vèn dei boascs. Sin.: **sauvèstre**, **boscarenç**.

boscar vt. 1. Plantar d'aubres. Sin.: **abosquir**, **enfustar**, **embosquir**. 2. Talhar, escaïrar un aubre, una pèira.

boscarenç, a adj. Que vèn dei boascs. Sin.: **boscan**, **sauvèstre**.

boscarla n.f. Passeron dau plumatge brun, dau cant agradiu, insectivòre, comun dins lu boissons (15 cm de lòng, Família dei silviidats). Sin.: **passerina**. ♦ *Boscarla brondassiera*: Boscarla ordinària. Sin.: **tèsta negra**, **cap negre**. ♦ *Boscarla mòra*: Boscarla de la tèsta negra. ♦ *Boscarla quinsoniera*: Boscarla que captura d'insèctes au vòl. ♦ *Boscarla quinsoniera negra*: Becafiga. Sin.: **traucafiga**, **pelafiga**. ♦ *Boscarla de la colana*: Varietat de boscarla quinsoniera, m'una mena de colana dessenhada au coal. ♦ *Faire la boscarla*: Cercar l'aventura, virar à l'entorn de quauqu'un, faire lu cent pas.

boscassier, a n. Boscatier.

boscatge n.m. 1. Accion de boscar (1) Sin.: **abosquiment**, **embosquiment**. 2. Accion de boscar (2). 3. Region dont lu prats e lu camps son delimitats per d'auçadas de tèrra mé de baranhas ò d'aubres e dont li abitacions son generalament dispauadi en fèrmas ò e vilatjons. Var.: **bosca**.

boscatier, a adj. Que pertòca lo boasc, la forèst.

boscatier, a n. Persona que travaïha dins lu boascs e li seuvas. Var.: **boscassier**.

boscatiera n.f. Bosquiera. Sin.: **lenhier**.

boscla n.f. Bavarèla à ponchs. Sin.: **bavoa**.

boscat, ada adj. Boscós. Var.: **boscut**.

boscaton n.m. Bosquet. Var.: **bosquilhon**.

boscós, oa adj. Cubèrt d'aubres. Var.: **boscat**, **boscut**.

boscut, uda adj. Boscós.

bosés n.m. Bofet.

bosier n.m. Coleoptèr que fa de pichini bolas de bua per noirir li sieu larvas.

bosigaire, airtiz n. (fam.) Persona que bosiga, que degalha. Sin.: **maganhaire**, **degalhaire**.

bosigar vt. 1. (fam.) Degalhar. Sin.: **maganhar**, **degalhar**. 2. Faire un travalh grossierament.

bosigatge n.m. Accion de bosigar. Sin.: **degalhatge**.

bosin n.m. 1. Ensèm dei sons que son produchs per de vibracions, que l'aurelha pòu percèvre: *Lo bosin dei pas dins la grava, lo bosin d'un avion que passa*. Sin.: **bruch**. 2. Ensèm de sons sensa minga armonia: *Li a troup de bosin aquí*. Sin.: **remon**, **tarabastèri**. 3. *Faire de bosin*: En parlant d'un eveniment, aver de grandi consequenças, n'audir parlar totplen. 4. Perturbacion desagradiva que si vèn metre sobre un senhau e sobre li donadas utili, dins un sistema de tractament de l'informacion, dins un canal de transmission.

bosinar vi. 1. Bisbilhar (4). 2. Faire de bosin. 3. Bruir.

bosniac, a adj. e n. Dei musulmans de Bòsnia.

bosnian, a adj. e n. De Bòsnia-Ercegovina.

boson n.m. Tota particula qu'obedisse à una estatistica de Bose-Einstein (mesons, fotons, etc.).

bosquet n.m. Grope d'aubres ò d'aubrets. Var.: **boscaton**.

bosquiera n.f. Molon de boasc, d'estèlas.

bosquilhon n.m. Boscaton.

bossèrla n.f. Bunha.

bóssola n.f. Aparelh qu'indica lo nòrd magnetic au mejan d'una agulha aimantada que vira. Var.: **bossòla**. Sin.: **caramida**.

bossòla n.f. Bóssola.

bosson, a n.m. Brave enfant, ingenú. Var.: **bossonier**.

bossonear vi. (*bossonèi*) Balandrinar. Var.: **bossonejar**. Sin.: **landrejar**, **tordolear**, **pacholear**.

bossonear vi. Bossonear. Sin.: **landrejar**, **tordolear**, **pacholear**.

bossonier, a adj. Bosson.

bossoniera n.f. Pichin canal sota d'una rota ò trauc dins lo pavés d'una nau per laisser s'escórrer l'aiga. Var.: **boissoniera**. Sin.: **embornau**.

bostegaire, airtiz adj. e n. Maliciós, tarabustèri. Var.: **bostegon**.

bostegar vt. (*bostegui*) 1. Tarabustar. Var.: **bostigar**, **bosticar**. Sin.: **picanhar**, **atissar**. 2. Forgonar: *Bostegar un fuèc*. 3. Farfolhar. ♦ vi. Fornigar.

bostegon, a n. Bostegaire. Sin.: **picanhaire**, **picanhós**, **bostigaire**, **atissós**, **tissós**.

bóster n.m. (anglés *booster*) 1. (astronaut.) Propulsaire auxiliari destinat à acréisser lo butada d'una fusada, especialament au decolatge. 2. Amplificator destinat à acréisser la potença d'un autoràdio e à melhorar la qualitat dau son fornit. Sin.: **sobramplificator**. 3. Tipe d'escotèr.

bóstia n.f. Boita.

bosticable, a adj. Excitable.
bosticar vt. (*bostiqui*) Bostegar.
bostier n.m. Boitier.
bostifalha n.f. (pop. e pej.) Manjar. Sin.: **manjalha**.
bostifalhar vi. Manjar en brava quantitat ò manjar d'un biais descorós. Sin.: **bofegar, tamponar, manjar à crepa-pança**.
bostigaire, airtiz adj. Bostegon. Sin.: **picanhós, picanhaire, atissós, tissós**.
bostigar vt. Bostegar.
boston n.m. Valsa lenta.
bostonar vi. Balar lo boston.
bostric n.m. Insecte coleoptèr dei elitras rogi e dau corselet velut, que s'ataca au boasc d'unu aubres (longuessa 1 cm).
bostriquide n.m. *Bostriquides*: Família de coleptèrs que lo tipe n'es lo bostric.
bostrofedon n.m. Escripura arcaïca (grèc, etrusc) que si liegia alternativament de seneca à drecha e de drecha à seneca.
bot n.m. Saut, bond.
bot n.m. 1. Extremitat, part finala d'un objècte, especialament d'un objècte lòng: *Lo bot d'una cana*. Sin.: **cap, cima**. 2. Limit, tèrme, fin: *Lo bot dau camin*. 3. Tròç, fragment, morseu. 3. Pichin pan.
bòt n.m. Còup de campana, tindament. ◇ *Sonar lu bòts, sonar à bòts*: Tindar.
bota n.f. Recipient de boasc mé doi fonds plats, especialament per lo vin; lo sieu contengut: *Una bota de vin*. Sin.: **barrica, barriu**.
bòta n.f. Cauçadura auta que pilha lo pen e la camba fins au genoll: *Bòtas de cuer, bòtas de cavalier*. ◇ *Èstre à la bòta de quauqu'un*: Li èstre totalament sotamés. ◇ *Sota la bòta (de)*: Sota la dominacion militària (*de*).
bòta n.f. 1. Còup donat mé la poncha de l'espada. 2. Atac viu e imprevisit que pòu desconcertar un adversari ò un interlocutor (espada e fig.).
bòta n.f. Pichin fais. Sin.: **paquet, fagòt, manada**.
botabuèlh n.m. Fond de bota.
botada n.f. Mòt d'esperit, prepaus paradoxal.
botafaora n.m. inv. (mar.) Pèça de l'aubre que permete d'arnejjar una vela de mai: *Botafaora de fòc*.
botafuèc n.m. 1. (artilharia) Baston que servia à enflamar la carga d'una boca de fuèc. 2. Persona acostumada à provocar de tensions e de garrolhas. Sin.: **cèrcagarrolha, cèrcaronha, chacotaire, garrollhon**.
botaire, airtiz n.m. Au rugbi, jugaire encargat de tirar li penalitats. Var.: **butaire**.
botanés, esa adj. e n. Dau Botan.
botanic, a adj. Relatiu à l'estudi dei vegetals: *Jardin botanic*. ◇ *Planta botanica*: Planta decorativa venduda dins lo sieu estat sauvatge.
botanica n.f. Sciènça qu'estúdia lu vegetals.
botanista n. Especialista de la botanica.
botanofil(e) adj. e n. Persona que li agràdon li plantas.
botar vi. Sautar, bondir.

botar vt. (*bòti*) 1. Cauçar de bòtas. 2. Donar un còup de pen à. ◆ vi. Donar un còup de pen au rugbi, per mandar lo balon foara ò per tirar una penalitat.
botar vt. Metre foara, caçar. ◆ **si botar (à)** v.pr. Si metre (à faire quauqua ren): *Si botar au sieu travalh*.
botareu n.m. Pichina bota.
botarga n.f. Caviar. Var.: **potarga**.
botaria n.f. Luèc dont son fabregadi li botas. Sin.: **barrilaria**.
botaròt n.m. Fonge provedit d'un aneu sus la camba, ma sensa vòlva. Lo capeu cubèrt d'escaumas grisi ò bruneti pòu jónher mai de 20 cm de diamètre. Li lamellas son blanqui ò tenchadi de gris clar. Es foarça manjadís. (*Lepiota procera*) Sin.: **cuu d'ae, brugairòu, padre, capelan, colomela, lepiòta, ombrela, lepiòta enaurada, magdalena**.
bota-sèla n.m. inv. (anc.) Sonaria de trompeta per dire ai cavaliers de metre la sèla ai cavaus.
botat, ada adj. Que poarta de bòtas: *Lo cat botat*.
botelaire, airtiz n. Persona que botèla. Sin.: **embotelaire, liguire**.
botelaira n.f. Màquina per embotelar.
botelar vt. (botèli) Metre en bòtas (la palha, lo fen).
botelat, ada adj. Mes en bòtas.
botelatge n.m. Accion de botelar.
botelha n.f. 1. Recipient de forma variabla, dau coal estrech, de vèire, de plastic, etc., destinat ai líquides, en particulars à-n-aquelu que si bévon; lo sieu contengut. 2. (absol.) Botelha de vin ò d'una altra bevenda alcolisada. 3. Recipient per contenir de gas sota pression. Var.: **botilha**.
botelhada n.f. Contengut d'una botelha. Var.: **botilhada**.
botelhan adj. e n.m. Varietat d'olivier.
botelhana adj. e n.f. Varietat d'oliva.
botelharria n.f. 1. Fabrega de botelhas. 2. Fabricacion, comèrci dei botelhas.
botelhier n.m. Oficier encargat dau vin à la cort d'un rèi, d'un prince, etc. Sin.: **copier**.
botelhon n.m. Pichina botelha. Var.: **botilhon**. ◇ (espec.) Pichina botelha dont si mete lo lach per faire popar un enfant. Sin.: **biberon, tetareu, poparèla**.
botelhòu n.m. Botelhon.
boteta n.f. Pichina bota.
botèu n.m. Salhida que fan lu muscles de la part posteriora de la camba, entre la cavilha e lo plec dau genoll.
botge n.m. (mar.) 1. Enflament à l'enbàs de la ròda d'una nau. 2. Compartiment en defoara de la carena d'una nau de guèrra per alunhar lo ponch d'explosion d'una eventuala torpilha.
boticari, ària n.m. Farmacian.
botier, a n. Persona que fa de cauçaduras e de bòtas sus mesura.
botiga n.f. 1. Local dont si tèn un comèrci de detalh. Sin.: **negòci, magasin**. 2. Negòci dont un grand sartre vende sota lo sieu nom d'unu accessòris ò d'articles de confeccion. 3. (anc.) Farmacia.

botigon n.m. Pichina botiga.

botiguejar vi. 1. Faire de cròmpas de botiga en botiga. 2. Alucar li veirinas dei negòcis.

botiguièr, a adj. (pej.) De botiga.

botiguièr, a n. Persona que tèn una botiga.

botilhon n.m. Botelhon.

botilhon n.m. Pichina bòta.

botigon n.m. Pichina botiga. Sin.: **bancon**.

botilha n.f. Botelha.

botilhada n.f. Botelhada.

botilharia n.f. Botelharia.

botina n.f. Cauçadura montanta serrada sus lo pen.

botinhan adj. e n.m. Varietat d'olivier.

botinhana adj. e n.f. Varietat d'oliva.

botinhar vi. Marcar per l'expression de la cara de despièch, de marrida umor. Sin.: **fonhar, labrejar, faire lo morre**.

botinhós, oa adj. Si di d'una persona que fa lo morre. Sin.: **morre de tòla, de cuu, fonhós, morrut, labrejaire**.

botís n.m. Lo *botís*, ou *brodaria de Marselha*, es obtengut per l'assemblatge de doi estòfas fini per un ponch avant segond un motiu donat en prononçant lu releus.

boton n.m. 1. Grèlh que la sieu dubertura dona una flor. Sin.: **brot, uèlh, borron**. 2. Pichina pustula sus la pèu. Sin.: **varon**. 3. Pichina pèça d'una matèria dura que permete de decorar ò de tenir serrat un vestit. 4. Pèça mobila que sièrve per accionar un mecanisme ò un aparelh electric. 5. Pèça centrala que li son assembladi li pèças que dévon virar à l'entorn d'un axe; pèça centrala traversada per l'aisseu dins la ròda d'un veicule. Sin.: **mojòu**.

botonadura n.f. 1. Accion de botonar; biais de botonar un vestit. 2. Erupcion de botons.

botonar vt. Serrar au mejan de botons. ♦ vi. (bot.) Si curbir de botons. ♦ **si botonar** v.pr. 1. Si serrar au mejan de botons: *Aqueu vestit si botona de costat*. 2. (patol.) Si curbir de botons.

botonaria n.f. Fabrega de botons.

botonier, a n. Persona que fabrega de botons.

botoniera n.f. 1. Fendadura facha à un vestit per li passar un boton. 2. (cir.) Pichina incision; per ext., feridura provocada per una arma blanca. 3. (geogr.) Depression alongada, que l'erosion a dubèrt dins un bombament anticlinal.

botonós, oa adj. Si di d'una persona cubèrta de botons.

botre n.m. (mar.) Pichin velier arabe que la sieu popa es elevada e la sieu proa pochuda.

bot rimat n.m. Pèça de vèrs compauada sobre de rimas donadi.

botriocéfale(e), a adj. Vèrp vesin de la tènica, que pòu faire fins à 15 m, parasite de l'intestin de l'òme e quaucu mamifèrs, que la sieu larva si mete dintre d'unu peis d'aiga doça (classa dei cestòdes; la cotaminacion si fa en manjant de peis mau cuèchs).

botriocéfàlòsi n.f. Malautia parasitària dei budeus de l'òme, causada per lo botriocéfale.

botridi n.m. Mena d'alga vèrda dei luècs aigaiós.

botriomicòsi n.f. Malautia deuguda à l'estafilocòc daurat.

botriopteridas n.f. pl. Família de feuses fossiles dau devonian e dau permian.

botriti n.m. Fonge discomicèt, qu'una espècia produe la *muscardina* sus lo manhan e una altra la *poiridura nòbla* sus la vinha. Var.: **botritis**.

botritis n.m. Botriti.

botsvanés, esa adj. e n. Dau Botsvana.

botulic, a adj. Relatiu au botulisme. – *Bacille botulic*: bacille anerobia que si desvelòpa dins li consèrvas mau esterilissadi. Var.: **botulinic**.

botulinic, a adj. Botulic.

botulisme n.m. Intoxicacion greva causada per la toxina dau bacille botulic e que provòca de paralissias.

bòu n.m. 1. Animal de l'espècia bovina. 2. Mascle castrat adulte de l'espècia bovina.

bòudre (à) loc. À brèti.

bòussa n.f. Bòxa.

boussaire, airtz n. Boxaire.

boussar vi. e vt. (*boussi*) Boxar.

bovarisme n.m. Comportament que fa fugir dins lo pantais l'insatisfaccion de la vida.

bovet n.m. Planon de fustier que sièrve à faire de caneladuras e de lenguetas.

bovet n.m. Auceu que seguísse lu bòus per manjar lu insèctes parasites que li córron sus la pèu e lu atísson. Sin.: **goitron gardabòus**.

bovetaire n.m. Mâquina per faire la caneladura e la lengüeta de cada costat dei lamas de parquet.

bovetar vt. Boar.

bovide n.m. Bovideu.

bovideu n.m. *Bovideus*: Família de mamifèrs romiaires dei còrnas cavi. Sin.: **bovide**. ■ La Família dei bovideus comprèn lu bovins, lu caprins, lu ovins e li antilòpas.

bovin, a adj. e n. Relatiu au bòu. – *Espècia bovina*: Ensèm dei animaús naissuts dau taur.

bovin n.m. *Bovins*: Sotafamília de bovideus, que comprèn lo bòu, lo bison, etc.

bovina n.f. Tot cen que pertòca li corsas de bòu.

bovret n.m. Passeron dei boascs e dei jardins, de la tèsta e dei alas negri, de l'esquina grisa e dau ventre ròse, que si noirisce de frucha e de granas (long. 18 cm, Família dei fringillides). Sin.: **trombetier, sublaire**.

bowling n.m. (mòt anglés) 1. Juèc de quilhas d'origina americana. Sin.: **desquilhador**. 2. Sala dont si juèga au bowling.

bòxa n.f. Espòrt de combat dins lo quau lu doi adversaris si bàton à còups de ponh, mé de gants especials (*bòxa anglesa*) ò à còups de ponh e de pen (*bòxa francesa*). Sin.: **pugilat**. ◇ *Bòxa americana*: Espòrt de combat que repilha la tecnica de la bòxa anglesa, aquela de la francesa e aquela dau karaté, e si practica mé de proteccions dei extremitats (pens e ponhs). Sin.: **full-contact**.

boxaire, airtz n. Esportiu que practica la bòxa. Sin.: **pugilista**.

boxar vi. (*bòxi*) Practicar la bòxa. ◆ vt. Donar un còup de ponh à.

boxèr n.m. Can de garda, vesion dau dògol alemand.

Bq Simbòle dau Becquerel.

Br Simbòle dau bròme.

brabançon, a adj. e n. Dau Brabant.

brabant n.m. Araire metallic, reversible, foarça expandit denant de la motorisacion de l'agricultura. Sin.: **araire**.

brac n.m. Can d'arrèst dei aurelhas pendent e dau pel ras. Var.: **bracon**.

braç n.m. 1. Promiera part dau membre superior de l'òme, situat entre l'espata e lo cobde; lo membre superior en entier. ◇ *À plec, à cima de braç*: Sensa minga altra ajuda que lu braç. ◇ *À braç virat*: En emplegant toti li sieu foarças. ◇ *Lu braç m'en tómbon*: Expression que di una persona espantada. ◇ *Lo braç seculari*: Poder d'un jutge laïc que la sieu accion repressiva completava aquela dei tribunals eclesiastics que per lo biais d'una mena d'ipocrisia refudàvon de castigar corporalament mé l'escampa que non podíon faire escórrer lo sang. ◇ (fig.) *Braç drech*: Collaborator principal. 2. (zool.) Part anteriora dau cavau, de l'espata fins au genolh. ◆ Tentacule dei cefalopòdes. ◆ Pinça d'unu crustaceus. 3. Objècte, part d'un objècte qu'evòca la forma d'un braç. ◇ *Braç de transèpt*: Caduna dei doi partidas, de cada costat de la crosada. ◇ *Braç de lèva*: Distança d'una foarça au sieu ponch d'apòdi, mesurada perpendicularament à la direccion d'aquesta foarça. ◇ *Braç de cadiera, de cadieràs*: Part laterala d'una cadiera, d'un cadieràs, dont si pàuon lu cobdes. Var.: **braçaliera**. Sin.: **acoidador**. 4. (geogr.) Partiment d'un fluví, d'una mar.

braça n.f. 1. Biais de denedar sus lo ventre en bolegant simetricament e simultaneament lu braç e li cambas per donar l'impulsion. 2. Anciana mesura de longuessa que correspondia à l'escartament dei doi braç. 3. *Braça anglesa*: Unitat de mesura de sièis pens (pauc ò pron 1,83 m) emplegada per indicar la profundor de l'aiga.

braçada n.f. 1. Tot cen que si pòu tenir entre lu doi braç. 2. Distança qu'una persona percorre d'un movement de braça. Var.: **braçat**.

braçal n.m. 1. Riban, etc. que si poarta au braç; *Lo braçal de capitani*. 2. (anc.) Partida de l'armadura que curbia lo braç.

braçalet n.m. 1. Aneu ò cadena que si poarta au pols, au braç, à la cavilha. 2. Supoart de moastra, de jòia, que si poarta en braçalet. 3. Pèça de cuer ò d'estòfa que d'unu esportius ò trabalhaires poàrton au pols per lo protegir.

braçalet-moastra n.m. Moastra fixada à-n-un braçalet. Sin.: **moastra-braçalet**.

braçaliera n.f. Braç de cadiera, de cadieràs.

bracamard n.m. Espada corta e larga (s. XIIIⁿ e XIVⁿ). Var.: **bracomard**.

bracament n.m. Accion de bracar, de virar.

braçaire, airtz n. Persona que fa de bièrra. Sin.: **bierraire**.

braçaire, airtz n. Persona que deneda en practicant la braça.

bracar vt. 1. Dirigir (una arma, un instrument d'optica) sobre un objectiu. Sin.: **afustar**. 2. Orientar (li ròdas directritz d'un veïcule, etc.) dins la direccion vorguda. 3. (pop.) Atacar (una banca, una persona, etc.) sota la menaça d'una arma. Var.: **abracar, afustar**. ◆ vi. Aver un rai de bracatge donat: *Una veitura que braca ben*.

braçaria n.f. 1. Luèc dont si fa la bièrra. 2. Industria de la fabricacion de la bièrra. 3. Establiment dont si sièrve à beure (sobetot de bièrra) e de pasts preparats.

braçat n.m. Braçada. ◇ *À beu braçat*: Embé lu braç per la mitan dau còrs.

bracatge n.m. 1. Accion de bracar (li ròdas d'un veïcule, li partidas orientabli d'una màquina). Sin.: **virament**. ◇ *Angle de bracatge*: Angle que fórmon li ròdas directritz mé l'axe longitudinal d'una veitura, quora son bracadi tant que si pòu. ◇ *Rai de bracatge*: Rai dau ceucle que descrívon li ròdas directritz quora son bracadi tant que si pòu. 2. (fam.) Accion d'atacar (una banca, etc.) sota la menaça d'una arma. Sin.: **afustament**. Var.: **abracatge**.

bracejaire, airtz adj. e n. Persona que bolega lu braç inutilament.

bracejar vi. Bolegar lu braç per ren. Sin.: **faire de fum**.

bracetas n.f. En si donant lo braç: *Lu calinhaires camínon en bracetas*.

bracicòla adj. Relatiu à la bièrra, à la braçaria.

bracicort n.m. Cavau dei ginolhs arcats.

braciera n.f. Camia d'estòfa fina que poàrton lu nistons, que si duèrbe de darrier. Sin.: **corsilhon**.

bracomard n.m. Bracamard.

bracon n.m. Brac.

braconar vi. Caçar ò pescar sensa respectar la lèi; si rendre colpable de braconatge.

braconatge n.m. Accion de braconar; Delicte constituit per aquela accion, en pescant ò en caçant sensa permés, en defoara dei periòdes autorisats, dins de luècs defenduts ò mé de material defendut.

braconier, a n. Persona que bracona.

bractea n.f. Pichina fuèlha, diferenciada, à la basa dau pecol de la flor.

bracteal, a adj. Dei bracteas.

bractèola n.f. Pichona bractea que caduna dei sieu flors es provedida d'un capitule de compauat.

bradiaritmia n.f. Aritmia lenta e irreguliera.

bradiartria n.f. Elocucion lenta e monotòna. Sin.: **bradilalia**.

bradicardia n.f. Ritme cardiac lent, que sigue normal ò patologic.

bradicardic, a adj. Relatiu à la bradicardia. ◆ adj. e n. Que sofrisse de bradicardia.

bradicinesia n.f. Alentiment dei movements voluntaris en d'uni formas d'encefaliti.

bradidiastolia n.f. Alongament marcat de la pausa diastolica.

bradiestesias n.f. Lentor dins la percepcion dei sensacions.

bradifagia n.f. Accion de manjar lentament.

bradifasia n.f. Alentiment dau lengatge.

bradifenias n.f. Alentiment dei reaccions psiquiqui.

bradifrasias n.f. Lentessa dins la formulacion dei frasas.

bradilalias n.f. Lentessa dins l'articulacion dei mòts. Sin.: **bradiartrias**.

bradilexias n.f. Lentor anormala dau parlar.

bradipes n.m. Mena de mamifèr brasilian (Família dei Edentats), de 50-70 cm de lòng, mé la coa foarça corta, la tèsta pichina, li onglas lòngui e lo pel abundant. (*bradypus*). Sin.: **pereós**. ◇ *Bradipes tridactile*: Mamifèr (Família dei Edentats) mé d'onglas grandis e robustis que li perméon de si tenir ai brancas. (*Bradypus tridactylus*).

bradipepsias n.f. Lentessa dins li foncions digestivi.

bradipsiquias n.f. Alentiment dei foncions psiquiqui. Var.: **bradipsiquisme**.

bradipsiquisme n.m. Bradipsiquia.

bradiquinesias n.f. Ralentiment dei movements, sensa problema neurologic.

bradiritmia ventricularia n.f. Alentiment dau ritme ventriculari que balha un pols lent permanent.

bradisfigmias n.f. Alentiment dau pols.

bradissisme n.m. Movement lent e regulier de soslevament ò d'abaissament dau soal: *Bradissisme negatiu, positiu*.

bradissismic, a adj. Dau bradissisme, relatiu au bradissisme.

bradisunias n.f. Varietat excepcionala de dissociacion auriculoventricularia totala.

braditelias n.f. Evolucion morfologica lenta.

braditrofiias n.f. Alentiment de la nutricion.

braga n.f. (mar.) Cau que sièrve à faire lo torn d'un objècte ò à l'estacar per lo soslevar m'un engenh. Var.: **braquier, braguet, braia**. ◇ (constr.) Braguet dei muradors.

braganeu n.m. Platbòrd.

bragantin n.m. Bregantin.

brageiragués, esa adj. e n. De Brageirac.

braguet n.m. 1. (constr.) Coarda que sièrve ai muradors per faire montar de pèiras, etc. 2. Benda de cuer que tèn lo picon d'una campana. Var.: **braga**.

bragueta n.f. Fenda verticala sus lo davant dei braias.

braia n.f. Braga.

braias n.f. pl. Pèça d'abilhament que va de la talha ai cavilhas e recuèrbe cada camba separadament: *Un pareu de braias*.

braietas n.f. pl. Sota-vestment qu'abilha de la talha au sobran dei cuèissas. Sin.: **eslip, amaga-sèxe**.

braietat, ada adj. Si di d'un fruch quora es esclapat d'aut en bas, e fa pensar à la fenda dei braietas: *Una figa braietada*.

braiolier, a adj. Nèsci.

bram n.m. 1. Crit de la fraga dau cèrvi ò dau dam. 2. Crit foart d'una persona, d'un grope de personas.

brama n.f. Forma d'acier que sièrve à la fabricacion dei tòlas.

brama n.f. Peis d'aiga doça dau còrs plat, que pòu faire fins à 80 cm de lòng (Família dei ciprinidats).

bramada n.f. Bram.

bramadís n.m. 1. Crit de l'ae. 2. Crit de l'elefant. 3. Crits d'una fola. Sin.: **cridadissa**. Var.: **bramaria**.

bramadissa n.f. Crit de l'ae.

bramafam n.m. Persona que non manja cada jorn à la sieu fam. Sin.: **fafam**.

bramaire, airitz adj. e n. Que brama. Sin.: **braulhaire**.

braman n.m. Membre de la casta sacerdotala (la casta mai importanta dins l'indoisme).

bramanic, a adj. Relatiu au bramanisme.

bramanisme n.m. Sistema religiós que, dins l'indoisme, representa lo corrent ortodòxe directament inspirat dau vedisme e es ligat à una organisacion sociala que repaua sobre un partiment en castas ereditari.

bramar vi. 1. Faire audir un bram. 2. Cridar, en parlant de l'elefant.

bramí n.f. Anciana escriptura d'Índia.

bramina n.f. Frema dau braman.

branca n.f. 1. Ramificacion dau fust d'un aubre ò d'un aubrilhon. Sin.: **ram**. 2. Ramificacion ò division d'un element principal que forma un axe ò un centre. 3. Element mobile d'un objècte articulats: *Branca de belicres*. 4. (mat.) *Foncion de la branca infinida*: Foncion que lu ponchs de la sieu corba relativament à un referencial s'aluènhon indefinidament d'un ponch fixe quora la variabla tende vèrs un nombre donat ò vèrs l'infinít. 5. Division d'un aubre genealogic. 6. Division d'una sciènça, d'una disciplina, etc. 7. Activitat particuliera, especialitat: *Dins quala branca travalhes?* Sin.: **sector, relarg, camp**. 8. (mar.) Ret dei malhas pichini, per pescar li sardinas ò li amploas. Sin.: **ret flotadissa**. 9. *Branca d'amploas*: Cauçon fach d'una pasta fulhetada clafida de carn d'amploa.

brancada n.f. Ensèm dei fruchs ò dei flors que son sus una branca.

brancalh n.m. 1. Caduna dei doi brancas d'una veitura ipomobila. 2. Caissa d'una automobila.

brancament n.m. 1. Accion de brancar. 2. Circuit segondari que parte d'una canalizacion principala per anar fins au ponch d'utilisacion. 3. (c.d.f.) Aparelh d'agulhatge que permete de desdoblar una via.

brancar vt. 1. Estacar à una canalizacion, à un circuit electric. 2. (per ext.) Metre en foncion (un aparelh): *Brançar la television*. ◆ **si brancar** v.pr. Captar una emission de ràdio ò de television: *Si brancar sus lo segond canal*.

brancard n.m. 1. Brancat. 2. Civiera. Sin.: **brancat, baiard**.

brancardar vt. Transportar (una persona ferida) sus un brancat. Sin.: **baiardar**.

brancardier n.m. Persona que traspoarta li personas feridi sus un brancat. Sin.: **baiardier, brancatier**.

brancarut, uda adj. Brancut. Sin.: **ramut, ramós**.

brancat n.m. 1. Braç de civiera. Sin.: **brancalh**. 2. Pèça longitudinala d'una veitura à braç. 3. Pèça que prolonga un atelatge. 4. Civiera.

brancat, ada adj. Si di d'una persona que si tèn au corrent de la mòda e la seguisse. Sin.: **engenhât, ensenhat**.

brancatge n.m. Ensèm de brancas d'un aubre. Var.: **brancum**. Sin.: **ramatge**. ♦ pl. Brancas talhadi.

brancolament n.m. Accion de brancolar.

brancolant, a adj. Que brancola.

brancolar vi. Perdre l'equilibri au ponch d'èstre à mand de si picar en tèrra. Sin.: **gancilhar, gacilhar**.

brancut, uda adj. Qu'a totpen de brancas. Var.: **brancarut**. Sin.: **ramós, ramut**.

brand n.m. Balançament d'una campana.

branda n.f. Alcòl que si fa per destillacion dau vin ò de la raca.

branda n.f. Vegetacion que constitue la part bassa dei forèsts de pins (brugas, ginèstas, etc.); terren dont creisse aquesta vegetacion.

branda n.f. Lièch fach de tela en usança dins la marina d'un temps, provedit ò non d'un encastre de fusta. Var.: **brande**. Sin.: **amac**.

branda à bas n.m. Brandebàs.

brandacoa n.m. Enganapastre.

brandada n.f. *Brandada de merluça*: Preparacion de merluça à la provençala, esquiçada mé d'òli d'oliva, d'alh, etc. Var.: **branlada**.

brandament n.m. (mar.) Balançada d'una nau dins lo sens de la sieu longor, de proa à popa. Var.: **bràndol**, **brande, branda**.

brandant, a adj. Que branda.

brandar vt. Balotar. Sin.: **bassar**. ♦ vi. 1. (mar.) Balançar de proa à popa en parlant d'una nau. Sin.: **tabacar**. 2. Bolegar, èstre mau fixat.

brande n.m. 1. Branda, amac. 2. (mar.) Brandament, bràndol.

brandebàs n.m. 1. (mar.) Òrdre de rotlar, de desrotlar lu amacs. 2. (mar.) *Brandebàs de combat*: preparacion au combat d'una nau de guèrra. Sin. (1 e 2): **foarabrande, foarabrande**. 3. Granda agitacion, desòrdre avant una accion preparada. Var.: **branda à bas**.

brandeborg n.m. Passamentaria, galon que forma de dessens variats, que si mete à l'entorn dei botonieras ò sièrve de botoniera.

brandeborgés, esa adj. e n. De la region de Brandeborg.

brandi n.m. Farandola.

brandir vt. (*brandissi*) 1. Auçar (una arma) d'un biais menaçant. 2. Agitar (quauqua ren) en l'ària: *Brandir un drapeu*. Var.: **brandolhar**. 3. (fig.) Agitar la menaça de.

bràndol n.m. Movement d'oscillacion d'un bòrd sus l'autre que pilha un veïcule, una nau. Sin.: **brandament, branda, brande**.

brandolar (si) v.pr. Provocar lo plaser sexual per lo biais de l'atissada dei organes genitals. Sin.: **si masturbar, si pinholar**.

brandoleta n.f. Atissada dei organes genitals. Sin.: **pinhòla, masturbacion**.

brandolhar vt. Brandir (2).

brandon n.m. Tròç (de boasc, etc.) en flamas. Sin.: **tea, tesa**.

branlada n.f. Brandada.

branlar vi. Brandar.

branqueta n.f. Pichina branca.

branquia n.f. Cadun dei organes respiratòris de nombrós animaus aquàtics qu'absòrbon l'oxigèn contengut dins l'aiga e li remàndon lo gas carbonic. Sin.: **gaunha**.

branquial, ala adj. Relatiu ai branquias.

branquilha n.m. Ramificacion ultima d'una branca.

branquiomà n.m. Tumor greva dau coal.

branquiopòde n.m. (zool.) *Branquiopòdes*: Sotaclasse de crustaceus, que comprèn la nièra d'aiga.

branquiosaure n.m. Reptile anfibiu fossile dau permocarbonifèr.

branquiosauridat n.m. *Branquiosauridats*: Família d'anfibis estegocefales fossiles dau permocarbonifèr.

branquiosòme n.m. Sòrta de cefalocordat que lo sieu tipe n'es l'anfiòx.

braquet n.m. 1. Socatge dei gruns redonds, negres, ròses ò blancs, que la sieu quantitat dona la sieu qualitat au vin de Belet. 2. Rapoart de demultiplicacion entre lo pedalier (ò plateau) e lu pinhons d'una bicicleta. Sin. (2): **rodet, desvelopament**.

braquial, a adj. (anat.) Relatiu ai braç.

braquiacion n.f. Mòde de desplaçament d'uni moninas que si balànçon de branca en branca au solet mejan dei sieus braç.

braquicefal(e), a adj. e n. Qu'a lo crani arredonit, esquasi tant larg que lòng. Contr.: **dolicocefale**.

braquicefalia n.f. Forma dau cap dei braquicefales.

braquicèr n.m. *Braquicèrs*: (zool.) Sota-òrdre d'insèctes diptèrs dei antenas corti e dei palps dreicats, que comprèn lu tavans e li moscas.

braquidactilia n.f. Mauformacion dei dets e dei arteus anormalament corts.

braquior n.m. (mar.) Braga. ♦ (espec.) Dins una sàvega, element que finisse li bandas.

braquiocefalic, a adj. Relatiu ai braç e à la tèsta.

braquilogia n.f. Eplec d'una expression elliptica ò eplec d'una expression mai corta qu'una altra, ma de sens identic: *Pensi venir per Pensi que vendrai*.

braquimelia n.f. Mauformacion d'un membre ò d'un segment de membre anormalament corts ò mancants.

braquionotomia n.f. Deslogament de l'espata dau prenhon dins d'unu cas de distocia.

braquiopòde n.m. *Braquiopòdes*: Embrancament d'animaus marins fixats, de la gruèia bivalva (dorsala e ventrala), foarça nombrós ai èras primària e segondària, que si redue encuèi à quauqui espècias.

braquior n.m. (zool.) *Braquiors*: Sota-òrdre de crustaceus decapòdes de l'abdomèn reduch, replegat sota lo cefalotorax.

brasa n.f. Sobras, ardenti ò amurcidi, de la combustion dau boasc.

brasable, a adj. Que pòu èstre brasat.

brasadura n.f. **Brasura**.

brasaire, airtiz n. Persona especialista de la brasadura.

brasar vt. 1. Faire coaire à fuèc doç, à l'estofada. Var.:

brasejar, brasilhar. 2. Faire una brasadura (à).

brasàs n.m. Brasier grandàs.

brasatge n.m. 1. Accion de brasar; lo sieu resultat.

Var.: **brasilhatge**. 2. Assemblatge de doi metals au mejan de la brasadura.

brasca n.f. Revestiment au dedintre d'un mortier fach d'una matèria refractària.

brasejada n.f. Grasilhada.

brasejar vt. Brasar. ♦ vi. Brasilhar (2).

brasier n.m. 1. Fogau de calor (d'un fuèc, d'un incendi). 2. (fig.) Fogau de passions, d'afrontaments, etc.

brasiera n.f. 1. Pinhata de fonda que lo sieu cubiceu pòu reçaupre d'aiga per evitar l'evaporacion pendent la cuècha à fuèc doç. 2. Recipient metallic mé de pichins traucs per assegurar un escaufatge foara.

brasilhar vt. Brasar. ♦ vi. (lit.) Lusir.

brasilhar vt. Redurre en pòuvera.

brasilhar vt. Tenchar mé de brasilhet.

brasilhatge n.m. Brasatge.

brasilhet n.m. Aubre brasilian que lo sieu boasc dona una tenchura roja; la tenchura extracha d'aqueu boasc.

brasilian, a adj. e n. Dau Brasiu. ♦ n.m. Portugués parlat au Brasiu.

brasin n.m. Varietat de sàvega, pas granda coma lo traïn. Var.: **brazin**.

brassac n.m. Biaça.

brasura n.f. 1. Soudadura que s'obtèn per interposicion d'un aliatge ò d'un metal fusible entre li pèças que si voàlon jónher. 2. Metal ò aliatge emplegat per una pariera soudadura. Var.: **brasadura**.

braulhar vi. Bramar.

braulhard, a adj. e n. Bramaire.

bravache n.m. e adj. Si di d'un que si vòu far crèire mai coratjós que cen qu'es en realitat. Var.: **bravaire, bravejaire**. Sin.: **bulo, Miqueu l'ardit**.

bravada n.f. 1. Moastra à l'excès de bravaria. 2. Accion ò comportament de desfida. Var.: **bravejada**, marjassada, esbrofa.

bravaire, airtiz adj. Bravejaire.

bravament adv. Mé bravaria; sensa esitacion. Sin.: valentament, valorosament.

bravar vt. Afrontar, desfidar sensa paura: *Bravar l'opinion dei autres, bravar la lèi*.

bravaria n.f. Coratge, valença.

bravassada n.f. Bravada.

bravassar vi. Bravejar.

brave, a adj. e n. Que non crenhe lo perill. Sin.: foart. ♦ adj. Boan, generós, que si tèn tranquille: *Un brave pichon, un brave òme*. ◇ (emplegat mé condescendença en apostròfa) *Mon brave, brava frema*.

♦ Emplegat coma interj. (s'acòrda en genre e en nombre) Brave! Sin.: **bravo**.

bravejaire, airtiz adj. Bravaire, fanfaron.

bravejada n.f. Bravada. Sin.: **fanfaronada, provocacion**.

bravejar vt. Fanfaronar. Var.: **bravassar**. Sin.: provocar, afrontar.

braves(s)a n.f. Fach d'èstre brave. Sin.: **bontat, valor, valença**. Var.: **bravetat**.

bravetat n.f. Bravessa.

bravo ['bravo] interj. (mòt italian) Brave!

brazin n.m. Brasin.

break n.m. (mòt anglés) ['bræk] Brèc (veitura). Sin.: **comerciala**.

break n.m. (mòt anglés) ['bræk] (espòrt) Brèc. 3. (jazz) Interrupcion dau juèc de l'orquèstra.

brec n.m. Ròc, pic. Var.: **bric**.

brèc n.m. 1. Automobila que compoarta darrièr una poarta que si duèrbe en aut e un sèti replegable ò amovible, per transportar de mèrç. Sin.: familhala. 2. (anc.) Veitura ipomobila mé quatre ròdas, m'un sèti aut sus lo davant, mé de banquetas dispauadi dins lo sens de la longuessa. Var.: **break**.

brèc n.m. (espòrt) 1. Escart entre doi adversaris, doi equipas. ◇ *Faire lo brèc*: Pilhar d'avança, en particulier au tennis, quora un jugaire pilha lo servici de l'autre. 2. (bòxa) Òrdre de l'arbitre per interrompre un còrs-à-còrs. Var.: **break**.

brèc n.m. 1. Lièch d'un enfant pichinet. ◇ (fig.) Luèc de naissença d'una persona, d'un movement, d'una tradicion, etc.: *Lo brèc de la poesia lirica*. 2. Supoart de nau en talhier. Var.: **brès**.

breca n.f. (geol.) Conglomerat d'elements angulós. Sin.: peiregau, rocareda.

breçadís, issa adj. Que brèça. Var.: **breçolaire**.

breçadissa n.f. Fach de breçolar longament.

breçairòla n.f. 1. Cançon per breçolar un enfant. 2. Frema que si logava per breçar.

breçar vt. Embreçar.

breçar vt. Breçolar.

brecàs n.m. Gròs brèc.

brecha n.f. Bèrca. Sin.: **fracha, traucada**.

brècola n.f. Excrement de la cabra ò dau lapin. Var.: **fabrècola**.

breçòla n.f. Brèc leugier suspendut.

breçolada n.f. Accion de breçolar.

breçolaire, airtiz adj. Breçadís.

breçolar vt. Balançar d'un biais doç e regulier, en particulier un enfant per lo calmar e l'endormir. Var.: breçar.

breçoliera n.f. Auçabaissa. Sin.: balançadoira.

brecon n.m. Pichin brec.

brecós, oa adj. Bauçós.

brega n.f. 1. Labra. 2. Poatas de la vulva. Sin.(2): **natura, castanha** (pop.).

bregadoira n.f. (anc.) Instrument per rompre lo pen dau cànebe e dau lin.

bregalh n.m. Dilapidacion, prodigalitat. Sin.: **degalhadís, depredacion.**

bregalhament n.m. Bregalhatge.

bregalhar vt. Despensar sensa faire atencion: *Bregalhar lo sieu ben.* Sin.: **degalhar.**

bregalhatge n.m. Fach, accion de bregalhar. Var.: **bregalhament, depredacion.**

bregalhier, a adj. Qu'a tendença à bregalhar. Sin.: **depredator.**

bregament n.m. Accion de bregar; lo sieu resultat.

bregand n.m. Brigand.

bregandatge n.m. Brigandatge.

bregandejar vi. Brigandejar.

breganeu n.m. Platbòrd.

bregantin n.m. Mar. Pichon bastiment de la Família dei galèras que naviga me lu rems e li velas, non pontat generalament e provedit de dètz ò quinze bancs de vòga m'un remador cadun. Var.: **bergantin, brigantin, bregantin.** Etim. it. *bregantino.*

bregar vt. (*bregui*) Redurre en brigas, esquiçar en batent ò per pression. Sin.: trissar. 2. Esquiçar, rompre per accident: *L'engranatge li a bregat la man.*

brègma n.m. (anat.) Ponch de joncion dei estructuras ossoï entre lu oàs parietals e lo frontal.

bregmatic, a adj. Dau brègma.

bregon n.m. Bèrgola, bregonela.

bregonela n.f. Bèrgola, bregon.

bren n.m. Fragment de l'envelopa dei cerealas, especialament dau blat quora si fa la farina.

breniada [breni'ada] n.f. Pichina pluèia fina. Var.: **bruniada.** Sin.: **aigueta** (2), **frosquin, garbin,** posca, plovina, fosquin, esposcada, posquina.

breniar vi. defect. [breni'a] (3ª persona: *brenia*) Faire una pichina pluèia fina. Var.: **bruniar.** Sin.: plovinejar, fosquinejar, aigalejar, poscar, esposcar, posquinar.

breniós, oa [breni'us, 'ua] adj. Si di dau temps, quora brenia. Var.: **bruniós.** Sin.: **plovinós, fosquinós.**

brenós adj. De la natura dau bren.

brequet n.m. Pichin brec.

brès n.m. Brèç.

bresca n.f. 1. Juèc de cartas, que demanda de metre ensèm un rèi e una regina. Sin.: **maridatge.** 2. Ensèm dei alveòles dont li abelhas méton lo meu.

brescaire n.m. Persona que trai li brescas de mèu.

brescar vi. Traire lo mèu dei brescas.

bresilh n.m. Bresilhadís.

bresilhadís n.m. Bosin leugier que fan lu aucelons quora cànton. Var.: **bresilhament, bresilh, redoblegar.**

bresilhament n.m. Bresilhadís.

bresilhar vi. Faire audir un cant leugier e doç en parlant dei aucelons. Sin.: **ramajar, redoblegar.**

bresinhar vi. Fosquear, plovinejar (Luceram).

bressalh n.m. Bersalh.

bressan, a adj. De Bressa.

breta n.f. Vaca lachiera.

bretassa n.f. Berdesca, verdesca.

bretassat, ada adj. (arald.) Qu'es crenelat simetricament dei doi costats.

brèti (à) loc. En granda quantitat. Sin.: **à cofas, à bodre, à boudre, à carretadas.**

breton, a adj. e n. De Bretanha. ♦ n.m. Lengua gaelica parlada en Bretanha.

bretonant, a adj. e n. Que parla breton.

bretonejament n.m. Fach de bretonejar. Var.: **bletoneament.** Sin.: **tartalhada.**

bretonejar vi. Bletonear. Sin.: **tartalhar.**

bretsèl n.m. Pastissaria alsaciana en forma de vuèch, esposcada de sau e de granas de cumin.

breu, breva adj. D'una durada corta: *Un discors breu.* ◇ *En breu:* En doi mòts, per dire li causas rapidament, per acabar.

breu n.m. Pichin tròç d'estòfa dont si replègon de formulas de preguiera ò de reliquas e, per extension, designa finda lo poartabonur, l'amulet. Sin.: **fetiche.**

breu n.m. 1. Letra dau Papa, pas tant importanta qu'una bolla, e sensa lo sageu pontifical. 2. Poartafortuna que poarta de letras pretendudament magiqui.

breument adv. Rapidament. Var.: **brevement.** Sin.: **leu fach.**

brèva n.f. 1. Vocala ò sillaba que la sieu durada d'emission es corta. Contr.: **lònga.** 2. (television, ràdio) Pichina informacion que vèn d'arribar ò pas gaire importanta. Sin.: **corteta, flash.**

brevement adv. Breument.

brevet n.m. 1. Diplòma ò certificat que l'estat dona après un examèn, à la fin d'unu estudis, qu'atèsta d'aptitudas precisi e dona d'unu drechs: *Brevet de pilòt.* ◇ (espec.) Diplòma à la fin dau collègi. ◇ *Brevet d'Estudis Professionals (B.E.P.):* Brevet qu'atèsta d'una formacion professionala d'obrier ò d'emplegat qualificat. – *Brevet de technician:* Brevet que dona lo títol de technician ò d'agent tecnic. 2. *Brevet d'invention:* En França, títol donat per l'Institut nacional de la proprietat industriala ò per una prefectura altra que la Prefectura de París, per protegir una invencion e n'en garantir à l'autor l'esplecha exclusiva per una durada de 20 ans. 3. (dr.) *Acte en brevet:* Acte notariat que l'original es donat à l'interessa (per op. à la *minuta*, que lo notari consèrva).

brevetable, a adj. Que pòu èstre brevetat.

brevetat n.f. brevitat.

brevetat, ada adj. 1. Qu'es titulari d'un brevet. 2. Qu'es garantit per un brevet: *Una inencion brevetada.*

brevetar vt. Protegir m'un brevet. Sin.: patentar, diplomar.

breviari n.m. 1. Libre que contèn li preguieras que dévon lièger lu prèires e lu religiós catolics; l'ensèm d'aqueli preguieras. 2. (lit.) Libre que sièrve de referença, de modèle.

brevilha adj. e n. Qu'a lu membres corts. Contr.: **longilha.** Sin.: **rabassut, bassòt.**

brevitat n.f. 1. Corta durada d'una accion. 2. Qualitat d'una vocala breva. Var.: **brevetat.**

bri n.m. (mar.) Bric.

bria n.m. Fromai fermentat de la pasta moala, fach en Bria.

briaga n.f. Embriaga (*Coriaria myrtifolia*).

briard, a adj. e n. De la Bria.

briard n.m. Can d'aver dau pel lòng.

bric n.m. (mar.) Nau à vela mé doi aubres cairats. Var.: **bri**.

bric n.m. Brec.

bric n.m. En Tunisia, binheta salada cuècha que dintre si fa coaire un òu.

brica n.f. 1. Matèria de construccion à basa d'argila, motlat mecanicament e cuèch au forn, en forma de parallepipèdi rectangle: *Brica plena*. Sin.: malon. ◇ *Brica de vèire*: pavat de vèire. 2. produch presentat sota la forma d'una brica: *Una brica de sabon*. ◇ Recipient en forma de brica, emplegat per lu liquides comestibles: *Una brica de lach*.

bricar vt. 1. Netejar lo poant d'una nau. 2. (per ext.) Netejar atentivament. Sin.: **asticar**, faire lusir, escurar.

bricar vt. Briquetar.

bricatge n.m. 1. Accion de netejar lo poant d'una nau. 2. (per ext.) Accion de netejar atentivament.

bricatge n.m. Briquetatge.

bricòcola n.f. Pichin brec.

bricòla n.f. 1. Pichina caua sensa importança. 2. Bretèla d'arma de fuèc. 3. Bretèla per portar un fais. 4. Anciana màquina de guèrra dau Temps Mejan. (etim. it. *bricola* dau germ. *brechen*).

bricoleire, airtiz n. Persona que bricòla.

bricolar vi. Faire de la sieu man de pichini reparacions, installacions, etc.: *Totplen de gents bricòlon à maion lo dimènegue*. ◆ vt. Reparar, montar, metre en plaça rapidament e sensa gaire d'atencion: *Bricolar un motor*.

bricolatge n.m. 1. Accion de bricolar. 2. Reparacion provisòria. 3. Travalh mau fach, tròup rapidament.

brida n.f. 1. Element d'arnesc que si plaça sus la tèsta dau cavau e comprèn la *montadura*, lo *mòrs* e li *retnas*. ◇ *Revirar brida*: Cambiar radicalament de direccion. ◇ *À tota brida*: Foaça rapidament. Var.: **brila**. 2. (cord.) Seguida de ponchs de cadeneta per tenir ensèm li parts d'una brodaria ò formar una botoniera. 3. (patol.) Benda de teissut conjontiu que religa anormalament doi organes. 4. (tecn.) Ligam metallic en forma de colar per consolidar ò unir doi pèças.

bridar nm. 1. Passar la brida (à un cavau, un ae, etc. ◇ (fig.) Contèner, frenar: *Bridar l'imaginacion*. 2. Limitar la potença (d'un motor, d'una màquina). 3. (mar.) Recampar d'unu cordatges m'una coarda (lo tèrme just de mar. es *estrangolar*, m'un cordatge que si soana *feridur*). 4. Fixar (doi objèctes ò de mai) m'una brida metallica.

bridat, ada adj. 1. M'ai parpèlas estiradi lateralament, en parlant de l'uèlh. Sin.: **oblic**. 2. Qu'a la sieu potença limitada, en parlant d'un motor.

bridge n.m. Juèc de cartas que si juèga mé 52 cartas, entre doi equipas de doi jugaires: *Jugar au bridge, faire un bridge*.

bridier, a n. Persona que fabrega de bridas. Var.: **brilier**.

bridjaire, airtiz n. Persona que juèga au bridge.

bridjar vi. Jugar au bridge.

bridolar vt. Jónher lu ralh m'una bridòla. Var.: **abridolar**.

bridòla n.f. Pèça metallica traucada per li fixar lu bolons que la mantèn en plaça (au jorn d'encuèi li bridòlas son sobretot remplaçadi per de soudaduras termiqui). Sin.: **faissòla**.

bridon n.m. Brida leugiera. Var.: **brilon**.

briga n.f. 1. Pichin fragment que tomba dau pan ò d'una pastissaria quora si talha ò si rompe. 2. Pichina part de quauqua ren, d'un discors, etc. 3. Lo gaire que rèsta: *Li brigas d'una fortuna*.

brigada n.f. 1. Unitat militària, à predominança de carris ò d'infantaria: *Brigada blindada*. – *Brigada de gendarmaria*: L'unitat mai pichina d'aquela arma. 2. (dr.) Còrs de polícia especialisat dins un camp particulier: *Brigada de repression dau banditisme*. 3. Chorma d'obriers, d'emplegats que travàlhon ensèm sota lu òrdres d'un cap. Sin.: **còla**.

brigadier n.m. 1. General de brigada. – (anc.) Militari qu'avia un grade equivalent au caporal. 2. Cap d'una brigada de gendarmaria. 3. Baston per picar lu tres còups au teatre.

brigaire, airtiz adj. e n. Intrigant. Sin.: **intrigaire, entrigaire, maganhós**.

brighadís n.m. Desbrighalament.

brighalhar vt. Desbrighar.

brighand n.m. 1. Persona malonèsta, sensa escrupules. 2. Persona que rauba m'una arma. Sin.: **ladre, bandit, raubaire, lairon, rapinaire**. Var.: **bregand**.

brighandatge n.m. Raubarici armat comés generalament per de bandas organisadi. Sin.: **rapina**. Var.: **bregandatge**.

brighandajar vi. Faire de brighandatge. Var.: **bregandajar**. Sin.: **rapinar**.

brighandina n.f. Pichina còta de malha (dau s. XIIIe au s. XVIe).

brighantin n.m. (mar.) Nau à vela rapida, mé doi aubres, analògue au bric ma plus pichin. Var.: **bregantin**.

brighantina n.f. (mar.) Vela trapezoïdala envergada sus la còrna de mejana. Sin.: **goleta d'artimon**.

brigar vt. Voler obtenir absoludament: *Brigar una plaça*.

brigoleta n.f. Bric goleta. Var.: **brighantin goleta**.

brigon n.m. Bichina briga. Var.: **brigueta**.

brigonear vt. (*brigoneï*) Redurre en brigas. Var.: **brigonejar**. Sin.: **desbrigar, trissar, frominar, fresumar** (Luceram). ◆ n.m. Fach de brigonear.

brigonejar vt. Brigonear.

brigueta n.f. Pichina briga. Var.: **brigon**.

brila n.f. Brida.

brilant, a adj. e n. Brillant.

brilantament adv. Brillantament.

brilantar vt. Brillantar.

brilantat n.m. Brillantat.

brilantatge n.m. Brillantatge.

brilantina n.f. Brillantina.

brilantinar vt. Brillantinar.

brilar vi. Brillhar.

brilhart, a adj. Que brilha. Var.: **brilant**.

brilhart n.m. 1. Qualitat de cen que brilha. 2. Diamant arredonit talhat mé 57 ò 57 facetas per èstre montat. Var.: **brilant**.

brilhantaire n.m. Produch que s'ajonhe à un banh de revestiment electrolitic per brillhantar una susfàcia metallica.

brilhantament adv. D'un biais brillhart.

brilhantar n.m. 1. Talhar li facetas mai pichini (d'una pèira, en particulier d'un diamant). 2. Donar un aspècte brillhart à: *Brilhantar una pèça metallica*. 3. Decorar d'ornaments brillhants: *Brilhantar un vestit mé de palhetas*. Var.: **brilantar**.

brilhantat n.m. Estòfa de coton imprimida mé de motius brillhants. Var.: **brilantat**.

brilhantatge n.m. Accion de brillhantar; lo sieu resultat. Var.: **brilantatge**.

brilhantina n.f. Preparacion perfumada per donar de brillhart ai bèrris. Var.: **brilantina**.

brilhantinar vt. Metre de brillhantina sobre (lu bèrris). Var.: **brilantinar**.

brilhar vi. 1. Emetre ò remandar un lume viu; èstre luminós: *L'aiga de la mar brilha au soleu*. ◇ (fig.) *Faire brillhar quauqua ren*: Presentar quauqua ren coma un avantatge, per sedurre ò impressionar. 2. (fig.) Si faire remarcar per una qualitat particuliera: *Brilhar per la sieu intelligença*.

brilier, a n. Bridier.

brilon n.m. Bridon.

brima n.f. Solidificacion dei vapors d'aiga per temps clar.

brimada n.f. Mesura vexatòria e inutila, que vèn de quauqu'un que vòu mostrar la sieu autoritat, lo sieu poder.

brimar vt. Sotametre à de brimadas. – *Si sentir brimat*: Provar un sentiment d'injustiça, de frustracion.

brime n.m. (mar.) Coarda de fibra vegetala.

brimós, oa adj. Cubèrt de brima.

brin n.m. 1. Brot. 2. Fieu torsut mé d'autres per formar un cable ò una coarda.

brindar vi. Faire un brinde.

brinde n.m. Pichina charradissa que convida à beure un còup en onor de quauqu'un, d'un succès, etc.: *Brinde à vos!*, *faire un brinde*.

brinholenc, a adj. e n. De Brinhòlas (Var).

brìocha n.f. Pastissaria leugiera facha de farina, de levadura, de burre e d'òus.

briofit n.m. *Briofits*: Embrancament de vegetals terrèstres ò d'aiga doça sensa raïç ni vaisseus, ma generalament provists de fuèlhas e que lo sieu esporofit es mai reduch que lo protalle, que comprèn li mofas e li epaticas.

brìola n.f. Gonfladura, floronc.

brìologia n.f. (bot.) Estudi dei mofas.

brìologic, a adj. Relatiu à la briologia.

brìològue, òga n. Especialista de briologia.

brìonha n.f. Planta rampeanta dei flors verdastri, comuna dins li baranhas, que la sieu raïç es toxica (Familha dei cucurbitaceas).

briós, oa adj. Qu'a de vèrva.

briozoari n.m. *Briozoaris*: Ancian embrancament format per doi gropes d'animaus aquatics sensa parentat, lu ectopròctes e lu camptozoaris.

briquet n.m. 1. Aparelh que sièrve à produire de fuèc: *Briquet de gas*. 2. *Sabre briquet*: Sabre cort que s'emplegava dins l'infantaria (s. XVIIⁿ e s. XVIIIⁿ).

briquet n.m. Can corrent de pichina talha e dau pel lòng.

briqueta n.f. 1. Pichina brica. 2. Brica de torba ò de brigas de carbon, que sièrve de combustible.

briquetar vt. 1. Pavar, garnir de bricas. 2. Curbir de briquetatge. Var.: **bricar**.

briquetatge n.m. 1. Accion de briquetar; lo lo sieu resultat. 2. Construccion de bricas. 3. (constr.) Revestiment que li si dona l'aparença de la brica. Var.: **bricatge**.

brisa n.f. Vent leugier. Sin.: **aura, ventolet**.

brisadís n.m. Ensèm dei brisaduras dei fuèlhas de tabac.

brisadura n.f. 1. Fendedura dins un objècte. Sin.: **esclapadura**. 2. Fragment. Sin.: **briga**. 2. (arald.) Modificacion portada ai armas d'una familha per destriar una branca d'aquela principalà ò legitima.

brisaire, airtz n. 1. (lit.) Persona que brisa quauqua ren. Sin.: **esclapador**. 2. *Brisaire de cauma*: Persona que travalha quora lu autres fan la cauma.

brisament n.m. Accion de brisar ò de si brisar.

brisar vt. 1. Rompre, esbrigar. 2. Anientar: *Brisar una carriera*. ◆ **si brisar** v.pr. 1. Si rompre. 2. Si partir en urtant un obstacle, en parlant de la mar.

brisca n.f. 1. Juèc de cartas, que si juèga mé doi juècs de 32 cartas, dins lo quau la cobla formada mé la Regina de pica e lo varlet de caire si soana *brisca*. 2. (arg. mil.) Cabrilhon.

briscard n.m. Sordat que s'es tornat engatjar. ◇ *Vièlh briscard*: Òme d'experiença.

brissauda n.f. Lesca de pan oncha d'òli novèu e brostolida.

bristol n.m. 1. Carton pauc ò pron espès, foartament satinat, de qualitat sobrana. 2. (anc.) Carta de visita.

britanic, a adj. e n. De Grand-Bretanha.

britonic, a adj. Que si rapoarta ai pòbles que vivíon en grand-Bretanha entre lo premier millenari e lo s. I avant J.-C. ◆ n.m. Branca de la lenga celtica que comprèn lo breton e lo galés.

brivent, a adj. Escorrent. Sin.: **impetuós**.

briventament adv. Impetuosament.

brivista adj. e n. De Briva.

broa n.f. Brua.

bròc n.m. Recipient aut, dau coal estrech, m'un bèce provist d'una manelha laterala, per transportar lu liquides. Sin.: **dolhon**.

bròca n.f. 1. Branca de figuiera. 2. Brot, brotelha (d'un aubre). 3. Persona (esportiu, etc.) ò animau (cavau de

corsa, etc.) pas gaire capable. Sin.: **boan à ren, boan per ren, cabra, maseta**. 4. Joieu provist d'una esplinga per tenir sus un vestit. Sin.: **espilla, espilleta**. 5. (cir.) Instrument per mantenir lu oàs rots. 6. Cavilha de boasc per tapar un trauc fach m'una veruna; cavilha de bota. Var.: **broqueta**. 7. (electr.) Part mascla d'un cuu de lampa, etc. Sin.: **pluga**. 8. Autís per calibrar un trauc cilindric ò per faire de caneladuras. Sin.: ast. 9. Agulha per faire de malhas. Var. (4, 5, 6, 7, 8, 9): **bròcha**.

brocadura n.f. 1. Libre, pichin obratge brocat: *Una brocadura de conjugason niçarda*. Sin.: **brossadura**. 2. Travalh dau brocaire. 3. Dessenh brocat sus una estòfa.

brocaira n.f. Màquina per brocar lu libres.

brocaire, airtiz n. Persona que bròca lu libres.

brocar vt. (*bròqui*) 1. Plegar, assemblar, cordurar e curbir, en parlant dei fuèlhs d'un libre. 2. Teissir (una estòfa) de fieus d'aur, de seda, etc., per far aparéisser de dessenh en releu sus un fond unit. 3. Usinar, calibrar au mejan d'una bròca. Sin.: enastar. 4. Faire de malhas.

brocat, ada adj. Qu'a subit un brocatge.

brocat n.m. Estòfa teissida per brocatge.

brocatge n.m. 1. Accion de brocar lu libres; lu sieus resultats. 2. Procediment de teissadura que fa aparéisser sus un teissut de fond d'unu motius decoratiu. 3. Emplec d'una fresa rectilinha, la *bròca*, per usinar ò calibrar de traucs dins un metal. Sin. (3): enastatge Var.: **brochatge**.

bròcha n.f. Bròca (4, 5, 6, 7, 8).

brochar vt. (*bròchi*) Brocar.

brochatge n.m. Brocatge.

bròcoli n.m. Caulet-flor vèrd originari d'Itàlia dau sud. Sin.: brosta.

brocòt n.m. Pichin claveu de la tèsta plata.

brodador, airtiz adj. e n. Brodaire.

brodaire, airtiz n. Persona que travaia dins la brodaria ò que n'en fa per lo plaser. Var.: **brodador**.

brodar vt. (*bròdi*) Decorar (una estòfa) mé de dessenh en releu fachs m'una agulha ò una màquina.

brodaria n.f. 1. Art d'executar m'una agulha ò una màquina de motius d'ornament (dessenh, letras, etc.) sus una estòfa que sièrve de supòrt. 2. (mus.) Nòta qu'òrna una música. 3. Partèrra (de flors, etc.) que dessenha d'arabescas. Var.: brodadura.

brodat, ada adj. 1. Ornat de brodarias: *Una estòfa brodada*. 2. Fach en brodaria: *Un nom brodat sus lo faudiu*.

bròdo n.m. Aiga bruta.

broiha n.f. Garrolha; fach de si broihar. Var.: **borrola**. Sin.: **malamanha, chapostre**.

broihar vt. 1. Metre en desòrdre. 2. Rendre confús: Borrolar d'ideas, borrolar una transmission. Sin. (1 e 2): trebolhar, tresvirar. 3. Metre d'animositat (entre doi personas que finisson per plus si parlar). Var.: **broihar, borrolar, enchapostrar, levar la paraula**. ♦ **si broihar** v.pr. 1. Devenir confús: *Ai la vista que si broiha*. Sin.: **s'enfosquir, si trebolhar**. 2. Si garrolhar e plus si parlar. 3. Devenir gris, en parlant dau temps. Var.: **si borrolar**. Sin. (2): **si levar la paraula**.

broihar vt. Mesclar (per ex. d'òus). Var.: **borrar**.

broiharia n.f. Broiha. Sin.: **borrola**.

broihat, ada adj. Mesclat (en parlant dei òus, per exemple). Var.: **borrat**. Sin.: borrolat, en garrolha.

broihat, ada adj. Que parla plus (à quauqu'un) après s'èstre garrolhat.

broihatge n.m. Accion de borrolar: *Borrolatge dei ondas*. Var.: **borrolhatge**. Sin.: interferéncia, interferença.

broihon, a adj. e n. 1. Que fa li cauas sensa òrdre, sensa aplicacion. 2. Qu'es fach sensa òrdre, sensa aplicacion. Var.: **borrolhon**. Sin.: **desordenat**. ♦ n.m. Redaccion provisòria, destinada à èstre messa au pròpre mai tardi.

broimacetic, a adj. Natura de l'acide $\text{BrCH}_2\text{CO}_2\text{H}$ obtengut per l'accion dau bròme sus l'acide acetic.

broimacetofenona n.f. Desribat bromat de l'acetofenona, solide corrosiu que fonde a 50° C.

broimacetona n.f. Còrs que resulta de l'accion dau bròme sus l'acetona.

broimatologia n.f. Sciéncia dei aliments.

broimatologic, a adj. Relatiu a la broimatologia.

broimatològue n.m. Especialista en broimatologia.

broimatometria n.f. Branca de la volumetria que fa usança de metòdes d'analisi que lo sieu reactiu valorant es una solucion de bromat de potassi.

broimatometric, a adj. Relatiu a la broimatometria.

bròm(e) n.m. Non-metal liquide roge escur analògue au clòre, que bulhe vèrs 60°C e dona de vapors rogi e sufocanti; element (Br) de n° atomic 35 e de massa atomica 79,90.

broima n.f. Vèrp dei bateus.

broimat n.m. Sau de l'acide bromic.

broimat, ada adj. Que contèn de bròme.

broimeg [bru'metf] n.m. Esca, amòrsa, que si manda forra-borra per atraire lo peis.

broimejar vi. Atraire lo peis mé de broimeg.

broimeliacea n.f. *Bromeliaceas*: Família de plantas monocotiledoneï dei país tropicals, sovent epifiti, coma l'ananàs.

broimest n.m. Raïm blanc alongat.

broimic, a adj. *Acide broimic*: Acide oxigenat de bròme (HBrO_3), pas gaire estable, conoissut solament en solucion.

broimidias n.f. pl. Auvaris cutaneus dau broimisme que si manifeston majament en prudiments e en eritemas.

broimidrat n.m. Sau organica de l'acide broimidric.

broimidric, a adj. Natura de l'acide HBr que resulta de la combinason dau bròme embé l'idrogène. Var.: broiminidric.

broimidròsi n.f. Endec marcat per la seccion pauc ò pron abondoa de sudors pudenti.

broiminidric, a adj. *Acide broiminidric*: Acide que si forma en combinant de bròme e d'idrogène (HBr).

broimisme n.m. Intoxicacion provocada per lo bròme e lu sieus compauats, especialament lo bromure de potassi.

broimocriptina n.f. Mediator neuroquimic, emplegat dins lo tractament de la maualutia de Parkinson.

bromodermia n.f. Lesions de la pèu provocadi per lo bròme e lu sieus compausats.

bromofenòl n.m. Desribat bromat dau fenòl.

bromofòrme n.m. Liquide (CHBr₃) mé de proprietats antiespasmòdiqui que la sieu odor remanda à-n-aquela dau clorofòrme.

bromonaftalèn(e) n.m. Desribat bromat de substitucion dau naftalène.

bromopierina n.f. Liquide explosiu e lacrimogène.

bromotoluèn(e) n.m. Desribat bromat dau toluène.

bromur(e) n.m. 1. Combinason de bròme m'un còrs simple. 2. papier fotografic au bromure d'argent; espròva de fotografiadura ò de fotocomposicion sus aqueu papier.

bromuracion n.f. Accion de bromurar.

bromurar vt. Addicionar d'un bromure.

bromurat, ada adj. Que contèn de bromure.

brona n.f. Auceu silviidat taquetat (*locustella naevia*).
Var.: **bruna**. Sin.: **esquilheta**.

bronar vi. (*bronqui*) 1. Manifestar lo sieu desacòrdi, la sieu marrida umor, per de paraulas ò de gèstes. 2. Faire un faus pas, en parlant d'un cavau. Sin.(2): bricar.

bronchonada n.f. Fach de bronchonar.

bronchonar vi. Renar, ronhar.

broncografia n.f. Estudi radiografic dei bronquis.

broncopia n.f. Malautia dei bronquis.

broncopneumonia n.f. Nom d'una inflamacion dei bronquiòlas e dei alveòles paumonaris. Var.: **broncopneumopatia**.

bronicòsi n.f. Inflamacion dei bronquis provocada per de fonges.

broncopolmonar(i), a (-ària) adj. Relatiu ai bronquis e ai paumons.

broncopneumopatia n.f. Autre nom de la broncopneumonia.

broncorrea n.f. Expectoracion abundanta d'escupuènas, dins una bronquiti cronica.

broncòscopi n.m. Endoscòpi per practicar una broncoscopia.

broncoscopia n.f. Exploracion visuala de la traquea e dei bronquis au mejan d'un broncoscòpi.

bronda n.f. Branca m'au sieu fulhatge. Sin.: **fulham**.

bronda n.f. Plancton.

brondalha n.f. Ensèm dau fulhatge.

brondassiera adj. f. *Boscarla brondassiera*: Boscarla ordinària.

brondilha n.f. Pichina bronda.

brondilhada n.f. Molon de brondilhas. Sin.: **bronquilhada**.

brondoniera n.f. Bondoniera.

bronquectasia n.f. (med.) Dilatacion dei bronquis. Var.: **bronquiectasia**.

bronqui n.m. Conduch que vèn après la traquea e permete à l'ària d'anar ai paumons.

bronquial, a adj. Dei bronquis. Var.: **bronquiau**.

bronquiectasia n.f. (med.) Bronquiectasia.

bronquioalveoliti n.f. Inflamacion à l'encòup dei ramificacions bronquiali terminali e dei alveòles adjacents.

bronquiòla n.f. Ramificacion terminala dei bronquis.

bronquioliti n.f. Inflamacion dei bronquiòlas.

bronquiti n.f. Inflamacion dei bronquis.

bronquitic, a adj. e n. Que sofrisse de bronquiti.

bronquitós, oa adj. Subjècte à la bronquiti.

brontosau n.m. Reptile fossile erbivòre de talha gigantesca (20 m de lòng), dau grope dei dinosaurians.

bronza n.f. Fach d'aver beugut tròup d'alcòl. Var.: **bronzeta**. Sin.: **choca, ganarra, embriagues(s)a, embriagada, peleta**.

bronzaire, airtz n. Obrier especialista dau bronzage sus lu metals e lo boasc.

bronzament n.m. Bronzatge.

bronzant, a adj. Si di d'un produch qu'accelèra lo bronzatge.

bronzar vt. 1. Brunir (la pèu). 2. Donar l'aspècte dau bronze à (un metal, per exemple). Var.: bronzelhar. ♦ vi. Devenir brun de pèu: *Bronza rapidament*.

bronzat, ada adj. e n. Qu'a la pèu bruna, per accion dau soleu.

bronzatge n.m. Accion, fach de bronzar; lo sieu resultat. Var.: bronzament, bronzidura.

bronze n.m. Aliatge d'aram e d'estanh, m'una foarta proporcion d'aram. ◇ *Atge dau bronze*: Periòde preistoric qu'a vist s'expandir la metallurgia dau bronze (tèrç millenari), avant l'atge dau fèrre. 2. Objècte d'art en bronze.

bronzelhar vt. Bronzar.

bronzeta n.f. 1. Bronza. 2. Fach de si faire bronzar.

bronzier, a n. Persona que fonde e cisèla lu bronzes.

bronziment n.m. Bronzatge.

bronzinaira n.f. Regina dei abelhas que dona unicament d'òus non fecondats.

bronzinament n.m. 1. Bosin sord e continú. 2. Bosin que fan lu insèctes en batent dei alas. 3. Sensacion d'un son bas que non a d'origina dins un bosin exterior. Sin.: **zonzon, bruiment**.

bronzinar vi. v.i. Faire lo bosin d'un eissam d'abelhas, de vèspas ò d'un fum d'insèctes volants. Sin.: **bruir**.

bronzinejar v.i. Bronzinar leugierament.

bronzinós, oa adj. Bronzissent.

bronzir vi. (*bronzissi*) Faire audir un bosin sord e continú. Sin.: **zonzonar**.

bronzissent, a adj. Que bronzina. Var.: **bronzinós**.

broqueta n.f. 1. Pichina cavilha de boasc per tapar un trauc, espec. per una bota. Var.: **bròca**. 2. Bròc.

broquilhada n.f. Brondilhada.

bros n.m. Preparacion à basa de retalhs de fromai mesclats. Var.: **brossa, brossin**.

brossa n.f. 1. Vegetacion de la sason cauda dei regions tropicali, facha essencialament d'aubrilhons. Sin.: **bartassanha**. 2. Encontrada sauvatja cubèrta de pariera vegetacion, sovent à l'escart de tota civilisacion.

brossa n.f. Bros.

bròssa n.f. 1. Aisina m'una montadura de boasc, de matèira plastica, etc., mé de pels, de filaments pauc ò pron durs, que s'emplega per netejar, fretar, gratar, etc.:

Bròssa dei dents (ò *fretadents*), *bròssa dei vestits*. ◇ *Bèrris en bròssa*: Bèrris talhats corts e drechs. 2. Pinceu d'artista pintre, plat e larg, m'ai pels toi de la mema longuessa. – Pinceu de pintre en bastiment, redon e larg, en fibras pusleu gròssi e de la mema longuessa. 3. Flòta de pels à la faça intèrna dei tarses posteriors dei abelhas e que sièrve à rabalhar lo pollen.

brossalha n.f. Bartàs, rómege. Sin.: **barta**, **broís**, **entoasc**.

brossalhós, oa adj. Bartassós, romegós, enveleguit.

brossar vt. (*bròssi*) 1. Fretar m'una bròssa per netejar, faire lusir, levar lu pels, etc. Sin.: **escobetar**, **espoussar**. 2. Pintar m'una bròssa. ◆ **se brossar** v.pr. 1. Si fretar lu vestits m'una bròssa. 2. (fam.) Èstre constrench de si passar de quauqua ren qu'ères segur d'obtenir: *Esperaves una promocion, ma ti poades brossar*.

brossard, a n. Persona que viu dins la bròssa, que n'a l'experiènça. Sin.: **bartassier**.

brossaria n.f. Fabricacion, comèrci de bròssas e d'aisinas de la mema mena.

brossatge n.m. Accion de brossar; lo sieu resultat. Sin.: **espoussatge**.

brossier, a n. Persona que fa ò vende de bròssas.

brossiera n.f. Bóstia per lo bro.

brossin n.m. Bros.

brossura n.f. Brocadura (1).

brost n.m. Brot.

brosta n.f. Bròcoli.

brostaire, airtiz adj. Que brosta. Var.: **brotaire**. ◆ n.m. Vedeu qu'a brostat d'èrba.

brostar vt. Manjar sus plaça l'èrba ò lu rams noveus dei aubres, en parlant dei bèstias. ◆ vi. Aver un foncionament irregulier, en parlant d'un motor. Var.: **brotar**.

brostatge n.m. Fach, accion de brostar (doi sens). Var.: **brostajament**.

brostajament n.m. Brostatge.

brostilha n.f. Pichin brost. Var.: **brotilha**.

brostilhar vt. Brostar de bois.

brostolir vt. (de l'italian *abbrustolire*) Faire rostir.

brot n.m. Pel d'èrba, ram noueu d'un aubre. Sin.: grèlh, borron.

brotada n.f. Flòta de rams ò regrèlhs que nàisson d'un meme fust.

brotaire, airtiz adj. e n.m. Brostaire.

brotar vt. Brostar. Sin.: **pàisser**.

brotelha n.f. Brotilha.

brotilha n.f. 1. Pichin brot. Var.: **brostilha**, **brotelha**. Sin.: **brondilha**. 2. Pichina caua sensa importança. Sin.: **parpèla d'agaça**.

brotonar vi. (bot.) Se curbir de botons. Sin.: **borronar**, **grelhar**.

brownian, a adj. *Movement brownian*: Movement incessant de particulas microscopiqui en suspension dins un liquide ò un gas, en rason de l'agitacion termica dei moleculas dau fluide.

browning n.m. Pistolet automatic de 7,65 mm.

brua n.f. Limit (d'un terren de juèc, d'un boasc, etc.). Var.: **broa**. Sin.: **òrle**.

bruair vi. Picotar, en parlant dei uèlhs, de la boca. ◆ *Faire bruair quauqu'un*: Li faire pagar car quauqua ren.

bruc n.m. 1. Planta dei flors violeti ò ròsi que creisse sus lu soals siliciós, dont forma de landas d'un aspècte caracteristic (Familha dei ericaceas; *gentes erica et calluna*). 2. Var.: **bruga**.

brucar vi. Faire un pas faus, en parlant d'un cavau.

brucella n.f. Bacille cort, agent dei brucellòsis (nom generic).

brucellòsi n.f. Grope de malautias comuni à l'òme (*fèbre de Malta*) e ai bèstias (romiaires, equidats e porcins), que son causadi per una brucella e son comunicadi à l'òme per contagion animala dirècta ò per la via digestiva, per la consomacion de lach ò de fromai cruds.

bruch n.f. Bosin.

bruchaire, airtiz n. Au cinéma, etc., persona que s'entrèva dau brutatge.

brucina n.f. Alcaloïde toxica extrach de la notz vomica.

bruelh n.m. Boquet d'aubres.

bruga n.f. Bruc.

brugairòu n.m. Botaròt. Sin.: **cuu d'ae**, **padre**, **capelan**, **colomela**, **lepiòta**, **ombrela**, **lepiòta enaurada**, **magdalena**.

brugaliera nf. Luèc cubèrt de bruga. Sin.: **bruguiera**.

bruguiera n.f. Brugaliera.

bruiment n.m. (lit.) Bosin feble e confús: *Lo bruiment dei brancas, dei fuèlhas*. Sin.: **bosinament**, **bronzinament**.

bruir vi. (*bruissi*) (lit.) Faire audir un pichin bosin, un son confús: *Lu aubres bruïsson sota lo vent*. Sin.: **bosinar**, **bronzinar**, **brusejar**.

bruissent, a adj. Que fa de bosin.

bruma n.f. 1. Nebla leugiera que permete la visibilitat à mai d'un km. Sin.: **garbin**. 2. (mar.) Nebla de mar. 3. (lit.) Estat confús, mancança de clartat de la pensada. Sin. (1 e 2): **fosca**, **nèbla**.

brumari n.m. Segond mes dau calendrier revolucionari francés, que començava lo 22, lo 23 ò lo 24 d'octòbre e finissia lo 20, lo 21 ò lo 22 de novembre.

brumassa n.f. Pichina bruma. Sin.: **neblassa**.

brumassejar v.impers. Èstre un pauc brumós, en parlant dau temps. Sin.: **brumejar**.

brumejar v.impers. Brumassejar.

brumisador n.m. Atomisaire que manda d'aiga en pichins degots, que s'emplega especialament per umidificar la cara. Var.: **brumisator**.

brumisator n.m. Brumisador.

brumós, oa adj. 1. Cubèrt de bruma. 2. (lit.) Que manca de clartat: *Pensadas brumoï*. Sin.: **fosc**, **neblós**, **embrumat**.

brun, a adj. 1. D'una color intermediària entre lo ros e lo negre. 2. Qu'es bronzat. 3. *Saussa bruna*: Saussa à basa d'un ros brun, colorat sus lo fuèc, addicionat de bolhon. 4. *Bièrra bruna*: Bièrra de color escura facha à partir de malts specials. 5. *Soal brun*: Soal fertile dei

regions temperadi, desvelopat sus una ròca maire de còups que li a calcària, sota cubèrt forestier. ♦ adj. e n. Qu'a lu bèrris bruns. ♦ n.m. Color bruna.

bruna n.f. Calabrun.

bruna n.f. Cigarreta

bruna n.f. Brona.

brunastre, a adj. D'una color que tira sus lo brun.

Var.: **bruneu**.

brunet, a adj. e n. Qu'a lu bèrris bruns.

bruneta nf. Sòrta de fonge de la Família dei russulas.

Sin.: russula dei fuèlhs despariers (*Russula heterophylla*).

bruneu, èla adj. Brunastre.

bruniada [bryni'ada] n.f. Aigueta (2). Var. **breniada**.

Var.: **breniada**.

bruniar [bryni'a] vi. defect. impers. (3ª persona: brunia) Faire una pichina pluèia fina. Var. **breniar**.

brunidor n.m. Autís d'aurivelaire, de dauraire, de gravaire, per brunir lu obratges d'aur, d'argent, etc. var.: **brunissor**.

brunidura n.f. 1. Polit donat ai metals per brunissatge. 2. Accion de donar una tencha bruna à una estòfa.

bruniment n.m. 1. Accion de brunir la pèu, de devenir brun. 2. Accion de brunir un metal. Sin. (2): **docissatge**.

bruniós, oa [bryni'us, 'ua] adj. Si di dau temps, quora brenia. Var.: **breniós**.

brunir vt. (*brunissi*) 1. Rendre brun: *Lo soleu brunisse la pèu*. 2. (tecn.) Polir la susfàcia dei metals, lu rendre lusents. Sin. (2): **docir**. ♦ vi. Devenir brun de pèu, bronzar.

brunissèire, eiritz n.m. Persona que brunisse lu metals.

brunissor n.m. Brunidor.

brunit n.m. Aspècte d'un metal polit au mejan d'un brunidor.

bruor [bry'u] n.f. Cremadura. Sin.: brutladura.

brusc n.m. Abitacion d'una colonia d'abelhas.

brusc, a adj. 1. Qu'agisse embé rudessa, que manifestà una cèrta brutalitat: *Una persona brusca*. 2. Immediat, imprevisit. 3. Aigre.

bruscament adv. D'un biais brusca.

bruscar vt. 1. Tractar embé rudessa. Sin.: rudejar, tarabastar. 2. Precipitar lo cors de, provocar la fin de.

bruscaria n.f. 1. Comportament, manieras brusqui. 2. Caractèr brusca, brutal de quauqua ren. 3. Paraula brusca.

brushing [brœʃiŋ] n.m. (mòt anglés) Accion de metre en forma una flòta de bèrris après l'autra, au mejan d'una bròssa redona e d'un secador à man.

brusquear vt. (*brusquei*) Aigrir.

brusquet n.m. Aigret.

brusselés, esa adj. e n. De Brussèlas.

brústia n.f. 1. Bròssa per lu cavaus. 2. Mena de bròssa per cardar la lana.

brustiada n.f. Accion de brustiar. Var.: **brustiatge**.

brustiaire, airtz n. Persona que brústia.

brustiar vt. (brusti, brústies, etc.) 1. Fretar (un cavau) m'una brústia. 2. Cardar la lana mé la brústia.

brustiatge n.m. Accion de brustiar. Var.: **brustiada**.

brut, a adj. 1. Que non es beu. 2. Que non es pròpre: *Aver lo morre brut*. ♦ Cubèrt, marrit en parlant dau temps. ♦ (fig.) Malonèste, pas clar, complicat: *Un brut affaire*. 3. Que non a subit de deduccions de fres, taxas, etc. ni retengudas (per op. à *net*): *Salari brut*. ♦ *Pes brut*: Pes d'un veïcule m'au sieu cargament, d'una mèrç m'au sieu embalatge. 4. Qu'es brutal, sauvatge: *La foarça bruta*. Sin.: ruf. 5. *Art brut*: Produccion espontanea e inventiva qu'escapa à cen que la nòrma sociala retèn per "art". ♦ adv. Sensa deduccion de costs ni de cargas: *Un affaire que rapoarta brut 2 milions*. ♦ n.m. 1. Salari brut. 2. Petròli brut. 3. Blanqueta de Limós bruta ò Claret de Dia bruta.

bruta n.f. Persona grossiera, agressiva, violenta: *Agir coma una bruta*.

brutal, a adj. e n. Qu'agisse mé violença, que si compoarta d'un biais grossier. ♦ adj. 1. Que manifestà de violença. 2. Qu'acapita d'un biais que non s'asperava. Var.: **brutau**.

brutalament adv. D'un biais brutal.

brutalejar vt. Brutalisar.

brutalisar (-izar) vt. Tractar d'un biais brutal. Var.: **brutalejar**.

brutalisme n.m. Tendença arquitecturala apareissuda dins li annadas 1980 en Grand-Bretanha, que fa emplegar de materiaus bruts sensa escondre li infraestructuras, m'una granda libertat dins dins lu plans.

brutalitat n.m. 1. Caractèr d'una persona brutala, violenta. 2. caractèr de cen qu'es brutal: *La brutalitat d'una intervencion, d'una informacion*. 3. Acte brutal: *Li brutalitats policieri*. Var.: **brutalitse**.

brutalitse n.m. Brutalitat.

brutar vt. 1. Rendre brut. Contr.: **netejar**. 2. Desonorar: *Brutar la reputacion d'una persona*. Var.: **embrutar**. ♦ **si brutar** v.pr. Si rendre brut (2). ♦ (fig.) Si metre dins un affaire fosc.

brutar vt. Efectuar lo brutatge de (un film, un spectacle, etc.).

brutatge n.m. Reconstitucion artificiala au teatre, au cinéma, à la television, à la ràdio, dei bosins qu'acompanhon l'accion.

brutau, ala adj. e n. Brutal.

brutesc, a adj. 1. Brut. 2. Maleducat. ♦ n.m. Rementa. Sin. (n.m.): aulesc, brutícia.

brutessa n.f. Caractèr de cen qu'es brut.

brutícia n.f. 1. Rementa. 2. Si di d'una persona maleducada, qu'a un comportament abjecte.

brutla-cafè n.m. inv. Brutlador.

brutlada n.f. Brutladura.

brutladís n.m. Degalhs causats per un incendi.

brutlador n.m. 1. Aparelh de torrefaccion dau cafè. Sin.: **brutla-cafè**. 2. Destillaria de branda.

brutladura n.f. 1. Lesion dei teissuts deuguda à la calor, de rais, etc. Var.: **brutlada**. Sin.: **cremadura**, cremason, cremor, arsura. 2. Lesion dei teissuts deuguda à l'accion d'un produch corrosiu. 2. Marca laissada per

quauqua ren que brutla: *Una brutladura de cigarreta*. 3. Sensacion de foarta calor, d'irritacion: *De brutladuras d'estòmegue*.

brutlaire n.m. Aparelh qu'assegura lo mesclatge d'un combustible liquide ò solide e d'un comburant gasós per n'en permetre la combustion.

brutla-mostacha (*à*) loc. Bruscamet, sensa que degun li s'aspère. Sin.: **à brutlaperpont**.

brutlapalhassa n.m. Libertin, qu'es portat à la licença sexuala.

brutlaperfum n.m. Vas dont si fan brutlar de perfums.

brutlaperpont (*à*) loc. Bruscamet, sensa que degun li s'aspère. Sin.: **à brutlamostacha**, **à l'imprevist**.

brutlar vt. 1. Destruïger per lo fuèc. Sin.: **abrar**, **cremar**, **rimar**. 2. Degalhar, alterar, per lo fuèc ò de produchs corrosius. 3. Causar una foarta sensacion de calor: *Lo fum brutla lu uèlhs*. 4. Tuar per lo suplici dau fuèc. 5. Emplegar coma foant d'energia per s'escaufar: *Brutlar de lenha, de carbon, d'electricitat*. 6. Despassar sensa si maufidar: *Brutlar lo fuèc roge*. ♦ vi. 1. Si consumir sota l'accion dau fuèc: *Aqueu boasc brutla ben*. 2. Èstre destruch ò degalhat sota l'accion dau fuèc: *La maion a brutlat*. 3. Èstre foarça caud: *Mèfi, que brutla!* ♦ Aver una sensacion de foarta calor: *Brutlar de fèbre*. 4. Desiderar ardentament, provar un sentiment viu: *Brutlar d'impaciènça, d'amor*. Sin.: **ardre**.

brutlat, ada adj. Qu'a subit lo fuèc: *La seuva es brutlada*. Qu'es tròup cuèch: *Lo dinnar es brutlat*. Sin.: rimat, cremat, ars, abrat. ♦ adj. e n. Que sofrisse de brutladuras: *Lo brutlat es estat portat à l'espiu*.

brutlat n.m. Cen qu'es brutlat: *Una odor de brutlat*.

brutlòt n.m. 1. (mar. anc.) Bastiment plen de matèrias que si faïon cremar per incendiar li naus enemigui. 2. Branda flambada mé de sucre. 3. Jornal, article foartament polemic.

brutolós, oa adj. Brut, brutesc. Var.: **brutolós**.

brutós, oa adj. Brutolós.

BTU (British Thermal Unit) Unitat de mesura calorifica anglo-saxona, que vau 1055,06 joules.

bu n.f. Excrement dau bòu, de la vaca. ♦ *Tavan dei buas* (*tavan merdassier*): Tavan que si ve sovent virar à l'entorn dei buas.

bu vi. Faire una bua, en parlant dei bòus e dei vacas.

buassier, a n. Persona que rabalha li buas.

buba n.f. Pustula dei labras dei enfants.

bubal n.m. Antilòpa africana dei còrnas en U ò en lira (autessa 1,30 m).

bubon n.m. Tumefaccion inflamatoria dei ganglions linfatics inguinals, dins d'uni malautias (pèsta, etc.).

bubonic, a adj. Caracterisat per la presença de bubons: Pèsta bubonica.

bucal, a adj. Que pertòca la boca. Var.: **bocal**, **bocau**.

buccin n.m. 1. Buccina. 2. Mollusc gasteropòde dei coastas de l'Atlantic.

buccina n.f. Trompeta romana de còrna, de boasc ò d'aram. Var.: **buccin**.

buccinator n.m. 1. Jogaire de buccina. Sin.: **trompetaire**. 2. Muscle de la gauta que permete de tirar en darrier li comissuras dei labras.

buch n.m. (mar.) 1. Part d'una nau, que comprèn li aigalas. 2. Carcassa d'una nau en defoara dei atràs e de l'auboradura. Sin.: **cencha**, **encencha**.

bucodental, a adj. Bucodentari.

bucodentari, ària adj. Que pertòca la boca e li dents. Var.: **bucodental**, **bucodentau**.

bucodentau, al adj. Bucodentari.

bucogenital, a adj. Que pertòca la boca e lu organes genitals. Var.: **bucogenitau**.

bucogenitau, ala adj. **Bucogenital**.

bucolic, a adj. Qu'evoca la vida dei pastre. Sin.: **pastoral**.

bucolica n.f. Poesia pastorala.

bucolingal, a adj. Relatiu a la boca e a la lenga. Var.: **bucolingau**.

bucolinguau, la adj. Bucolingal.

bucrani n.m. (arquít.) Motiu ornamental que figura un crani de bòu.

budèla n.f. Budeu.

budelam n.m. Ensèm dei budeus.

budelalha nf. L'ensèm dei budèus. Sin.: **tripalha**.

budalaria n.f. Triparia.

budelh n.m. 1. Fond d'una tina. 2. (fig.) Racalha, en parlant de personas.

budelier, a adj. Relatiu ai budeus.

budelier, a n. Negociant que vende de budeus. Sin.: **tripier**.

budeu n.m. 1. Intestin d'animau. Var.: **budèla**. Sin.: **tripa**. 2. (fam.) Intestin de l'òme. ♦ *Budeu pichon*: Part de l'aparelh digestiu que va de l'estòmegue fins au budeu mèstre. ♦ *Budeu mèstre ò budeu gròs*: Part terminala de l'aparelh digestiu que desemboca dins lo fondament. 3. Pichina cambra d'ària plaçada dins una envelopa cordurada e pegada sus la gelha d'una bicicleta.

budget n.m. 1. Ensèm dei còmptes previsionals e annuals deis ressorsas e dei cargas de l'Estat e dei collectivitats e establiments publics. 2. Ensèm dei recèptas e dei despensas d'un particulier, d'una familha, d'un grope, soma disponibla per faire quauqua ren.: *Establir un budget*.

budgetari, ària adj. Relatiu à un budget.

budgetisacion (-izacion) n.f. Inscriccion d'una soma dins un budget.

budgetisar (-izar) vt. Inscriure una soma (recèptas ò despensa) au budget.

budgetivòr(e), a adj. Que viu au despens de l'Estat.

buf n.m. 1. Respir, alen. Var.: **bofada**. 2. Bufo.

bufa n.f. 1. Gonflament que dona un vestiment largament dubèrt e dont l'ària ientra. *La camia fa bufa*. 2. Coifadura dei fremas enaçada en còca sus lo front per li donar de volume, à la mòda dins li annadas 1940.

bufalet, a n. Pichon dau bufle. Var.: **bufion**.

bufar vi. Bofar.

bufet n.m. 1. Mòble dont si méton lu plats, li sietas, lu vèires, etc. Sin.: **credença**, **escudelier**. 2. Taula dont son

servits de cauas per manjar ò per buure, dins una recepcion; l'ensèm dei cauas presentadi. 3. Bofet (preparacion culinària).

bufle n.m. Mamifèr romegaire de la Família dei bovideus, que n'è a manti espècias en Euròpa meridionala, en Àsia e en Àfrica. Var.: **bufre**.

buflessa n.f. Bufleta.

bufleta n.f. Bufle femeu. Var.: **bufiona**, **buflessa**.

bufletaria n.f. Part de l'arnescament militari individual (à l'origina en cuer de bufle) que sièrve à tenir li armas e li cartochas.

buflon, **a** n. Bufalet.

bufiona n.f. Bufleta.

bufon n.m. 1. Personatge de farça. 2. Personatge grotesc que lu rèis mantenion per lu divertir. Sin.: palhasso. Var.: **bofon**, **bofonaire**.

bufon, **a** adj. e n. Plasent, faceciós, grotesc, que fa rire.

bufonada n.f. Accion ò paraula bufona. Sin.: palhassada.

bufonaria n.f. 1. Accion ò paraula bufona. Var.: **bufonada**. 2. Caractèr de cen qu'es bufon.

bufonear vi. (*bufonei*) Faire ò dire de bufonadas. Var.: bufonar, bofonejar.

bufonidats n.m.pl. Família d'anfibis qu'enclau lu babis.

bufre n.m. Bufle.

bug n.m. [*bœg*] (mòt anglés) (inform.) Defaut de concepcion ò de realisacion d'un programa, que si manifesta per d'anomalias de foncionament.

buga n.f. Peis ossós, alongat, regat en longor, comun dins la Mediterranea. (Família dei esparides).

bugada n.f. 1. Accion de lavar lo linge: *Faire la bugada*. Sin.: colar bugada. 2. Vapor d'aiga condensada en pichins degots. Sin. (2): **tubiera**, **estuba**.

bugadar vt. Lavar, en parlant dau linge.

bugadaria n.f. Negòci dont si fa la bugada. Sin.: lavaria, blancarria.

bugadier n.m. 1. Tina per faire la bugada. 2. Màquina per lavar lo linge. Sin.: **lavalinge**.

bugadier, **a** n.f. Persona que fa la bugada.

bugadiera n.f. Dins una maion, local reservat à la bugada.

bugla n.f. Planta erbacea, qu'una espècia que fa de flors blavi es comuna dins lu boascs frescs dau soal argilós (Família dei labiadas). Sin.: **èrba de carbon**.

bugle n.m. Intrument de vent à pistons, vesin dau claron.

buguiera n.f. Ret per achapar li bògas.

bulbari, **ària** adj. D'un bulbe, e en part. dau bulbe rachidian.

bulbe n.m. 1. Organe vegetal sota tèrra, format d'un grèlh mé de fuèlhas vesini e carnudi, pleni dei resèrvas que perméton à la planta de si tornar formar cada an: *Bulbe de ceba*. 2. (anat.) Partida gonfla d'unu organes: *Bulbe aortic*. ◇ *Bulbe rachidian*: Porcion inferiora de l'encefale, que constitue un centre nerviós important. Sin. bocèla. 3. (arquít.) Cubertura arredonida, en forma de bulbe. 4. (electr.) *Grope bulbe*: Ensèm d'una turbina

idraulica e d'un alternator installats dins un caisson en forma de bulbe, dins li centralas hidroelectricqui e li usinas maremotritz. 5. (mar.) Gonflament de la partida inferiora de la ròda de proa d'uni naus destinada à diminuir l'avancament. ◇ Quilha d'uni naus à vela, formada d'una ala metallica que sostèn un lèst profilat.

bulbicultor, **tritz** n. Persona que cultiva lu bulbes.

bulbicultura n.f. Cultura dei bulbes.

bulbifòrme, **a** adj. Qu'a la forma d'un bulbe.

bulbilha n.f. Pichin bulbe que si desvelòpa sus lu organes aerencs d'uni plantas (alhet, etc.) e s'en destaca per dona naissença à una autra planta.

bulbós, **oa** adj. 1. Provist ò format d'un bulbe. 2. Qu'a la forma d'un bulbe. Sin.: **bocelat**.

bulgar, **a** adj. e n. De Bulgària. ◆ n.m. Lengua eslava parlada en Bulgària.

bulh n.m. 1. Fach de bulhir. 2. Bulla que s'enuça à la sufàcia d'un liquide bulhent: *Coaire à gròs bulhs*. Var.: **bolh**. Sin.: **bofa**.

bulhabaissa n.m. Bolhabaissa.

bulhadoira n.f. Recipient de metal, de saveu ò de cauchoc que conten d'aiga cauda per escaufar lo còrs ò lo lièch. Var.: **bolhadoira**.

bulhent, **a** adj. 1. Que bulhe. 2. Foarça caud. 3. (fig.) Ardent, emportat: *Un caractèr bulhent*.

bulhentada n.f. Accion, fach de bulhentar, de si bulhentar.

bulhentar vt. 1. Brutlar mé d'aiga bulhenta, m'un liquide bulhent. 2. Trempar dins l'aiga bulhenta. ◆ **si bulhentar** v.pr. Si brutlar m'un liquide bulhent.

búlher vi. 1. (en parlant d'un liquide) Èstre agitat per l'accion de la calor, en mandant de bullas de vapor: L'aiga bulhe à 100°C. ◇ (fig.) *Búlher de ràbia*: Èstre plen de ràbia e si retenir. ◇ (fig.) *Búlher d'impaciènça*: Èstre foarça impacient. ◇ *Basta que bulhe!*: Va ben parier! Sin.: **bastà que banhe!** 2. Èstre escaufat, cuèch dins un liquide que bulhe. 3. Contenir un liquide que bulhe. Var.: **bulhir**, **bolhir**.

bulhida n.f. Fermentacion dau vin dins una bota. Var.: **bolida**

bulhidor n.m. Recipient metallic per faire búlher d'aiga. Sin.: **baraquin**. Var.: **bolidor**.

bulhiment n.m. Fach de bulhir. Var.: **boliment**.

bulhir vi. (*bulhissi*) Búlher.

bulhissatge n.m. (tecn.) 1. Promiera fasa dau blanquiment de la pasta de papier. 2. Precipitacion dei saus de calci per ebullicion, en sucraria.

bulhissent, **a** adj. Que bulhe.

bulhit n.m. 1. Aliment liquide obtengut en faguent búlher de carn e de liumes dins l'aiga. 2. La carn que si fa coaire ensinda.

bulhit, **ida** adj. Qu'a bulhit.

bulin n.m. Burin. Sin.: talhafèrre.

bulinar vt. Burinar. Sin.: escrinçelar, gravar.

bullà n.f. *Bulla papala*: Letra apostolica d'interès general que poarta lo sageu dau papa. Var.: **bolà**.

bullà n.f. 1. Bofa. 2. Medalhon (element de decoracion).

bullar vt. Marcar d'una bulla. Var.: **bolàr**. Sin.: **sagelar**.

bullari n.m. Recuèlh de bullas pontificali. Var.: **bollari**.

bullat, ada adj. Dont son inseridi de bullas, per donar un efècte artistic (vèire bullat) ò per proteccion (papier d'embalatge bullat).

bulletin n.m. 1. Publicacion periodica de tèxtos ò d'anoncis obligatòris: *Bulletin oficial*. ◇ *Bulletin d'informacions*: À la ràdio ò à la television, resumit dei informacions de la jornada. ◇ *Bulletin de santat*: rapoart periodic sus l'estat d'una persona (en particular se s'agisse d'una personalitat). 2. Rapoart periodic dei ensenhaires e d'una escòla à prepaus dau trabalh d'un escolan. 3. *Bulletin de vòte*: Fuèlh que sièrve à votar. 4. *Bulletin de paga (de salari)*: Document que deu acompanhar lo pagament de la remuneracion d'un salariat, que contèn en particular de mencions coma lo montant de la paga, li oras fachi e li retengudas. Var.: **bolletín**.

bullionisme n.m. Política monetària de l'Espanha au s. XVI, que tendia à aumentar la resèrva d'aur detenguda dins lo país.

bulo n.m. Arlèri. Sin.: **caco, marjasso, sautareu, esbrofaire, farfantaire, talhavent**. ◇ *Faire lo bulo*: Faire lo beu, lo coratjós. Sin.: **faire Miqueu l'ardit**.

buna n.m. (nom depauat) Cauchoc obtengut per polimerisacion dau butadiène.

bunha n.f. 1. Gonfladura (en particular deuguda à un còup). 2. Benda de pasta cuècha dins l'òli e cubèrta de sucre (especialitat lionesa).

bunhar vt. Provocar una bunha: *Ai bunhat la mieu veitura*. Sin.: **enclotar**.

buprèste n.m. Insècte coleoptèr de la familha dei buprestides, dau còrs lòng e dei rebats metallics.

buprestide n.m. *Buprestides*: Familha de coleoptèrs fitofagues essencialament forestiera e tropicala, que s'en conoïsson pauc ò pron 15 000 espècias,

bura n.f. 1. Gròssa estòfa de lana. Sin.: **borràs**. 2. Lo vestit fach mé pariera estòfa: *La bura dei monges*.

buralista n. Persona que tèn un bureu de tabac.

burat n.m. 1. Grand tamís per blutar la farina. Sin.: **espalhadoira**. 2. Nom d'una estòfa grossiera.

burata n.f. Burat (2).

buratar vt. Faire passar la farina au travèrs d'un tamís per la separar dau bren.

buratatge n.m. Accion de buratar la farina.

burba n.f. Ventre gròs. Sin. **pança, tripeta, tripassa**.

burèl, a adj. Color mesclada de saure e de gris. Var.:

bureu.

burèla n.f. (arald.) Faïssa diminuida dins la sieu larguessa, totjorn figurada en nombre.

burelat, ada adj. 1. (arald.) Partit en burèlas. 2. (filatelia) *Fond burelat (d'un sageu)*: Que presenta de linhas que fan pensar à de burèlas.

bureta n.f. 1. Pichin recipient metallic que contèn d'òli per ónher li pèças d'una màquina. Sin.: **oliera**. 2. Pichin flascon dau coal lòng e estrech. 3. (liturgia catol.) Pichin vas que contèn l'aiga ò lo vin de messa. 4. (quim.) Tube de vèire graduat m'un robinet à la sieu partida inferiora.

bureu n.m. 1. Taula, mé de tiradors ò sensa tiradors, que sièrve per escriure. Sin.: **escrivania, escriptòri**. 2. Pèça dont si tròva aqueu mòble. 3. Luèc de trabalh dei emplegats d'una administracion, etc.: *Cada matin, vau au bureu*. 4. Establiment qu'assegura au public de servicis administratius, etc.: *Bureu de poasta, bureu de tabac*. 5. Servici ò organisme encargat d'una foncion particuliera: *Bureu comercial*. 6. Personal d'un bureu. 6. Organe que dirigisse lu travalhs d'una comission, d'una partit politic, d'un sindicat, etc.: *Lo bureu dei affaires estrangiers*.

bureu, èla adj. Burèl.

bureucracia n.f. 1. Poder d'un aparelh administratiu. 2. (pej.) Ensèm dei bureucratas, dei foncionaris, considerats dins la sieu potença abusiva. Var.: **burocracia**.

bureucrata n. 1. Foncionari qu'abusa de la sieu importança en regard dau public. 2. (pej.) Emplegat de bureu. Var.: **burocrata**.

bureucratic, a adj. De la bureucracia. Var.: **burocratic**.

bureucratizacion (-izacion) n.f. Accion de bureucratizar; lo sieu resultat. Var.: **burocratizacion, burocratizacion**.

bureucratizar (-izar) Sotametre à la bureucracia; transformar en bureucracia. Var.: **burocratizar, burocratizar**.

bureucratisme n.m. Tendença à la bureucracia. Var.: **burocratisme**.

bureutica n.f. Ensèm dei tecnicas informatiqui e teleinformatiqui per l'automatizacion dau trabalh administratiu e de secretariat, dau trabalh de bureu. Var.: **burotica**.

burgada n.f. Accion de burgar.

burgar vi. Abrivar lo bulhiment dau veire fondut en li immergissent de bletas de fusta verda.

burgau n.m. 1. Gròssa gruèlha univalva nacrada. 2. Nacra que vèn dau burgau, sovent tencha de vèrd, emplegada en incrustacion.

burgond, a adj. Relatiu ai Burgonds.

burin n.m. 1. Ciseu d'acier que sièrve à trabalhar lo boasc, lo metal. Sin.: **talhafèrre, chaupla**. 2. Gravadura obtenguda m'un trabalh au burin. 3. Aqueu procediment de gravadura. 4. Ciseu picat m'un marteu ò mecanicament, destinat à talhar lo metal, lo betum, etc.

burinaire, airtiz n. Obrier que travailha m'un burin.

burinar vt. 1. Gravar m'au burin. 2. Travalhar (una pèça metallica) m'un burin.

burinat, ada adj. Gravat m'au burin. Sin.: **escrinclat**. ◇ *Vis burinat*: Vis marcat de rugas, coma travalhat au burin. Sin.: **regat**.

burinatge n.m. Accion de burinar.

burinista n. Persona que grava m'un burin.

burlar vi. Galejar.

burlesc, a adj. 1. D'un comic extravagant. ◇ Ridicule, absurde, bofon. 2. Que pertòca lo burlesc, en tant que genre literari ò cinematografic. Var.: **borlesc**.

burlesc n.m. 1. Caractèr d'una caua, d'una persona extravaganta, ridicula, absurda. 2. Genre literari parodic que tracta dins un estile bas un subjècte nòble. 3. Genre

cinematografic que si caracteriza per un comic extravagant, pauc ò pron absurde.

burlescament adv. D'un biais burlesc.

burlon n.m. Galejaire.

burnós n.m. 1. Manteu d'òme en lana, m'un capochon, que poàrton lu Arabes. 2. Manteu m'un capochon per lu pichoi.

burocracia n.f. Bureucracia.

burocrata n. Bureucrata.

burocratic, a adj. Bureocratic.

burocratisacion (-izacion) n.f. Bureucratissacion.

burocratisar (-izar) vt. Bureucratissar..

burocratisme n.m. Bureucratisme.

buron n.m. En Auverna, maion pastoralala dont si fa lo fromai. Sin.: **masuc**.

buronier, a n. Persona que tèn un buron.

burotica n.f. Bureutica.

burrada n.f. Lesca de pan burrada.

burrar vt. Curbir de burre.

burraria n.f. 1. Industria dau burre. 2. Fabrica de burre.

burrat, ada adj. Cubèrt de burre: *Una lesca burrada*.

burre n.m. 1. Matèria grassa alimentària facha à partir de la crema dau lach de vaca: *Un pan de burre*. 2. (coïna) Aliments esquiçats dins lo burre: *Burra d'emploas*. 3. Matèria grassa extracha d'un vegetal: *Burra de cacau*.

burriera n.f. Vas per conservar lo burre.

burrós, oa adj. Onch de burre.

bursada n.f. 1. Còu de tèsta qu'un ovin ò un caprin dona. 2. (per ext.) Fach d'urtar violentament l'adversari, dins d'unu espòrts

bursar vi. 1. Donar de còups de tèsta en parlant dei ovin e caprin. 2. (per ext.) Urtar violentament l'adversari, dins d'unu espòrts (au rugbi per exemple ; au balon, pòu valer un carton roge).

burta n.f. Depaus dau vin. ◆ n.f. pl. *Li burtas*: Lu intestins dei peis.

burundés, esa adj. e n. Dau Burundí.

bus n.m. Autobús.

bus n.m. *Faire bus*: Faire coma se ren siguesse.

busa n.f. 1. Rapaci diurne dei formas peanti, dau bèc e dei arpas febles, que si noirisse de pichins passerons, de ratetas, etc. (long; 50 à 60 cm, failha dei accipitrides). Sin.: **tartarassa, tartau**.

busard n.m. Auceu rapaci que viu au vesinatge dei paluds (long. 50 cm., Família dei accipitrides). Sin.: **granolhier, roissa**.

busc n.m. 1. Lama de metal que mantèn un corset. 2. Cobde de la cròssa d'un fusi. 3. Pèça en salhida dont vèn picar lo bas dei poartas d'una enclusa.

busca n.f. 1. Tròç de boasc d'escaufatge. Sin.: **estèla, esclapa**. 2. Palha corta.

buscalha n.f. Busqueta.

buscar vt. (*busqui*) 1. Provedir de buscs (un corset). 2. Chanclar.

buscat, ada adj. 1. Provedit d'un busc (per un corset, etc.). 2. Chanclat.

buscarèla n.f. Passeron d'Amèrica dau nòrd, dei colors esplendents, de la talha d'una passera, que pòu finda créisser en captivitat. Sin.: tèsta negra, cap negre, passerina. Var.: boscarla, boscarida.

bushidò n.m. Còdi d'onor dei samorais.

busili n.m. (italianisme) Problema: *Aquí està lo busili!*

busqueta n.f. Pichin tròç de boasc sec. Var.: **buscalha**. ◇ (espec.) Ancianament, aquelu boasc sec que s'emplegàvon per emparar à comptar.

busquier n.m. 1. Molon de buscas, de boasc per brutlar. Sin.: **lenhier**. 2. Molon de boasc dont si cremàvon li personas condemnadi au suplici dau fuèc; lo suplici eu-meme. Sin.: **lenhier, cremador**.

bussada n.f. (italianisme) Còup, en particulier en picant à la poarta. Var.: **bussanha, bussament**. Sin.: **tustada, tustament**.

bussanha n.f. Bussada. Sin.: **tustament**.

bussament n.m. Bussada. Sin.: **tustament**.

buscar vi. Picar, en particulier à la poarta per si faire durbir. Sin.: **tustar**.

bussucòrnia n.f. Macadura au front.

bust(e) n.m. 1. Partida sobrana dau còrs uman, de la talha fins au coal. 2. Pièch de la frema. 3. Esculptura que represente la tèsta e la part superiora dau bust d'una persona.

bustier n.m. Corsatge ajustat que descuèrbe li espatlas. Sin.: **ajust, corselet, corsilhon**.

but n.m. 1. Tòca. 2. Dins d'unu espòrts, coma lo balon, ponch obtengut quora lo balon a passat la linha en intrant dins la gàbia. 3. (expr.) *De but en barra*: Directament, sensa preparacion ni transicion, bruscament. 4. (gram.) *Proposicion subordinada de but*: Qu'indica la tòca.

butabala n.m. Balon (2). Sin.: **football**.

butada n.f. 1. (arquít.) Pèça de maçonaria destinada à equilibrar li constrenchas d'una vòuta. 2. (mecan.) Pèça ò organe destinats à suportar un esfoarç axial. 3. (mecan.) Espatlament que siève à limitar lo movement d'una pèça. Sin. (1, 2 e3): cota, contrafoarç. 4. (c. de f.) Obstacle artificiel plaçat en fin de via. Sin.: **acipador**.

butada n.f. Accion de butar quauqu'un ò quauque ren. Var.: **abutada, abuton**.

butadièn(e) n.m. Idrocarbure dietilenic C₄H₆ emplegat dins la fabricacion dau cauchoc sintetic.

butafoara n.m. (mar.) Pallhet.

butafuèc adj. e n. Incendiari.

butaguèrra adj. e n. Bellicista.

butaire n.m. Engenh de terrassament per butar lu materiaus.

butaire, airiz n. 1. (rugbi) Botaire. 2. (balon) Jugaire que marca de buts.

butan(e) n.m. Idrocarbure gasós saturat emplegat coma combustible e vendut, liquide, sota pichina pression, dintre de botelhas metalliqui.

butaneu n.m. 1. Engenh fach especialament per desgatjar la neu qu'es sus una rota ò un camin de fèrre. Sin.: **leson** (Toet de l'Escarena). 2. Posicion dei esquis obtenguda en escartant lu talons.

butanòl n.m. Alcòl butilic.

butanier n.m. Nau especializada dins lo transpoart dau butane sota pression.

butar vi. 1. Picar còtra un obstacle. 2. Possar mé foarça. ♦ vt. 1. Apontelar. 2. (fam.) Tuar.

butaròda n.m. Pèira que si metia à l'angle dei maions per dirigir la ròda dei veituras ipomobili que viràvon; aüra, lo butaròda sièrve sobretot à protegir l'angle de la maion. Sin.: **caçaròda**, **cantoniera**.

butassada n.f. 1. Agitacion, desòrdre dins una fola. 2. Precipitacion. Sin.: **abrivacion**.

butassar vt. Urtar, agitar, en parlant dei personas que son dins una fola.

butatge n.m. Accion de butar.

butène n.m. Butilène.

butiera n.f. Granja facha de fusta.

butil(e) n.m. Radical C₄H₉ derivat dau butane.

butilène n.m. Idrocarbure etilenic C₄H₈. Var.: **butène**.

butilic, a adj. Relatiu au butile, que n'en vèn: *Alcòl butilic* (butandl).

butin n.m. 1. Cen qu'es pilhat à l'enemic. 2. Produch d'un raubarici. Sin. (1 e 2): **pilha**. 3. Produch d'una recèrca.

butinaire, airitz adj. e n. Que butina; que lo sieu ròtle es de butinar.

butinar vt. e vi. 1. Anar de flor en flor en recampant lo pollen, en parlant d'unu insèctes e en particulier dei abelhas. 2. Recampar (d'informacions, d'entre-senhas).

butirat n.m. Sau de l'acide butilic.

butiric, a adj. 1. Relatiu au burre. 2. (quim.) *Acide butiric*: Acide organig que provèn dau butane, contengut dins manti matèrias grassi. 3. (quim.) *Fermentacion butirica*: Descomposicion, mé liberacion d'acide butiric, d'unu còrs (sucres, amidon, acide lactic) sota l'accion de divèrs micro-organismes.

butirina n.f. Matèria grassa contenguda dins lo burre.

butirofenòna n.f. Radical quimic comun à un grope de neuroleptics màgers emplegats còtra li allucinacions.

butiromètre n.m. Instrument que sièrve per mesurar la riquesa dau lach en matèria grassa.

butirós, oa adj. Qu'a la natura ò l'aparença dau burre.

◇ *Taus butirós*: Quantitat de matèria grassa contenguda dins un kg de burre.

butòr n.m. Auceu vesin dau govitre, dau plumatge fauve taquetat de negre, que fa lo sieu nido dins li canas (long. 70 cm, familha dei ardeïdes).

buure vt. (*buvi*) Beure.

buvable, a adj. Bevable.

buvèire, eiritz 1. Persona que buu abitualament e à l'excès de vin ò d'alcòl. 2. Persona que buu. 3. Curista, dins una estacion termala. Var.: **bevèire**.

buxacea n.f. *Buxaceas*: Pichina familha d'aubres ò d'aubrilhons dei fuèlhas simpli, coma lo bois.

buvairon n.m. Mesclum de bren e d'aiga per noirir lo bestiari.

bypass [baj'pas] n.m. (mòt anglés) Circuit de contornament (d'un aparelh, d'un dispositiu, etc.) realisat sus l'itinerari d'un fluide. Sin.: **desviament**.